

-Yusu a -ti, -te
MATIE
-mo -bi, e nu la 'a 'cicru

-Yusu 'Klisu a 'bainu
(Luku 3.23-38)

¹ 'Crien -bu, -Yusu 'Klisu a -ti e ne -mo le. -Yusu 'Klisu a 'mu, e mo bodu Dafidu a 'yonu a 'yu a 'Yu nu. Dafidu a 'mu, e mo la Abrahamu a 'yonu a 'yu a 'yu nu -we.

² Abrahamu a 'mu, e nu- ko Yisaki,
 Yisaki 'e ko Sakobu,

Sakobu 'e ko Juda ko 'a 'diayinu 'huen-

³ Juda ko Tama 'huen-, 'u ko Falest ko Sala,

Falest 'e ko Esromu,

Esromu 'e ko Alamu,

⁴ Alamu 'e ko Aminada,

Aminada 'e ko Naaso,

Naaso 'e ko Sala,

⁵ Sala ko Rahabu 'huen- 'u ko Bvasi,

Bvasi ko Rutu 'huen- 'u ko Jobedu,

Jobedu 'e ko Yisai,

⁶ Yisai 'e ko Dafidu,

Dafidu ko Uyri a nuaba 'huen-, 'u ko Salomo,

⁷ Salomo 'e ko Rubsamu,

Rubsamu 'e ko Abia,

Abia 'e ko Asafu,

⁸ Asafu 'e ko Sosafati,

Sosafati 'e ko Solamu,

Solamu 'e ko Osiasi,

⁹ Osiasi 'e ko Svatamu,

Svatamu 'e ko Akasi,

Akası 'ε kɔ Esekiası,
¹⁰ Esekiası 'ε kɔ Manase,
 Manase 'ε kɔ Amɔ,
 Amɔ 'ε kɔ Sosiası,

¹¹ Sosiası 'ε kɔ Yekonia kɔ 'a 'ɔɪayɪnu 'hɛn-
 Ti a 'mɔ 'yri, -ε -bɪ tɔ klɔ la Yisraekɔε nɪ, 'v gba
 la 'lɪ ɲnu Babilɔnɪbɔgba 'kwli.

¹² -Tε v gba ɲnu, -ε -bɪ
 Yekonia kɔ Salatielɪ,
 Salatielɪ 'ε kɔ Solobabelɪ,
¹³ Solobabelɪ 'ε kɔ Abiudɪ,
 Abiudɪ 'ε kɔ Eliakimɔ,
 Eliakimɔ 'ε kɔ Asɔ,
¹⁴ Asɔ 'ε kɔ Sadɔkɪ,
 Sadɔkɪ 'ε kɔ Akimɔ,
 Akimɔ 'ε kɔ Eliudɪ,
¹⁵ Eliudɪ 'ε kɔ Eliasa,
 Eliasa 'ε kɔ Mata,
 Mata 'ε kɔ Sakɔbɔ,
 Sakɔbɔ 'ε kɔ Sosefɔ.

Sosefɔ, ε nɔ- mɔ Mari a nyɪbɔ, Mari a 'mɔ, ε nɔ-
 mɔ -Yusu 'Klɪsɔ a 'dii.

¹⁶ -Yusu a 'mɔ, ε nɔ- mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ
 la lɛ, ε di la -a mɔ yɪ ya.

¹⁷ Kɔε 'lɪ Abrahamɔ -mɔ bɔ, -bɔ yɛ bodɪɔ Dafidɪ
 kɪ, -tonyibli a ɲhrɪn nɪ -pu ɲtu 'v -hɛn, nu- nɪ
 'v 'waa -gbati. Kɔε 'lɪ Dafidɪ -mɔ bɔ, -bɔ yɛ ti
 -mɔ' -kɔ 'yri v gba la 'lɪ Yisraekɔε Babilɔnɪbɔgba
 'kwli, -tonyibli a ɲhrɪn nɪ -pu ɲtu 'v -hɛn, v nu-
 nɪ 'v 'waa -gbati. Ε kɔ, kɔε 'lɪ ti a 'mɔ 'yie bɔ, -bɔ
 yɛ -Yusu a kɔkɔti kɪ, -tonyibli a ɲhrɪn nɪ -pu ɲtu
 'v -hɛn, v nu- nɪ 'v 'waa -gbati.

*-Tε -mɔ', v nu la -Yusu 'Klɪsɔ a kɔkɔ
 (Luku 2.1-7)*

18 -Te -mu', υ nu la -Yusu 'Klɪsυ a kɔkɔ, ε nɔ-
-bu: 'A 'dii Mari a 'mu, Sosefu, ε nɔ- di la□a kɔ,
kεε υ 'ye la 'blɪ nɪ pυε, 'ε nɪ la 'kwli, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua
a -Hihiu* a 'klɪ 'kwli.

19 Sosefu a 'mu, -ε di la□a kɔ, 'a 'yrinaabuɪ 'sii
la 'υ yɪ, 'kɪ 'υ Nyɪsua ye'. Ε nɔ- nu□o, 'kɪ ε 'ye nɪ
-hυa bu yeε la Mari -tɪ, 'kɪ 'υ nyibli ye', -ε di□e nu,
Mari a 'mu, 'a 'nyre 'nɪ □ha yɪ nyre. Ε nɔ- nu□o,
'ε pυ la 'lɪ□ɪ 'lɪ, -ε mɔ, nyiblo □dυ 'nɪ 'wɪn la 'lɪ,
'bu mɔ, 'bu yɪ la Mari bu nɪ tε.

20 Bu yɪ la 'lu lε nɪ -hie, -ε -bɪ Nyɪsua a lɛlenyɔ
'hrɪ la□a yɪ, 'kɪ 'lɪ yanie 'kwli, ε wen: «Sosefu
o, Dafidɪ a 'yu a 'yu, Mari bu -hε -na nυgba, 'a
hυannυ 'nɪ 'nuo 'lɪ -mυ, -kɔtɪ Nyɪsua a -Hihiu a
'klɪ, ε nɔ- nu□o, 'ε nɪ 'kwli.

21 Ε di kɔ 'yu nyɪbɛhɪan. 'Yu a 'mu, □tue □ne
-Yusunyre, -ε □hen 'nyre Wanyɔ, -ε nu□o, ε nɔ-
di Nyɪsua a dakɔ wa, 'kɪ 'υ 'waa dε 'kuku a -ta'»

22 -Tɪ -mυ', Nyɪsua lee la 'a winwlɔn-hanyɔ*, ε
nyre 'υ nɪ. -Tɪ a 'mu, ε nɔ- -bu:

23 «Nυgba -mυ', -ε 'yɪ nyɪbɛdε -yɪ,
ε nɔ- di 'kwli nɪ,
ε 'mu 'yu nyɪbɛhɪan kɔ.

'A 'nyre di mɔ Emanue,

-ε □hen 'nyre, Nyɪsua nɪ 'υ -a mu -mɔ.»

24 -Te Sosefu 'du la ye', -ε -bɪ dε a 'mu, Nyɪsua
a lɛlenyɔ lee la□a, ε □tuu la 'υ□υ nɪ, 'ε kɔ la Mari.

25 Kεε, ε kɔ□ɔ 'hυen-, υ 'yɪ la buɪ na yɪ -pυ, Mari
'ε kɔ la 'yu nyɪbɛhɪan a 'mu, Sosefu 'ε □tue la□a
-Yusunyre.

2

-Te nyahro'yenyυ di la -Yusu 'ye mɔ

1 -Yusu a 'mυ, 'kɪ υ kɔɔ 'lɪ□ɪ Betelɛmυdɪɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ Sudeblugba 'kwli. Ti a 'mυ 'yri, -ε -bɪ Helɔdɪ, nɔ- mɔ Sudeblugba a 'mυ a 'kɪn gbagbu. 'Kɪ ε nɪ 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli. -Tɛ υ kɔ -Yusu, ε kɔ nyibli □dɔ. 'Blugba -mυ', -ε nɪ 'lɪ 'yɾυ a 'hrɪɛ', 'kɪ υ nɪ 'lɪ. U mɔ nyahro'yenyυ gbagbɪ □nɪɔ. U nu-hɔn 'lɪ 'yɾυ a 'hrɪɛ', 'υ nyre 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli.

2 -Tɛ υ nyre 'lɪ, -ε -bɪ υ wen: «'Yu -bυ, υ -kɔ -tɛ ti nɛ bυ, -ε di -Juukυɛ* a 'kɪn gbagbu -hɛ, -bɪ' ε nɪ yɪ 'lɪ? -A 'ye 'a nyahroyɛ nɪ, 'ɛ 'hɾɪ 'lɪ 'yɾυ a 'hrɪɛ'. ε nɔ- kɔ -tɪ, □a di 'nɛ-, -a 'mυ□υ 'ye, -a 'mυ 'a -tɪ 'yɪ 'bυa -nɪ.»

3 -Tɛ 'kɪn Helɔdɪ 'wɪn -tɪ a 'mυ, -ε -bɪ huannυ bi 'lɪ□ɪ 'kwli, ε kɔ Jrusɛ a nyibli a pɛpɛ 'hυɛn-.

4 ε nɔ- mɔ bυ 'kukue Nyɪsυa a -cɔhlɔnpinyυ* gbagbɪ lɛ, kɔ tetetɔɔnyυ 'hυɛn-, 'ɛ -tυa 'waa lɛ'betilɛ, ε wen: «Wanyɔ -mυ', Nyɪsυa pυ la lɛ, ε di la -a mυ yɪ ya, 'dɪɔ a 'dɪ -bɪ -ε kɔ 'kwli υ di 'lɪ□ɪ 'lɪ -kɔɔ -nɪ 'lɪ?»

5 -ε -bɪ υ □tu□o □wɔn, υ wen: «'Kɪ υ di 'lɪ□ɪ Betelɛmυ -kɔɔ -nɪ, 'kɪ 'lɪ Sudeblugba 'kwli, -ε nu□o, dɛ -mυ', Nyɪsυa a winwɔn-hanyɔ* 'ɾɪ la, 'kɪ 'υ Wanyɔ a 'mυ kɪ, ε nɔ- -bυ:

6 Nyɪsυa wen 'nɪ:

Betelɛmυ, 'ɛ mɔ □han-tɪ, 'ɛ mɔ 'dɪɔ 'ɔɪmɪɛ,

kɛɛ, ε mɔ 'dɪɔ gbagbu □nɪɔ,

'kɪ 'lɪ Sudeblugba 'kwli,

-ε nu□o, 'kɪ 'lɪ□ɪ 'kwli,

'kɪ 'kɪn gbagbu di 'lɪ -kυɛ -nɪ.

ε nɔ- di 'na dakɔ Yisraekυɛ -naa -nɪ.»

7 -Tɛ Helɔdɪ 'wɪn -tɪ a 'mυ, ε nɔ- mɔ bυ da nyahro'yenyυ gbagbɪ a 'mυ, 'ɛ 'beti □nυ, ε 'mυ□υ

yi -tεε, ti -mυ', -ε kσ 'yri nyahroyε a 'mυ, ε 'hru 'li yako 'kwli.

⁸ -Tε υ -hιhιa□a kle, -ε -bι ε wen: «Ba mu 'li Betelemυ, ba □mυσ 'yu a 'mυ le. 'Ba 'ye□e, -ε -bι ba di 'mυ -lee -nι, 'na 'mumu, 'mυ 'li mu, 'mυ□υ -tι a 'yi'buale -nyi -wε.»

⁹ -Tε υ 'wιn 'kιun a tiwin, -ε -bι υ bi 'hru wλon. Bυ nι 'kι 'hru wλon, -ε -bι υ 'ye nyahroyε -mυ' nι, υ 'yee wen 'li 'yrv a 'hrυle', 'ε 'hru 'li □nυ ye' de, 'ε nεε □nυ ye', 'υ mi. Kεε, -tε -mυ', 'yu a 'mυ, ε nι 'υ, -tε ε nyre 'υ, -ε -bι ε nyra bυ.

¹⁰ 'Tι- υ 'mυ nyahroyε a 'mυ 'ye mσ mu, -ε -bι υ nι dσdυ dtakt,

¹¹ 'υ pa 'li 'kayu bυ, 'υ 'ye 'yu a 'mυ, ε kσ 'a 'dii Mari 'hυen-, 'υ bla kwli bυ, 'υ -tυa 'yu a 'mυ, 'a -tι a 'yi'buale, 'υ □wle 'waa ble, 'υ -nyi□e -gυbυ kσ hιnhrσnpυ-tebli -mυ', υ pι 'tσ, -ε di□e nu, 'a hιnhrσn 'mυ bυ 'hεen -nι, ε kσ hιnhrσnpυ-tebli -bι, υ dεε mil.

¹² -Tε dε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι Nyιsυa lee □nυ nι, 'kι 'li yanie 'kwli, -ε mσ, 'bυ yι kle nι -mε, υ 'nι 'naa 'li 'kιun Helσdι -mσ. Ε nσ- nu□o, -tε υ yι 'waa 'bli nι mi, 'υ gba kι'beehru.

-Tε Sosefu kσ -Yusu kσ Mari 'hυen-, υ 'gba ci le, 'kι 'li Esipυblugba 'kwli

¹³ 'Tι- nyahroyenyυ a 'mυ, υ 'mυ mu, -ε -bι Nyιsυa a lelenyσ -bι, ε nσ- 'hru Sosefu yι, 'kι 'li yanie 'kwli, 'ε lee □nε, ε wen: «'Du ye', -bυ 'gbaa 'yu -bυ, ε kσ 'a 'dii 'hυen- ci le, ba mu 'li Esipυblugba 'kwli, 'kι -bυ nι 'li bυ -nιnι, -bυ ye ti -mυ' kι, -ε kσ 'yri 'n di -mυ -lee -nι, -bυ di 'bli, -ε nu□o, Helσdι di 'yu -bυ 'a 'lιla le 'nι □mυσ.»

14 -Te Sosefu 'win win a 'mu, -ε -bi ε 'du ye', ε kɔ 'yu kɔ a 'dii 'huen-, 'tɔlɔwɔ ni -do a 'mu, 'u mu 'li Esipɔblɔgba 'kwli.

15 'Ki u ni 'li -nɔni, Helɔdɔ 'ε 'ku, Nyɔsɔa 'ε da Sosefu, 'ki bu -hɔn 'li Esipɔblɔgba 'kwli, ε kɔ 'yu kɔ 'a 'dii 'huen-. De a 'mu, ε mu 'lu -mɔ, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyɔsɔa a winwɔn-hanyɔ* -bi 'cru la 'li Nyɔsɔacriɛn 'kwli, ε 'mu -nue -ni. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu: «Nyɔsɔa wen 'ni: 'N da 'na 'Yu ni, 'ki bu -hɔn 'li Esipɔblɔgba 'kwli.»

-Te u 'la la 'yonu, 'ki 'li Betelemɔdɔ 'kwli

16 -Te de a 'mu, ε 'yεε 'u ni nyre, -te 'kɔn Helɔdɔ yru□o, -ε mɔ, nyahro'yenyɔ -mu', u kaa □ne ni, -ε -bi ε bi la yru' diaki, 'ε lee ne 'a 'seyo, ε wen: «Ba bi Betelemɔdɔ ki, ε kɔ 'du -mu', -u □glaa 'li□i, ba 'la 'yonu nyɔberu a pɛpɛ, -u kɔ 'yri ni 'huen, ε kɔ 'waa de -bi -mu', -u 'ye 'yri ni 'huen ni kuε.» Ke- ε -pu, -kɔti nyahro'yenyɔ -mu', u lee la□a ni, -ε mɔ, -te u 'ye la nyahroye a 'mu, ε -we 'kɔ 'yri ni 'huen ni. ε nɔ- mɔ 'seyo a 'mu, bu mu 'li Betelemɔdɔ 'kwli, bu 'hla 'yonu a 'mu ε.

17 -Te de a 'mu, ε mi 'lu -mɔ, -ε -bi -ti -mu', Nyɔsɔa a winwɔn-hanyɔ Selemi hla la, ti -hi la a ti 'yri, ε nyre 'u ni. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu:

18 «U 'win □hienwewin,
'ki 'li Ramadɔ 'kwli.
Raseli, ε nɔ- ni nyai ε,
'ε yi 'a 'yonu a □hien we.
ε 'ni -hva□a li bu □ga□a,
-ε nu□o, 'a 'yonu 'ku ni.»

-Te Sosefu, kɔ -Yusu kɔ Mari 'huen-, u -hɔn la 'li Esipɔblɔgba 'kwli

19 'Kɪ ʊ nɪ 'ʊ -nɪnɪ, -ɛ -bɪ 'kɪn Helɔdɪ 'kʊ nɪ. -Tɛ ɛ 'kʊ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa lee nɛ 'a lelenyɔ -bɪ, 'ɛ 'hru Sosefʊ yɪ, 'kɪ 'lɪ Esipʊblʊgba 'kwli,

20 ɛ wɛn: «Sosefʊ ɔ, 'du ye', -kɔ 'yu, -kɔ 'a 'dii 'hʊɛn-, ba ɸhɪan -mɔ, ba mu 'aan 'bli Yisraɛ, -ɛ nuɸɔ, nyibli -mʊ', -ʊ ɸmʊɛ la 'yu -bʊ a 'kʊkʊɪ ɛ, ʊ 'kʊ nɪ,»

21 Sosefʊ 'ɛ 'du ye', ɛ kɔ 'yu kɔ 'a 'dii 'hʊɛn-, 'ʊ ɸhɪan -mɔ, 'ʊ di 'waa 'bli Yisraɛ.

22 Kɛɛ, Sosefʊ 'wɪn nɪ, -ɛ mɔ, Akolawusɪ, -ɛ mɔ 'kɪn Helɔdɪ a 'yu, ɛ nɔ- 'cɪcɪ a 'baɪ. Akolawusɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- mɔ 'kɪ Sudeblʊgba a 'kɪn. ɛ nɔ- nuɸɔ, Sosefʊ a 'mʊ, hʊannʊ 'ɛ niɸe, 'kɪ bʊ 'ti 'lɪ Sudeblʊgba 'kwli. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, Nyɪsʊa 'ɛ lee ɸnɛ, 'kɪ 'lɪ yanie 'kwli, 'kɪ ɛ 'nɪ 'muo 'lɪ Sudeblʊgba 'kwli. ɛ nɔ- nuɸɔ, 'ɛ mu 'lɪ Galileblʊgba 'kwli,

23 'ɛ 'ti 'lɪ 'dɪɔ -mʊ', ʊ dɛɛ Nasaletɪ 'kwli. -ɛ -bɪ -tɪ -mʊ', Nyɪsʊa a winwɔn-hanyɔ* hla la, 'kɪ 'ʊ Wanyɔ -mʊ' kɪ, Nyɪsʊa pʊ la ɛ, ɛ di la ya, ɛ nyre 'ʊ nɪ. -Tɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- -bʊ: «D di daa ɸnɛ Nasaletɪ a 'yu.»

3

Saan Batisɪ hlɛ Nyɪsʊa a -tɪ, 'ɛ pɪ nyibli 'nie 'lu ɛ

(Makɪ 1.1-8; Luku 3.1-18; Saan 1.19-28)

1 Ti a 'mʊ 'yri, ɛ kɔ la nyiblo ɸdʊ. 'A 'nyrɛ mɔ Saan Batisɪ. 'Kɪ ɛ 'ti 'lɪ Sudeblʊgba 'kwli. 'Blʊgbakʊtɪɔ -mʊ', -ɛ kɔ 'kwli ɛ 'ti 'lɪ, nyiblo ɸdʊ 'yɪ 'lɪ 'ti, kɛɛ, nyibli -hʊɔhʊɪ, ʊ nu- mi 'lɪɸɪ -mɔ. 'Kɪ ɛ ɸtuu 'lɪ Nyɪsʊa a -tɪ a -mɔlɛnɪna -wlu. Nyibli -mʊ', -ʊ mi 'lɪɸɪ -mɔ, kɛ- ɛ pɪ ɸnʊ yɪ:

² «Ba yru□o, 'ki 'li 'aan □wli ki, -ε mɔ, a nu -tebli, 'ε nyre yi, 'ki 'u Nyɪsɔa ye'. Ba hie 'u yɪnyre-tebli a 'mɔ bu, ba -nyi 'aan 'klo a pɛpɛ Nyɪsɔa, -ε nu□o, ti -mɔ', -ε kɔ 'yri Nyɪsɔa di 'u nyibli a pɛpɛ win ki -kɔɔ -ni, ε 'mɔε yɛ.»

³ -Tɛ u 'yɛ la -Yusu ni kɔɛ, ε kɔ la Nyɪsɔa a winwlon-hanyɔ* □du. 'A 'nyre mɔ la Esai. Esai a 'mɔ, ε nɔ- na Saan a -ti -mɔ lɛ, 'ki 'li Nyɪsɔacriɛn 'kwli, -ε mɔ, ε nɔ- di -Yusu a 'hru yi kla, 'ti- -Yusu a 'mɔ, ε 'mɔ di. -Ti a 'mɔ, ε 'cɪ la, ε nɔ- -bu:

«Nyɪsɔa wen 'ni:

Nyiblo □du, -tɛ -mɔ', 'du bii 'li yi,

'ki ε di 'li 'ti.

'Bu mɔ, 'bu yi ni hle, ε di 'yaa 'li win,

ε 'mɔ lɛ pu:

'Hru -bu, Kɔkɔnyɔ di na,

ba 'sii □nɛ yi,

'ti- Kɔkɔnyɔ a 'mɔ, ε 'mɔ di.

ε 'wɪ yi, 'aan 'klo bu 'sii 'u yi,

-ε di□e nu, a 'mɔ -mɔ -wɛ,

'ti- Kɔkɔnyɔ 'mɔ di.»

⁴ Saan a 'mɔ, 'a wlawlu, ε pi, ε 'yi dɛkɔnyɔ a wlawlu yi 'wɪ. U nu □gbuki-so* a -pupui, 'u hla□a, 'ε nɛɛ □nɛ mɔmakɔ a 'betɪyɛ ki. 'A -nɛ dididɛ, ε yi di, ε nɔ- mɔ 'kolio kɔ dɔnyra. (ε 'wɪ yi, Saan mɔ la Nyɪsɔa a winwlon-hanyɔ □niɔ la. -Tɛ ni -do nyibli -mɔ', -u yi la Nyɪsɔa a win wlon -hɛ, u ni la 'mɔ, ti -hi la a ti 'yri, kɛ- Saan ni la 'mɔ -wɛ.)

⁵ Nyibli -hɔhɔɪ, u nu- -hɔɛn 'li Jrusɛdɪɔ kɔ Sudeblugba 'kwli lɛ, 'u mi 'li□ɪ yi, u kɔ 'blugbu -mɔ', -u □glaa 'li 'nie gbagbu -mɔ', u dɛɛ Sudɛn a

nyibli 'hʊɛn-. Kɛ- nyibli a pɛpɛ a 'mʊ, ʊ ni, 'ʊ mi 'lɪɪ yɪ, 'ʊ yɪ 'a win 'wɪn,

⁶ 'ʊ yɪ 'waa -tɛbli 'kukui yɪ -wɛɛn -nɪ, 'kɪ 'ʊ nyibli -hʊɔhʊɪ yɪ, 'tɪ- Saan, 'ɛ pɪ ɲnʊ 'nie 'lu ɛ, 'kɪ 'lɪ 'nie gbagbʊ -mʊ', -ɛ mɔ Sudɛn -mɔ.

⁷ Falisiɲtumu* kɔ Sadusiɲtumu* a nyibli -hʊɔhʊɪ, nʊ- mi 'lɪ Saan -mɔ -wɛ, -ɛ diɲe nu, ɛ 'mʊ ɲnʊ 'nie 'lu ɛ pʊ. -Tɛ Saan 'ye ɲnʊ, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A mʊ -mʊ', a kɛɛ nyibli, 'aan nunuklɔ 'ɛ nyre yɪ, -wɛn hro. Nyɪsʊa a yɾʊ 'tɛ kwɛ 'a mʊ nɪ. A 'nɪ 'pʊʊ 'lɪ ɛ, -ɛ mɔ, a -wɛ 'lɪ ba 'gbaɲa ye' ci nɪ.

⁸ 'Tɪ- 'mʊ 'a mʊ 'nie 'lu pʊ, ba nu ɲhaan-tɛbli, ʊ 'mʊɲv 'ye, -ɛ mɔ, a hie 'ʊ dɛ 'kuku, a ni bʊ, 'a -nyi 'aan dɪɔnʊ Nyɪsʊa.

⁹ A 'nɪ 'pʊʊ 'lɪ ɛ, -ɛ mɔ, a mɔ -aan 'baɪ gbagbʊ Abrahamʊ a 'yonʊ ɲnɪɔ, 'a -tɪ, Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪɪɪ 'lɪ -wɛ, bʊ pʊʊ nɛ 'a mʊ yɾʊ ɛ. 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -wɛ 'lɪ bʊ nuɲo nɪ, 'hɪ -bʊ, bʊ -hɛ Abrahamʊ a 'yonʊ nɪ.

¹⁰ ʊ -wɛ -mɔ, 'kɪ bʊ nu 'duwe, bʊ hla 'a -nɛ tugbɛ ɲdʊ, -ɛ 'yɛ nɪ tʊ 'kui, ʊ 'mʊɲv 'tɔ pʊ. ɛ ɲhɛn 'nyrɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -wɛ -mɔ, 'kɪ bʊ pʊʊ nyibli -mʊ', -ʊ 'yɛ nɪ ɲtuu 'ʊɲv 'ʊ -bati ɛ.

¹¹ 'Mɔ -bʊ, 'nie, ɛ nɔ- 'n pɪ 'a mʊ 'lu ɛ, -ɛ diɲe nu, nyibli 'mʊɲv 'ye, -ɛ mɔ, a hie 'ʊ 'aan dɛ 'kuku bʊ, 'a -nyi 'aan dɪɔnʊ Nyɪsʊa. Kɛɛ, nyiblo -bɪ di 'nɪ di. Nɔ- di 'ʊ 'mʊ ke' kʊɛ. Nɔ- di 'klɪ kɪ nɪ, ɛ 'mʊ 'ʊ 'mʊ 'ʊ -hi, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'nyrɛ 'kwli. 'Mɔ -bʊ, 'n 'yɪ nyiblo ɲdʊ 'pa-, 'kɪ ɲbʊ diɲe -hɛɛ -nɪ, 'kɪ 'ʊ 'a -nɛ -kʊandɛ ɲdʊ a -ta'. Nyiblo a 'mʊ, -ɛ di di, Nyɪsʊa a -Hihiu* kɔ na -bʊ, -ɛ yɪ wɪn, nɔ- ɛ di 'a mʊ -nyi.

¹² Nyiblo a 'mυ, ε di 'wι- -kubυεϫhlonnyo yι, -ε 'ble -ηmahen kva, ε di nu, ε 'mυ -kubυ λε ϫhlon, 'bυ ϫhlon -kubυ a 'mυ λε, ε 'mυϫυ bυ ϫtu, 'ti- ε 'mυ 'a -tutui 'to pυ, 'kι 'li na -mυ', -ε 'ye ni jre 'nyi.»

*Saan Batisι, ε nɔ- pυ la -Yusu 'nie 'lu
(Makι 1.9-11; Luku 3.21-22)*

¹³ -Nyrowo ϫdu, 'kι -Yusu -hɔn 'li Galilebɔgba 'kwli, 'ε mu 'li 'nie -mυ', υ dεε Suden wien, 'kι 'li Saan 'hυι, -ε diϫe nu, Saan 'mυϫυ 'nie 'lu pυ.

¹⁴ Kεε, Saan hιa ni, ε wen: «'Mɔ -bleε yι, -bυ pυ wen 'nie 'lu, kεε, -mɔ -di, 'kι ϫbυ pυ -mυ 'nie 'lu.»

¹⁵ Kεε, -Yusu ϫtuϫo ϫwon, ε wen: «-Tε ti ne -bυ, ϫni 'hιaa 'liϫι kι, -kɔti dε Nyɪsua -hυa, -a bleε yι -ba nuϫo.» Ε nɔ- mɔ Saan bυ wen, bυ pυ -Yusu 'nie 'lu.

¹⁶ -Tε ε pυϫυ 'nie 'lu, -Yusu bυ yι 'li 'nie -mɔ ni -hυen, -ε -bι ti ni -do a ti 'yri, yakɔ -ki wɔn, 'ε 'ye Nyɪsua a -Hihiu*, 'ε -hɔn 'li yakɔ 'kwli, 'ε ϫtu 'bϫυ 'lu, ε 'wι -tε -hungbe bυ 'ye ni ϫtu wen 'bϫυ 'lu,

¹⁷ ε kɔ, 'υ 'wɪn Nyɪsua a win, 'ε -hɔn 'li yakɔ 'kwli, 'ε pι λε: «Ε nɔ- mɔ 'na 'Yu ni -do, 'n nυε -ni -tεε, -ε nie 'mυ dɔdυ.»

4

-Tε 'kuo -hυɪn a nyiblo gbagbυ ϫtεε la 'υ -Yusu
λε
(Makι 1.12-13; Luku 4.1-13)*

¹ -Tε dε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι Nyɪsua a -Hihiu* gba 'li -Yusu -tite -mυ', 'dυ bii 'li yι, -ε diϫe nu, 'kuo -hυɪn a nyiblo gbagbυ Satan 'mυ 'bϫυ λε ϫtεε -ni.

2 'Kɪ 'lɪ -tɪtɛ a 'mʊ, 'kɪ ɛ -hi 'lɪ -nyrɔwɪ a -wɪ
nɪ 'hʊɛn kɔ 'tɔɔwɪ a -wɪ nɪ 'hʊɛn. 'Kɪ -nyrɔwɪ a
'mʊ 'kwɪ, ɛ 'yɪ dɛ -di. -Tɛ -nyrɔwɪ a ɔwɪ nɪ 'hʊɛn
a 'mʊ, ʊ -hi, -ɛ -bɪ 'kanʊ -tʊa la 'a nunuo.

3 ɛ nɔ- mɔ 'kuo -hʊɪn a nyiblo gbagbu bu 'yɪya
'ʊɔʊ 'hʊɪ bu, bu lee ɔnɛ: «'Bʊ mɔ, ɔnɪ mɔ Nyɪsʊa
a 'Yʊ, lee 'hɪ -bu, bu -hɛ 'fɔɔ.»

4 -ɛ -bɪ -Yʊsu ɔtuɔo ɔwɔn, ɛ wɛn: «D 'crɪɔɪ nɪ,
'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ dididɛ nɪ -do
'pɑ-, ɛ 'nɪ -nuɔo lɪɔɪ, -tonyiblo 'nɪ -nɪɔɪ 'kɔ, kɛɛ,
wɪn a pɛpɛ, -ɛ -hʊɛn 'lɪ Nyɪsʊa wɔn, ɛ nɔ- nɪɔɛ,
'tɪ- -tonyiblo 'ɛ yɪ 'kɔ nɪ.»

5 -Tɛ ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'kuo -hʊɪn a nyiblo gbagbu gba
'lɪɔɪ Jrusɛdɪɔ 'kwɪ, -ɛ mɔ Nyɪsʊa a dakɔ a 'dɪɔ
gbagbu, 'ɛ 'yaa 'lɪɔɪ Nyɪsʊa a 'kagbau kɪ,

6 'tɪ- 'ɛ yɪ 'kɪɔɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ: «'Bʊ mɔ, ɔnɪ mɔ
Nyɪsʊa a 'Yʊ, -ɛ -bɪ ɔpluu 'lɪ ɔhlɔn, -ɛ nuɔo, ʊ
'crɪɔɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwɪ, -ɛ mɔ:

-Na -tɪ Nyɪsʊa kɔ bu lee nɛ 'a lɛlɛnyʊ, ʊ 'mʊ -mʊ
kɔ,

-ɛ dɪɔɛ nʊ, -na bu 'nɪ ɔha 'hɪɔ yɪ ɔgbɛ.»

7 -Yʊsu wɛn: «D 'crɪɔɪ nɪ -wɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn
'kwɪ, -ɛ mɔ: ɔYɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, -bu ɔtɛɛ 'ʊ -na
Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa lɛ.»

8 -ɛ -bɪ 'kuo -hʊɪn a nyiblo gbagbu gbaɔa nɪ dɛ,
'kɪ 'lɪ dʊgba blɔɔlʊ 'lʊ, 'ɛ tɔɔ ɔnɛ 'kɔ kɪ a 'blɔgbɪ
a pɛpɛ, kɔ 'waa -tɪ a 'yɪ'buɔɔa, ɛ wɛn:

9 «'N kɔ ɔbu -nyɪ -mʊ 'a pɛpɛ, 'bʊ mɔ, ɔnɪ bla
'mʊ kwɪ yɪ bu, 'kɪ 'ʊ 'na 'ʊɔtuulɛ a -ta'»

10 -ɛ -bɪ -Yʊsu wɛn: «Mu, Satan, hlɔɔ 'mʊ -mɔ
lɛ, -ɛ nuɔo, ʊ 'crɪɔɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwɪ,
-ɛ mɔ: -Na Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa nɪ -do, ɛ nɔ- -blɛɛ yɪ

-bu bla kwli yi bu, 'ki 'u 'a 'u□tuule a -ta', no- bleε -ti a 'yi'buale yi.»

11 -Te ε -yre, -ε -bi 'kuo -hwin a nyiblo gbagbu -ha□a me le. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Nyisua a lelenyu nyre 'u□u 'hwi, 'u -tva 'a -heεle.

-Te -Yusu □tu la -kvan -wlu, 'ki 'li Galileblugba 'kwli

(Maki 1.14-15; Luku 4.14-15)

12-13 -Yusu 'win ni, -ε mo, u pu Saan Batisi □ji'. ε no- ko -ti 'ε -hon 'li Sudeblugba 'kwli, 'ε mu 'li 'a 'diu, -ε mo Nasaletu 'kwli, 'ki 'li Galileblugba 'kwli. Kee, ε 'yi 'li -wleen -ni, 'ε mu 'li 'diu -mu', -ε mo Kapenau 'kwli, -ε ni 'u Galileblugba a 'yru wien, 'ki 'li Sabuloblugba ko Nefotaliblugba 'kwli.

14 ε nu□o ni, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyisua a winwlon-hanyo Esai hla la, ε 'mu 'u nyre. -Ti a 'mu, ε no- -bu:

15 «Ba pu 'u nva bu,

'a mu nyibli -mu', -u ni 'li Sabuloblugba ko

Nefotaliblugba 'kwli, 'ki 'li 'yru wien,

ko 'a mu -mu', -u ni 'li Sudan a 'niki,

ε ko 'a mu hiaponyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi,

-u ni 'li Galileblugba 'kwli.

16 Ke- Nyisua -pu, 'ki 'u 'aan -ta':

Dako -mu', -u ni 'li halo 'nyi,

u di 'ye -nyre gbagbu.

-Nyre a 'mu, ε yi 'ni win,

'ki 'u dako a 'mu -mo,

-u ni 'li 'kukuu a 'blugba 'kwli,

-ε ko 'kwli -nyre 'yi 'li -ni.»

Ke- Esai a 'poplewin pu la.

17 Kɔɛ 'v ti a 'mɔ 'yie bɔ, -Yusu -tua la Nyɔsɔa a -ti a -mɔlɛnɔna, ɛ wɛn: «Ba yru□o, 'kɪ 'lɪ 'aan □wɪ kɪ, -ɛ mɔ, a ni -teblɪ, 'ɛ nyre yɪ, 'kɪ 'v Nyɔsɔa ye'. Ba hie 'v yɪnyre-teblɪ a 'mɔ bɔ, ba -nyɪ 'aan 'kɔ a pɛpɛ Nyɔsɔa, -ɛ nu□o, ti -mɔ' -kɔ 'yri Nyɔsɔa di nyɪblɪ a pɛpɛ win kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mɔɛ yɛ.»

*-Tɛ -Yusu da la 'pɔpanyɪblɪ nɪ -hɛn, 'kɪ bɔ -hɛ la 'a -nagbɔpɔ**

(Makɪ 1.16-20; Luku 5.1-11)

18 -Nyrɔwɔ □dɔ 'kwɪ, -Yusu mu la 'lɪ Galileblɔgɔba a 'yru wɛn. Bɔ yɪ 'kɪ 'yru wɛn lɛ nɪ 'yɛɛ -nɪ, -ɛ -bɪ ɛ yɛ 'dɪayɪnɔ nɪ 'hɔɛn kɪ. 'Waa 'nyre mɔ Simɔ, v dɛɛ Pɪɛɪ, kɔ Adre. U mɔ 'pɔpanyɪblɪ □nɪɔ. 'Kɪ v nɪ 'lɪ 'waa 'blagɔ 'kwɪ, 'v pɪ 'waa -tati.

19 -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ □nɔ yɪ, ɛ wɛn: «Ba di 'lɪ, a 'mɔ 'mɔ □wɛn lɛ kɔɛ, a 'mɔ 'na -nagbɔpɔ -hɛ. 'N di□e 'nɪ nu, a 'mɔ -tonyɪblɪ lɛ 'kukue -nɪ. ɛ 'wɪ yɪ, -tɛ a ni, 'a pɪ -tati 'a yɪ -hrɪn lɛ 'kukue -nɪ, kɛ-ba nu, ba 'kukue -tonyɪblɪ lɛ, v 'mɔ 'na -nagbɔpɔ -hɛ -wɛ.»

20 -Tɛ ɛ lee 'kɪ □nɔ -ti a 'mɔ, -ɛ -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, v hie 'v 'waa -tati bɔ, 'v -tua 'a □wɛnɛkɔkɔɛ.

21 Bɔ 'yɪya 'v ye' bɔ, -ɛ -bɪ ɛ yɛɛ 'v 'dɪayɪnɔ nɪ 'hɔɛn -bɪ bɔ. 'Waa 'nyre mɔ Saki kɔ Saan. 'Waa 'bat a 'nyre mɔ Sebede. 'Kɪ v nɪ 'lɪ 'waa 'blagɔ 'kwɪ, v kɔ 'waa 'bat 'hɔɛn-, 'v yɪ 'waa -tati □hɛntɪ -nɪ. -Tɛ ɛ yɛɛ 'v 'dɪayɪnɔ nɪ 'hɔɛn a 'mɔ bɔ, -ɛ -bɪ ɛ da □nɔ nɪ, 'kɪ bɔ -hɛ 'a -nagbɔpɔ,

22 ti nɪ -do a ti 'yri, 'v hie 'v 'waa 'bat kɔ 'waa 'blagɔ bɔ, 'v -tua -Yusu a □wɛnɛkɔkɔɛ.

-Te -Yusu tve la nyibli Nyisva a -ti, ε κω, -te ε ni□e, 'waa 'kve 'ε yi -we

(Maki 1.39; 3.7-12; Luku 4.44; 6.17-19)

²³ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -tua Galileblugba a pepe a kinina, 'ε tve Nyisva a -ti, 'ki 'li Nyisva a 'kayo ble, 'ε hle□e, -te Nyisva di -tonyibli a win a kikoolε nu, 'ε ni□e, nyibli a 'kve a pepe 'ε yi -we, κω 'waa kıkla-teblı a pepe 'hven-

²⁴ Ε nω- κω -ti, 'a 'nyre 'ε 'heen bu, 'ki 'li Galileblugba a pepe 'kwli, nyibli -ni 'li Silibleluga 'kwli, 'b 'win 'a 'nyre. Ε nω- κω -ti 'b gbe 'li□ı 'hıhırennyu -huohı -mω, ε κω nyibli -mu', 'a -ne kıkıade □du ni. Nyibli a 'mu, 'waa de -bi ni 'b, 'kuo -hıın* ni 'b □nu ke', -gbugbukue 'ε ni -b -bi, 'waa de -bi 'b -yıyre le. 'Waa pepe a 'mu, -Yusu nu□o ni, 'waa 'kve 'ε -we.

²⁵ Ε nω- κω -ti nyibli -huohı 'b yi□ı □wien le kve. 'Ki b -hven 'li Galileblugba κω Dekapobluga, κω Jrusre κω Sudebluga a pepe 'kwli, κω 'bluga -mu', -ε ni 'li Sudan a 'niki.

5

-Te -Yusu tve la 'a -nagbopu, 'ki 'li dıgba 'lu*

¹ -Te -Yusu 'ye la nyibli -huohı -mu', -ε -bi 'ki ε 'ya la 'b dıgba 'lu, ε κω 'a -nagbopu 'hven-, 'ε ni la bu,

² 'ε -tua la 'waa toole.

Seyi a plω a blele

(Luku 6.20-23)

³ Ε wen:

«Nyibli -mu', -b yi□e,
-ε mω, 'ki 'li 'waa □wlı ki, □haande 'yi 'li -ni,

'bu mɔ, Nyɪsua a -Hihiu* 'bu 'yɪ 'u ɲɪv ke' -ni,
 nyibli a 'mu, bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, u nu- di 'li Nyɪsua a 'klo yrayru 'kwli pa.
 4 Nyibli -mu', -u kɔ ɲwli bi ɲhlɔn,
 bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, Nyɪsua a ɲgbɛtu,
 ɛ nɔ- di 'li ɲɪv ɲwlv 'kwli bu ɲtu.
 5 Nyibli -mu', -u kɔ ɲwli ɲyɔpɔ -ni,
 bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, u nu- Nyɪsua di 'blugba -mu' -nyi,
 ɛ pu lɛ, ɛ di 'a nyibli -nyi.
 6 Nyibli -mu', -u ɲmɛɲɛ lɛ diaku,
 'kɪ 'li 'waa ɲwli a pɛpɛ kɪ,
 'kɪ 'waa nɪnabɪ bu 'sii 'u yɪ, 'kɪ 'u Nyɪsua ye',
 nyibli a 'mu, bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, dɛ -mu', u ɲmɛɲɛ lɛ,
 Nyɪsua di ɲɪv 'nɪ -nyi.
 7 Nyibli -mu', -u kɔ 'waa 'bio -tonyibli a nyai,
 bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, 'waa 'mumu, Nyɪsua di yru 'waa nyai.
 8 Nyibli -mu', -u kɔ ɲwli ɲsii 'u yɪ,
 bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, u di Nyɪsua 'nɪ 'ye.
 9 Nyibli -mu', -u ɲmɛɲɛ lɛ,
 'kɪ nyibli bu wɔnwɛɛn kɪ bu,
 bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, Nyɪsua di daa ɲɪv 'a 'yonu.
 10 Nyibli -mu', dɛ Nyɪsua -hɛ, -u niɲe,
 'a -tɪ 'bu yɪ ɲɪv ɲhɪvɛn nɪ ɲtui,
 nyibli a 'mu, bu kɔ plɔ a bleelɛ,
 -ɛ nuɲo, u nu- di 'li Nyɪsua a 'klo yrayru 'kwli pa.
 11 'A mu -mu', 'bu yɪ 'a mu 'yri nɪ -hɛ,
 'bu yɪ 'a mu ɲhɪvɛn nɪ ɲtui,

'bu yi 'a mu -ti ni -yee -ni,
 'bu yi 'a mu hi kle ni pi,
 -te a mo 'na -nagbopu* a -ti,
 ba ko plo a bleele.

¹² Ba nu doɔɔ, -koti -nyrɔwɔ, a di Nyɔsua yi mu,
 Nyɔsua di -nyi 'a mu 'wio gbagbu.
 Nyɔsua a winwlon-hanyu* -mu',
 -v ni la 'klo, ti -hi la a ti 'yri,
 ke- nyibli ni la, 'v [tui la [nu [hɔven.»

*-Yusu pu 'ta ko -nyre 'hven- a 'ledv
 (Maki 9.50; Luku 14.34-35)*

¹³ Ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi de: «-Te 'ta ni
 'mu, 'ki 'v didide -mo, ke- a ni 'mu, 'ki 'v -tutu ki
 a nyibli -mo -we. Kee, 'ta a 'mu, bu 'waan ne 'a
 wlonnunɔ, v 'yi 'li [i 'li -we, bu -nyi [e 'a wlonnunɔ
 a 'mu de. E 'yi 'ki -kvan [du -ko de, 'bu 'yi bu pu
 'wan, nyibli bu na [a kle.

¹⁴ 'A mu -mo 'klo -bu, 'a -nyre. 'Dɔɔ -mu', -e ni
 'li dugba 'lu, e 'yi -huhlidɔ 'pa-.

¹⁵ Nyiblo 'bu 'bia 'napi, e 'ni [jri [e li [i kika 'lu
 bu, kee, 'ki e [tui 'v [v de 'lu bu, -e di [e nu, nyibli
 -mu', -v ni 'li 'kayu bu, 'v 'mu le yru.

¹⁶ -Te 'napi ni wonwluɔ, 'ki 'v nyibli -mu'
 -mo, -v ni 'li halo 'nyi, ke- 'aan nunuklo bu nu
 wonwluɔ, 'ki 'v nyibli ye', -e di [e nu, [haande
 -mu', a di nu, v 'mu [v 'ye, v 'mu 'aan 'Baɔ Nyɔsua
 -ni 'li yakɔ 'kwli 'nyre le pu.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopu, 'ki 'v
 Nyɔsua a tete a -ta'*

¹⁷ «'Aan [wli 'ni 'yee 'li [i, -e mo, 'n di ni, -e
 di [e nu, 'mu 'v tete -mu' le -ha, Nyɔsua -nyi la
 'a winwlon-hanyu* Moise, e ko -ti -mu', Nyɔsua a

winwlon-hanyv -bi 'cru la. 'N 'yi -di, 'ki □bu -ha 'v□v 'v, keε, 'n di ni, 'mu 'a mu -tɔɔ -ni, de -mu' ε □hen 'nyre, ε kɔ, -ti -bu, ε hle, 'mu□v nu.

18 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, ε 'yi Nyɩsua a tetebv gbe □dv -kɔ, -bv di 'v 'a 'bi 'lu -hɔn, ε 'mu□v gba -gbagba, yakɔ kɔ -tutu 'huen-, v 'mu bv -we.

19 ε nɔ- nu□o, nyiblo 'bv ni 'v, 'bv yi 'v Nyɩsua a tetebv 'cumiε gbe ni -do 'hru wlon ni -he, 'ti-, 'bv yi□i nyibli -bi ni -tve -ni, nyiblo a 'mu, ε nɔ- v di nyiblo 'cumiε -daa -ni, 'ki 'li Nyɩsua a 'klo yrayrv 'kwli. Keε, nyiblo 'bv ni 'v, 'bv yi 'v tete a 'mu ni □tui -ni, kɔ 'bv yi□i -v -bi ni -tve -ni, ε nɔ- v di nyiblo gbagbv -daa -ni, 'ki 'li Nyɩsua a 'klo yrayrv 'kwli.

20 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: De -mu', Nyɩsua -hve, tetetɔnyv kɔ Falisi□tumu* a nyibli 'huen-, v 'ni -nu□o li□i. 'A mu -mɔ -bi, 'ba 'ye ni □tuu 'v Nyɩsua, 'ba 'yi 'v nyibli a 'mu 'v -hi, a 'yi 'li□i 'li -we, ba pa 'li Nyɩsua a 'klo yrayrv 'kwli.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'v nyiblo bv 'la 'a 'bi a de ki*

21 «A yi□e ni, -ε mɔ, tete -bi, Nyɩsua -nyi la -aan 'bainv, ε nɔ- mɔ: □Ni 'laa 'li nyiblo. Nyiblo 'bv 'la 'a 'bi -tonyiblo, v kɔ bv puv □ne -bati le.

22 Keε, 'mɔ -bi, ke- 'n pi: 'A -ne nyiblo 'bv yi 'a 'diayɩ yrv le ni -pu -ni, v bleε yi bv gba 'li nyiblo a 'mu -batiponyv yi. Nyiblo 'bv lee ne 'a 'diayɩ, -ε mɔ: -Ba ni, v bleε yi bv gba 'li□i 'blv a nyibli yi, v 'mu□v -bati le -pυv -ni. Nyiblo 'bv daa ne 'a 'diayɩ nɩblnyɔ, ε bleε yi bv mu 'li na -mu' 'nyi, -ε 'ye ni jre yruyu.

23 'Bu mɔ, ɔni yi -cɔhlɔn* ni pi, 'ki 'u Nyɔsua ye', 'ti- 'bu bi 'li -mu 'kwli, -ε mɔ, -na 'ɔayi -bi, ε 'yi plɔ a bleele -kɔ -na -ti,

24 hie 'u -na -cɔhlɔn a 'mu bu, -bu mu, -kɔ -na 'ɔayi a 'mu 'hɛn-, a 'mu -ti a 'mu yɛ -kukua -ni, ε 'mu 'li -wε, 'ti- ɔmu -mɔ ɔhɔan, ɔmu -cɔhlɔn pi, 'ki 'u Nyɔsua ye'.

25 'Bu mɔ, nyiblo 'bu yɛε -mu -ti, -ε nu ɔo, ɔble 'a 'wliye kua, ε kɔ -mu 'hɛn-, 'ba yi 'li -batipɔɔle' ni mi, ɔmuɔɔ lɛ, 'ki ε kɔ -mu 'hɛn-, ba kɔ kibɔwɛɛnɛ, -te a 'tiε ni 'hru wɔn, ε 'ni ɔha 'li -mu -batipɔnyɔ yi gba, -batipɔnyɔ 'ni ɔha -mu 'li -sadapu yi gba, 'u 'ni ɔha -mu ɔji' pu.

26 'N yi -mu 'ni -lee -ni, 'bu pu -mu ɔji', 'ki -di 'li ɔji' a 'mu ni, ɔmu 'wliye a pɛpɛ a 'mu 'pɛε -ni, 'ti- ɔmu ɔji' 'hri.»

Dε -mu', -Yusu tɔε nε 'a -nagbopu, 'ki 'u -wlawli a dε ki*

27 «A yi ɔe ni, -ε mɔ, tete -bi, Nyɔsua -nyi la -aan 'bainɔ, ε nɔ- mɔ: ɔNi 'nuo 'li -wlawli.

28 Kεε, 'mɔ -bi, kε- 'n pi, nyiblo 'bu ta 'li 'a 'bɔhɔan a nuɔba 'yi lɛ, 'ti-, 'ki 'li 'a ɔwɔ ki, 'bu pu lɛ: 'N -hɛε ɔe ni, nyiblo a 'mu, ε nu -wlawli, 'ki 'li 'a ɔwɔ ki, ε kɔ nuɔba a 'mu 'hɛn-.

29 'Bu mɔ, -na 'yii 'bu yi ɔi ni ni, ɔni yi dε 'kuku ni ni, -ε -bi -ha 'li ɔnu lɛ, ɔmu ɔnu 'wan pu. -Bu -ha 'u -ɔɔnɔ a 'huɔ a 'kɔbɔa, -bu pu ɔu 'wan, ε nɔɔ 'u lɛ, 'ε -hi 'u bu pu 'li -na pɛpɛ na -mu', -ε 'yε ni jre yruyru 'nyi.

30 'Bu mɔ, -na diidedabu 'bu yi ɔi ni ni, ɔni yi dε 'kuku ni ni, 'bε 'u ɔu 'u, ɔmu ɔu 'wan pu. ε nu -tεε, 'ki -bu pu -na 'huɔ a 'kɔbɔa -bi 'wan, 'ε -hi 'u

-na pepe -bu mu 'li na -mu', -ε 'ye ni jre yruyru 'nyi.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'v nuvba ko 'a nyibiv 'hven- bu -hivie yre a de ki (Matie 19.9; Makı 10.11-12; Luku 16.18)*

³¹ «Tete* -bi, Nyisva -nyi la -aan 'bainu, ε nɔ- mɔ: Nyiblo 'bu te 'a nuvba bu, ε ko bu -nyi nuvba a 'mu 'crien, -ε hleε, -ε mɔ, ε teε bu.

³² Kee, 'mɔ -bi, ke- 'n pi: 'A -ne nyiblo 'bu te 'a nuvba bu, 'bu 'yi 'a -wlawhıde a -ti 'pa-, nuvba a 'mu 'bu -mu, 'bu ko nyibiv -bi, 'a yi-henyibiv -mu', ε nɔ- pu nuvba a 'mu -wlawhıde ki. 'Ya 'v 'lu de, nuvba a 'mu, ε te bu, nyiblo -diε ko, nyiblo a 'mu, ε ni -wlawlı -we.»

De -mu', -Yusu tve ne 'a -nagbopv, 'ki 'v 'svule a de ki*

³³ «A yiε ni, -ε mɔ, tete -bi, Nyisva -nyi la -aan 'bainu, ε nɔ- mɔ: 'Bu mɔ, ni 'svu Nyisva, -ε mɔ: De -bu, 'n diε 'ni nu, yi 'ki yi -bleε -ni de, -bu pu ε, -ε mɔ, ni -nuo li. De -bu, -koti -ni 'svu Nyisva, -ε mɔ, -diε 'ni nu, nuo.

³⁴ Kee, 'mɔ -bi, ke- 'n pi: A 'yi yi -bleε -ni ba 'svu -ni. A 'yi yi -bleε -ni ba 'svu yakɔ, -ε nuo, ε nɔ- mɔ Nyisva a kibunıde.

³⁵ A 'ni 'svu 'li -tutu, -ε nuo, ε nɔ- mɔ Nyisva a bukibletude. A 'ni 'svu 'li Jrusredıo, -ε nuo, ε nɔ- mɔ Nyisva a 'dıo.

³⁶ Ni 'svu 'li -na 'lu, -ε nuo, yi 'klı dı -ko, 'ki -bu nuo, -na 'lu-pupui a 'ye ni -do bu 'ple, -hıv' bu jre.

³⁷ Ke- ba pu: Iin 'bu mɔ iin, ε ko, ba pu: 'Uun-, 'bu mɔ 'uun-. Ni -maa 'vu 'svule 'lu, ε mɔ

yinyrede □niɔ. 'Kɪ ɛ -hʊɛn 'lɪ 'kuo -hʊɪn* a nyiblo gbagbu -mɔ.»

Dɛ -mʊ', -Yusu tʊɛ 'a -nagbopv, 'kɪ 'v klɛ'wɪwɪ
a -ta'*

(Luku 6.29-30)

³⁸ «A yi□e ni, -ɛ mɔ, tete -bɪ, Nyɪsʊa -nyi la -aan 'baɪnʊ, ɛ nɔ- mɔ: Nyiblo 'bu wa 'a 'bɪ a 'yie, ʊ kɔ bu wa a 'yie -wɛ. Nyiblo 'bu -yraa nɛ 'a 'bɪ 'nyɛ wɔn, ʊ kɔ bu -yraa □nɛ 'nyɛ wɔn -wɛ.

³⁹ Kɛɛ, 'mɔ -bɪ, kɛ- 'n pɪ: Nyiblo 'bu nu 'a mʊ yinyrede -mɔ, a 'nɪ 'wɪ 'lɪ 'aan dɪɔnʊ klɛ. Nyiblo 'bu pʊ 'lɪ 'ɲma -na diidɛnʊa 'kwli, -ha□a mɛ lɛ, bu pʊ 'lɪ 'a dɛ -bɪ kamlanʊa 'kwli.

⁴⁰ Nyiblo 'bu -hʊɛ bu yɛɛ -mʊ -tɪ, 'kɪ 'lɪ -batipɔnyɔ yɪ, 'bu yɪ -na wlawɔ nɪ -hʊɛ, -ha□a mɛ lɛ, bu gba -na kvɛtɪ.

⁴¹ Nyiblo 'bu nɪ 'v -mʊ ke', 'kɪ -bu 'ble 'a blɔ, 'kɪ 'lɪ -kiloyɛ nɪ -do 'yri, -ɛ -bɪ pʊ 'v 'hʊɛn a -kiloyɛ.

⁴² Nyiblo 'bu yɪ -mʊ dɛ nɪ -hʊɛ, -ɛ -bɪ -ha 'lɪ□tɪ 'lɪ, -bu -nyi □nɛ□ɛ. Nyiblo 'bu -hʊɛ bu 'trɔsɪ -mʊ dɛ, □nɪ 'hɪaa 'lɪ.»

Ba nʊɛ nɛ 'aan yraanyibli

(Luku 6.27-28,32-36)

⁴³ «A yi□e ni, -ɛ mɔ, tete -bɪ, Nyɪsʊa -nyi la -aan 'baɪnʊ, ɛ nɔ- mɔ: Nʊɛ -na 'bɪhɪan, kɛɛ, yraa nyiblo -bu, -ɛ yraa -mʊ.

⁴⁴ Kɛɛ, 'mɔ -bɪ, kɛ- 'n pɪ: Ba nʊɛ nɛ 'aan yraanyibli, kɔ, ba da Nyɪsʊa, 'kɪ 'v nyibli -mʊ', -v □tui 'a mʊ □hɪɛn a -ta',

⁴⁵ -ɛ di□e nu, 'aan 'Baɪ Nyɪsʊa, -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, a 'mʊ 'a 'yonʊ -hɛ, -ɛ nu□o, nyibli -bu, -v kɔ 'crɛ, kɔ 'waa dɛ -bu, -v mɔ □haannyibli, Nyɪsʊa

ni□e ni, 'yru 'ε yi huεn, 'ki 'u □nu -mɔ'. Nyibli -bu, -u 'sii 'u yi, kɔ nyibli -bu, -u 'yi 'u yi 'sii -ni, Nyisua ni□e ni, 'nu 'ε yi di, 'ki 'u nyibli a pεpe a 'mu a -ta'.

⁴⁶ 'Bu mɔ, 'ba nuε nyibli ni -do -mu', -u nuε nε 'a mu, a 'ni 'yee 'li□i, -ε mɔ, 'a -ti Nyisua di nu 'a mu □haandε -mɔ. Dε ni -do a 'mu, 'crekɔnyibli ni□e ni -wε.

⁴⁷ 'Bu mɔ, 'ba yi 'aan 'diayinu ni -do □haandε -mɔ ni ni, 'aan □wli 'ni 'yee 'li□i, -ε mɔ, a ni dε gbagbu. Dε a 'mu, nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi, u ni□e ni -wε.

⁴⁸ Ba 'sii 'u yi, □wi yi -tε 'aan 'Ba Nyisua -ni 'li yakɔ 'kwli, ε -nu, 'ε 'sii 'u yi.»

6

Dε -mu', -Yusu tve nε 'a -nagbopu, 'ki 'u □hιuennyibli a -hεεε a -ta'*

¹ «'Bu mɔ, 'ba yi □hιuennyiblo □haandε -mɔ ni ni, a 'ni 'nuo 'li□i, 'ki 'u nyibli ye', -ε di□e nu, u 'mu 'a mu 'nyre ε pu a -ti. 'Bu mɔ, 'ba yi □haandε a 'mu 'a nunuo ε ni ni, 'aan 'Ba Nyisua, -ε ni 'li yɔ', ε 'yi 'li□i 'li -wε, bu -nyi 'a mu 'a -ti a 'wio.

² 'Bu mu, □ni yi □hιuennyiblo dε ni -nyi, 'ki 'u 'a -hεεε a -ta', □ni 'lee 'li nyibli a pεpe ε, □wi yi nyibli -mu', -u nεε 'li ni 'huεn, -tε u ni 'a nunuo. Nyibli a 'mu, 'bu nu □hιuennyiblo □haandε -mɔ, u kɔ bu na 'a -ti -mɔ ε, 'ki 'li Nyisua a 'kayo bε, kɔ 'bu yi ε ni nε. U ni□e ni, -ε di□e nu, nyibli 'mu □nu 'nyre ε pu. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblidu a 'mu, Nyisua 'ni -nyi□e li □nu 'a 'wio ni, -ε nu□o, -tonyibli -wε 'waa 'wio a buɔɔɔ -mɔ.

³ -Mɔ -bɪ, 'bʊ mɔ, ɲnɪ yɪ ɲhʊɛnnɪyɪblo dɛ nɪ -nyɪ, nuɲo, nyɪblo ɲdʊ 'nɪ 'wɪn 'lɪ, mɔ 'yɛ ɲbʊ -na ɲwɪlɔ a nɪnatumu a 'mumu, ɛ 'nɪ 'wɪn 'lɪ,

⁴ -ɛ dɪɲe nu, -hɛɛɛ a 'mʊ, 'a -tɪ 'mʊ -hɪ. ɲNɪ yɪ naalɛ nɪ nɪ, -ɛ -bɪ -na 'Bai Nyɪsʊa, -ɛ yɪ 'a -nɛ -huhlɪdɛ ɲdʊ 'yɛ, ɛ nɔ- di -mʊ 'a 'wɪo -nyɪ.»

Dɛ -mʊ', -Yusu tʊɛ nɛ 'a -nagbopu, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa a dɪda a -ta'*

(Luku 11.2-4)

⁵ «'Bʊ mɔ, 'ba yɪ Nyɪsʊa nɪ dɛ, a 'nɪ 'daa 'lɪɲɪ, ɲwɪ yɪ -tɛ nyɪbli -mʊ', -ʊ nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, ʊ nɪ 'a dɪda. Nyɪbli a 'mʊ, 'bʊ yɪɲɪ nɪ dɛ, ʊ nʊɛ bʊ nyra blɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayo blɛ, -tɛ nyɪbli -hʊʊ 'ʊ. 'Bʊ yɪ lɛ nɪ nɪ, ɛ 'wɪ yɪ, ʊ nɪɲe nɪ, nyɪbli 'mʊ ɲnʊ 'yɛ a -tɪ. 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, nyɪblɪdʊ a 'mʊ, Nyɪsʊa 'nɪ -nyɪɲe lɪ ɲnʊ 'a 'wɪo nɪ, -ɛ nuɲo, -tonyɪbli -wɛ 'waa 'wɪo a bʊpʊpʊ -mɔ.

⁶ Kɛɛ, -mɔ -bɪ, ɲnɪ yɪ Nyɪsʊa a dɪda nɪ -hʊɛ, pa 'lɪ -na -gblo 'kwɪlɪ, -bʊ ka 'ʊ 'maju 'ʊ. ɲNɪ ka 'kɪ 'ʊ 'maju 'ʊ, -ɛ -bɪ da -na 'Bai Nyɪsʊa, -ɛ nɪ 'ʊ -mʊ 'hʊɪ. -ɛ -bɪ -na 'Bai Nyɪsʊa a 'mʊ, -ɛ yɪ 'a -nɛ -huhlɪdɛ ɲdʊ, -nɪ 'yɛ, ɛ nɔ- di -mʊ 'a 'wɪo -nyɪ.

⁷ 'Bʊ mɔ, 'ba yɪ Nyɪsʊa nɪ dɛ, 'aan pʊpʊwɪn 'nɪ 'hʊʊ 'lɪ, ɲwɪ yɪ -tɛ nyɪbli -mʊ', -ʊ 'yɪ Nyɪsʊa -yɪ, ʊ nɪ 'a dɪda. ʊ nʊ- -mɔ -bɪ, ʊ wɛn 'nɪ, 'waa pʊpʊwɪn 'bʊ -hʊ, 'tɪ- Nyɪsʊa 'mʊ 'waa wɪn 'wɪn.

⁸ Dɛ a 'mʊ, ʊ nɪ, a 'nɪ 'nuo 'lɪɲɪ, -kɔtɪ 'tɪ- a 'mʊ 'aan 'Bai Nyɪsʊa dɛ -hʊa mɔ mu, ɛ yɪ dɛ a 'mʊ nɪ.

⁹ -Tɛ a dɪ Nyɪsʊa a dɪda nu, ɛ nɔ- -bʊ:

-Aan -nɛ 'Bai, -ɛ nɪ 'lɪ yɔ',

nuɲo, nyɪbli a pɛpɛ bʊ yɪɲe, -ɛ mɔ, -mɔ mɔ Nyɪsʊa.

10 -Mɔ -bu kɔɔ nyibli win ki.

-Na kiwɛɛnɛ, ɛ nɔ- -bu nue -ni, 'ki 'nɛ- -tutu ki,
kɔ 'ki 'li yakɔ 'kwli.

11 -Nyi kɛ -a mu -nyɔwɔ -bu a dididɛ.

12 Yɔnyre-tebli -bu, -a -nu, -hru 'a -ti -mɔ,
□wɔ yi -tɛ -a ni, □a -hrui yɔnyre-tebli -mu',
nyibli ni -a mu -mɔ a -ti -mɔ.

13 □Nɔ 'hɔɔn 'u 'kuo -hɔɔn a nyiblo gbagbu -mɔ',
ɛ 'nɔ 'tɛɛ 'u -a mu ɛ,

-ɛ di□e nu, -a 'nɔ □ha -ti 'wla,

kɛɛ, -ha 'li -a mu 'kuo -hɔɔn* a nyiblo gbagbu a
'klɔ bu,

[-ɛ nu□o, -mɔ blɛɛ yi -bu kɔɔ nyibli win ki,

ɛ kɔ, -mɔ kɔ 'klɔ, kɔ -ti a 'yi'buɔɔa,

-tɛ ɛ tɛ yi bu.

Kɛ- bu ni 'mu.]

Kɛ- ba nu Nyɔɔɔ a dɔda.

14 Yɔnyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mɔ, 'bu
mɔ, 'ba yi 'a -ti -mɔ ni -hrui, 'aan 'Baɔ Nyɔɔɔ, -ɛ
ni 'li yɔ', ɛ di -hru 'aan -nɛ yɔnyre-tebli, a -nu, 'a
-ti -mɔ -wɛ.

15 Kɛɛ, yɔnyre-tebli -mu', nyibli nu 'a mu -mɔ,
'ba 'yɛ ni -hru 'a -ti -mɔ, -ɛ -bi 'aan 'Baɔ Nyɔɔɔ 'yi
'li□i 'li -wɛ, bu -hru 'aan -nɛ yɔnyre-tebli, a -nu a
-ti -mɔ.»

Dɛ -mu', -Yusu tɔɛ nɛ 'a -nagbopu, 'ki 'u
□cicie* a -ta'*

16 «'Bu mɔ, 'ba yi ni □ci, ('ki 'u Nyɔɔɔ a dɔda a
-ta,) a 'nɔ 'ciɔɔ 'li 'aan yigbakli, □wɔ yi -tɛ nyibli
-mu', -u nɛɛ 'li ni 'hɔɛn, u ni □cicie. Nyibli a 'mu,
'bu yi ni □ci, u kɔ bu □tiɔ 'u 'waa yigbakli 'u, -ɛ
di□e nu, nyibli a pɛpɛ 'mu□u 'ye, -ɛ mɔ, u yi 'nɔ
□ci. 'N yi 'a mu 'nɔ -lee -ni, nyibliɔ a 'mu, Nyɔɔɔ

'nu -nyi□e li □nu 'a 'wio ni, -ε nu□o, -tonyibli -wε
'waa 'wio a buyuyuy -mɔ.

¹⁷ Kεε, -mɔ -bi, 'bu mɔ, □ni yi ni □ci, yra yre,
-bu pu -na 'lu le -tεε,

¹⁸ -ε di□e nu, nyibli 'nu □ha□a 'ye, -ε mɔ, -yi 'nu
□ci. □Ni yi□i ni ni, -ε -bi -na 'Ba Nyisva ni -do
-mu', -ε yi 'a -ne -huhlidε □du 'ye, ε nɔ- di -mu 'a
'wio -nyi.»

*Ba 'kukue -pupa-tebli le, 'ki 'v Nyisva 'hvi
(Luku 12.33-34)*

¹⁹ «A 'nu 'kukue 'li -pupa-tebli le, 'ki 'ne- -tutu
-bu ki, -te 'hlo kɔ -yruvυ 'hven-, υ ni 'ne-, 'v yi
-tebli yre nyre, kɔ, -te 'yirinyibli yi 'ne- 'kayo
-waa -ni.

²⁰ Kεε, ba 'kukue kuko-tebli le, 'ki 'li yako 'kwli,
-te 'hlo kɔ -yruvυ 'hven-, υ 'ye ni nyree 'li -tebli
yre, kɔ, -te 'yirinyibli 'ye ni waa 'li 'kayo,

²¹ -ε nu□o, -te -na kuko-tebli ni 'v, 'ki -na □wlv
ni 'v -wε.»

*-Nyre kɔ halɔ 'hven-
(Luku 11.34-36)*

²² «-Tonyiblo a □wlv, ε 'wι- 'a 'yii yi, -ε yi□i
-nyre -nyi. -Na 'yii 'bu nu -tεε, -ε -bi -yrui le -tεε.

²³ Kεε, -na 'yii 'bu yi ni kle, -ε -bi 'ki -ni 'li halɔ
'nyi. -ε -bi -nyre -mu', -ε ni 'li -mu 'hvi, 'bu mɔ
halɔ, -ε -bi halɔ a 'mu, ε kɔ bu jre diaki.»

*Nyisva, -v'v- 'wliε
(Luku 16.13)*

²⁴ «Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -wε, bu nu 'masepu
ni 'hven a -kvan, ti ni -do a ti 'yri. ε kɔ bu yraa
nyiblo ni -do, ε 'mu 'a nyiblo -bi -nυε -ni. ε 'yi
'li□i 'li -wε, ti ni -do a ti 'yri, Nyisva bu kɔɔ ne 'a

mu win ki, 'ti- 'wliye bu di 'a mu win ki -koo -ni -WE.»

*Ba kuo Nyisua wlv yi
(Luku 12.22-31)*

²⁵ «E no- nu□o, 'ni yi 'a mu -lee -ni: De -bu, a di di, ko, de -bu, a di 'na, ko, wlawli -bu, a di pu, -tebli a 'mu, 'a -ti, a 'ni 'hriti 'li -ni. -Hunhlon -bu, a pi, e mo de gbagbu □ni□, 'e -hi 'u didide 'u, ko, 'aan -plahvi mo de gbagbu □ni□, 'e -hi 'u 'hvlεpu-tebli 'u.

²⁶ Ba ta 'u nobli -mo le. U 'ni 'do□o li, ko, u 'ni 'ce□e li □dedede, ko, u 'ni -pu□v li □dedede 'kali'. Kee, 'aan 'Ba Nyisua, -e ni 'li yo', e no- yi □nu didide -nyi. Kee, 'a mu -mo -bi, Nyisua nve ne 'a mu ni, 'e -hi 'u nobli 'u. 'A -ti, -te e ni, 'e yi nobli didide -nyi, ke- e di nu, e 'mu 'a mu didide -nyi -WE.

²⁷ E 'yi nyiblo □du -ko, 'ki 'li 'a mu 'nyi, 'a hritile a -ti, -bu ko 'kl, 'ki -bu puu ne 'a -nyrōwi a de gbe ki, 'ki 'ne- 'klo -bu ki.

²⁸ De- ko hritile a yi -hriti -ni 'li? □Bu 'hvlεpu-tebli a -ti? Ba 'ye -piti, -te 'waa -pui ni □giga, 'ti-, -te e nu yunoo. -Piti a -pui a 'mu, e 'wi- -tonyiblo a wlawli yi. Kee, -piti a 'mu, e 'ni -nu□o li -kvan, ko, e 'ni 'gbla□a wlawli, e 'ni -pu□v li□i, kee, e no yi.

²⁹ □Bu lee ne 'a mu: Bodio Salomo, e mo □han-ti, 'e ko la de, kee, -te -piti a -pui nu yunoo, Salomo a 'mu, e 'yi la 'a wlawli -ko, -bu nu la yunoo le.

³⁰ -Piti -bu, u di -hvan -ci, 'ti- u di -hvan 'to pu, 'bu mo, Nyisua 'bu ko bu nu□o, 'a -pui bu no yi, □bi 'a mu -bu, e nve -ni, 'a mu e 'ye ni

di 'hɔlɛpɔ-tebli nu -nyi, 'a mu -bu, -v 'yɪ Nyɪsua
 □wɔ yɪ -kuo -nu -tɛɛ?

³¹ 'A -tɪ, a 'nɪ 'hriti 'lɪ -nɪ, dɛ -bu, a di di, kɔ, dɛ
 -bu, a di 'na, kɔ, dɛ -bu, a di 'hɔlɛ pɔ a -tɪ.

³² Nyibli -mu', -v 'yɪ Nyɪsua -yi, v nu- yɪ -tebliɔ
 a 'mu 'lu -mɔ lɛ -hie 'a -nɛ ti. 'Aan 'Baɪ Nyɪsua, -ɛ
 nɪ 'lɪ yɔ', ɛ yi 'aan -hɔhɔa-tebli nu.

³³ Dɛ -mɔ yɪ-hɛdɛ, a blɛɛ yɪ ba -hie 'lu -mɔ lɛ 'a
 -nɛ ti, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsua bu kɔɔ nɛ 'a mu win kɪ,
 kɔ 'aan 'klɔ bu 'sɪi 'v yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', ɛ 'mu 'a
 mu 'aan -hɔhɔa-tebli a 'mu -nyi.

³⁴ 'Kla 'nɪ 'yaa 'lɪ 'a mu -wliye, 'kɪ 'v -ɲɔɲa a
 -nyrɔwɔ a -ta', -ɛ nu□o, Nyɪsua yi -nyrɔwɔ a 'mu
 a 'kla-wliye'yɪya nɪ. ɛ di -hɔan 'a mu 'nɪ -hɛɛ -nɪ.
 -Tɛ ɛ ni, 'ɛ yɪ kɛ 'a mu -hɛɛ -nɪ, kɪkɛ a -nyrɔwɔ
 -bu 'kwli, kɛ- ɛ di -hɔan nu, ɛ 'mu -hɔan 'a mu
 -hɛɛ -nɪ, 'kɪ 'lɪ -ɲɔɲa a -nyrɔwɔ a 'mu 'kwli.»

7

A 'nɪ 'yɛɛ 'lɪ 'aan 'bio -tɪ (Luku 6.37-38,41-42)

¹ «A 'nɪ 'yɛɛ 'lɪ 'aan 'bio -tɪ, -ɛ di□e nu, Nyɪsua
 'nɪ □ha 'a mu -tɪ -yɛɛ -nɪ,

² -ɛ nu□o, -tɛ a ni 'aan 'bio a -tɪ a yɛɛlɛ, kɛ-
 Nyɪsua di 'aan -tɪ a yɛɛlɛ nu -wɛ, kɔ, -tɛ a di 'aan
 'bio a 'yiye nu, kɛ- Nyɪsua di 'aan 'yiye nu -wɛ.

³ Dɛ- kɔ -tɪ, -na 'bɪhɪan a kɔɛtɪye -bu, -ɛ nɪ 'lɪ□ɪ
 'yɪ, □nɪ yi 'a 'yele, 'tɪ- -nɛ tugbɛkɔtɪɔ -mu', -ɛ pɛ
 'lɪ -mu 'yɪ bu, □nɪ 'yɛ nɪ 'ye□e 'lɪ?

⁴ □Yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ -bu lee -na 'bɪhɪan, -ɛ mɔ:
 Nu gbe, □bu -ha 'lɪ -mu kɔɛtɪye 'yɪ, -mɔ -kɔ 'yɪ
 tugbɛkɔtɪɔ pɛ 'lɪ bu.

5 -Mɔ -mʊ', -ε nεε 'li nɪ 'hʊεn, yɪ-hεdε, -kɔ -bʊ nu, ε nɔ- mɔ -bʊ -ha 'li -nε tugbɛkʊtɔ 'yi, ɔmʊ lε yru -tεε, 'tɪ- ɔmʊ 'li kʊεtɪyε -na 'bɪhɪan 'yi -ha.

6 Dε -bʊ, Nyɪsʊa -kɔ, a 'nɪ 'nyie 'lɪɔɪ nyibli -bʊ, -v 'yɪ 'v yɪ 'sɪi -nɪ, -v 'wɪ bʊɪɪ yɪ, ε kɔ, dε -mʊ', -ε kɔ -kʊan, 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ, a 'nɪ 'nyie 'lɪɔɪ nyibli -mʊ', -v 'yɪ -kʊan -mʊ', ε -kɔ -yi, -v 'wɪ -gbo yɪ, -ε nʊɔ, 'ba -nyi ɔnʊɔ, v di naɔa kε, 'tɪ- v 'mʊ -mɔ ɔhɪan, v 'mʊ 'a mʊ bʊ -wε mɔ di.»

-Yusu tʊε nyibli nɪ, -ε mɔ, 'bʊ yɪ dε nɪ -hʊε, bʊ -hʊaɔa Nyɪsʊa

(Luku 11.9-13; 6.31)

7 «'Ba yɪ dε nɪ -hʊε, ba -hʊaɔa Nyɪsʊa, ε 'mʊ 'a mɔɔ -nyi. 'Ba yɪ dε nɪ -hʊε, ba ɔmʊɔ lε, a diɔe 'nɪ 'ye. 'Ba yɪɪ nɪ -hʊε, bʊ paa nε 'a mʊ 'kayu bʊ, ba bi gbɔgbɔ, v 'mʊ 'a mʊ -lee -nɪ: Ba di pa.

8 Ε mɔ ɔhan-tɪ ɔnɔ, 'a -nε nyiblo 'bʊ -hʊa Nyɪsʊa dε, ε di ɔnεɔe 'nɪ -nyi. Nyiblo 'bʊ yɪ dε lε nɪ ɔmʊε, ε diɔe 'nɪ 'ye. Nyiblo 'bʊ nyra 'v ɔhʊan.yɪ' bʊ, 'bʊ bi gbɔgbɔ, v diɔe 'nɪ -lee nɪ, bʊ pa.

9 -Mɔ -bʊ, -ε mɔ 'baɪ, -na 'yʊ 'bʊ yɪ -mʊ 'flɔɔ nɪ -hʊε, ɔbɪ -di -nyiɔe 'hɔ?

10 -U'v-, 'bʊ yɪ -mʊ -hrin.yε nɪ -hʊε, ɔbɪ -di -nyiɔe hre?

11 'Ε mɔ ɔhan-tɪ, 'a mʊ -tonyibli, 'kɪ a 'yɪ ɔhaannyibli 'pa-, kεε, a yi ɔhaan-teblɪ a lε'jrɛ, 'a yɪɪ 'aan 'yonʊ -nyi. 'Bʊ mɔ, 'bʊ nɪ 'mʊ lε, 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ, -v kɔ ɔwɪ -nyre yɪ, -ε -bɪ 'aan 'Baɪ Nyɪsʊa, -ε nɪ 'li yakɔ 'kwɪ, -ε kɔ ɔwɪv -nɔ yɪ, nyibli 'bʊ -hʊaɔa ɔhaan-teblɪ, ε di ɔnʊɔ 'nɪ -nyi.

12 -Tɛbli a pɛpɛ, a -hʋɛ nyibli -bi bu nu 'a mu -mɔ, 'aan 'mumu, ba nu ɲnuɲu -mɔ -wɛ. Dɛ nu -do a 'mu, ɛ nɔ- Nyɪsua a tete tʋɛ -ni, ɛ kɔ Nyɪsua a winwɔn-hanyu* 'hʋɛn-»

*Paale -mu', -ɛ gbɛ 'li 'a mu Nyɪsua a 'klo yrayru
'kwli, ɛ 'cɪmɪ 'yri ɛ
(Luku 13.24)*

13 «Paale -mu', -ɛ gbɛ 'li 'a mu Nyɪsua a 'klo yrayru 'kwli, ɛ 'cɪmɪ 'yri ɛ. 'A -ti, 'ba -hʋɛ ba pa 'li Nyɪsua a 'klo yrayru a 'mu 'kwli, -ɛ -bi paale 'cɪmɪɛ -mu', ɛ nɔ- ba naa 'v 'yri, -ɛ nuɲo, paale kɔ 'hru -mu' 'hʋɛn-, -v gbɛ 'li 'a mu 'waanlɛ', v 'bba 'yri ɛ, 'ti- 'waa wɔnnaalɛ 'yɪ 'mu -kla, ɛ kɔ, nyibli -mu', -v nɛɲɛ, v -hu ni.

14 Kɛɛ, paale kɔ 'hru -mu', -v gbɛ 'li 'a mu Nyɪsua a 'klo yrayru 'kwli, v 'cɪmɪ wɔn ɛ, 'ti- 'waa wɔnnaalɛ kla 'mu ni, ɛ kɔ, nyibli -mu', -v nɛɲɛ, v 'yɪ -hu.»

*Tugbɛ a 'kuo, ɛ nɔ- v yɪɲɪ -yruu -ni
(Luku 6.43-44)*

15 «Ba -gbɛɛ nɛ 'aan dɔnɔ, 'ki 'v hitɔɔnyu a -ta'. 'Bu mɔ, 'ba yɪ ɲnu ni 'ye, kɛ- a di pu, v 'ni -nuɲo dɛ -hʋan ɲdu. Kɛɛ, v nu- yɪ 'ki nyibli bu -wɛ. U 'wɪ -jio yɪ, -v pu 'blakʋɛ klɛ.

16 'Waa nunuɲmlɪ, v ni, nɔ- diɲɛ nu, a 'mu ɲnu yru. ɲBu puɲu tugbɛkuo a dɛ yɪ. Nyiblo 'ni -haɲa li -gbɔgbuyɔ, 'ki 'v hiapɔtugbɛ 'yri. Mɔ, nyiblo 'ni -haɲa li bubuokui, 'ki 'li -ju yra.

17 Tugbɛ -mu', -ɛ yɪ ɲhaan'nie -jri, ɛ tʋɪ ɲhaan'kui. Kɛɛ, tugbɛ -mu', -ɛ 'yɛ ni -jri ɲhaan'nie, ɛ 'ni -tʋɲu li ɲhaan'kui.

18 Tugbe -mu', -e yi □haan'nie -jri, e 'yi 'li□i 'li -we, bu tu 'kui -hwin, Mo, tugbe -mu', -e 'ye ni -jri □haan'nie, e 'yi 'li□i -we, bu tu □haan'kui.

19 'A -ne tugbe □du, -e 'ye ni -hua -bu tu □haan'kui, u yi□i 'ni 'be, 'u pi□i 'to.

20 'A -ti, hitonyo a nununmli, u ni, u nu- a di 'ye, a 'mu □nu yru.»

*A 'ni 'kaa 'li 'aan diɔnu
(Luku 13.25-27)*

21 «Nyibli -mu', -u dee 'mu Kukonyo 'a -ne ti, e 'yi 'waa pepe 'pa-, u 'ni -pa□a 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli ni. Kee, nyiblo -bu, -e di de -mu' nu, 'na 'Ba Nyisua -ni 'li yako 'kwli, e -hue, e no- di 'li pa.

22 -Nyrɔwo -mu' -ko 'kwli, 'n di 'u nyibli -bati le -puu -ni, ke- nyibli -huohui di 'mu yi pu: Kukonyo o, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli, -a hla 'li Nyisua a -ti, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli, □a bla 'kuo -hwin* le, -u ni la 'u nyibli ke', 'ki 'li -na 'nyre ni -do a 'mu 'kwli, □a nu □wilekete-tebli -huohui.

23 -E -bi ke- 'n di pu, 'mu □nu kle -hɪɪa -ni, -e mo: 'N 'yi -huan 'a mu ni yi. Ba hɔo 'mu -mo le, 'a mu -mu', -u 'ye ni nu de -mu', Nyisua -hue.»

*□Tokonyo, ko nyiblo -mu', -e yi □to -ko, u nu-
pu 'waa 'kayo
(Luku 6.47-49)*

24 «'A -ti o, 'a -ne nyiblo, 'bu ni 'u, -ti -bu, 'n hla wen, 'bu yi□i nua yi bu ni pi, 'ti- 'bu yi□i ni ni, -e -bi e 'wi- □tokonyo -mu' yi, -e pu 'a 'kayu, 'ki 'u 'hiɔ 'pa ki, -e di□e nu, e 'mu bu ku -tee.

25 -Τε ε ρυ 'κί 'kayu a 'mu, -ε -bι 'nu di ni, 'nie 'ε 'yi, pepe 'ε -hi, 'υ -wɔn 'kayu a 'mu yi, kεε, ε 'yi 'wle, -τε ε ρυυ 'υϋυ 'hɔ ki -a ti.

26 Κεε, nyiblo -bu, -ti -bu, 'n hla wen, -ε diϋe nva yi bu ρυ, 'ti- -ε 'ye ni diϋe ni nu, ε 'wi nyiblo -mu' yi, -ε 'yi ϋtɔ -kɔ, -ε ρυ 'a 'kayu 'ki 'υ 'pɔwɔn ki.

27 -Τε ε -we 'ki 'a ρυρυυ -mɔ, -ε -bι 'nu di ni, 'nie 'ε 'yi, pepe 'ε -hi, 'υ -wɔn 'kayu a 'mu yi. Ε nɔ- mɔ 'kayu a 'mu bu 'wle, bu nyre yi pεpe.»

'Kι 'li 'kli 'kwli, 'ki -Yusu tve 'li nyibli Nyɪsua a -ti

28 'Ti- -Yusu 'mu tɔle a 'mu 'lu -yra mɔ mu, -te -mu', ε nu tɔle a 'mu, nyibli a pεpe, -υ ni 'υ, ε maa ϋnu wɔn le,

29 -ε nuϋo, -te Nyɪsua a tetetɔnyυ ni nyibli a tɔle, ε 'ni -nuϋo tɔle le, kεε, 'ki 'li Nyɪsua a 'kli 'kwli, 'ki ε tve 'li -ni.

8

-Te -Yusu nu laϋa, ϋhrannunyɔ a 'kve 'ε -we la (Maki 1.40-45; Luku 5.12-16)

1 -Τε δε a 'mu, ε -hi, -ε -bι -Yusu ϋti dugba, nyibli a ϋju, υ nu- yiϋi ϋwien le kve.

2 Bu yi 'ki 'li ni di, -ε -bι ϋhrannunyɔ ϋdu, ε nɔ- mu 'υϋυ ye', 'ε blaϋa kwli yi, 'ti- 'ε pi le: «Kυkɔnyɔ o, 'n nyaa -mu le, nuϋo, 'na 'kve bu -we,»

3 ε nɔ- mɔ -Yusu bu -hrenϋε le, 'ti- 'ε lee ϋne, -ε mɔ: «'N -hυεϋε ni, -na 'kve bu -we.» Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bι 'a 'kve -we ni,

4 -Yusu 'ε lee ϋne, ε wen: «ϋNi 'lee 'li nyiblo ϋdu, kεε, mu -bu tɔɔ -dɔnu Nyɪsua a

-cəhlənpinyɔ* yɪ, ɛ 'mʊɔv 'ye, -ɛ mɔ, -na 'kʊɛ -wɛ nɪ. 'A -tɪ, -tɛblɪ -mʊ', v ni, 'v yɪ -cəhlənpɪ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye', gbaɔa, ɔwɪ yɪ -tɛ Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyɔ* Moise nu la 'a hɪhla, yɪ-hɛ-nyrɛ a ti 'yri, -ɛ diɔe nu, nyibli a pɛpɛ 'mʊɔv yɪ, -ɛ mɔ, -na 'kʊɛ -wɛ nɪ.»

-Tɛ -Yusu nu laɔa, Romakʊɛ a 'seyo a nyiblo gbagbʊ a -kvannunyɔ ɔdv a 'kʊɛ 'ɛ -wɛ la (Luku 7.1-10)

⁵ -Nyrɔwɔ ɔdv, -ɛ -bɪ 'kɪ -Yusu mu 'lɪ Kapenaɔdɪɔ 'kwli. -Tɛ ɛ pa 'lɪ 'dɪɔ 'kwli, -ɛ -bɪ Romakʊɛ a 'seyo a nyiblo gbagbʊ ɔdv, ɛ nɔ- mu 'vɔv 'hʊɪ, 'ɛ nyɛɛ ɔnɛ lɛ,

⁶ ɛ wɛn: «Tɔɔnyɔ ɔ, 'ye, 'na -kvannunyɔ pɛ 'lɪ 'kayu bʊ, 'ɛ -yɪrɛ lɛ. ɛ yɪ 'ye ɔhɪvɛn diakti.»

⁷ -ɛ -bɪ -Yusu ɔtuɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «'N di 'lɪ 'nɪ di, 'mʊɔv nu, 'a 'kʊɛ 'mʊ -wɛ.»

⁸ Kɛɛ -ɛ -bɪ, 'seyo a nyiblo gbagbʊ a 'mʊ, ɛ ɔtuɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «Tɔɔnyɔ ɔ, 'mɔ -bʊ, -ɛ 'yɪ -Juukʊɛyɪ* 'pa-, 'n 'yɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, 'kɪ -bʊ pa 'lɪ 'na 'kayu bʊ. Pʊ win dadʊ, 'na -kvannunyɔ a 'kʊɛ 'mʊ -wɛ.

⁹ 'Na 'mumu -bʊ, 'n kɔ nyibli gbagbɪ -bɪ, v nu-kɔɔ 'mʊ win kɪ. 'Tɪ- 'n kɔ 'seyo -bɪ, 'n kɔɔ win kɪ -wɛ. 'Bʊ mɔ, 'nɪ pʊ win, 'nɪ lee nɛ 'a nyɔ, 'kɪ bʊ mu dɛ nu, -ɛ -bɪ ɛ mi nɪ. 'Bʊ mɔ, 'nɪ lee nɛ 'a nyɔ -bɪ, 'kɪ bʊ di 'lɪ, -ɛ -bɪ ɛ yɪ 'lɪ 'nɪ di, ɛ kɔ, 'bʊ mɔ, 'nɪ lee 'na -kvannunyɔ, 'kɪ bʊ nu dɛ, -ɛ -bɪ ɛ niɔe nɪ.»

¹⁰ 'Tɪ- -Yusu 'mʊ win a 'mʊ 'wɪn mɔ mu, -ɛ -bɪ -tɪ -mʊ', 'seyo a nyiblo gbagbʊ -mʊ', ɛ -hla, ɛ kɛɛ nɛ 'a ɔwɪ lɛ. 'A -tɪ, ɛ yɪ nyibli -mʊ' 'nɪ -lee -nɪ, -v yɪɪ ɔwɪɛn lɛ kʊɛ, ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ

-tεε, 'n 'yι -hvan nyiblo nι 'ye, -bu nu 'na □wlb a yιkuole λε, 'ye □bu 'kι 'lι Yisraekue a 'mumu 'nyι.

11 'N yι 'a mu 'nι -lee -nι, 'kι 'lι 'yrv a 'hrule', kɔ 'kι 'lι 'yrv a paale', 'kι nyibli di 'lι -wlu λε -hɔn, υ 'mu λε 'kukue -nι, υ kɔ -aan 'bainυ Abrahamυ, kɔ Yisaki, kɔ Sakɔbu 'hven-, υ 'mu de -mɔ -didi -nι, 'kι 'lι Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli.

12 Kεε, Yisraekue -bi -mu', Nyɪsua -da, 'kι bu pa 'lι 'a 'klo yrayrv 'kwli, Nyɪsua di pu 'lι □nu -patu' λε, -tite -mu', halo nι 'lι, 'Kι υ di 'lι □hien 'lι -wee -nι, kɔ, 'kι υ di 'lι yrv 'lι -puυ -nι.»

13 -Tε -Yusu 'mu -yre mɔ mu, -ε -bi ke- ε pu 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu yι, ε wen: «Tε -kuo □ne □wlb yι -ε mɔ, Nyɪsua di□e 'nι nu, 'na -kuannunyo a 'kue 'mu -we, 'a -ti, ε di de a 'mu 'nι nu. -We 'lι -bu mu 'lι 'kayu bu nι.» Ti nι -do a 'mu, -ε kɔ 'yri -Yusu hlaa la 'υ -ti a 'mu, 'kι 'seyo a nyiblo gbagbu a -kuannunyo a 'mu, 'a 'kue -weε la 'υ.

-Tε -Yusu nu la□a, kɪklanyibli -hɔhɔi a 'kue 'ε -we la

(Maki 1.29-34; Luku 4.38-41)

14 ε kɔ la -nyrowɔ -bi, -Yusu 'ε mu la 'lι Pielι a -tε. -Tε ε pa 'kayu bu, -ε -bi 'kι ε yεε 'υ Pielι a 'dɔɔ bu, 'ε 'ye□e, -ε mɔ, 'a 'hvi hren nι, 'ε pe bu.

15 ε nɔ- mɔ -Yusu bu klo 'a dabu bu. -ε -bi Pielι a 'dɔɔ a 'mu, 'a 'hvi 'kee nι, 'ε 'du ye', 'ε pi de.

16 -Winseke, -te -wuwle-nyrowɔ* -we 'lι, -ε -bi nyibli -hɔhɔi -mu', 'kuo -hɔin* nι 'υ ke', υ nu- υ gba 'lι -Yusu -mɔ, 'ε bla 'kuo -hɔin a 'mu λε, 'ε nu□o, nyibli a pepe a 'mu, 'waa 'kue 'ε -we.

17 ε nu□o nι, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyɪsua a -kuannunyo Esai 'cru la, ε 'mu 'lu -mɔ mu. -Ti

a 'mυ, ε nσ- -bυ: «Ε ρgbleε -a mυ nι, 'kι 'lι -aan 'kβε 'kwli, 'tι- 'ε gba□a.»

*Nyibli -mυ', -υ -hυε -bυ kβε -Yusu □wien le
(Luku 9.57-62)*

¹⁸ -Yusu 'ye□e nι, -ε mσ, nyibli -hυσhυι, υ nυ-
□glaa 'hι□ι le. Ε nσ- kσ -tι 'ε lee nε 'a -nagbopυ*,
bυ □ta 'lι 'yru a 'kιbιa -bι -mυ' kι.

¹⁹ Bυ pυ 'kι le, -ε -bι Nyιsυa a tetetσnyσ □dυ
'yιya 'υ□υ ye' bυ, ε wen: «Tσσnyσ o, 'a -nε -tite,
-di 'υ mu, 'n di kβε -mυ □wien.»

²⁰ Ε nσ- mσ -Yusu bυ □tu□o □wσn, ε wen: «'Wan
'kwli a mamυι kσ bυpeεle, nυbι 'υ kσ 'lυε, keε,
'mσ -bυ, -ε mσ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n 'yι
bυpeεle □dυ -kσ, -te 'n di 'υ ke le -haa -nι.»

²¹ -ε -bι nyiblo -bι -nι 'υ, 'ε mσ -Yusu a -nagbopi
-bι. Ke- ε pι -Yusu yι, ε wen: «Tσσnyσ o, 'tι- 'mυ
-mυ □wien kβε, -ha 'mυ mε le, □bυ mu, □bυ -ha
'υ 'na 'baι, -ε 'kυ, 'tι- 'mυ di, 'mυ -mυ □wien kβε.»

²² -ε -bι -Yusu wen: «Ε 'yι -na -kυan 'pa-, 'kι -bυ
-ha 'υ 'kυkυkui le. Keε, kβε 'mυ □wien le -teε.»

*-Te -Yusu nyra la duduo bυ
(Makι 4.35-41; Luku 8.22-25)*

²³ Bυ pυ 'kι le, -ε -bι 'kι -Yusu kσ 'a -nagbopυ*
'hυen-, υ 'ya 'lι 'blagbι 'kwli.

²⁴ Bυ nι 'kι 'υ 'nie kι, bυ yι nι mi, -ε -bι duduo
ce 'lι nι, 'yru 'ε -tua 'dυι a pυpυυ, 'yru a 'dυι a 'mυ,
'υ ni□e, 'nie 'ε yι 'lι 'blagbι 'kwli le 'wle. -Teblι a
pepe a 'mυ, -ε mi 'lu -mσ, -Yusu yι 'nι ηme.

²⁵ Ε nσ- mσ 'a -nagbopυ bυ 'yιya 'υ□υ 'hυι bυ,
bυ -ha□a ηmena'. Ke- υ pι□ι yι: «Kυkσnyσ o, wa
-a mυ, -a yι -we bυ.»

26 -E -bi -Yusu wen: «De- ko huannu a yi pie 'li? 'A mu -bu, -u 'yi Nyɩsɩa □wɩb yi -kuo -ni -tɛɛ?» 'ti-, 'ɛ 'du ye', 'ɛ hlee 'li duduo ko 'yru 'hɛn- -mɔ, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, -ɛ di□e nu, 'a 'dɔi 'mu 'u □ti, 'ɛ mɔ □han-ti, duduo a 'mu 'ɛ nyra bu.

27 'Waa pepe a 'mu, ɛ mɔ 'waa □wɩlɛkɛɛɛɛ, u wen: «Ba 'ye kɛ nyiblo -bu, pepe ko 'yru 'hɛn-, u □tui 'u□u ni.»

-Te -Yusu □gbɛɛ la nyibli ni 'hɛn □du, 'kuo -hɩn ni la 'u ke'*
(Maki 5.1-20; Luku 8.26-39)

28 Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bi u nyre 'li Galileblugba a 'yru a 'kɩɩa -mu' ki ni, -ɛ mɔ Gadalakɩɛ a 'blugba. -Tɛ u nyre 'li, -ɛ -bi nyibɛpu ni 'hɛn □du, u nu- -hɔn 'li 'dabi 'kwli, 'u mu -Yusu ye' 'bɛ mɔ. Nyibli ni 'hɛn a 'mu, 'kuo -hɩn ni 'u □nu ke', 'u □tui □nu □hɩɛn. 'Waa ŋmli a yɩnyinyre a -ti, nyiblo □du 'ni -na□a 'u 'hru -mu' -ko wɩn u ni 'u.

29 -Tɛ u 'ye 'ki -Yusu, -ɛ -bi u -tɩa 'li win a 'li'yaalɛ, u wen: «Nyɩsɩa a 'Yu, dɛ a 'di -bi -hɩɛ -bu nu -a mu -mɔ 'li? □Bɩ -di ni, □mu -a mu □hɩɛn □tu, 'ti- Nyɩsɩa a -batipu-nyrɔwɔ 'mu 'u nyre?»

30 'Kɩ 'u -tɩtɛ ni -do a 'mu, 'ki buɩca□ju gbagbu ni 'li □nu ye', 'u wɛ -tɩtɩ, 'u yi dɛ di.

31 ɛ nɔ- mɔ 'kuo -hɩn a 'mu, bu nyaa -Yusu lɛ, u wen: «'Bu mɔ, □ni yi□i ni -hɩɛ, -bu bla -a mu lɛ, wɛn, 'ki -ba bi 'u buɩca□ju -mu' ke'.»

32 -E -bi -Yusu wen: «Ba bi 'u □nu ke',» 'u -hɔn 'u nyibli ni 'hɛn a 'mu ke', 'u bi 'u buɩci -ni wɛn ke', buɩci a pepe a 'mu, 'u 'gba ci lɛ, 'u □ti duɔba, 'u bi 'li 'yru -mɔ lɛ, 'u 'kɔku lɛ.

³³ -Tɛ nyibli -mʊ, -v nɛɛ buɪɪ a 'mʊ, v 'ye -tɛbli a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ v 'gba ci lɛ, 'v 'ya 'dɪɔ, -tɛbli a pɛpɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'kɪ 'v nyibli nɪ 'hʊɛn -mʊ, 'kuo -hʊɪn nɪ wɛn 'v ke' a -ta', v na□a -mɔ lɛ.

³⁴ -Tɛ 'dɪɔ a nyibli 'wɪn, -ɛ -bɪ v □tɪ 'dɪɔ, 'v mu -Yusu ye' 'bɛ mɔ. -Tɛ v 'ye□e, -ɛ -bɪ v -tʊa 'a lenyaalɛ, 'kɪ bu -hɔn 'lɪ 'waa 'blʊgba 'kwli.

9

-Tɛ -Yusu nu la□a, lɛ-yiyɛnyɔ a 'kʊɛ 'ɛ -wɛ la (Makɪ 2.1-12; Luku 5.17-26)

¹ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'kɪ -Yusu 'ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'ɛ □ta 'yru -mʊ' kɪ dɛ, 'ɛ mu 'lu 'dɪɔ -mʊ', ɛ 'tɪ 'lɪ 'kwli.

² -Tɛ ɛ nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ nyibli □dʊ ya□a lɛ-yiyɛnyɔ □dʊ yɪ. 'Kɪ 'lɪ -hanmakɪ 'kwli, 'kɪ v pʊ 'lɪ lɛ-yiyɛnyɔ a 'mʊ bu. -Tɛ -Yusu 'ye□e, -ɛ mɔ, nyibli a 'mʊ, v kuo □nɛ □wɪv yɪ, -ɛ mɔ, ɛ -wɛ 'lɪ bu nu□o nɪ, 'waa lɛ-yiyɛnyɔ a 'mʊ, 'a 'kʊɛ bu -wɛ nɪ, -ɛ -bɪ ɛ lee lɛ-yiyɛnyɔ a 'mʊ nɪ, ɛ wɛn: «'Na 'yu o, -na □wɪv 'nɪ 'bie 'lɪ □hlɔn, -tɛbli -bu, -nu, -ɛ nyre yɪ, 'kɪ 'v Nyɪsʊa ye', ɛ 'wɔwɛ kɛ nɪ.»

³ -ɛ -bɪ Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ -mʊ, -v nɪ 'v, kɛ -v pɪ 'waa dɪɔnʊv yɪ, v wɛn: «-Tɪ -bu, -Yusu -bu, ɛ hlɛ, ɛ yɪ -hɛɛ Nyɪsʊa a -tɪ lɛ.»

⁴ Kɛɛ, dɛ a 'mʊ, v nɛɛ □wɪv klɛ, -Yusu yi□e nɪ, ɛ wɛn: «Dɛ- kɔ yɪnyre□wɪdʊ -mʊ' a nɛɛ 'kɪ lɛ 'lɪ? A 'yɪ wɛn yɪ -blɛɛ -nɪ ba naa wɛn □wɪdʊ a 'mʊ lɛ.»

⁵ 'Aan □wɪlɪ wɛn 'nɪ, -ɛ mɔ, 'n 'yɪ 'lɪ□tɪ 'lɪ -wɛ, □bu lee nyiblo -bu, 'a dɛ 'kuku 'wɔwɛ nɪ, ɛ kɔ,

'aan □wli wen 'ni, 'n 'yi 'li□ti 'li -wε, □bu lee □ne, -ε mɔ, bu 'du ye', bu na.

⁶ Kεε, ba yi□e, -ε mɔ, 'mɔ -mɔ -tonyibli a pεpe a Nyiblo, 'ti- 'mɔ -mɔ Nyisva a 'Yu, ε lee 'nε- -tutu ki. Nyisva a □gbetu, ε nɔ- -nyi 'mu 'kli, 'ki □bu 'wɔwla -tonyibli a de 'kuku, 'ki 'nε- -tutu ki, 'ε -nyi 'mu 'kli -wε, 'ki □bu nu□o, -tonyibli a 'kue 'mu -wε. 'A -ti, nyiblo -bu, υ -ya, 'n kɔ □bu nu□o, 'a 'kue 'mu -wε, -ε di□e nu, a 'mu□u le yru, -ε mɔ, -ti -bu, 'n lee wen 'a mu, ε mɔ □han-ti □niɔ.» -ε -bi ε □hian -mɔ de, 'ε -tva 'li le-yiyrenyo a 'mu, 'a -mɔhleε, ε wen: «'Du ye', -bu 'du -na -hanmaku ye', -bu mu 'li -na 'kayu bu, -na 'kue -wε ni.»

⁷ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε 'du ye', 'ε mu 'li 'a 'kayu bu.

⁸ -Tε nyibli 'ye de a 'mu, -ε -bi υ 'ta 'u ble, 'u pu Nyisva 'nyre le, -te ε -nu, 'ε -nyi -tonyibli 'klidu a 'mu.

*-Tε -Yusu lee la Matie, -ε mɔ Left, 'ki bu -he la 'a -nagbopi**

(Maki 2.13-17; Luku 5.27-32)

⁹ -Tε de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hɔn 'li -tite a 'mu ni. -Tε ε yi 'ki ni mi, -ε -bi 'ki ε yεε 'u nyibehian □du -bu. 'A 'nyre mɔ Matie. Matie a 'mu, 'blɔwli'ti-kvan* ε ni. 'Ki ε ni 'li 'blɔwli'tule' bu. (Kεε, nyibli 'ni -hva□a li 'blɔwli'tunyυ, -ε nu□o, υ yi di 'yiyriwli.) -ε -bi kε- -Yusu pu□ti yi, ε wen: «Kue 'mu □wien le, □mu 'na -nagbopi -he.» Bu pu 'ki le, -ε -bi Matie 'du ye', 'ε kue□e □wien.

¹⁰ Matie a 'mu, ε nɔ- da -Yusu kɔ 'a -nagbopu 'hɔen- didide -mɔ, 'ε da 'a 'bio 'blɔwli'tunyυ -bi, kɔ hɔapunyibli -bi -wε, -υ kɔ 'klo, -ε 'yi 'u yi 'sii -ni, -ε di□e nu, υ 'mu de di.

11 Bu ni 'v dēdiile', -ε -bi Falisi□tumu* a nyibli, -v ni 'v, v 'ye dε a 'mu ni. ε nō- mō bu lee -Yusu a -nagbopv, -ε mō: «Dε- nu 'kɪ□ɪ, 'aan tōonyo, kō 'blwli'tinyv, kō nyiblidv -bv, -v kō 'klo □yɪ 'v yɪ 'sii -ni 'hven-, 'v ni 'v dēdihu ni -do kɪ 'lɪ? ε 'yɪ wen yɪ -blεε -ni, bu nu wen dε a 'mu.»

12 -ε -bi -Yusu 'wɪn -tɪ a 'mu, nyibli a 'mu, v hle. Bu 'wɪn 'kɪ□ɪ, -ε -bi ε wen: «Nyiblo -bv, -ε kō 'hvi -nu -tεε, ε 'ni □mvo□o li -dōdō a 'yiye le, kεε, nyiblo -bv, -ε kō 'hvi -hren, ε nō- □mve -dōdō a 'yiye le.

13 U 'cru 'lɪ□ɪ Nyɪsvacriɛn 'kwli ni, -ε mō: Nyɪsva wen 'ni: Dε -bv, 'n -hve, ε nō- mō, ba kō 'aan 'bio a nyaɪ. ε 'yɪ ba pi 'wlugba-teblɪ a -cōhlvɪn* a gblegble ni -do, 'kɪ 'v 'mu -mō 'pa-» -Yusu wen 'ni de: «'N 'yɪ -di, 'kɪ 'v nyibli -bv, -v pɪ le, 'waa 'klo 'sii 'v yɪ a -ta', kεε, nyibli -bv, -v yɪ□e, -ε mō, 'waa 'klo 'yɪ 'v yɪ 'sii -ni, v nu- kō -tɪ 'ni -di, 'mu □nv -lee -ni, -ε mō, 'waa dε 'kuku -mv', v ni, bu hie 'v□v bv, bu -nyi 'waa 'klo a pepε Nyɪsva.»

Nyɪsva lee 'nε- -Yusu -tvtv kɪ ni, 'ε ya 'klo yrayv, -ε kō 'klo 'ka 'hven-, -v 'yɪ dε ni -do 'pa- (Makɪ 2.18-22; Luku 5.33-39)

14 -Tε dε a 'mu, ε -hi, -ε -bi Saan Batɪsɪ, -ε pɪ nyibli 'nie 'lu le, 'a -nagbopv, v nu- 'yɪya 'v -Yusu 'hvi bv, 'v 'beti□e, v wen: «Dε- nu□o, -a mv -bv, -v mō Saan a -nagbopv, -a kō Falisi□tumu* a nyibli 'hven-, □a yɪ □ci*, 'tɪ- mō -bi, -na -nagbopv* 'ye ni □ci 'lɪ?»

15 -ε -bi kε- -Yusu pɪ □nv yɪ, ε wen: «Nyɪbeyu -bv, -ε pve 'blɪ, 'a 'bio -mv', ε dε 'blɪpadiide kɪ, 'bv

mu 'lɪ 'bɪɫpadiide a 'mʊ, 'a -tuo kɪ, 'a 'bio a 'mʊ, ʊ 'nɪ ɲciɲe li. ɛ 'wɪ yɪ, 'bɪ a pʊpa mɔ dɔdʊde ɲnɔ. 'A -tɪ, ʊ 'yɪ ɲcicie -kɔ. De nɪ -do a 'mʊ, ɛ nɔ- ɲnɔ. Dɔdʊ a -tɪ, ti nɪ -tie -bʊ, 'n di 'nɛ- ɲnʊ 'nyɪ -hii -nɪ, 'na -nagbopʊ 'nɪ ɲciɲe nɪ. Kɛɛ, ɛ di kɔ ti, -ɛ di 'ʊ nyre, ʊ 'mʊ 'lɪ 'mʊ 'na -nagbopʊ 'nyɪ -ha. Ti a 'mʊ 'yri, 'kɪ ʊ di 'ʊ ɲcii -nɪ.

¹⁶ -A 'blikʊɛ wen 'nɪ: Nyɔ 'nɪ -nuɲo li dayrayrʊ a 'kɪbɪa, ɛ 'nɪ -maɲa da'ka. 'Bʊ mɔ, 'bʊ nu dayrayrʊ a 'kɪbɪa, 'bʊ -ma da'ka, ti -mʊ' -kɔ 'yri ɛ diɲe yra, dayrayrʊ -mʊ', ɛ kɔ bʊ 'yɪya -mɔ. 'Bʊ 'yɪya -mɔ, dayrayrʊ a 'mʊ, ɛ kɔ bʊ cra da'ka a 'mʊ, 'a 'hʊɔ 'ka -mʊ', ɛ 'mʊ 'yri ɛ 'bʊa -tɛɛ.

¹⁷ Mɔ, nyiblo 'nɪ 'duɲo li yonɔ yrayrɪ, -ɛ 'plui ye', ɛ 'nɪ -pʊɲʊ 'lɪɲɪ mʊmakɔ a buo 'ka 'kwli. 'Bʊ pʊ 'lɪɲɪ buo 'ka a 'mʊ 'kwli, 'bʊ kaɲa yɪ, ti -mʊ' -kɔ 'yri ɛ di 'plu, 'bʊ yɪ nɪ 'yɛ, ɛ kɔ bʊ cra mʊmakɔ a buo -mʊ', nɔ a 'mʊ, ɛ 'mʊ bʊ 'wɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ, 'ʊ pɪ 'lɪ nɔ yrayrɪ mʊmakɔ yrayrʊ a buo 'kwli. 'Bʊ nuɲo ɛ, -ɛ -bɪ mʊmakɔ a buo -mʊ', ɛ kɔ nɔ a 'mʊ 'hʊɛn-, ʊ 'yɪ 'lɪɲɪ 'lɪ -wɛ, bʊ nyre yɪ. ('A -tɪ o, nyiblo ɲdʊ 'nɪ 'duɲo li -tɛblɪ 'kɪ ye', ɛ 'nɪ -pʊɲʊ lɪɲɪ -tɛblɪ yrayrɪ kɪ. ʊ 'nɪ -bibiɲe li 'yɪ ɛ.)»

-Tɛ -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'kɔ, kɔ, nuɲba ɲdʊ, -hɪʊbleblekʊɛ ni la, ɛ -hɛn la -Yusu a wɫawɫ ɛ, 'a 'kʊɛ 'ɛ -wɛ la

(Makɪ 5.21-43; Luku 8.40-56)

¹⁸ -Yusu bʊ yɪ ɲnʊ -tɪ a 'mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ -bɪ -Juukʊɛ* a nyiblo gbagbʊ ɲdʊ nyre 'ʊ nɪ, 'ɛ bla kwɪ bʊ, 'kɪ 'ʊɲʊ ye', ɛ wen: «-Tɛ ti nɛ -bʊ, 'kɪ 'na 'yɪ nyɔyɪ 'kʊʊ 'ʊ. 'A -tɪ, 'n nyaa -mʊ ɛ, di 'lɪ -bʊ pʊɲʊ dabʊ 'lu bʊ, -ɛ diɲe nu, ɛ 'mʊ -hʊnhɫɫɫɫ pʊ de.»

19 -E -bi -Yusu wen ni, 'e 'du ye', 'e kve□ε □wien, ε kō 'a -nagbopu* 'hven-.

20 -E -bi nyibli -mu', -v ni 'v, 'ki 'li □nu 'nyi, nuḡba □dṽ ni 'li, 'kve 'ε ni□e. 'A 'kve a 'mu, -ε ni□e, ε nō- mō -hlbbleblekve. -Te 'kve a 'mu, ε -tua la 'a nunuo, 'a 'yri ni -pu □tu 'v 'hven a 'yru -bṽ -a ni ki. Ε nō- mu 'v -Yusu ke', 'ε -hren 'a wlawlv a -wlvbde le,

21 -ε nu□o, ke- ε pi, 'ki 'li a dionṽ a □wlv ki: «'Ni -hren 'a wlawlv le dadṽ, 'na 'kve di 'ni -we.»

22 -E -bi -Yusu □hian -mō, 'ε 'ye□e, ε wen: «'Na 'yu o, -na □wlv 'ni 'bie 'li □hlōn. -Te -kuo 'mu □wlv yi a -ti, 'ni nu□o, -na 'kve 'ε -we.» Ti ni -do a 'mu 'yri, -ε -bi nuḡba a 'mu, 'a 'kve -we ni.

23 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu nyre 'li -Juukve a nyiblo ḡbagbṽ -ni wen a -te ni. 'Ki ε yeε 'li -teblṽbinyṽ kō nyibli -huḡhṽ 'hven- bṽ, 'v pi popowli, -ε -bi ε wen:

24 «Ba -hōn 'v -wlu. 'Yu nyrōyu -bṽ, ε 'yi 'kv. Nmena ε yi ηme.» -Te ε pṽ 'ki le, -ε -bi v -tua 'a 'caale.

25 Nyibli a pepe, -v ni 'li 'kayu a 'mu bṽ, v 'hrōḡ □nu ni, -Yusu 'ε pa 'li -ḡblo a 'mu, -ε kō 'kwli 'yu pe 'li bṽ, 'ε klō 'yu a 'mu, 'a dabṽ bṽ. -E -bi 'yu nyrōyu a 'mu, ε 'hri 'klō, 'ε 'du ye'.

26 De a 'mu, -ε mu 'lu -mō, 'a -ti 'heεn bṽ, 'ki 'li 'blḡba a pepe a 'mu 'kwli.

-Te -Yusu nu la□a, 'yii'donyṽ ni 'hven a 'yii 'v -we la

27 -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hōn 'v -tite a 'mu ni, 'ε mi. Bṽ yi 'ki ni mi, -ε -bi 'yii'donyṽ ni 'hven, v nu- bi 'v□v ke', 'v yi□i □wien le kve, 'v

'yεε 'lɪ win, ʋ wɛn: «Dafidɪ* a 'yonʋ a 'Yu o, yru -aan nyai!»

28 -Tɛ -Yusu nyre 'lɪ 'kayu bʋ, -ɛ -bɪ ʋ 'yɪya 'bɔbɔ 'hʋɪ bʋ, 'ɛ 'beti ɔnʋ: «Bɪ a kuo ɔnɛ ɔwɪb yɪ, -ɛ mɔ, 'n -wɛ 'lɪ ɔbʋ nuɔo nɪ, 'aan 'kʋɛ bʋ -wɛ nɪ?» -ɛ -bɪ ʋ ɔtuɔo ɔwɔn, ʋ wɛn: «lin -o, Tɔɔnyɔ, -a kuo -mʋ ɔwɪb yɪ.»

29 ɛ nɔ- mɔ -Yusu bʋ -hɛn 'waa 'yii lɛ, ɛ wɛn: «Dɛ -mʋ', a kuo ɔwɪb yɪ, 'n -wɛ 'lɪ ɔbʋ nu 'a mʋ -mɔ, ɛ nɔ- -bʋ mu 'lu -mɔ,»

30 'waa 'yii 'bɔ klɛ yɪ. -ɛ -bɪ -Yusu yɪ hlee 'lɪ ɔnʋ -mɔ, 'kɪ 'lɪ win 'yakɪ 'kwɪlɪ, ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mʋ 'nɪ -lee -nɪ, a 'nɪ 'lee 'lɪ nyiblo ɔdʋ.»

31 -Tɛ ʋ nʋ- -mɔ -bɪ, ʋ -hɔn 'bɔ -wɪlʋ, -ɛ -bɪ ʋ 'hɛɛn -Yusu a 'nyɛ bʋ, 'kɪ 'lɪ 'blɔgbɔ a pɛpɛ a 'mʋ 'kwɪlɪ.

-Tɛ -Yusu nu laɔa, nyiblo ɔdʋ, -ɛ 'yɪ la 'plɛɛ -yɪ, 'a 'kʋɛ 'ɛ -wɛ la

32 Ti -mʋ' -kɔ 'yri nyibli a 'mʋ, ʋ mi, ti nɪ -do a 'mʋ 'yri, -ɛ -bɪ ʋ ya nyiblo ɔdʋ -Yusu yɪ, -ɛ 'yɪ 'plɛɛ -yɪ, -ɛ nuɔo, 'ku -hʋan* nɪ 'bɔbɔ ke'.

33 ɛ nɔ- mɔ -Yusu bʋ bla 'ku -hʋan a 'mʋ lɛ, -ɛ nɪ 'bɔ nyiblo a 'mʋ ke'. -Tɛ ɛ bla 'kɪɔɪ lɛ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mʋ, ɛ -tʋa 'pɔplɛ. Nyibli -nɪ 'bɔ, ɛ kɛɛ 'waa ɔwɪlɪ lɛ dɪakɪ, ʋ wɛn: «Dɛ -bʋ, -ɛ mu 'lu -mɔ, -a 'yɪ -hʋanɔa nɪ 'ye, 'kɪ 'nɛ- Yisraekʋɛ a 'bli.»

34 Kɛɛ, Falisiɔtumu* a nyibli -mʋ', -ʋ nɪ -tuo kɪ, kɛ- ʋ pɪ, ʋ wɛn: «'Kuo -hʋɪn a nyiblo gbɔgbʋ Satan, ɛ nɔ- yɪɔɪ 'klɪ -nyɪ, 'kɪ bʋ bla 'kuo -hʋɪn lɛ, -ʋ nɪ 'bɔ nyibli ke'.»

*-Tɛ -Yusu yru la nyibli -hʋɔhʋɪ a nyai
(Makɪ 6.34; Luku 10.2)*

³⁵ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ne 'du a pepe ki, 'e tve Nyisua a -ti, 'ki 'li Nyisua a 'kayo ble, 'e pi Nyisua a □haantitie -mu', -e hle□e, -te -mu', Nyisua di nyibli a win a kikoolu nu, e ko, 'e ni□e, nyibli a 'kue ko 'a -ne kklade □du 'hven-, 'u yi -we.

³⁶ -Te e yi nyibli -huchui -mu' ye, -e -bi 'waa nyai -tua 'a nunuo, -e nu□o, 'waa 'kli -we 'li ni, e ko, 'waa □wli bi □hlon. U 'wi blabl yi, -u 'yi kukonyo -ko.

³⁷ -E -bi ke- e pi 'ki 'a -nagbopu* yi, e wen: «-Kubu, -e □hlu, e -hu ni, kee, 'a 'cicenyibli 'yi -hu.

³⁸ 'A -ti, ba nyaa -cikonyo le, bu lee ne 'a -kuannunyibli -bi, bu bi 'a mu ki, a 'mu -kubu 'ce. (E 'wi yi, ba nyaa Nyisua le, e 'mu 'a nyibli -bi -lee -ni, 'ki bu -hee ne 'a mu, a 'mu nyibli -bi le 'kukue -ni, u 'mu 'waa 'klo Nyisua -nyi.)»

10

-Yusu a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven
(Maki 3.13-19; Luku 6.12-16)*

¹ -E -bi -Yusu da 'a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven -mu' ni, 'e -nyi □nu 'kli, 'ki bu bla 'kuo -hwin* le, -u ni 'u nyibli ke', 'e -nyi □nu 'kli -we, 'ki bu nu□o, nyibli a 'kue a pepe 'mu -we, ko 'a -ne kklade □du 'hven-.

² -Yusu a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'hven a 'mu, u dee ne 'a -monanyu* -we, 'waa 'nyre, no- -bu: 'Waa yi-henyiblo, e no- mo Simo, u dee Pielu -we, e ko 'a 'diayi Adre 'hven-; e ko Saki, ko 'a 'diayi Saan 'hven-; u nu- 'hven a 'mu, u nu- mo Sebede a 'yonu;

³ 'kɪ Filipu kɔ Batelemi 'hʊɛn-, ʊ nɪ 'ʊ; ɛ kɔ Toma, kɔ Matie, -ɛ mɔ 'blɔwli'tɪnyɔ; Alɔfe a 'yu Saki, kɔ Tade 'hʊɛn-;

⁴ Simɔ -mʊ', -ɛ nɪ 'lɪ nyibli -mʊ', -ʊ 'yɛ nɪ -hʊa Romakʊɛ 'nyɪ; kɔ Judɪa Yisikalio, -ɛ mɔ nyiblo -mʊ', -ɛ di -Yusu 'a yraanyibli -jɪ' pʊ.

-Tɛ -Yusu lee la 'a -nagbopʊ nɪ -pu □tu 'ʊ 'hʊɛn, bʊ gba la Nyɪsʊa a -tɪ 'dɪ klɛ (Maki 6.7-13; Luku 9.1-6)*

⁵ -Yusu a -nagbopʊ nɪ -pu □tu 'ʊ 'hʊɛn a 'mʊ, ʊ nu- ɛ tɛ bʊ, 'kɪ bʊ gba Nyɪsʊa a -tɪ 'dɪ klɛ. ɛ ti □nu nɪ, ɛ wɛn: «'Blɔgbɪ -mʊ', -ʊ kɔ kɪ -Juukʊɛ* 'yɪ 'lɪ -nɪ, a 'nɪ 'muo 'lɪ, ɛ kɔ, a 'nɪ 'muo 'lɪ Samalibɔgba a 'dɪɔ □dʊ 'kwli.

⁶ Kɛɛ, Yisraekʊɛ a nyibli -mʊ', -ʊ 'wan, -wɛn blablɪ, -ʊ 'yɪ kʊkɔnyɔ □dʊ -kɔ, ʊ nu- kɔ -mɔ ba mu 'lɪ.

⁷ 'Bʊ mɔ, 'ba -mu, -ɛ -bɪ ba lee □nu, -ɛ mɔ: Ti -kɔ 'yri Nyɪsʊa di 'ʊ nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mʊɛ yɛ.

⁸ Ba nu□o, nyibli a 'kʊɛ bʊ -wɛ, ba -ha 'kʊkɔnyibli 'klɔ lɛ, ba nu□o, □hrannunyʊ a 'kʊɛ bʊ -wɛ, ba bla 'kuo -hʊɪn* lɛ, -ʊ nɪ 'ʊ nyibli ke'. Nyɪsʊa nu 'a mʊ □haandɛ -mɔ nɪ, 'kɪ 'lɪ dadʊke 'kwli. 'A -tɪ, 'aan 'mumu, ba nu nyibli □haandɛ -mɔ -wɛ, 'kɪ 'lɪ dadʊke 'kwli.

⁹ 'Bʊ mɔ, 'ba yɪ nɪ mi, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ 'wliye,

¹⁰ a 'nɪ 'gbaa 'lɪ blɔ gbagbʊ □dʊ, kɔ 'hʊɛn a wlawlʊ, ɛ kɔ, a 'nɪ 'gbaa 'lɪ 'suin kɔ kotu*, -ɛ nu□o, nyibli -mʊ', -ʊ kɔ -tɪ 'a ni -kʊan, nu- blɛɛ yɪ, -bʊ kikle 'a mʊ lɛ.

* **10:10 10.10** -Yusu a ti 'yri, nyibli nɛɛ la kotio. Dɛ a 'mʊ, ɛ mɔ la 'waa 'blidɛ □nuɔ.

11 'A -ne 'dɔɔ -kɔ 'kwli a di 'lɪ nyre, ba ɔ̃mʊɔ nyiblo ɛ, -ɛ di 'a mʊ kʊa 'ble. 'Bʊ mɔ, 'bʊ 'ble 'a mʊ kʊa, 'kɪ ba nɪ 'lɪɔ̃ɪ -mɔ bʊ -nɪnɪ, 'aan mumuti 'mʊ 'ʊ nyre.

12 'Bʊ mɔ, 'ba pa 'lɪ 'kayu -bɪ bʊ, -ɛ -bɪ nyibli -mʊ', a di 'lɪ 'kayu a 'mʊ bʊ -yɛɛ -nɪ, kɛ- ba pʊ ɔ̃nʊ yɪ: Nyɪsʊa bʊ nɪ 'ʊ 'a mʊ -mɔ.

13 'Bʊ mɔ, 'kayu a 'mʊ, 'a nyibli 'bʊ 'ble 'a mʊ kʊa, -ɛ -bɪ ba da Nyɪsʊa, ɛ 'mʊ ɔ̃nʊ ɔ̃haandɛ -mɔ nu, kɛɛ, 'bʊ 'yɪ 'a mʊ kʊa 'ble, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa 'nɪ 'nuo 'lɪ ɔ̃nʊ ɔ̃haandɛ -mɔ nɪ.

14 'Bʊ mɔ, 'ba nyre 'lɪ 'dɔɔ -bɪ 'kwli, -hʊʊ', 'kɪ 'lɪ 'kayu -bɪ bʊ, 'bʊ -hɪa, 'kɪ bʊ 'ble 'a mʊ kʊa, ɛ kɔ, bʊ 'yɛ nɪ pʊ 'a mʊ nʊa yɪ bʊ, -ɛ -bɪ ba ɔ̃hɪan -mɔ, ba mu. 'Ba yɪ nɪ mi, -ɛ -bɪ ba bʊbla 'aan bʊɪ, -ɛ diɔ̃e nu, 'waa -tʊtʊ a 'pupu 'mʊ 'a mʊ bʊɪ' ɛ -hɔn, a 'mʊɔ̃ʊ nyibli a 'mʊ -tɔɔ -nɪ, -ɛ mɔ, 'bʊ mɔ, Nyɪsʊa a yɾʊ 'bʊ kɔ ɔ̃nʊ, 'waa ɔ̃gbetʊ nuɔ̃o 'waa dɔɔnʊ -mɔ.

15 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, -nyɾɔwɔ -kɔ 'kwli Nyɪsʊa di nyibli -bati ɛ -pʊʊ -nɪ, 'dɔɔ a nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ 'a mʊ kʊa 'ble, 'waa -bati di 'nɪ 'yakla -nɪ, ɛ 'mʊ 'ʊ Sodɔmʊdɔɔ kɔ Gomɔlɪdɔɔ a nyibli -mʊ', -ʊ ni la yɪnyre-tɛblɪ, a -ne 'ʊ -hi.»

*-Tɛ -Yusu lee la 'a -mɔnanyʊ**; -ɛ mɔ, ʊ di ɔ̃tu la ɔ̃nʊ ɔ̃hɪvɛn

(Makɪ 13.9-13; Luku 21.12-17)

16 (-Yusu 'tɪɛ yɪ 'lɪ 'a -nagbopʊ* -mɔ -hlee -nɪ, ɛ wɛn:) «Ba pʊ 'mʊ nʊa yɪ bʊ. 'N yɪ tɛ 'a mʊ bʊ, ɔ̃wɪ yɪ -tɛ ʊ 'yɛ nɪ tɛ wɛn 'lɪ 'blayonʊ -jio 'nyɪ. 'A -tɪ, ba nɪ 'ʊ -pleelɛ', 'kɪ 'ʊ nyibli -mʊ', -ʊ di 'a mʊ yɪ -wɔn a -ta', kɛɛ, a 'nɪ 'wɔɔn 'lɪ ɔ̃nʊ yɪ.

17 Ba □tu 'aan dɔɔnu 'yie, 'kɪ 'v nyibli a 'mʊ -mɔ, -ε nu□o, v kɔ bu gba 'lɪ 'a mʊ -batipʊɛ', ε kɔ, v 'mʊ 'a mʊ lɔkʊε -bii -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayo blɛ.

18 -Tɛ a mɔ 'na -nagbopʊ a -tɪ, v kɔ bu yɛɛ nɛ 'a mʊ -tɪ, 'kɪ 'v 'blɔnaanyʊ kɔ 'kɪnpʊ ye'. ɛ nɔ- di□e nu, a 'mʊ □nu 'na □haantitɛ pʊ, a 'mʊ□v nyibli -bɪ -mʊ' pʊ, -v 'yɪ -Juukʊε* 'pa-.

19 'Bʊ kɔ 'a mʊ, 'bʊ yɪ 'lɪ 'a mʊ -batipʊnyʊ yɪ nɪ gbɛ, 'kla 'nɪ 'yaa 'lɪ 'a mʊ -wliye, 'kɪ 'v -tɪ -mʊ', a di hla, ε kɔ, -tɛ a di 'a hɪhla nu a -ta'. Win -mʊ', a di pʊ, ti a 'mʊ 'yri, Nyɪsʊa, nɔ- di 'a mɔ□ɔ wlɔn □tu.

20 ɛ 'yɪ 'aan □gbɛv 'pa-, a 'nɪ -hle□e nɪ, kɛɛ, 'aan 'Baɪ Nyɪsʊa a -Hihiu*, -ε nɪ 'v 'a mʊ ke', ε nɔ- di hle.

21 Ti a 'mʊ 'yri, 'dɪayɪnʊ, nʊ- di 'waa 'dɪayɪnʊ 'blɔnaanyʊ □jɪ' lɛ pʊ, 'waa 'lɪla a -tɪ. Dɛ nɪ -do a 'mʊ, ε nɔ- 'bainʊ di 'waa 'yonʊ -mɔ nu, 'yonʊ 'mʊ□v 'waa 'bainʊ kɔ 'waa 'diinʊ 'hʊɛn- -mɔ nu.

22 Nyibli a pɛpɛ kɔ bu yraa nɛ 'a mʊ, -tɛ a mɔ 'na nyibli a -tɪ. Kɛɛ, nyiblo, 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ 'yɪ -sa, 'kɪ 'v Nyɪsʊa a □wɔv a yɪkuɔlɛ a -ta', 'bʊ gba□a 'lɪ -mɔ -gbagba, 'kɔ a 'v-hɔntɪ 'bʊ nyre 'v, nyiblo a 'mʊ, ε nɔ- Nyɪsʊa di wa.

23 Ti -mʊ' -kɔ 'yri v di 'v 'a mʊ □hɪvɛn □tuu -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'dɔɔ -bɪ 'kwɪlɪ, -ε -bɪ ba 'gba ci lɛ, ba mu 'lɪ 'dɔɔ -bɪ 'kwɪlɪ. 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ε mɔ, a 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, ba kaa 'lɪ Yisraekʊε a 'dɪ a pɛpɛ 'lɪ, 'mɔ -bʊ, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mʊ 'lɪ di de.

24 ɛ 'yɪ 'nyɪnyɪnyɔ □dʊ -kɔ, -bʊ di 'v 'a tɔɔnyɔ 'lu yɪ nɪ. ɛ 'yɪ -kvannunɪnyɔ □dʊ -kɔ, -bʊ di 'v 'a 'masɛ 'lu yɪ nɪ -wɛ.

25 'A -ti, 'nyinyunyɔ kɔ -kvannunyɔ 'hɛn-, ɔ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bɔ pɔ lɛ, -ɛ mɔ, ɪhɛndɔ -mɔ', 'waa tɔnyɔ kɔ 'waa 'mase 'hɛn-, ɔ di 'ye, ɔ di 'lɪɪ wɔn 'nɪ ɪta. 'Bɔ mɔ, 'mɔ -bɔ, -ɛ mɔ 'kayu'baɪ, 'bɔ yɪ 'mɔ Besebulɪ (-ɛ mɔ Satan) nɪ -dɛɛ -nɪ, -ɛ -bɪ ba yɪɪe, -ɛ mɔ, 'a mɔ -mɔ', -ɔ mɔ 'na 'kayubukɛ, 'nyɛ, ɔ di 'a mɔ ɪtue, ɛ di nyɛ yɪ dɪakɪ, ɛ 'mɔ 'ɔ Besebulɪnyɛ a 'mɔ 'ɔ -hi.»

A 'nɪ 'pie 'lɪ -tonyibli a hvannɔ, kɛɛ, Nyɪsɔa, nɔ- kɔ hvannɔ ba pie (Luku 12.2-7)

26 (Kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopɔ* yɪ de, ɛ wɛn:) «'A -ti ɔ, nyibli a 'mɔ, -ɔ di 'a mɔ ɪhɛn ɪtu, a 'nɪ 'pie 'lɪ 'waa hvannɔ, -ɛ nuɪɔ, ti di 'ɔ 'nɪ nyɛ, -ɛ kɔ 'yɪ -ti a -tɛɛ di 'ɔ pepe' bi, ɛ kɔ, -tɛblɪ nɪ -tie -mɔ', -ɔ -hɪ kɛ, nyibli a pɛpɛ 'mɔɔ yɪ.

27 'Bɔ mɔ, ɪba bii yɪ, -ti -bɔ, 'n yɪ 'a mɔ -lee -nɪ, ba hɪa 'ɔɔ -tɪtɛ -mɔ', nyibli a pɛpɛ -wɛ 'lɪ bɔ 'wɪn 'ɔɔ. -Tɪ -bɔ, 'n yɪ 'lɪ bɔ -blee -nɪ, 'n yɪ 'a mɔ -lee -nɪ, ba lee ɪnɛ nyibli a pɛpɛ.

28 A 'nɪ 'pie 'lɪ -tonyibli a hvannɔ, -kɔtɪ 'aan -plahɪ nɪ -do, ɛ nɔ- ɔ -wɛ 'lɪ bɔ -wɛ bɔ, kɛɛ, ɔ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bɔ -wɛ 'aan -hihiu bɔ. Nyɪsɔa, ɛ nɔ- kɔ hvannɔ ba pie, -ɛ nuɪɔ, ɛ nɔ- -wɛ 'lɪ -bɔ -wɛ -tonyiblo a -plahɪ kɔ 'a -hihiu 'hɛn- bɔ, 'kɪ 'lɪ na -mɔ', -ɛ 'yɛ nɪ jɛ 'nyɪ, 'kɔ -mɔ 'kɔ, -ɛ yɪ -tɛblɪ-hɪnnunyɔ bɔ -wɛ.

29 ɪBɔ pɔɔ ɪnɛ nɔblɪ 'cɪmɪ a dɛ yɪ: 'Bɔ mɔ, ɪnɪ yɪ ɪnɔ nɪ -tɔɛ, ɔ 'nɪ -pɔɔ ɪdie dɪakɪ, kɛɛ, 'aan 'Baɪ Nyɪsɔa 'bɔ 'yɪɪ kɪ -wɛn, a 'yɛɛ ɪdɔ 'nɪ 'kɔɔ lɪ.

30 Κεε, 'a mu -mɔ -bi, 'lunyapli ni -tie -bu, a -kɔ, 'aan 'Bai Nyɔsua -hreɔe ni.

31 Ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, a kɔ 'mini diaki, 'ki 'u Nyɔsua ye', 'a -hi 'u nobli -hɔɔhɔ -mu' 'u. 'A -ti, a 'ni 'pie 'li -tonyibli a huannu.»

Nyibli -mu', -u hleɔe, 'ki 'u nyibli ye', -ε mɔ, u mɔ -Yusu a nyibli ɔniɔ, ε kɔ nyibli -mu', -u hleɔe, -ε mɔ, u 'yi -Yusu -yi

(Luku 12.8-9)

32 «'A -ne nyiblo, -ε diɔe hla, 'ki 'u nyibli ye', -ε mɔ, ε mɔ 'na nyiblo ɔniɔ, 'na 'mumu, -te -batipu-nyrɔwɔ di 'u nyre, 'n diɔe 'ni hla -we, 'ki 'u 'na 'Bai Nyɔsua, -ε ni 'li yakɔ 'kwli ye', -ε mɔ, nyiblo a 'mu, ε mɔ 'na nyiblo ɔniɔ.

33 Κεε, nyiblo 'bu hlaɔa, 'ki 'u nyibli ye', -ε mɔ, ε 'yi 'mu -yi, 'na 'mumu, -batipu-nyrɔwɔ 'bu nyre 'u, 'n diɔe 'ni hla -we, 'ki 'u 'na 'Bai Nyɔsua, -ε ni 'li yakɔ 'kwli ye', -ε mɔ, 'n 'yiɔi -yi.»

-Yusu a 'lidie a -ti, nyibli di yi 'ni -wɔnwɔn -ni

(Luku 12.51-53; 14.26-27)

34 «'A 'ni 'yee 'liɔi, -ε mɔ, kiɔwɛɛnɛ 'n ya 'ne- -tɔtɔ ki. 'N di ni, -ε diɔe nu, nyibli 'mu yi -wɔnwɔn -ni.

35 'N di ni, -ε diɔe nu, 'yu nyɔɛɛɛɛɛɛɛɛ 'mu 'a 'bai yi -wɔn, ε kɔ, 'yu nyɔɔyu 'mu 'a 'dii yi -wɔn, ε kɔ, 'yu a nuɔba 'mu 'a 'dɔɔ yi -wɔn -we.

36 Ε ɔhen 'nyre, -ε mɔ, nyiblo 'bu ni 'u, 'a yraanyibli di mɔ 'a dɔɔɔ a 'kayubukɔe.

37 Nyiblo 'bu nuɛ ne 'a 'dii kɔ 'a 'bai 'hɛn- a de, 'bu -hi 'u 'mu, -ε -bi ε 'yi 'liɔi 'li -we, bu mɔ 'na

nyiblo. Nyiblo 'bu nuε ne 'a 'yonu a de, 'bu -hi 'u 'mu, -ε -bi ε 'yi 'li□i 'li -we, bu mo 'na nyiblo.

³⁸ Nyiblo 'bu 'ye ni □tuu 'u 'na win 'u, 'ye □bu ε -wen, 'ki bu 'la□a 'na -ti, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu mo 'na nyiblo.

³⁹ Nyiblo 'bu 'ye ni -hua bu 'waan ne 'a dionu a -hunhlun, 'ki 'ne- -tutu ki, 'ki 'u 'na -ta', 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, ε di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni, 'ki 'li Nyisua yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dionu a -hunhlun bu 'wan, 'ki 'ne- -tutu ki, -te ε nuε 'mu a -ti, 'bu mo, nyiblo a 'mu 'bu 'ku, ε di ko 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisua yi.»

Nyibli -mu', -u 'ble Nyisua a -kvannunyibli kua, Nyisua di -nyi □nu 'wio (Maki 9.41)

⁴⁰ «Nyiblo 'bu 'ble 'a mu kua, 'a mu -mu', -u mo 'na -nagbopu*, ε □hen 'nyre, 'mo ε 'ble kua. 'Ti-, nyiblo -di 'mu kua 'ble, ε 'wi yi, na 'Bai Nyisua -mu', -ε lee 'ne- 'mu, ε no- ε 'ble kua.

⁴¹ 'Bu mo, □ni 'ble Nyisua a winwlun-hanyo* kua, -te ε mo Nyisua a winwlun-hanyo a -ti, 'wio -mu', Nyisua di wen 'a winwlun-hanyo a 'mu -nyi, ε no- ε di -mu -nyi -we.

⁴² Mo, 'na nyiblo ni -do -bu, 'ye □bu ε 'yi 'mini -ko, □ni -ha 'li 'nue a -hanuwo ni -do, □ni -nyi □ne□e, -te ε mo 'na -nagbopi a -ti, ε mo □han-ti □nuo, Nyisua, ε no- di -mu 'wio -nyi.»

11

-Te Saan Batisi lee la 'li 'a -nagbopu -bi -Yusu -mo (Luku 7.18-23)

1 -Tε -Yusu -wε 'a -nagbopu* ni -pu □tu 'u 'hwen -mu', 'waa tɔɔle -mɔ, -ε -bi ε -hɔn 'u -tite a 'mu ni, 'ε mu 'li 'blugba a 'mu a 'du -bi 'kwli, 'ε mu Nyɔsua a -ti nyibli -bi lee mɔ.

2 Ti a 'mu 'yri, Saan, -ε pu la nyibli 'nie 'lu le, 'ki ε ni 'li □ji', 'ε 'win -kvan -mu', -Yusu ni a -ti. ε nɔ- kɔ -ti 'ε lee nε 'a -nagbopu -bi, ε wen: «Ba mu, ba 'beti□e,

3 □bi ε nɔ- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɔsua pu la le, ε di la -a mu yi ya, -u'u- -a 'tite di Wanyɔ a 'mu -ple?»

4 -Tε Saan a -nagbopu 'beti□e, kε- ε -pu, 'ε □tu □nu □won, ε wen: «Ba mu, -ti -bu, a yi 'win, ε kɔ -tebli a yi 'ye, ε nɔ- kɔ -ti ba lee Saan.

5 Ba lee □nε, -ε mɔ, 'yii'donyu te le, le-yiyrenyu 'u nε, □hrannunyu a 'kue yi 'ni -wε, 'kikenyu 'u yi -ti 'win, kɔ, 'kukonyibli yi 'hri 'klo le, □hɔennyibli 'u yi Nyɔsua a □haantitie 'win.

6 Plo a bleele 'ki 'u nyiblo -mu' -mɔ, -ε 'ye ni hia, 'ki bu kuo 'mu □wlu yi.»

*-Ti -mu', -Yusu hla la, 'ki 'u Saan Batisi a -ta'
(Luku 7.24-35; 16.16)*

7 -Tε Saan a -nagbopu a 'mu, u □huan -mɔ, -ε -bi -Yusu -tva Saan a -ti a kihleele, 'ki 'u nyibli -mu', -u □gbee 'u□u 'hu a -ta', ε wen: «-Tε Saan hle la Nyɔsua a -ti, 'ki 'li -tite -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti, -te a mu la 'li□i -mɔ, nyiblo a 'du -bi 'aan □wli pu la le, a di la 'li bu -yεε -ni 'li? □Bi 'aan □wli wen 'ni, nyiblodu -bu, -ε yi huannu pie, 'ki bu lee nyibli -ti a -teε, ε nɔ- a di la 'li bu -yεε -ni? 'Uon-, ε 'yi 'a nyiblodu a 'mu 'pa-.

8 □Bɪ 'aan □wɪ 'ye□e nɪ, -ε mɔ, a di yεε la 'lɪ nyiblo, -ε pɔ yɪnɔwɪawɪ bɔ? Nyibli -mɔ', -ɔ pɪ yɪnɔwɪawɪ, 'kɪ ɔ nɪ 'lɪ 'kɪnpɔ a 'kayo blε.

9 □Bɔ 'bɛti 'a mɔ de: Nyiblo a 'dɪ -bɪ a mu la 'ye mɔ 'lɪ? □Bɪ Nyɪsɔa a winwɪɔn-hanyɔ*? Iin, 'n yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, ε kɔ, 'nɪ hlε□ε, -ε mɔ, Saan -hi 'ɔ Nyɪsɔa a winwɪɔn-hanyɔ -bɪ nɪ.

10 Ε nɔ- mɔ nyiblo -mɔ', -kɔtɪ ɔ 'crɪ la 'lɪ Nyɪsɔacrɪɛn 'kwɪ, -ε mɔ, ε nɔ- di la 'na 'hru yɪ kla, 'tɪ- 'mɔ la 'lɪ di. -Tɪ a 'mɔ, ɔ 'crɪ la, ε nɔ- -bɔ: Nyɪsɔa wɛn 'nɪ:

'Na 'Yu ɔ, 'n di -ha nyiblo,

'kɪ 'ɔ 'na -kɔan a -ta',

ε 'mɔ mu, ε 'mɔ -na 'hru yɪ kla,

'tɪ- □mɔ 'lɪ nyre.

11 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, -ε mɔ, 'kɪ 'lɪ -tonyibli a pɛpɛ 'nyɪ, ε 'yɪ -hɔan nyiblo □dɔ nɪ kɔε, -bɔ nɪ 'ɔ Saan Batisɪ 'lu yɪ. Kεε, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'klɔ yrayrɔ 'kwɪ, nyiblo -mɔ', ɔ dεε 'hɪangbe, ε nɔ- di 'ɔ Saan 'lu yɪ nɪ.

12 Kɔε la 'lɪ ti -mɔ', -ε kɔ 'yri Saan Batisɪ -tɔa la 'lɪ Nyɪsɔa a -tɪ a -mɔlɛnɪna 'yie bɔ, 'kɪ Nyɪsɔa -tɔa la 'lɪ nyibli a win a kɪkɔɔlε, kεε, Nyɪsɔa a yraanyibli □tɪ 'ɔ 'klɪ, -ε di□e nu, nyibli 'nɪ □ha 'ɔ Nyɪsɔa 'ɔ □tuu -nɪ.

13 Tete -mɔ', Nyɪsɔa -nyɪ la Moise, kɔ Nyɪsɔa a winwɪɔn-hanyɔ a pɛpɛ 'hɔɛn-, kɔε la 'lɪ bɔ, -bɔ yε Saan Batisɪ a ti kɪ, ɔ hlε la□a nɪ, -ε mɔ, ε di kɔ la ti, -ε kɔ 'yri Nyɪsɔa di la 'ɔ nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ.

14 Nyɪsɔa a win hlε□ε nɪ, -ε mɔ, winwɪɔn-hanyɔ Eli di la 'lɪ 'nɪ di. □Bɪ a kuo □nε □wɪɔ yɪ, □bɪ a

'yɪ̄ɪ̄ ɪ̄ wɪ̄ɪ̄ yɪ̄ -kuo -ni? De 'n yɪ̄ 'a mɪ̄ -lee -ni, ε nɔ- mɔ Saan Batisɪ̄, ε nɔ- mɔ Eli a 'mɪ̄.

¹⁵ 'Ba kɔ -ti'wɪ̄nɪ̄ɪ̄, -ε -bɪ̄ ba 'wɪ̄n -ti -dodo.

¹⁶ -Tɛ ti -bɪ̄ 'yri a nyibli ni 'mɪ̄, ε nɔ- -bɪ̄: U 'wɪ̄- 'yonɪ̄ yɪ̄, -ɪ̄ yɪ̄ hru 'mle, 'kɪ̄ 'ɪ̄ 'dika, -ɪ̄ -bɪ̄ yɪ̄ yɛɛ 'waa 'bio -ti, ɪ̄ wɛn:

¹⁷ -Tɛ -a yɪ̄ 'bɪ̄ ni pɪ̄ɛ, -a yɪ̄ 'bɪ̄pa-wla ble, a 'yɪ̄ -wla yɪ̄ mɔ -di. 'Tɪ̄-, -tɛ -a yɪ̄ ɪ̄ hien ni we, a 'yɪ̄ nyaiɪ̄mɪ̄ le -nu.

¹⁸ ε 'wɪ̄ yɪ̄, -tɛ Saan -di, ε yɪ̄ ɪ̄ ci*, 'kɪ̄ 'ɪ̄ Nyɪ̄sɪ̄ a dida a -ta', 'ε 'yɛ ni 'na nɔ, kɛɛ, kɛ- -tonyibli pɪ̄ la: 'Ku -hɪ̄ɪ̄* ni 'ɪ̄ɪ̄ ke'.

¹⁹ 'Mɔ -bɪ̄, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, -tɛ 'n -di, 'ni ɪ̄ ciɪ̄ le, 'tɪ̄- 'ni 'nɛ nɔ, kɛɛ, kɛ- nyibli pɪ̄: Ba 'yɛ nyiblo -bɪ̄, dididɛ kɔ nɔ a 'nɪ̄na ni -do, ε nɔ- ε yɪ̄ 'lu -mɔ le -hie. 'Blɔwli'tɪ̄nyɪ̄ kɔ nyibli -bɪ̄, -ɪ̄ kɔ 'kɔ ɪ̄ yɪ̄ 'ɪ̄ yɪ̄ 'sii -ni, ɪ̄ nɪ̄- kɔɪ̄ 'hɪ̄ɪ̄n-, -ɪ̄ ni nɪ̄natumudɛ.» -ε -bɪ̄ kɛ- -Yusu pɪ̄ de: «Nyibli -mɪ̄', -ɪ̄ kɔ Nyɪ̄sɪ̄ a ɪ̄ tɔ, 'waa nunu-tɛbɪ̄ diɪ̄ nyibli 'ni -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɪ̄sɪ̄ a ɪ̄ tɔ a 'mɪ̄, ε 'sii 'ɪ̄ yɪ̄.»

*'Du -bɪ̄ a nyibli 'yɪ̄ la -Yusu ɪ̄ wɪ̄ɪ̄ yɪ̄ -kuo -ni
(Luku 10.13-15)*

²⁰ 'Du -mɪ̄', -ε kɔ 'kwli -Yusu nuu 'lɪ̄ ɪ̄ wɪ̄lɛkɛɛ-tɛbɪ̄ -hɔɔhɔɪ̄, -ε -hi 'ɪ̄ 'du -bɪ̄ 'mɪ̄ 'ɪ̄, 'waa nyibli 'yɪ̄ 'ɪ̄ de 'kuku bɪ̄ -hie. ε nɔ- kɔ -ti 'ε -tɔa 'waa -ti a yɛɛɛ, 'kɪ̄ 'ɪ̄ nyibli -mɪ̄', -ɪ̄ ni 'ɪ̄ ye', ε wɛn:

²¹ «-Juukɔɛ* -mɪ̄', -ɪ̄ ni 'lɪ̄ Kolasedɪ̄ kɔ Betɪ̄saidadɪ̄ 'kwli, 'jɔɔ 'kɪ̄ 'ɪ̄ ɪ̄ nɪ̄ -mɔ, -ε nuɪ̄, ɪ̄ wɪ̄lɛkɛɛ-tɛbɪ̄ -mɪ̄', 'n nuu 'lɪ̄ ɪ̄ nɪ̄ -mɔ, 'bɪ̄ mɔ, 'ni nuu wɛn 'lɪ̄ɪ̄ nyibli -mɪ̄', -ɪ̄ 'yɪ̄ -Juukɔɛ 'pa-mɔ, -ɪ̄ ni 'lɪ̄ Tilɪ̄dɪ̄ kɔ Sidɔdɪ̄ 'hɪ̄ɪ̄n- 'kwli, see

la, nyibli a 'mu, v 'mu la nyaɪmli le nu, v 'mu la -tebli -hɔɪn 'hɔɪ le pu, v 'mu la 'waa dɪɔɔ 'tɔpu 'ɲmlɛ, -ɛ diɔe nu, v 'muɔ nyibli yi -tɔɔ -ni, -ɛ mɔ, v -hɔɛ bu hie 'v 'waa de 'kuku a nunuo bu, v 'mu 'waa 'klo Nyɪsɔa -nyi.

²² 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ɛ mɔ, -nyrɔwɔ -ko 'kwli Nyɪsɔa di 'v nyibli -bati le -puɔ -ni, nyibli -mu', -v ni 'li Kolasedɔ ko Betɪsaidadɔ a 'mu 'kwli, 'waa -bati di ni 'klɪ kɪ, ɛ 'mu 'v Tilɪdɔ ko Sidɔdɔ a -nɛ 'v -hi.

²³ 'Ti- nyibli -mu', -v ni 'li Kapenaɔdɔ 'kwli, v 'ni 'hie 'liɔ 'lu -mɔ le, -ɛ mɔ, Nyɪsɔa di 'li ɔnu 'ni 'yaa -ni -yaya, v 'mu mu -mumu, v 'mu yakɔ yi kɔɛ. Kɛɛ, ɛ ko bu ɔtɔ 'li ɔnu -tɔtɔ, v 'mu 'li -tɔtɔ a -wɪubɔ nyre. ɔWɪlɛkɛɛ-tebli -mu', 'n nuu 'li ɔnu -mɔ, 'bu mɔ, 'ni nuu wen 'liɔ Sodɔmɔdɔ a nyibli -mɔ, -v ko 'klo nyre yi, nyibli a 'mu, v di hie wen 'v 'waa de 'kuku a nunuo bu, Nyɪsɔa 'ni -wɛɔ wen ɔnu bu ni.

²⁴ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ɛ mɔ, -nyrɔwɔ -mu', -ɛ ko 'kwli Nyɪsɔa di 'v nyibli -bati le -puɔ -ni, -Juukɔɛ -mu', -v ni 'li Kolasedɔ ko Betɪsaidadɔ 'kwli, ɛ di ɔtu ɔnu ɔhɪvɛn, ɛ 'mu 'v Sodɔmɔkɔɛ 'v -hi, -v ko nunuklo -nyre la yi.»

-Yusu wen 'ni: Ba di 'nɛ- 'mu -mɔ, 'mu 'a mu -wleeɛ -nyi

(Luku 10.21-22)

²⁵ Ti a 'mu 'yri, kɛ- -Yusu pi, ɛ wen: «'Na 'Baɔ, -mɔ mɔ yakɔ ko -tɔtɔ 'hɔvɛn- a Kɔkɔnyɔ. 'N pi -mu 'nyre le, -tɛ -nu, ɔni -hli -na nunu-tebli ɔtɔkɔnyɔ ko 'criɛn.yinyɔ 'hɔvɛn- 'yi kɪ, 'ti- ɔni tɔɔ ɔnɛ nyibli -bu, -v 'yi ɔdedede -yi.

²⁶ 'N pi -mu 'nyre le, -ɛ nuɔ, kɛ- -nu 'a -hɔhɔa.

27 'Na 'Bai -nyi 'mu 'kli, 'ki 'u -tebli a pepe ki. Nyiblo a 'di -bi 'n pa 'mu, nyibli 'yuꞑi -yi, 'bu 'yu 'na 'Bai ni -do 'pa-. U 'yuꞑi -yi -we, nyiblo a 'di -bi 'na 'Bai -mo, 'bu 'yu 'mo ni -do -bu, -e mo 'a 'Yu 'pa-. 'A -ne nyiblo, 'n -hue ꞑbu tɔɔ ꞑne, e yiꞑe ni -we, nyiblo a 'di -bi 'na 'Bai pa 'mu.

28 'A mu -mu', -u ko 'kli -we 'li, 'ki 'u ble a 'buble a -ta*, ba di 'ne- 'mu -mo, 'mu 'a mu -hee -ni, 'muꞑu nu, a 'mu -wle.

29 'N 'yu 'liꞑi 'li -we, ꞑbu ꞑtu 'a mu ꞑhuen, e ko, 'ni 'yaaꞑa 'li 'na diɔnu. Ba ween ꞑne ki, 'ki ꞑbu mo 'aan naanyɔ, -e diꞑe nu, 'mu 'a mu -tɔɔ -ni. 'Bu mo, 'ba ween ꞑne ki, 'n di -nyi 'a mu ꞑhaan'klo.

30 -Ti -mu', 'n di 'a mu -tɔɔ -ni, e 'yu 'liꞑi 'li -we, bu kla 'mu, 'ki 'u 'a mu -mo, e ko, blo -mu', 'n di 'a mu hle, e di 'ni 'huhue -ni.»

12

-Yusu, e no- ko 'kli, 'ki bu lee nyiblo, de -mu', e -we 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli (Maki 2.23-28; Luku 6.1-5)

1 -Te ti gbi -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u mu le na mo. -Nyrɔwɔ a 'mu, -e mo la -wuwle-nyrɔwɔ ꞑniɔ. 'Kanɔ ni la 'a -nagbopu ni. Bu ni la 'li mumuo 'kwli, -e -bi u yi 'bee la 'li 'dudɔ-tebli ꞑdu, -u 'wi -kubu yi a -ci 'kwli ꞑtiɔ. -Tebli a 'mu, e no- ko bli gbi 'a -nagbopu yi 'ce, 'u yi 'a 'yo di.

2 'Ki 'li -ci a 'mu 'kwli, 'ki Falisiꞑtumu* a nyibli ni 'li. -Te u 'ye 'ki de a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e

* 11:28 11.28 -e mo tete -mu', -Juukue a tetetɔonyo yi 'a mu 'lu -tie -ni.

-bi ke- v pi, 'v yi -Yusu -lee -ni, v wen: «'Ye ke de -na -nagbopv ni, ε ηα ni. Nyisva a tete wen 'ni: Nyiblo ρδv 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli.»

³ -ε -bi ε ρtu ρnv ρwōn, ε wen: «-Ti -mv', v 'cru 'li Nyisvacrien 'kwli, 'ki 'v -aan 'ba' gbagbv, -ε mō bodiō Dafidi a -ta', 'n pvρv ρhaan-ti, -ε mō, a -hreρe ni. -Ti a 'mv, v 'cru la, ε nō- -bv: -Nyrōwō ρδv, -te 'kanv ni la bodiō Dafidi ε kō 'a nyibli 'hven-,

⁴ ε pa la 'li Nyisva a 'kayu bv, 'ε -ha la 'li 'floo -mv', -ε pe la 'v 'teble ki bv, 'ε di laρa. -ε kō -ta' Nyisva a tete wen 'ni, Nyisva a -cōhlōnpinyv* ni -do, v nv- -we 'li, -bv di 'floodv a 'mv. 'Bv 'floodv a 'mv, -ε ni 'li Nyisva a 'kayu a 'mv bv, v -ha laρa ni, 'ki 'v Nyisva a -ta'.

⁵ 'Ya 'v 'lu de, 'n pvρv ρhaan-ti, -ε mō, a -hre de -bv, Moise 'cru la 'li 'a tetecrien 'kwli ni. De a 'mv, ε nō- -bv: 'Ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli, Nyisva a -cōhlōnpinyv ni -kvan, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau bv. 'A -ti, v 'ni ρtuuρo 'v -wuwle-nyrōwō a tete. Kee, nyiblo ρδv 'ni -yεερe li ρnv -ti.

⁶ 'N yi 'a mv 'ni -lee -ni, -ε mō, nyiblo -bv, -ε ni mō, ε 'bva ni, 'ε -hi 'v Nyisva a 'kagbau 'v.

⁷ Ke- Nyisva pi 'li 'a 'crien 'kwli, -ε mō: De 'n -hve 'a mv, ε nō- mō, ba kō nyibli a nyai, 'ε -hi 'v ba pie 'mv 'wlugba-tebli a -cōhlōn*. De -mv', winde a 'mv, ε ρhen 'nyre, 'bv mō, 'ba yru wenρe' le, a 'yi 'liρi 'li -we, ba pv wen le, -ε mō, nyibli -mv', -v 'yi de -hvan ρδv -nu, v mō de'kukununyv ρniō.

⁸ 'Mō -bv, -ε mō -tonyibli a pepe a Nyiblo, Nyisva lee 'ne- 'mv ni, 'ε -nyi 'mv 'kl, 'ki ρbv

lee ne 'a -ne nyiblo □du de, ε -we 'li bu nu, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli.»

-Wuwle-nyrōwō □du 'kwli, -Yusu nu□o ni, nyiblo □du, -ε kō dabu 'ku la a 'kve 'ε -we la (Maki 3.1-6; Luku 6.6-11)*

⁹ -Te -Yusu -yre, -ε -bi ε -hōn 'u -tite a 'mu ni, 'ε mu 'li Nyisua a 'kayu bu.

¹⁰ 'Ki ε yee 'li nyibehian □du bu. Nyibehian a 'mu, 'a dabu 'ku ni. Falisi□tumu* a nyibli -mu', -u ni 'u, u -hve□ε ni, 'ki bu yee -Yusu -ti, 'bu mō, 'bu kō bu nu□o, nyibehian a 'mu a 'kve bu -we, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli. (Falisi□tumu a nyibli wen 'ni, 'bu nu□o, nyiblo a 'kve bu -we, ε mō -kuande □nuō, -ε kō -ta' Nyisua a tete wen 'ni, nyiblo 'ni 'nuo 'li -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli.) Ε nō-kō -ti 'u 'beti□e, u wen: «-Bi' Nyisua a tete pi 'li? □Bi ε hle□ε ni, -ε mō, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli, nyiblo -we 'li bu pia 'huhrennyu ni?»

¹¹ -ε -bi ke- ε pi □nu yi, ε wen: «□Bi 'a mu -mō -bi, a 'ni -nu□o -kvan, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli? 'Ki 'li 'a mu 'nyi, nyiblo 'bu ni 'li, 'bu kō blable, 'ti- 'a blable a 'mu, 'bu bi 'li 'niebutiō 'kwli, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō 'kwli, □bi nyiblo a 'mu, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu -ha 'li 'a blable a 'mu 'li?»

¹² Ε kō -ta' -tonyiblo -hi 'u blable ni. 'A -ti, Nyisua a tete hle□ε ni, -ε mō, ε nōō 'u le, 'ki -tonyiblo bu nu 'a 'bihian □haande -mō, 'ki 'li -wuwle-nyrōwō* 'kwli.»

¹³ -ε -bi ke- ε pi 'ki nyibehian a 'mu yi, ε wen 'ni: «Hru -na dabu -mu', -ε 'ku!» Bu hru 'ki 'a dabu a 'mu, -ε -bi ε 'hru 'klo, 'ε bi 'u 'a -ta', -wen dabu -bi -mu'.

14 -Te -Yusu nu□o, nyiblo a 'mu a 'kue -we, -e -bi Falisi□tumu a nyibli a 'mu, u -hon 'u -te a 'mu ni, 'u mu 'hra pa mo, -te -mu' u di -Yusu a 'lila nu, 'u mu 'a □to le □moo mo.

-Yusu, no- mo Nyisva a -kvannunyo, Nyisva a □gbetu, e -ha 'li

(Maki 3.7-12; Luku 6.17-19)

15 -Yusu yi de -mu', u -hue bu nu□o -mo ni. E no- ko -ti 'e -hon 'u -te a 'mu -wlu. -Te e yi ni mi, -e -bi nyibli -hoohu kue□e □wien, nyibli a pepe -mu', -u ni 'li □nu 'nyi, -u ko 'hu -yi hren, 'e nu□o, 'waa 'kue 'e -we.

16 Kee, ke- e ni, 'e yi □nu ti, -e mo, u 'ni 'lee 'li nyiblo □du, nyiblo a 'du -bi e pa 'mu.

17 E hla□a ni, -e di□e nu, -ti -mu', Nyisva a winwlon-hanyo Esai 'cu la, ti -hi la a ti 'yri, e 'mu 'lu -mo mu. -Ti a 'mu, e no- -bu:

18 «Nyisva wen 'ni:

'Ye nyiblo -bu, e no- mo 'na -kvannunyo.

E no- 'n -ha 'li, 'ki bu nu 'na -kvan.

Nyiblo a 'mu, 'n nue □ne ni, 'e nie 'mu doob.

'N di□e 'ni nu, 'na -Hihiu* 'mu 'u□u ke' bi.

Nyibli -mu', -u 'yi -Juukue* 'pa-, e di □nu 'ni -lee -ni,

-e mo, 'n di □nu 'ni wa.

19 E 'yi 'li□i 'li -we, bu ko 'blini,

e ko, 'bu yi ni hle, e 'yi 'li□i 'li -we, bu pu -cici le,

e ko, 'bu yi 'du 'kwli le ni ne,

e 'yi 'li□i 'li -we, bu 'yaa 'li win, -wen 'duwenyo.

20 Nyibli -mu', -u 'yi 'kl -ko, e di yru 'waa nyai,

e ko, nyibli -mu', -u 'yi -heenyoo -ko,

e 'mu □nu -hee -ni.

ε νο- ε di nu -nunu, nyibli 'mu 'a de ki wen,
 'ki bu 'sii 'u □nu yi, 'ki 'u 'mu ye',
 21 ε κω, dakω a gblegble, -u ni 'ne- 'klo ki,
 u 'mu□u □wlu yi -kuo -ni.»

Nyibli wen 'ni, 'ku -hvan ni 'u -Yusu ke'
 (Maki 3.22-30; Luku 11.14-23; 12.10)

22 'Huħrennyu -mu', u gba -Yusu yi, 'ki 'li □nu
 'nyi, nyiblo ni 'li, 'a 'yii 'e 'do, κω, 'e 'yi 'plele -yi,
 -ε nu□o, 'ku -hvan* ni 'u□u ke'. -Te u nyre 'u□u
 -Yusu ye', -ε -bi -Yusu nu□o ni, 'a 'kue 'e -we,
 nyiblo a 'mu, 'e -tua 'puple, κω, 'e -tua leyuyruo.

23 Nyibli a pepe -mu', -u ni 'u, ε kee 'waa □wli
 le. 'A -ti, u wen: «□Bi -Yusu -bu, ε νο- mo Wanyo
 -mu', Nytsua pu la le, ε di la -a mu yi ya, -ε mo
 bodu Dafidi a 'yonu a 'Yu?»

24 Kee, Falisi□tumu* a nyibli -ni 'u, 'ti- u 'mu -ti
 a 'mu 'win mo mu, -ε -bi u wen: «'Uon-. Nyiblo
 -bu, a yi 'ye, 'kuo -hwin -mu', -ε ni 'u nyibli ke', u
 nu- ε ble le, -ε nu□o, Besebuli, -ε mo 'kuo -hwin a
 nyiblo gbagbu Satan, ε νο- yi -Yusu 'kli -nyi, 'ki
 bu nu -tebli a 'mu.»

25 Kee, -Yusu yi 'waa 'lule-hihie ni. ε νο- κω -ti
 'e lee □nu, -ε mo: «□Bu pu□u de yi: 'Ki 'li 'blugba
 'kwli, nyibli 'bu 'be □tiω le, -ε -bi 'blugba a 'mu,
 ε di bi □hlon. 'Ya 'u 'lu de, 'bu mo, 'diω a nyibli,
 -hvu' 'kayubukue, 'bu 'be □tiω le, -ε -bi nyibli a
 'mu, u di -gbe le.

26 De ε □hen 'nyre, ε νο- mo, 'bu mo, Satan 'bu
 yi 'a diωnu le ni ble, ε 'wi yi, 'a diωnu ε -wen yi.
 'A 'blugba κω bu bi □hlon.

27 A wen 'ni, 'n ble 'kuo -hwin le, -u ni 'u nyibli
 ke', -ε nu□o, Besebuli, ε νο- yi 'mu 'kli -nyi. 'Bu

mɔ, -ti a 'mʊ, a hɛ, 'bʊ mɔ wɛn ɔhan-ti, 'aan 'mumu, nyɔ- yɪ 'kɪ 'aan -nɛ nyibli 'kɪ -nyi, 'ʊ blɛ 'kuo -hʊɪn lɛ -wɛ 'lɪ? Dɛ -mʊ', 'aan nyibli ni, ɛ nɔ-tʊɛ ɔnɛ yɪ, -ɛ mɔ, -ti -bʊ, a yɪ 'mʊ -yɛɛ -ni, ɛ mɔ hi ɔniɔ.

²⁸ ɛ 'yɪ Satan 'pa-, kɛɛ, Nyɪsʊa a -Hihiu*, ɛ nɔ-yɪ 'mʊ 'kɪ -nyi, 'kɪ ɔbʊ bla 'kuo -hʊɪn -mʊ', -ʊ ni 'ʊ nyibli ke' lɛ. Dɛ a 'mʊ, ɛ tʊɛ nɛ 'a mɔɔ ni, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -tʊa nyibli a win a kɪkɔlɛ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ.

²⁹ Dɛ ɛ -nu, ɛ nɔ- mɔ, nyiblo ɔdʊ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ pa 'lɪ 'kɪɪnyɔ a 'kayu bʊ, bʊ mu -tɛbli 'yri, 'bʊ mɔ, 'bʊ 'yɪ 'kɪɪnyɔ a 'mʊ -mʊa -ni 'ti-. 'Bʊ mʊa ɔnɛ, -ɛ -bɪ 'hru pɛ 'ʊ bʊ, 'kɪ bʊ 'yri 'a 'kayu a -tɛbli a pɛpɛ.

³⁰ Nyiblo 'bʊ ni 'ʊ, ɛ kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, ɔba 'yɪ -pɛ, ɛ ɔhɛn 'nyrɛ, ɛ -wɛn 'mʊ yɪ. 'Ti- nyiblo 'bʊ 'yɛ ni -hɛɛ 'mʊ, 'kɪ -ba 'kukue nyibli lɛ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa -mɔ', ɛ 'wɪ yɪ, nyiblo a 'mʊ, ɛ -gbɛ ɔnu lɛ, 'ʊ hlʊɛ Nyɪsʊa -mɔ lɛ.

³¹ ɛ nɔ- nuɔ, 'ni yɪ 'a mʊ -lee -ni, -ɛ mɔ, Nyɪsʊa -wɛ 'lɪ bʊ 'wɔwla nyibli a dɛ 'kuku a pɛpɛ ni, 'yɛ ɔbʊ ʊ -ha Nyɪsʊa 'yri lɛ. Kɛɛ, nyiblo -bʊ, -ɛ di Nyɪsʊa a -Hihiu 'yri lɛ -ha, Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ 'wɔwla 'a dɛ 'kuku a 'mʊ.

³² 'Ya 'ʊ 'lu dɛ, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, nyiblo -bʊ, -ɛ di 'mʊ -ti -hʊɪn yɛ hɪa, Nyɪsʊa -wɛ 'lɪ bʊ 'wɔwla 'a dɛ 'kuku a 'mʊ ni. Kɛɛ, nyiblo -bʊ, -ɛ di Nyɪsʊa a -Hihiu -ti -hʊɪn yɛ hɪa, Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ 'wɔwla 'a dɛ 'kuku a 'mʊ, 'kɪ 'nɛ- 'kɔ -bʊ, -a ni 'nɛ- -mɔ, ɛ kɔ, 'kɪ 'lɪ 'kɔ -mʊ', -ɛ di 'lɪ di 'kwli.»

*Tugbe a 'kuo, ε nɔ- v yiꞑi -yruu -ni
(Matie 7.16-20; Luku 6.43-45)*

³³ (Kε- -Yusu pi de:) «Tugbe -mυ', -ε yi ꞑhaan'nie -jri, ε nɔ- tvi ꞑhaan'kui. Tugbe -mυ', -ε 'ye ni -jri ꞑhaan'nie, ε 'ni -tvꞑv ꞑhaan'kui. Tugbe a 'kuo, ε nɔ- v yruu ꞑne.

³⁴ 'A mυ -mυ', a kεε nyibli. 'Aan ꞑwli nyre yre, -wen hro. Ε nɔ- kɔ -ti, 'ba ni 'v -tite bu, 'a hle -ti -hɔn le, -ε nuꞑo, -ti -mυ', -ε 'yii 'li nyiblo a ꞑwlv ki, ε nɔ- yi 'vꞑv wien -dii -ni.

³⁵ ꞑHaannyiblo a nunu-tebli nɔ yi, -ε nuꞑo, 'a ꞑwlv nɔ yi. 'Crekɔnyɔ a nunu-tebli nyre yi, -ε nuꞑo, 'a ꞑwlv nyre yi.

³⁶ 'N yi 'a mυ 'ni -lee -ni, -ε mɔ, -nyrɔwɔ -mυ', -ε kɔ 'yri Nyɔsua di 'v nyibli -bati le -pυv -ni, 'a -ne nyiblo 'bv ni 'v, 'bv hla nyiblo ꞑdv -ti -hɔn 'hɔ le, 'kɔ 'ne- 'klo -bv ki, ε di Nyɔsua kle 'ni -hɔhɔ -ni, -ti -mυ', -kɔti 'ε hla -ti a 'mυ.

³⁷ 'A -ti, Nyɔsua 'bv di -na -bati 'be, -ti -mυ', -hla, 'kɔ 'ne- 'klo -bv ki, ε nɔ- ε di 'li 'kwli le ta, ε 'mυ -mυ -lee -ni, -ε mɔ: -Bati 'yi -mυ -klo, -hɔv' -bati klo -mυ ni.»

Falisiꞑtumu a nyibli -hve ni, 'kɔ -Yusu bv nu
ꞑwhlekeε-tebli*

(Maki 8.11-12; Luku 11.29-32)

³⁸ -Yusu bv pv 'kɔ le, -ε -bi Nyɔsua a tetetɔnyv -bi, kɔ Falisiꞑtumu a nyibli -bi, -v ni 'v, v ꞑtuꞑo ꞑwɔn, v wen: «Tɔɔnyɔ o, -a -hve -ba 'yeꞑe, 'bv mɔ, ꞑni -we 'li -bv nu ꞑwhlekeεde, -ε di -a mɔꞑɔ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɔsua, nɔ- lee 'ne- -mυ -tutv ki.»

³⁹ -ε -bi -Yusu wen: «Ti -bv 'yri a nyibli -bv, 'waa nunuklo nyre yi, 'v plee 'li Nyɔsua ke, 'ti- 'v -hve ꞑwhlekeεde de, -ε di ꞑnv -tɔɔ -ni, -ε mɔ,

Nyɪsua, ε nɔ- lee 'ne- 'mυ -tutu ki. Kee, Nyɪsua 'yɪ 'lɪ ɪ 'lɪ -wε, bu wen, 'ki ba 'ye ɪ wɪlɛkɛɛdɛ ɪ dɒ. ɪ wɪlɛkɛɛdɛ nɪ -do -mυ', Nyɪsua di nu, 'ki 'v 'a mυ -mɔ, ε di 'wɪ- 'a dɛ -bɪ -mυ', ε nu la, 'ki 'v winwɪɔn-hanyɔ Jona a -ta'.

⁴⁰ Dɛ -mυ', Jona a 'mυ, ε -nu, 'ε -hi 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ ta kɔ 'tɔɔwɪ nɪ ta -hrin.yɛ gbagbu -mυ' 'kwli, kɛ- ε di 'mυ ɪ ti, 'ki 'v 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyibli -mɔ. 'N di -hii 'lɪ -tutu bu -nyrɔwɪ nɪ ta kɔ 'tɔɔwɪ nɪ ta.

⁴¹⁻⁴² 'Tɪ- Ninifudɔ a nyibli 'mυ la Jona a win 'wɪn, -tɛ ε yɪ la ɪ nɒ Nyɪsua a -tɪ -lee -nɪ, -ε -bɪ v hie la 'v 'waa dɛ 'kuku, v ni la bu, 'v -nyi la 'waa 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsua. -ε -bɪ 'ki, 'mɔ -bu, -ε nɪ mɔ 'a mυ ye' bu, 'n -hi 'v Jona a 'mυ nɪ, kɛɛ, a 'nɪ ɪ tuuɔ 'v 'na win 'v. ε nɔ- nuɔ, ti -mυ' -kɔ 'yri Nyɪsua di 'v -tonyibli -bati ɛ -pɒɒ -nɪ, Ninifudɔ a nyibli a 'mυ, v nɒ- di ye' 'du, v 'mυ ɛ pɒ, -ε mɔ, ti -bu 'yri a nyibli, v mɔ -tɪ'wlanyɒ ɪ nɔ, 'ki 'v Nyɪsua ye'. 'Ya 'v 'lu de, ti -hi la a ti 'yri, bodɔ ɪ dɒ, ε nɔ- -hɔn la 'lɪ -tɪtɛ blɔɔɒ ɪ dɒ, v dɛɛ Sabablɔɔba. Bodɔ a 'mυ, ε mɔ la nɔɔba ɪ nɔ. ε nɔ- di la Jrusɛdɔ 'kwli, ε 'mυ la bodɔ Salomɔ, -ε mɔ la Nyɪsua a nyibli, 'a ɪ tɔwin 'wɪn. Kee, 'mɔ -bu, -ε nɪ mɔ 'a mυ ye' bu, 'n -hi 'v Salomɔ a 'mυ nɪ. Kee, a 'nɪ ɪ tuuɔ 'v 'na win 'v.»

'Ku -hvan 'bu -hɔn 'v nyibli ke', ε di bi 'v ɪ v ke' de, 'bu mɔ, Nyɪsua a -Hihiu* 'bu 'yɪ 'v ɪ v ke' -nɪ (Luku 11.24-26)*

⁴³ Kɛ- -Yusu pɪ de: «'Bu mɔ, 'ku -hvan 'bu nɪ 'v nyibli ke', 'tɪ- 'bu -hɔn 'v ɪ v ke', -ε -bɪ 'ki ε mi 'lɪ 'wan 'kwli, 'ε mi bunɔɔɛ yrayrɒ ɛ ɪ mɔ mɔ. Kee, ε 'nɪ 'ye ɪ lɪ bunɔɔɛ.

44 -Te ε 'ye ni 'ye 'ki bɔnɔle, -ε -bi ke- ε pi 'a dɔnɔ yɪ: 'N kɔ ɔbu -mε kle, 'mɔ 'li bɔnɔle 'ka, 'n -hɔn la 'li 'kwli mu. -Te ε ɔhɪan -mɔ, -ε -bi ε 'ye ɔe ni, -ε mɔ, bɔnɔle a 'mɔ, ε nu 'hɔhɔ, 'ε 'hɛn kle -tεε, kɔ, 'ε ɔhɛntɪ -ni. (ε 'wɪ yɪ, Nyɪsɔa a -Hihiu 'yɪ 'ɔ nyiblo a 'mɔ ke' -ni.)

45 'Bɔ ni 'mɔ le, -ε -bi 'ku -hɔan a 'mɔ, ε kɔ bu bla 'kuo -hɔn ni ɔhlon'hɔen -bi, -ɔ kɔ 'cre, -ɔ -hi 'ɔ 'a 'mumu 'ɔ, 'waa pɛpɛ a 'mɔ, ɔ 'mɔ -mɔ -bibi -ni, ɔ 'mɔ 'ɔ nyiblo a 'mɔ ke' bi. -ε -bi nyiblo a 'mɔ, 'a 'kɔ di nyre yɪ pɛpɛ, ε 'mɔ 'ɔ 'a yɪ-hɛkɔ 'ɔ -hi. Ke- ε di 'mɔ ɔti -wε, 'ki 'ɔ ti -bɔ 'yri a nyibli -bɔ -mɔ, -ɔ kɔ ɔwɪ -nyre yɪ.»

*-Yusu a 'dii kɔ 'a 'ɔɔɔnɔ 'hɔen-
(Maki 3.31-35; Luku 8.19-21)*

46 'Kɪ ɔ ni la 'li 'kayu ni -do a 'mɔ bu. -Yusu ni 'li nyibli a 'mɔ, 'waa -mɔhleele 'kwli, 'a 'dii kɔ 'a 'ɔɔɔ nyibɛpɔ 'hɔen- 'ɔ nyre 'ɔ. 'Kɪ 'ɔ -patɔ', 'ki ɔ hree 'ɔ, 'ɔ ɔmɔε 'hru le, 'ki bu hlee 'li -Yusu -mɔ.

47 ε nɔ- mɔ, nyiblo ɔɔ bu mu ɔ lee mɔ, -ε mɔ: «'Ye ke, -na 'dii kɔ -na 'ɔɔɔnɔ 'hɔen-, 'ki 'ɔ ni 'li -patɔ', 'ɔ -hɔε bu hlee 'li -mɔ -mɔ.»

48 -ε -bi ke- -Yusu -pɔ, 'ε -hɪhɪa nyiblo a 'mɔ kle, ε wen: «-U -bi ni 'ɔ, 'ɔ mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'ɔɔɔnɔ 'hɔen- -wε,»

49 'ε pɔ 'a -nagbopɔ* dabɔ -mɔ, ε wen: «Ba 'ye ke, nyibli -bɔ, ɔ nɔ- mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'ɔɔɔnɔ -wε,

50 -ε nu ɔ, nyibli -mɔ', -ɔ ni 'na 'Baɪ Nyɪsɔa -ni 'li yakɔ 'kwli a kɪwɛɛnle, ɔ nɔ- mɔ 'na 'ɔɔɔnɔ, kɔ 'na 'dii -wε.»

13

*-Yusu pu la 'dvdɔnyɔ a 'ledv
(Makɪ 4.1-20; Luku 8.4-15)*

¹ -Nyrɔwɔ a 'mɔ 'kwli, -Yusu 'hru la 'li 'kayu bu ni, 'e mu la 'li Galileblɔgba a 'yru wien, 'e ni bu, -e di□e nu, e 'mɔ nyibli Nyɪsɔa a -ti -tɔɔ -ni.

² Nyibli -hɔhɔvɪ, v nu- □glaa 'li□i lɛ. Bu 'ye ni 'ye 'hru, e nɔ- nu□o, 'e 'ya 'li 'blagbɪ 'kwli, 'e ni bu, nyibli a 'mɔ, 'v 'wɛ 'v 'gbahlɔn bu,

³ 'e -hɪhɪɛ □nu -teblɪ -hɔhɔvɪ klɛ, 'kɪ 'li 'ledvɪ 'kwli. Kɛ- e pɪ 'kɪ, e wɛn: «Ba pu 'mɔ nɔa yɪ bu. E kɔ la -nyrɔwɔ □dɔ, nyɪbɛhɪan □dɔ, e nɔ- mu la 'a -teblɪ 'dɔ mɔ. -Tɛblɪ a 'mɔ, e -gbɛ 'li□i 'a -ci 'kwli lɛ.

⁴ -Tɛ e yɪ□i ni -gbɛ, 'a dɛ -bɪ bi 'li 'hru wlɔn lɛ, nuɔblɪ 'v -di, 'v di□e.

⁵ 'A 'hɔɛn a dɛ, e -gbɛ, -tɔtɔkɔtɔ -mɔ', e bi 'v kɪ, 'hɔ 'pa ni 'li□i bu, 'e 'sɪi yɪ, 'e □ga ti ni -do a ti 'yri, -e nu□o, -tɔtɔkɔtɔ a 'mɔ, -e ni 'v 'hɔ a 'mɔ kɪ, e 'yɪ -hv.

⁶ -Tɛ e □ga, -tɛ 'yru bi 'li yɔ', e nɔ- mɔ 'a □kwli bu 'yɔ, -e nu□o, 'a -wɪubɪ kɔɛ 'hɔ a 'mɔ yɪ.

⁷ 'A ta a dɛ, e -gbɛ, 'kɪ e bi 'li 'wɪti 'nyɪ. -Tɛ e □ga, -e -bɪ 'wɪlɪlɪ 'buu □nɛ 'lu lɛ.

⁸ 'A -hɛn a dɛ, e -gbɛ, e nɔ- bi 'v □haan-tɔtɔ kɪ. -Tɛ e □ga, 'e 'sɪi yɪ, 'e ku -tɛɛ, 'e pu blɪ. 'A blɔ ni -do, e pu 'yɔ a (100) -wɪ ni □hun, -v -bɪ pu 'yɔ a (60) -wɪ ni ta, 'a dɛ -bɪ pu 'yɔ a (30) -wɪ □tu 'v -pu.

⁹ 'Bu mɔ, 'ba kɔ -ti'wɪnnɔa, -e -bɪ ba 'wɪn -ti -dodo.»

10 -Τε -Yusu -yre 'ki, -ε -bi 'a -nagbopu* 'yuya 'u□u 'hvu bu, 'u yu□i le 'beti -ni, u wen: «□Bι nyibli -bu, 'ki 'ledvu 'kwli -tue 'li □nu 'li?»

11 -ε -bi ε □tu □nu □wɔn: «'N ni 'ledvu, 'ni tue □nu, -ε nu□o, 'a mu -bu, -u mo 'na -nagbopu, Nyɩsua ni□e ni, 'a yruɩ Nyɩsua a -ti' le, ε □hen 'nyre, -te ε ni, 'ε kuε nyibli win ki. Nyɩsua a -ti a 'mu, ε -hli nyibli 'yi ki. Kee, nyibli -bi -mu', Nyɩsua 'yu□i -nu, 'ki bu yru□o' le,

12 -ε nu□o, nyiblo -mu', -ε pi Nyɩsua a win nua yu bu, Nyɩsua di□e 'ni nu, ε 'mu□u' le yru, ε 'mu -te ε nu la 'a 'winwin 'u -hi. Kee, nyiblo -mu', -ε 'ye ni pu□u nua yu bu, ε 'yu 'li□i 'li -we, bu yru□o' le pepe.»

13 De -ko -ti 'n neε 'li 'ledvu 'kwli, 'ni yu 'li □nu -mo -hlee -ni, ε no- mo, nyibliɩu a 'mu, u yu□i 'ni 'ye -tee, keε, u 'ni -yru□o li□i' le -tee, 'u yu□i 'win -tee, keε, u 'ni -yru□o li□i' le -we.

14 -Ti -mu', Nyɩsua a winwɔn-hanyɔ Esai hla la 'ki, ε no- mi ke 'lu -mo, 'ki 'u □nu -mo. -Ti a 'mu, ε no- -bu:

«Ke- Nyɩsua -pu:

-Ti -bu, 'n di hla, a di 'ni 'win,

keε, a 'yu 'li□i 'li -we, ba yru□o' le;

de -bu, 'n di nu, a di□e 'ni 'ye,

keε, a 'yu 'li□i 'li -we, ba yru□o le,

15 -ε nu□o, dako -bu, 'waa □wli 'gboklo ni, 'u ka 'waa nuɩ yre,

-ε di□e nu, 'waa nuɩ 'ni □ha -ti 'win,

'u ka 'waa 'yii ki,

-ε di□e nu, 'waa yii 'ni □ha de 'ye,

ε ko, 'waa □wli 'ni □ha -ti' le yru.

'Bu mo, 'bu 'ye ni nu wen -tebli a 'mu,

υ di wen 'mu yι 'nι -mε,
 'mu wen□ε nu, υ 'mu wen 'υ yι 'sii -nι, 'kι 'υ
 'mu ye'.

Κε- Nyɿsua -pu.»

16 -ε -bι κε- -Yusu pι 'a -nagbopu yι de, ε wen
 'nι: «'A mu -mɔ -bι, ba kɔ plo a bleele, -ε nu□o,
 'aan 'yii yruι le, 'aan nuι 'ε yι -tι 'wιn.

17 'N yι 'a mu 'nι -lee -nι, ti -hi la a ti 'yri a
 Nyɿsua a winwlon-hanyu*, kɔ Nyɿsua a dakɔ a
 nyibli -hɔhɔ -bι 'hɛn-, υ □mυε la□a le, 'kι bu
 'ye la -tebli gbagbι -bu, a yι κε 'ye, κεε, υ 'yι□ι 'ye,
 kɔ, 'υ □mυε la□a le, 'kι bu 'wιn la -tebli gbagbι
 -bu, a yι κε 'wιn a -tι, κεε, υ 'yι□ι 'wιn.»

18 -ε -bι, ε yι □nu 'nι -lee -nι de, ε wen: «Ba pu
 'mu nua yι bu, -ε di□e nu, δε -mu', 'ledu a 'mu, ε
 □hen 'nyre, 'mu 'a mɔ□ɔ kle -hɪhɪa -nι.

19 Nyiblo 'bu nι 'υ, 'bu yι□ι 'wιn, -ε mɔ, Nyɿsua
 -hɔε bu kɔɔ nyibli win kι, 'tι- 'bu 'ye nι yru□o'
 le, nyiblo a 'mu, ε 'wι 'hru -mu' yι, -ε kɔ wlon
 'dɔdɔ-tebli bi 'υ le, 'tι- nuβli 'υ -di, 'υ di□e. 'Bu yι
 Nyɿsua a win nι 'wιn, -ε -bι 'kuo -hɔn* a nyiblo
 gbagbu, ε yι 'nι di, 'ε -he 'lι□ι Nyɿsua a win a 'mu
 □wli kle.

20 -Tɔtɔkɔtɔ -mu', -ε nι 'υ 'hɔ 'pa kι, -ε kɔ kι
 'dɔdɔ-tebli -bι bi 'υ le -we, ε nɔ- mɔ nyiblo -bu,
 -ε yι Nyɿsua a win 'wιn, 'tι- -ε yι□ι kι -wen, 'kι 'lι
 plo a bleele 'kwli,

21 'tι- -ε yι□ι kua 'ble, 'kι 'lι ti gbi 'kwli, κεε,
 -ε 'ye nι -hɔa, 'kι bu pu 'ma, 'kι 'lι 'a □wlu kι.
 Nyiblodu a 'mu, 'a 'bio -mu', -υ 'ye nι -hɔa Nyɿsua
 a win, 'bu yι□ι □hɔen nι □tui, ε kɔ, 'bu yraa □ne,
 ε yι 'nι sa, 'kι 'υ 'a -ne nyɿsuaε a 'mu -mɔ'.

22 -Tɔtɔkɔtɔ -mɔ', -ε kɔ kɪ 'witi nɪ 'v, -ε kɔ kɪ 'dɔdɔ-tɛbli -bɪ bi 'lɪ lɛ -wɛ, ε nɔ- mɔ nyiblo -bɔ, -ε yɪ Nyɪsɔa a win 'wɪn, 'tɪ- nyiblo a 'mɔ 'ε yɪ 'kɔ kɪ a 'kla-wliye'yɪya a hritile -hriti -nɪ, kɔ, 'ε nɛɛ kɔkɔ-tɛbli a -tɪ ɔwɪ kɛ, -ε pɪ 'lɪ ɔ kɪka 'nyɪ. -Tɛbli a pɛpɛ a 'mɔ, nɔ- ni ɔe, Nyɪsɔa a win 'ε 'yɛ nɪ nu -kɔan, 'kɪ 'lɪ 'a ɔwɪ kɪ, 'ε yɪ 'lɪ lɛ -hihre -nɪ.

23 -ε -bɪ ɔhaan-tɔtɔ -mɔ', -ε kɔ kɪ 'dɔdɔ-tɛbli -bɪ bi 'lɪ lɛ -wɛ, ε nɔ- mɔ nyiblo -bɔ, -ε yɪ Nyɪsɔa a win 'wɪn, 'tɪ- -ε yrui ɔe' lɛ, 'ε ni -kɔan, 'kɪ 'lɪ 'a ɔwɪ kɪ, 'wɪ a (100) -wɪ nɪ ɔhun, kɔ (60) -wɪ nɪ ta, 'kɪ 'v -ε -bɪ -mɔ, kɔ (30) -wɪ ɔtu 'v -pu, 'kɪ 'v -ε -bɪ -mɔ, ε -hi 'v -tɛ v nu 'a 'wɪnwɪn nɪ.»

-Yusu pɔ la yɪnyre-piti a 'ledɔ

24 Kɛ- -Yusu pɪ la ɔnɔ yɪ de, ε wen: «Nyɪsɔa 'bɔ kɔɔ nyiblo win kɪ, dɛ ε 'wɪ yɪ, ε nɔ- -bɔ: Nyɪbɛhɪan ɔdɔ, ε nɔ- 'dɔ ɔhaan-kɔbɔ, 'kɪ 'lɪ 'a -ci 'kɪ.

25 -Nyɔwɔ ɔdɔ a 'tɔ, -tɛ -tonyibli a pɛpɛ pɛ blɛ, -ε -bɪ 'a yɔanyɔ mu 'lɪ 'a -ci a 'mɔ kɪ, 'ε 'dɔ yɪnyre-piti, -ε 'wɪ -kɔbɔ yɪ, 'kɪ 'lɪ 'a ɔhaan-kɔbɔ a 'mɔ 'nyɪ.

26 -Tɛ -kɔbɔ a 'mɔ, ε -mɪ, ε pɔ blɪ, ε kɔ -piti a 'mɔ 'hɔɛn-, v nu- ɔga.

27 -Tɛ -cikɔnyɔ a -kɔannunyibli -di, -ε -bɪ v wen: Nyɪbɛyɔ ɔ, ɔbɪ ɔyɪ ɔhaan-kɔbɔ 'dɔ, 'kɪ 'lɪ -na -ci kɪ? -Bɪ' -piti -hɔɪn -hɔn 'kɪ yɪ, 'ε ɔga 'lɪ 'lɪ?

28 -ε -bɪ ε ɔtu ɔnɔ ɔwɔn, ε wen: 'Na yɔanyɔ, ε nɔ- nu ɔo. -ε -bɪ -kɔannunyibli wen: ɔBɪ -hɔɛ ɔe nɪ, 'kɪ -ba -ha -piti -hɔɪn a 'mɔ?

29 ε wen: 'Uɔn-, a 'nɪ 'haa 'lɪ ɔtɪ, -ε nu ɔo, 'ba yɪ ɔtɪ nɪ -hɛ, 'ba 'bɛ 'lɪ bɔ, a di 'hri -kɔbɔ.

³⁰ Ba -ha □nu me le, bu kuu 'u -te ni -do, u ko -kubu 'huen-. Ti -kubu'ceti di 'u nyre, 'ti- 'mu -kubu'cenyibli -lee -ni, -e mo: Yi-hede ba nu, e no- mo, ba 'kukue -piti -hwin -mu' le, ba pu 'a dui, ba pu □nu 'to le. 'Ba -we mo, -e -bi ba 'kukue -kubu -mu' le, a 'mu 'li□i 'na 'kali' pu.»

-Yusu pu la 'dudode -mu', -e ko 'yee □cimi -ni a 'ledu

(Maki 4.30-32; Luku 13.18-19)

³¹⁻³² -Te e -yre, -e -bi e pu □nu 'ledu -bi yi de, e wen: «□bu too ne 'a mu, -te Nyisua -nu, 'e koo nyibli dodoyo -bi win ki, 'ti- nyibli -bi 'u yi ki -bii -ni. De a 'mu, e 'wi 'dudode -mu', -e ko 'yee □cimi -ni yi, -e -hi 'u 'dudode-tele -bi a 'yo 'u. 'Dudode a 'yee a 'mu, e no- nyiblo □du -gba, 'e 'doo 'li 'a -ci ki. -Te e -mi, e -ku, -e -bi e -he tugbe gbagbu, 'e -hi 'u -ci a 'dudode-tele a pepe 'lu le, nuhi 'bu -di, 'u pi 'lue, 'ki 'li 'a babu yra.»

-Yusu pu la 'floo a 'yaade a 'ledu

(Luku 13.20-21)

³³ -Te e -yre de, -e -bi e pu 'ledu -bi de, e wen: «Nyisua 'bu koo nyibli win ki, 'ti- nyibli -bi 'bu yi kle ni -bii -ni, de a 'mu, e 'wi- 'floo a 'yaade yi, nu gba pu 'li 'floopupu -hoohu -mo, 'ti- 'e nyua□a -nyuanyua, 'floo a pepe a 'mu 'e 'ya.»

De- ko -ti -Yusu 'e pi nyibli 'ledu yre 'li?

(Maki 4.33-34)

³⁴ -Tele a pepe -mu', 'ki 'li 'ledu 'kwli, 'ki -Yusu nee 'li□i 'li, 'e tue nyibli -mu'. E 'yi 'li□i 'li -we, 'ki bu 'yi 'ledu -pu, bu 'yi □nu -too -ni.

35 Kε- ε nu 'a nunuo, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyɪsua a winwlon-hanyo* -bi 'cru la, 'ki 'li Nyɪsuacriɛn 'kwli, ε 'mu -nue -ni. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu:

«Nyɪsua wen 'ni:

'N di nu 'ledu, 'mu 'li □nu -mɔ -hlee -ni.

-Tɛbli -mu', nyibli 'yi la -yi,

kuε 'li 'klo a -wlu□tuule 'yie bu,

'mu □nu -tɔɔ -ni.»

-Yusu -hihia la yinyre-piti a 'ledu kle

36 -Tɛ dɛ a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu hie 'u nyibli -mu' bu, 'ε mu 'li 'kayu bu, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, 'a -nagbopu a 'mu, 'u -mu, 'u 'yɪa 'u□u 'hu bu, 'u 'beti□e, u wen: «Yinyre-piti -mu', -ε kɔ 'ledu -pu wen, □ni pu lɛ, 'ki u 'dɔɔ 'li□i -ci -mu' ki, -hihia -a mu 'a -ti kle.»

37 -ɛ -bi ε wen: «Nyiblo -mu', -ε 'duɛ □haan-kubu -mu', 'mɔ -bu, -ε mɔ nyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mɔ □nuɔ.

38 -Ci -mu', ε nɔ- mɔ 'klo -bu, -a nu 'nɛ- 'kwli. □Haan-kubu, nɔ- mɔ, nyibli -mu', Nyɪsua kɔɔ win ki. Yinyre-piti -mɔ -bi, ε nɔ- mɔ nyibli -mu', 'kuo -hɪn* a nyiblo gbagbu kɔɔ win ki.

39 Yraanyɔ -mu', -ε 'duɛ yinyre-piti -mu', ε nɔ- mɔ 'kuo -hɪn a nyiblo gbagbu. -Kubu'ceti, ε nɔ- mɔ 'klo a 'u-hɔnti. -Kubu'cenyibli, nu- mɔ Nyɪsua a lɛnyu.

40 -Tɛ u ni, 'u yi yinyre-piti -mu' lɛ 'kukue -ni, 'u pu□i 'tɔ lɛ, kɛ- ni -do, ε di 'mu ni, 'klo a 'u-hɔnti 'yri.

41 Ti a 'mu 'yri, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di tɛ Nyɪsua a lɛnyu bu, -ε di□e nu, nyibli -mu', -u ni□e, 'waa 'bio, 'u ni -tɛbli -hɪn, kɔ nyibli -mu', -u ni -tɛbli -hɪn, u 'mu □nu lɛ

'kukue -ni, 'ki 'li nyibli -mu', Nyɩsɩa kɔɔ win ki 'nyi,

⁴² ɔ 'mu 'li ɔnu na -mu', -ɛ 'ye ni jre 'nyi pu. 'Ki ɔ di 'ɔ ɔhien -wee -ni, kɔ, 'ki ɔ di 'ɔ yru -puɔ -ni -we.

⁴³ Kεε, nyibli -mu', -ɔ ɔtui 'ɔ Nyɩsɩa 'ɔ, 'a -ne nyiblo, ε di ɔnu 'ni 'ye, 'ki 'li Nyɩsɩa a 'kɔ yrayru 'kwli, ɔwi yi -te ε ni, 'ε yi 'yru 'ye, -ε yi huɛn, 'ki 'li yakɔ 'kwli. 'Ba kɔ -ti'wɩnnɩa, -ε -bi ba 'wɩn -ti -dodo.»

-Yusu pu la ɔhaandɛ gbagbu, -ε pi ɔdie a 'ledv

⁴⁴ «Nyɩsɩa 'bu kɔɔ nyiblo win ki, de 'n -we 'li ɔbu puɔ ɔne yi, ε nɔ- -bu: ε kɔ la ɔhaandɛ gbagbu ɔdu, 'ε pi la ɔdie. 'Ki ɔ -hli 'li ɔci ɔdu 'kwli, nyiblo ɔdu 'ε 'hru ɔne ki. ɔHaandɛ gbagbu a 'mu, ε 'hru ki a -ti, 'a plo ble ni diaki, 'ε -hli ɔe de, 'ε -mu, 'ε plo 'a -ne kukɔ-tebli a pɛpɛ, 'ti- 'ε nu kukɔ-tebli a 'mu a 'wli, 'ε -to -ci a 'mu, -ε kɔ 'kwli ɔhaandɛ gbagbu a 'mu, ε ni 'li.»

-Yusu pu la 'damaye a 'ledv

⁴⁵ «Nyɩsɩa 'bu kɔɔ nyiblo win ki, ε 'wi pu-plonyɔ ɔdu yi, -ε ɔmɩɛ 'damayɔ, -ɔ pi ɔdie a -tuto ɩɛ.

⁴⁶ -Te ε ye 'a 'ye ni -do ki, -ε nɔ yi -teɛ, 'ti- -ε pi ɔdie, -ε -bi ε mu ni, 'ε plo 'a -ne kukɔ-tebli a pɛpɛ, 'ε -to 'damaye a 'mu.»

-Yusu pu la -tita a 'ledv

⁴⁷ «Nyɩsɩa 'bu kɔɔ nyibli win ki, ε 'wi -tita yi, ɔ pu 'li 'nie -mɔ, -ε kwɩɛ -hrin a gblegble.

⁴⁸ 'Bu 'yii 'li, -ε -bi 'pɔpanyibli yi ɔ 'ni -jri, 'ɔ 'yɛɛ 'ɔ ɔgbahlɔn, 'ɔ yi ble ni, 'ɔ yi 'li -hrin a

'mυ 'lɪ 'tɪtɪ -nɪ, dɛ -mυ', -v mɔ 'a ɸhaandɛ, 'v pɪ 'lɪɸɪ -tɔgbɪ 'kwli lɛ, 'tɪ-, 'v pɪ 'a -hɔɪn 'wan lɛ.

⁴⁹ Kɛ- nɪ -dɔ, ɛ di -hɔan 'mυ ɸti, ti -kɔ 'yri 'klɔ di -hɔan 'v -wlu -hɔn: Nyɪsɔa a lɛlenyɔ di 'lɪ 'nɪ di, nyibli -mυ', -v 'yɪ 'v Nyɪsɔa 'v ɸtuu -nɪ, ɛ kɔ nyibli -mυ', -v ɸtuu 'v Nyɪsɔa, v 'mυ ɸnɔ 'yɪ lɛ -hɪhɪa -nɪ,

⁵⁰ nyibli -mυ', -v 'yɪ 'v Nyɪsɔa 'v ɸtuu -nɪ, na -mυ', -ɛ 'yɛ nɪ jre 'klɔ -mɔ 'klɔ, ɛ nɔ- kɔ 'nyɪ v di 'lɪ ɸnɔ 'lɪ pɔ. 'Kɪ v di 'lɪ ɸhien 'lɪ -wee -nɪ, kɔ, 'kɪ v di 'lɪ yɪv 'lɪ -pɔv -nɪ.»

Tɔɔwin yrayɪ kɔ tɔɔwin 'kɪ 'hɔɛn-

⁵¹ -ɛ -bɪ -Yusu 'beti 'a -nagbɔpɔ* -nɪ wɛn nɪ, ɛ wɛn: «-Tɪ a pɛpɛ -bɔ, 'n -hla, ɸbɪ a yɪvɪɔ' lɛ?» -ɛ -bɪ v wɛn: «ɪn, -a yɪvɪɔ' lɛ nɪ.»

⁵² -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ ɸnɔ yɪ, ɛ wɛn: «'A -nɛ tetetɔnyɔ ɸdɔ, -ɛ di 'na -nagbɔpɪ -hɛ, ɛ 'wɪ- 'kayɪ'baɪ -mυ', -ɛ kɔ ɸtɔ, -ɛ 'duɪ 'a kɔkɔ-tɛblɪ yrayɪ kɔ 'a -tɛblɪ 'kɪ 'hɔɛn- ye', -ɛ nii ɸnɛ -kɔan 'yɪ.»

*Nasaletɪ a nyibli 'yɪ la -Yusu ɸwlv yɪ -kuo -nɪ
(Makɪ 6.1-6; Luku 4.16-30)*

⁵³ -Tɛ -Yusu -wɛ 'ledɔ a 'mυ, 'a pɔpɔv -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ -hɔn 'v -tɪtɛ a 'mυ nɪ,

⁵⁴ 'ɛ mu 'lɪ 'dɪɔ -mυ', -ɛ kɔ 'kwli ɛ kuu 'lɪ, 'ɛ mu 'lɪ Nyɪsɔa a 'kayɪ bɔ, 'ɛ -tɔa Nyɪsɔa a -tɪ a tɔɔlɛ. Nyibli -hɔɔhɔɪ -mυ', -v nɪ 'v, 'waa ɸwɪ kɛɛ lɛ, v wɛn: «Nyɔ- tɔɔ ɸnɛ ɸtɔwin -bɔ, -ɛ yɪ 'lɪɸɪ wɪɔn 'hɪ 'lɪ? Kɔ, nyɔ- -nyɪɪe 'klɪ, 'kɪ bɔ nu ɸwɪlɛkɛɛ-tɛblɪ -bɔ 'lɪ?

⁵⁵ De -a -yi, ε nɔ- mɔ, ε mɔ 'camude a 'yu □nɔ. 'A 'dii a 'nyre mɔ Mari. 'A 'diayi nyibeɾu, nu- mɔ Saki, kɔ Sosefu, kɔ Simɔ, kɔ Judi.

⁵⁶ 'A 'diayi nyɔɔyo a pepe ni 'ne- -a mu 'nyi. 'A -ti, nyɔ- -nyi 'kɪ□i □tɔɔv -bu, ε -kɔ, kɔ, nyɔ- -nyi□e 'klɪɔv -bu 'li?»

⁵⁷ 'Waa 'lule-hihiedu a 'mu, ε nɔ- nu□o, 'kɪ v 'yɪ□i □wlv yi -kuo -ni. -E -bi -Yusu wen 'ni: «Nyiblo -bu, -ε mɔ Nyɪsva a winwlon-hanyɔ*, v □tui 'v□v ni, 'kɪ 'v 'a -ne -tite □ɔv. Kεε, v 'ni □tuu□o 'v□v, 'kɪ 'li 'a dɪɔnv a 'dɪɔ 'kwli, kɔ 'kɪ 'li 'a 'kayu bu.»

⁵⁸ 'Kɪ 'li □nv 'nyi, -Yusu 'yɪ 'kɪ □wlvεkεε-tɛbli -hɔɔhɔi -nu de, -ε nu□o, v 'yɪ□i □wlv yi -kuo -ni.

14

*-Te Saan Batisi nu la 'kɔkɔv
(Maki 6.14-29; Luku 9.7-9)*

¹ Ti a 'mu 'yri, 'kɪ Galileblugba a -gvlɔnvuma, -ε kɔ 'nyre mɔ Helɔɔi, ε 'wɪn la 'v -Yusu a 'nyre.

² Ke- ε pɪ 'a -kɔannunyibli yi, ε wen 'ni: «Saan Batisi, -ε pɪ la nyibli 'nie 'lu le, ε nɔ- □nɔ. -Te ε 'kɔ la, ε 'hri 'kɔ de. E nɔ- nu□o, 'ε ni 'kɪ kɪ, 'ε ni □wlvεkεε-tɛbli -mu', -v kɔ 'nyre -a yi 'wɪn.»

³⁻⁵ De -mu', Helɔɔi a 'mu, ε nu la Saan -mɔ, 'ti-Saan a 'mu, ε 'mu la 'kɔ, ε nɔ- -bu: Helɔɔi a 'diayi nyibeɾɪan Filipu, ε nɔ- kɔ la nugba, 'a 'nyre 'ε mɔ la Helodiadi. Helodiadi a 'mu, ε nɔ- Helɔɔi -ha la Filipu □ji', ε kɔ la. -Te Saan 'wɪn la -ti a 'mu, -ε -bi ke- ε pɪ la, -ε mɔ: «E 'yɪ 'v le -nɔɔ -ni, 'kɪ -na 'diayi Filipu -bu, bu di 'kɔ ni, -bu di□e nugba □ji' -ha, -bu di□e kɔ.» -Ti a 'mu, Saan hla la, ε nɔ- kɔ -ti Helodiadi a 'mu, 'ε □tutuo la Helɔɔi, 'kɪ

bu lee la 'a 'seyo, bu klo la Saan, bu mua la□a, 'ti- bu pu la□a □ji'. -Te Saan ni 'ki 'li □ji', -ε -bi Helodɪ -hʉε□ε ni, bu lee ne 'a 'seyo, bu 'la□a. Kee, ε 'yi la 'li□i 'li -we, -ε nu□o, ε yi pie la nyibli a huannu. Nyibli wen 'ni, Saan mo la Nyɪsua a winwlon-hanyo* □niɔ la. 'A -ti, ʉ 'yi yi -bleε -ni, bu -hren□ε le.

⁶ -Te -nyrowo -mu', ʉ ko la Helodɪ, ε nyre la 'ʉ, -ε -bi Helodɪ da le'mimle. Le'mimle a 'mu, ε nɔ-ʉ mu ki, Helodiadi a 'yu nyroyu 'ε yi -wla yi, 'ki 'ʉ nyibli a pepe, ʉ da le'mimle a 'mu ki ye'. 'A yiyie a 'mu, ε kloɔ Helodɪ ki diaki.

⁷ ε nɔ- nu□o, 'ε lee □ne, ε wen: «'N 'suu ni, 'a -ne □dedede, -di -hʉa, 'n di -mo□o 'ni -nyi.»

⁸ ε nɔ- mo 'a 'dii bu lee ne 'a 'yu nyroyu de -mu', ε ko bu nu, 'ti- 'a 'yu nyroyu a 'mu, 'ε lee Helodɪ, ε wen: «De 'n -hʉε, ε nɔ- mo Saan Batist a 'kukuu. 'Be 'ʉ 'a 'lu 'ʉ, -bu pu 'li□i hu 'kwli, -bu ya 'mo□o yi, -te ti ne -bu.»

⁹ -Te Helodɪ 'win, -ε -bi 'a □wlu bi □hlɔn. Kee, -te ε 'suu wen -ni, 'ki 'ʉ nyibli -mu', ε -da ye', 'a -ti, ε nɔ- nu□o, 'ε lee ne 'a nyibli -mu' a 'ye -bi, 'ki bu -nyi 'yu nyroyu -mu' de a 'mu, ε -hʉa,

¹⁰ bu mu 'li □jikayu bu, bu 'be 'ʉ Saan Batist a 'lu, 'a nyiblo a 'mu, 'ε nu de a 'mu,

¹¹ 'ε pu 'li Saan a 'lu hu 'kwli, 'ε ya□a, 'ε -nyi□e 'yu nyroyu a 'mu, 'ti- 'yu nyroyu a 'mu, 'ε gba□a 'a 'dii yi.

¹² -Te Saan a -nagbopu di la, -ε -bi ʉ gba la 'a 'kukuku ni, 'ʉ -ha 'ʉ□ʉ 'ʉ. -Te ʉ -we 'ʉ 'a -hɪhɪa -mo, -ε -bi ʉ mu ni, 'ʉ lee -Yusu de a 'mu, -ε muu 'lu -mo.

-Te -Yusu wloo la 'floo, 'ki 'ʉ nyibli a 'miliwi ni

□hun ye', 'v di la□a, 'v □mla la

(Maki 6.30-44; Luku 9.10-17; Saan 6.1-14)

13 -Tε -Yusu 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -ε -bɪ ε 'ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'ε mu 'lɪ -tɪtε -mʊ', 'dʊ bii 'lɪ yɪ. Kεε, dε a 'mʊ, nyibli 'ye□e nɪ, 'v -hɔn 'dɪ klε, 'v 'yraa 'yru □wien lε, 'v kʊε -Yusu □wien.

14 -Yusu bʊ □tɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, -ε -bɪ ε 'ye nyibli -hʊhʊɪ -mʊ', -v nɪ 'v nɪ. Bʊ 'ye 'kɪ □nʊ, -ε -bɪ 'waa nyai -tʊa 'a nunuo, nyibli a pεpε -mʊ', -v kɔ 'hʊɪ -hinhren lε, 'ε nu□o, 'waa 'hʊɪ 'ε -wε.

15 -Tε 'tɔ yɪ nɪ -wɛn, -ε -bɪ -nagbopʊ* 'yɪya 'v -Yusu 'hʊɪ bʊ, 'v yɪ□ɪ -lee -nɪ, v wɛn: «-Tɪtε -bʊ, -a nɪ 'nε-, 'dʊ bii 'nε- yɪ, diidε 'yɪ 'nε- -nɪ, 'tɪ- 'tɔ -wɛn nɪ. 'A -tɪ, lee nyibli -bʊ, bʊ mu 'lɪ 'dɪ -bʊ, -v □glaa 'lɪ -a mʊ 'kwli, bʊ mu 'waa dɪɔnʊ a diidε lε □mʊɔ.»

16 -ε -bɪ -Yusu wɛn: «D 'yɪ yɪ -blεε -nɪ, bʊ -hɔn 'nε- -wlu. 'Aan □gbɛtʊ, ba -nyi □nʊ diidε.»

17 Kε- v pɪ□ɪ yɪ, v wɛn: «-A 'yɪ □dedede -kɔ, 'bʊ 'yɪ 'flooƙui nɪ □hun nɪ -dɔ, kɔ -hrin.yɔ nɪ 'hʊɛn 'pa-.»

18 -ε -bɪ ε wɛn: «Ba ya 'mɔ□ɔ yɪ,» 'v ya □nε□ε yɪ,

19 'tɪ- 'ε lee nyibli -mʊ', 'kɪ bʊ nɪ blε, 'kɪ 'v -piti kɪ. -Tε v nɪ 'kɪ blε, -ε -bɪ -Yusu 'dʊ 'flooƙui nɪ □hun kɔ -hrin.yɔ nɪ 'hʊɛn a 'mʊ ye', 'ε 'dʊ 'lu ye', 'ε ta 'lɪ yɔ' lε, 'ε -nyi Nyɪsʊa 'wio, 'kɪ 'v diidε a 'mʊ a -ta', 'tɪ- 'ε 'bε□ε □tɔ lε, 'ε -nyi□e 'a -nagbopʊ, 'a -nagbopʊ a 'mʊ, 'v □gla□a nyibli a pεpε a 'mʊ lε.

20 'Waa pεpε a 'mʊ, 'v di dε -didi, 'v □mla. -Tε v -wε dε lε, -ε -bɪ dididε a 'mʊ, -ε hie blε, -nagbopʊ, v 'kukue□e lε, 'v 'yii 'lɪ -tʊgbɛwɪ nɪ -pu □tʊ 'v 'hʊɛn.

²¹ Nyibli a 'mυ, -υ di δε, 'bυ 'yι 'yonυ kο nυgbι 'hυen- -hre, υ -we 'lι bυ mο nyibepυ a (5000) 'miliwι nι □hun nι.

-Te -Yusu ne la 'yru ki, ε mi la 'li -nagbopυ yι
(Maki 6.45-52; Saan 6.15-21)*

²² -Te δε a 'mυ, ε -hi, ti nι -do a ti 'yri, -ε -bι -Yusu lee ne 'a -nagbopυ nι, 'kι bυ 'ya 'lι 'blagbι 'kwli, bυ □ta 'yru, ε 'mυ □nυ □wien kυε. Ti a 'mυ 'yri, 'kι ε di 'υ nyibli wlu -gbaa -nι.

²³ -Te ε gba 'kι □nυ wlu, -ε -bι ε nι -do, ε ya 'lι dυgba 'lu, 'ε mu 'lι Nyιsυa -mο hlee mο. -Te 'tο -wοn, -ε -bι ε nι -do, ε nο- 'tιe nι 'lι dυgba a 'mυ 'lu.

²⁴ 'Blagbι 'tιe nι 'υ 'nie a -heyri', 'yru a 'dυι 'ε yι 'blagbι yre □gbε, -ε nu□o, pepe yι 'nι -hu diaktι.

²⁵ Yι-hehapι bυ pυ win a ti 'yri, -ε -bι ε mi 'υ □nυ 'hυι, 'ε ne 'nie kι.

²⁶ -Te ε yι 'nie kι nι ne, υ 'ye□e, -ε -bι υ 'ta 'υ ble. Hυannυ a -tι, υ wen 'nι: «'Ku* □nιo,» 'υ -tυa -cici a lepυpυ.

²⁷ Ti nι -do a ti 'yri, -ε -bι ke- -Yusu pι □nυ yι: «Ba 'kee 'υble'tita. 'Mο □nιo. A 'nι 'pie 'lι hυannυ!»

²⁸ -ε -bι Piehι wen: «Kυkonyo, seyι-seyι, 'bυ mο -mο, -ε -bι lee 'mυ, □bυ na 'nie kι -we, □bυ di 'υ -mυ 'hυι.»

²⁹ -ε -bι -Yusu □tu□o □wοn, ε wen: «Di 'lι!» -ε -bι Piehι □tu 'lι 'blagbι 'kwli nι, 'ε -tυa 'nie a kιnιna, 'ε mi 'lι -Yusu 'hυι.

³⁰ -Te ε 'ye□e, -ε mο, pepe yι 'nι -hu diaktι, -ε -bι hυannυ bi 'lι□ι 'kwli, 'ε -tυa 'mιmιε. Bυ yι 'kι nι 'mιe, -ε -bι ε 'yaa 'lι win, ε wen: «Kυkonyo o, wa 'mυ -o!»

³¹ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi -Yusu hrv dabu ni, 'ε klo□o, 'ti- 'ε lee □ne, ε wen: «□Yu 'mu □wlu yi -kuo -ni -tεε, -ε mo, 'n -wε 'li □bu nu□o ni, -bu na 'nie ki ni.»

³² -ε -bi u ni 'huen a 'mu, u 'ya 'li 'blagbi 'kwli. -Te u 'ya 'ki, -ε -bi pepe □tu 'li ni.

³³ 'A -nagbopu -bi -mu', -u ni 'li 'blagbi 'kwli, u bla□a kwli yi bu, u wen: «'ε mo -tεε, -mo Nyisva a 'Yu □no.»

*-Te -Yusu nu□o, nyibli a 'kue 'ε -we la, 'ki 'li Senesaletidwo 'kwli
(Maki 6.53-56)*

³⁴ -Te -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u □ta 'yru, -ε -bi u nyre 'li Senesaletidwo 'kwli.

³⁵ -Te u nyre 'li, -ε -bi nyibli -mu', -u ni 'li 'diwo a 'mu 'kwli, u yru -Yusu ni. ε no- mo bu 'heen 'a 'nyre 'blugba a pepe ki bu, -ε mo, -Yusu nyre 'li □nu -mo ni. ε no- nu□o, nyibli 'u ya□a kijklanyibli a pepe yi,

³⁶ 'u nyee □ne le, 'ki bu wen, bu -hren 'a wlawlu le dadu, mo 'ye □bu 'a wlawlu a 'mu a -wlubude, nyibli a pepe -hren□e le, 'waa 'kue yi 'ni -we.

15

-Yusu wen 'ni, nyiblo 'yi yi -bleε -ni, bu □tu 'u -tonyibli a tete Nyisva a tete a -ta'

(Maki 7.1-13)

¹ ε ko la -nyrowo □du, Falisi□tumu* a nyibli □du, u ko Nyisva a tetetowonyu □du 'huen-, u nu-hon 'li Jrusredwo 'kwli, 'u mu 'li -Yusu -mo, 'u mu□o 'beti mo, u wen:

2 «Dε a 'dɪ -bɪ, -kɔtɪ -na -nagbopɔ* 'yɛ nɪ ɪtuu 'v tete -bu, -aan 'baɪnɔ tɔɔ nɛ -a mɔ 'lɪ? 'Bɔ 'mɔ dɛ di, v 'nɪ -yɾaɪa ɪjɾɛ.»

3 Ε nɔ- mɔ -Yusu bɔ ɪtu ɪnɔ ɪwɔn, ε wen: «'A mɔ -mɔ -bɪ, dɛ- kɔ -tɪ 'a 'yɛ nɪ ɪtuu 'v Nyɪsɔa a tete 'v, 'a ɪtui 'v 'a mɔ nɪ -do a tete 'v 'lɪ?

4 Ε mɔ ɪhan-tɪ ɪnɪɔ, Nyɪsɔa -nyi -a mɔ tete. Tete a 'mɔ, ε nɔ- yɪ -a mɔ -lee -nɪ, -ε mɔ: ɪTuu 'v -na 'baɪ kɔ -na 'dii 'hɔɛn- 'v, 'kɪ 'lɪ 'waa nuɛɛ 'kwli. Kɛ- tete a 'mɔ, 'a dɛ -bɪ pɪ: Nyiblo 'bɔ -ha 'a 'dii kɔ 'a 'baɪ 'hɔɛn- 'hri ɛ, v kɔ bɔ 'laɪa.

5 Kɛɛ, 'a mɔ -mɔ -bɪ, a wen 'nɪ: Nyiblo -wɛ 'lɪ bɔ lee nɛ 'a 'baɪ kɔ 'a 'dii 'hɔɛn- nɪ, -ε mɔ: 'Na kɔkɔ-tɛblɪ a 'kɔtɪɔ -bɪ, 'n kɔ ɪbɔ -nyi wenɪɛ 'a mɔ, 'kɪ 'v 'aan -hɛɛɛ a -ta', 'n -haɪa nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsɔa a -ta'.

6 -ε -bɪ a wen 'nɪ: Nyiblo a 'mɔ, 'bɔ nu ɛ, 'bɔ hla -tɪdɔ a 'mɔ, 'kɪ 'v 'a 'baɪ kɔ 'a 'dii 'hɔɛn- -mɔ', -ε -bɪ ε 'yɪ 'kɪ yɪ -blɛɛ -nɪ, bɔ -hɛɛ 'kɪ ɪnɔ de. Kɛ- a nɪ 'kɪ, 'a ɪtui 'v 'aan dɪɔnɔ a tete 'v, 'a 'wɛ Nyɪsɔa a tete.

7 A nɛ 'lɪ nɪ 'hɔɛn. Ti ɪdɔ a ti 'yɾɪ, winwɔn-hanyɔ Esai hla la -tɪ a -tɛɛ, 'kɪ 'v 'a mɔ -bɔ -mɔ. Dɛ, ε 'crɪ la 'lɪ Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli, ε nɔ -bɔ:

8 Nyɪsɔa wen 'nɪ:

Dakɔ -bɔ, v yɪ -nyi 'mɔ -tɪ a 'yɪ'buale,

'kɪ 'v wuntɔ 'yɾɪ,

kɛɛ, 'waa ɪwɪ hɔɔ 'mɔ -mɔ ɛ.

9 U wen 'nɪ, 'n kɔ -tɪ a 'yɪ'buale,

kɛɛ, 'na -tɪ 'yɪ 'lɪ 'waa ɪwɪ kɪ -nɪ,

-ε nuɪɔ, -tonyibli a tete, v tɔɛ -nɪ,

ε nɔ- v dɛɛ Nyɪsɔa a tete.»

-Yusu wen 'ni, de -bu, -ε -hwen 'li -tonyiblo a □wlv ki, ε nɔ- ni□e, 'ε yi -ti'wlanyɔ -he, 'ki 'u Nyisva ye'

(Maki 7.14-23)

¹⁰ -ε -bi -Yusu da nyibli -bi -mu' ni, -u ni 'u -tuo ni -do a 'mu ki, 'ε -tva 'waa leele, ε wen: «Ba pu 'mu nua yi bu, -ti 'n di hla, a 'mu□v' le yru.

¹¹ Didide -bu, -ε neε 'li -tonyiblo wlon, ε 'yι□ι 'pa-, ε 'ni -nu□o li□ι, ε 'ni 'sii□e 'u yi, 'ki 'u Nyisva ye'. Keε, de -bu, -ε -hwen 'li -tonyiblo a □wlv ki, ε nɔ- ni□e, 'ki ε 'ye ni 'sii 'u yi, 'ki 'u Nyisva ye'.»

¹² -ε -bi 'a -nagbopu* 'yιya 'u□v 'huι bu, 'u lee □ne, u wen: «□Bi □yι□ι -yi, -ε mɔ, -ti -bu, -hle, ε pu Falisi□tumu* a nyibli a □wli yru' le?»

¹³ -ε -bi ε □tu □nu □wɔn, ε wen: «'A -ne 'dudɔde □du, 'bu ni 'u, 'na 'Baι Nyisva -mu', -ε ni 'li yako 'kwli, ε 'yι 'dɔ, u di -ha□a -wlu.» (-Ti a 'mu, -Yusu hle, Falisi□tumu a nyibli -mu', -u 'yι -tεε a Nyisvanyibli 'pa-, u nu- ε □hen 'nyre.)

¹⁴ Ke- -Yusu pi de, ε wen 'ni: «Ba -ha □nu me le. U mɔ 'yii'dɔnyu □niɔ, -u -hve -bu naa 'waa 'bio 'yii'dɔnyu. -A 'blikve wen 'ni: 'Yii'dɔnyɔ 'bu yi 'a 'bhtan 'yii'dɔnyu ni -neε -ni, u ni 'hwen a 'mu, u di bi 'li 'butiɔ 'kwli.»

¹⁵ -ε -bi ke- Pielι pi 'ki, ε wen: «'Ledu a 'mu, -pu wen, -hihιa -a mɔ□ɔ kle.»

¹⁶ -ε -bi -Yusu wen 'ni: «□Bi 'aan 'mumu -bu, a 'yι -hvan -ti a leyuyruo ni kuvε?

¹⁷ □Bi a 'ni -yru□o li□ι le, -ε mɔ didide -bu, -ε neε 'li -tonyiblo wlon, 'ki ε mi 'li□ι 'kwli, 'ε neε 'li, 'ε yi 'li -patu' bi.

¹⁸ De -bu, -ε -hwen 'li nyiblo wlon, 'ki ε -hwen 'li 'a □wlv ki. ε nɔ- ni□e, 'ε 'ye ni 'sii 'u yi, 'ki 'u

Nyɪsua ye',

¹⁹ -ε nu□o, 'kɪ 'lɪ -tonyiblo a □wɪɓ kɪ, 'kɪ 'lulɛ-hihie -hɔɪn -hɔɛn 'lɪ -wɪɓ, 'ɔ ni□e, 'ɛ ni -tebli -hɔɪn, 'ɛ 'lɛ nyibli, 'ɛ ni -wɪɓwɪ, 'ɛ ni 'lawɪɓ, 'ɛ yɪ 'yri, 'ɛ pɪ 'a 'bɪo hɪ klɛ, 'ɛ yɪ nyibli a 'nyrɛ yɪ nyre.

²⁰ -Tɛbli a pɛpɛ a 'mɔ, ε nɔ- ni□e, 'kɪ -tonyiblo 'yɛ nɪ 'sɪi 'ɔ yɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsua ye'. Kɛɛ, nyiblo bɔ yra □jɛ, bɔ di dɛ, ε 'nɪ nu□o lɪ□ɪ, nyiblo a 'mɔ, ε 'nɪ 'sɪi□e 'ɔ yɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsua ye'.» Kɛ- -Yusu pɔ 'a -nagbopɔ yɪ.

Nɔgba □dɔ, -ε 'yɪ -Juukɔeyrɔwɓ 'pa-, 'tɪ-, -ε kuo -Yusu □wɪɓ yɪ*

(Makɪ 7.24-30)

²¹ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu -hɔn 'lɪ -Juukɔɛ a 'bɓ 'kwɪɓ nɪ, 'ɛ mu 'lɪ hɪapɔɓɓɔɓɔ -bɪ 'kwɪɓ. 'Kɪ 'lɪ 'bɓɔɓɔ a 'mɔ 'kwɪɓ, 'kɪ 'dɪɪ -mɔ', -ɔ mɔ Tɪɪ kɔ Sɪdɔ 'hɔɛn-, ɔ nɪ 'lɪ.

²² 'Kɪ 'lɪ -tɪtɛ a 'mɔ, 'kɪ nɔɓɔ □dɔ nɪ 'lɪ. Nɔɓɔ a 'mɔ, ε 'yɪ -Juukɔeyrɔwɓ 'pa-. Kanaakɔeyrɔwɓ □nɔɔ. (-Juukɔɛ -mɔ -bɪ, nyibli -mɔ', -ɔ 'yɪ -Juukɔɛ 'pa-, ɔ dɛɛ □nɔ -gɔɔ.) -Tɛ -Yusu nyre 'lɪ, -ε -bɪ nɔɓɔ a 'mɔ, ε 'yɪɔɔ 'ɔ□ɔ 'hɔɪ bɔ, 'ɛ 'yaa 'lɪ wɪn, 'ɛ yɪ□ɪ -lee -nɪ, ε wɛn: «Dafɪdɪ* a 'Yu! Yru 'na nyɔɪ. 'Ku -hɔɔn* nɪ 'ɔ 'na 'yɪ nyɔɔyɪ ke', 'ɛ □tɪ□e □hɔɛn dɪakɪ.»

²³ Kɛɛ, -Yusu 'yɪ□ɪ mɛ lɛ -pɔ, 'a -nagbopɔ*, 'ɔ 'yɪɔɔ 'ɔ□ɔ 'hɔɪ bɔ, 'ɔ nyɛɛ □nɛ lɛ, ɔ wɛn: «Bɪlɔ□a lɛ, -ε nu□o, ε pɪ -cɪcɪ lɛ dɪakɪ, 'ɛ yɪ -a mɔ □wɪɛn lɛ kɔɛ.»

²⁴ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ nɔɓɔ a 'mɔ yɪ, ε wɛn: «Yɪsrækɔɛ* -bɔ, -ɔ mɔ Nyɪsua a dɪkɔ, -ɔ hlɔɔ Nyɪsua -mɔ lɛ, -wɛn blɔɓɪ, -ɔ hlɔɔ 'blakɔnyɔ -mɔ lɛ, ɔ nɪ -dɔ, ɔ nɔ- kɔ -tɪ Nyɪsua 'ɛ tɛɛ 'nɛ- 'mɔ.»

25 Э нѡ- мѡ нугба а 'му, бу bla□a kwli yι бу, ε wen: «Тѡѡныѡ о, -hεε 'му.»

26 -Э -би ке- -Yusu -пу, 'ε □tu□o □wѡn, ε wen: «□Bu пу□υ δε yι: Э 'yι 'υ лε -нѡѡ -нι, 'kι 'yonυ -му', (-υ мѡ -Juukυε,) бу нι 'лι δε а didie 'kwli, 'tι- nyiblo □dυ бу -ha 'υ □nu 'waa didide а 'му ye', бу 'wla 'υ□υ -gbo ye' бу.»

27 -Э -би нугба а 'му, ε wen: «Тѡѡныѡ о, ε мѡ □han-tι □nιѡ. Кеε 'kι, nyibli 'бу yι δε нι di, -tebli yι ble □nu □jre, 'waa -gbo 'υ yι□ι лε 'tι, 'υ yι□ι di.»

28 -Yusu □tu□o □wѡn de, ε wen: «Nυgba о, -te -kuo 'му □wlv yι dιakι, 'a -tι, δε -му', -hυε, 'n kѡ □bu nu□o.» -Э -би ti нι -do а ti 'yri, 'yu nyrѡyu а 'му а 'kυε -we нι.

*-Te -Yusu nu□o, kιklanyibli -hυѡhυι а 'kυε 'ε
-we
(Makι 7.31-37)*

29 -Te δε а 'му, ε -hi, -ε -би -Yusu -hѡn 'лι -tιte а 'му нι, 'ε mu 'лι Galileblυgba а 'yru wien. -Te ε nyre 'лι, -ε -би ε 'ya 'лι dυgba 'лу, 'ε нι бу.

30 Бу нι 'kι бу, -ε -би nyibli -hυѡhυι, υ -hѡn -tebli 'nyι лε, 'υ di 'υ□υ 'hυι, 'υ ya□a kιklanyibli yι: лε-yιyrenyibli, 'yii'dѡnyυ, kѡ nyibli -му', -υ 'yι 'pleлe -yi, nιanynyυ kѡ nyibli -hυѡhυι -би, hιapυkυε -би нι, kιklanyibli а pεpe а 'му, 'υ ya 'υ □nu -Yusu а буι □hlѡn, 'ε nu□o, 'waa 'kυε 'ε -we.

31 -Tonyibli а □wli кеε лε, -te υ 'ye nyibli -му', -υ 'yι мѡ 'pleлe -yi, υ yι 'ple, kѡ, nιanynyυ 'yι 'kι nιa -нι de, лε-yιyrenyibli нε нι, 'yii'dѡnyυ yruι лε. Де а 'му, ε nu□o нι, Nyysva -му', Yisraekυε δε мѡ, 'υ -tua 'а 'nyre а lepυpyυ.

-Te -Yusu wloo la 'floōkui ni ꝓhlon'hven, nyibli a 'miliwi ni -hen 'v di laꝓa, 'v ꝓmla la
(Maki 8.1-10)

³² -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu da 'a -nagbopu* ni, e wen: «Nyibli -bu, 'waa nyai ni 'mu ni, -e nuꝓo, -te u bi la mo 'mu 'hu, 'a -nyrowi ni ta a -nyrowo -bu, 'ti- u 'yi didide -ko. 'Bu 'yi de -di, 'n 'yi 'liꝓi 'li -we, ꝓbu lee ꝓnu, bu mu 'li 'waa 'du 'kwli e, -e diꝓe nu, 'kanu a -ti, 'waa 'ku 'ni ꝓha 'li 'hru wlon -we.»

³³ -E -bi 'a -nagbopu wen: «-Bi' -a di 'ku nu, 'ti- a 'mu nyibli -huohu -bu didide -nyi, u 'mu ꝓmla. -Tite -bu, -a ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi.»

³⁴ -E -bi -Yusu 'beti ꝓnu ni, e wen: «'Floōkui ni -tie ni 'v 'a mu 'hu 'li?» U wen: «'A 'yo ni ꝓhlon'hven ko -hrin.yo ghi.»

³⁵ E no- mo bu lee nyibli -mu', -u ni 'uꝓu 'hu, 'ku bu ni be,

³⁶ 'e 'du 'v 'floōkui ni ꝓhlon'hven a 'mu ye', u ko -hrin.yo -ni wen 'hven-, 'e -nyi Nyisva 'wio, 'e 'beꝓe ꝓtiꝓ e, 'e -nyiꝓe 'a -nagbopu, 'v ꝓglaꝓa nyibli a 'mu e.

³⁷ Nyibli a pepe di de -tee, 'v ꝓmla. -Te u ꝓmla, 'floō, -e hie bu, -te 'a -nagbopu 'kukueꝓe e, u 'yii 'li -tugbi gbagbi ni ꝓhlon'hven.

³⁸ Nyibli a 'mu, -u di de, 'bu mo, 'bu 'yi 'yonu ko nugbi 'hven -hre, u mo nyibeꝓu a 'miliwi ni -hen.

³⁹ E no- -hi, 'ti- -Yusu 'e te ꝓnu bu, 'ku bu mu 'li 'waa 'du 'kwli e, e no- -mo -bi, 'e -mu, 'e 'ya 'li 'blagbi 'kwli, e ko 'a -nagbopu 'hven-, 'u mu 'li 'blugbakutiꝓo -bi ki. 'Ki 'li 'blugbakutiꝓo a 'mu ki, 'ku 'duꝓo -mu', u dee Magada, e ni 'li.

16

Falisi□tumu a nyibli -hve□ε ni, -Yusu bv nu □whlekeεε-tebli*

(Maki 8.11-13; Luku 12.54-56)

¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi Falisi□tumu ko Sadusi□tumu* a nyibli 'hven-, υ nu- 'yɪya 'υ -Yusu 'hvi bu, -ε di□e nu, υ 'mu 'υ□υ le □tee -ni. ε nɔ- nu□o, 'υ lee □ne, 'ki bu nu □whlekeεεde, -ε di □nu□υ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɪsua, ε nɔ- lee 'ne□ε -tutu ki.

² Kee, -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «'Tɔ 'bu yɪ -wɔn mɔ ni mi, 'ba 'ye□e, -ε mɔ, 'nu 'yɪ 'lɪ yɔ' le -ni, -ε -bi ke- a pɪ: 'Yru di -hvan 'ni hven.

³ -Nyre 'bu -nye, 'ba 'ye□e, -ε mɔ, 'nu ni 'lɪ yakɔ 'kwli, -ε -bi ke- a pɪ: 'Nu di ke 'ni di. -Tebli -mu', -ε mi 'lu -mɔ, 'ki 'lɪ yakɔ 'kwli, a yɪ 'waa kle-hɪhɪale, 'a yɪ□ɪ 'ye, -te -nyre di 'mu ni. Kee, -tebli -bu, Nyɪsua ni, -υ mi ke 'lu -mɔ, a 'yɪ 'waa kle-hɪhɪale -yi.

⁴ Ti -bu 'yɪ a nyibli a nunuklo nyre yɪ, 'υ plee 'lɪ Nyɪsua ke, 'tɪ- 'υ -hve □whlekeεεde de, -ε di □nu□υ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, Nyɪsua, ε nɔ- lee 'ne- 'mu -tutu ki. Kee, Nyɪsua 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -we, bu wen, 'ki ba 'ye □whlekeεεde □du. □Whlekeεεde ni -do -mu', Nyɪsua di nu, 'ki 'υ □nu -mɔ, ε di 'wɪ- 'a de -bi -mu', ε nu la, 'ki 'υ winwlon-hanyɔ Jona a -ta'.» Bu pu 'ki le, -ε -bi ε -hɔn 'υ □nu 'hvi, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, 'υ mu 'lɪ Galileblugba a 'yru a 'kɪbɪa -bi ki.

Falisi□tumu a nyibli a 'fɔɔ'yaade, kɔ 'kun Helɔdi a 'fɔɔ'yaade 'hven-*

(Maki 8.14-21)

5 -Tε -Yusu a -nagbopu* yɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli nɪ 'yε, ε -hru ɲɪ -mɔ, 'kɪ bɪ gba 'flɔɔ -mɪ', ɪ di di, 'ɪ nyre 'lɪ 'yru a 'kɪbɪa -bɪ -mɪ' kɪ.

6 -ε -bɪ -Yusu -tɪa 'waa titie, ε wen: «Falisiɲtumu a nyibli, kɔ Sadusiɲtumu* a nyibli 'hɛn-, 'waa 'flɔɔ a 'yaade a -tɪ, ba ɲtu 'aan dɪɔnɪ 'yie.»

7 -Nagbopu -mɔ -bɪ, ɪ 'yɪɲɪ' lε -yru, -ε mɔ, 'yaade a 'mɪ, -kɔtɪ -Yusu hɪε, ε mɔ dε a yɪpɔɔdε ɲɪɔ, -ε ɲhen 'nyre, nyibli a 'mɪ, 'waa 'lule-hihie -hɪan. Bɪ 'yɪ 'kɪ -tɪ a 'mɪ lε -yru, ε nɔ- kɔ -tɪ 'ɪ yɪ 'waa dɪɔnɪ lε 'beti -nɪ, ɪ wen: «ɲBɪ -tε -a 'yɪ 'flɔɔ -ya, ε nɔ- kɔ -tɪ 'ε nɪ 'pɔpɪ lε?»

8 -Tɪ a 'mɪ, -nagbopu -hɪa, -Yusu 'wɪn nɪ, ε wen: «'A mɪ -bɪ, -ɪ 'yɪ 'mɪ ɲwɪɪ yɪ -kuo -nɪ, dε- kɔ 'kla ɲyε 'a mɪ -wɪiye 'lɪ? ɲBɪ -tε a 'yɪ didide -kɔ a -tɪ?»

9 A 'tɪε 'yε -tɪ a' lεyuyruo nɪ kɔε, ε kɔ, a kla -tɪ-mɔ-hru-tɪ. -Tε 'n wloo la 'flɔɔkui nɪ ɲhun, 'kɪ nyibli a 'mɪliwɪ nɪ ɲhun bɪ di dε a -ta', -tε ɪ -wε la dε lε, 'flɔɔ -mɪ', -ε hie la bɪ, -tɔgbɪwɪ nɪ -tie a 'yɪi la 'lɪ 'lɪ? ɲBɪ ε -hru 'a mɪ -mɔ?»

10 ε kɔ, -tε 'n wloo la 'flɔɔkui nɪ ɲhlon'hɛn, 'kɪ -tonyibli a 'mɪliwɪ nɪ -hen bɪ di dε a -ta', 'tɪ-, -tε ɪ -wε la dε lε, 'flɔɔ -mɪ', -ε hie la bɪ, -tɔgbɪwɪ nɪ -tie a 'yɪi la 'lɪ 'lɪ? ɲBɪ ε -hru 'a mɪ -mɔ -wε?»

11 ɲBɪ a 'nɪ 'yeɲe lɪɲɪ, -ε mɔ, ε 'yɪ 'flɔɔ a -tɪ 'pa-, 'nɪ -hɪaɲa lɪɲɪ? Kε- 'n pɪ, -ε mɔ: Falisiɲtumu a nyibli, kɔ Sadusiɲtumu a nyibli 'hɛn-, 'waa 'flɔɔ a 'yaade a -tɪ, ba ɲtu 'aan dɪɔnɪ 'yie.»

12 -Tε -Yusu pɪ 'kɪ lε, -ε -bɪ, 'a -nagbopu yruɲo lε, -ε mɔ, -Yusu 'nɪ -pɪɲɪ lε, 'kɪ bɪ ɲtu 'waa dɪɔnɪ 'yie, 'kɪ 'ɪ 'flɔɔ a 'yaade a -ta', kεε, bɪ ɲtu 'waa dɪɔnɪ 'yie, 'kɪ 'ɪ hitɔɔlε -mɪ', Falisiɲtumu

ko Sadusi□tumu a nyibli 'hwen- tɔɛ -ni.

*Pielɩ wɛn 'nɩ, -Yusu, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ -mɔ',
Nyɩsɩa pɩ la ɛ, ɛ di la 'a dakɔ yɩ ya
(Makɩ 8.27-30; Luku 9.18-21)*

¹³ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɩ -Yusu ko 'a -nagbopɔ* 'hwen-, 'blɔgbakɔtɩɔ -mɔ', -ɛ 'mɔɛ 'blɔgba -mɔ' yrɛ, -ɛ ko 'nyrɛ mɔ Filipɩ a Sesale, 'kɩ ɔ mu 'lɩ. Bɩ yɩ 'kɩ nɩ mi, -ɛ -bɩ ɛ yɩ □nɩ 'nɩ 'betɩ -nɩ, ɛ wɛn: «'Mɔ -bɩ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, -bɩ' -tonyibli pɩ 'na -tɩ 'lɩ, ɔ wɛn, nyiblo a 'dɩ -bɩ 'n pa 'mɔ 'lɩ?»

¹⁴ -ɛ -bɩ ɔ □tu□o □wɔn, ɔ wɛn: «Nyibli -bɩ wɛn 'nɩ, Saan Batisɩ -mɔ', -ɛ pɩ la nyibli 'nie 'lu ɛ, ɛ nɔ- -pa 'mɔ. -U -bɩ wɛn 'nɩ, -mɔ Nyɩsɩa a winwɔn-hanyɔ Eli □nɩɔ. -U -bɩ wɛn 'nɩ, -mɔ Nyɩsɩa a winwɔn-hanyɔ Selemi □nɩɔ. -U -bɩ wɛn 'nɩ, -mɔ Nyɩsɩa a winwɔn-hanyɔ -bɩ □nɩɔ, -ɛ 'kɩ la, 'tɩ- -ɛ 'hrɩ 'kɔ de.»

¹⁵ -ɛ -bɩ ɛ wɛn: «'A mɔ -mɔ -bɩ, a wɛn, nyiblo a 'dɩ -bɩ 'n pa 'mɔ 'lɩ?»

¹⁶ -ɛ -bɩ Simɔ Pielɩ bi 'ɔ nɩ, ɛ wɛn: «-Mɔ mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɩsɩa pɩ la ɛ, ɛ di la -a mɔ yɩ ya. -Mɔ 'Klɔhienyɩsɩa a 'Yu □nɩɔ.»

¹⁷ -ɛ -bɩ kɛ- -Yusu pɩ□ɩ yɩ, ɛ wɛn: «'ɛ mɔ -tɩ a -tɛɛ, Simɔ Pielɩ, Saan a 'yu. -Tɩ -mɔ', -hɩa, ɛ 'yɩ -tonyiblo □dɩ 'pa-, ɛ 'yɩ -mɔ□o wɔn □tu. 'Na 'Ba Nyɩsɩa -mɔ', -ɛ nɩ 'lɩ yakɔ 'kwɩɩ, ɛ nɔ- lee -mɔ□o.

¹⁸ 'N yɩ 'kɩ -mɔ 'nɩ -lee -nɩ, -ɛ mɔ, -na 'nyrɛ mɔ Pielɩ, -ɛ □hɛn 'nyrɛ 'hɩɔ. ɛ nɔ- kɔ kɩ, 'n di 'ɔ 'na 'cɔɛ 'ɔ -pɩɩ -nɩ. 'Kɔkɩɩ 'yɩ 'lɩ□ɩ 'lɩ -wɛ, bɩ -wɛ 'cɔɛ a 'mɔ bɩ.

¹⁹ 'N di -mɔ Nyɩsɩa a 'kɔ yrayrɩ a 'majɩ a 'yɔ 'nɩ -nyɩ. -Tɛbɩ a pɛpɛ -mɔ', -di nyibli -lee -nɩ, ɔ

'nɪ 'nuo 'lɪ, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, Nyɪsɜa -mɜ', -ɛ nɪ 'lɪ yakɔ 'kwli, ɛ diɲe 'nɪ hla -wɛ, ɛ kɔ, -teblɪ a pɛpɛ -mɜ', -di kɪ -wɛɛn -nɪ, 'kɪ nyibli bɜ nu, Nyɪsɜa di wɛɛn ɲnɛ kɪ -wɛ.»

²⁰ -ɛ -bɪ -Yusu ti 'a -nagbopɜ nɪ -tɛɛ, ɛ wɛn: «A 'nɪ 'lee 'lɪ nyiblo ɲdɜ, -ɛ mɔ, 'mɔ -mɔ Wanyɔ -mɜ', Nyɪsɜa pɜ la ɛ, ɛ di la ya.»

-Tɛ -Yusu hla laɲa, -ɛ mɔ, ɛ di 'nɪ 'kɜ, 'tɪ- ɛ 'mɜ klɔ 'hri de

(Maki 8.31-9.1; Luku 9.22-27)

²¹ Kɜɛ 'ɜ ti a 'mɜ 'yie bɜ, -Yusu -tɜa 'a -nagbopɜ* -teblɪ -mɜ', -ɛ kɔ -bɜ muɲo yɪ, 'a kle-hɪhɪalɛ, ɛ wɛn: «ɛ di kɔ -nyrɔwɔ, 'mɜ 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli mu, 'blɜ a nyibli bi 'lɪ yɪ, Nyɪsɜa a -cɔhlɔnpinyɜ* gbagbɪ, ɜ kɔ Nyɪsɜa a tetetɔɔnyɜ 'hɜɛn-, ɜ 'mɜ 'mɜ ɲhɜɛn ɲtu, ɜ 'mɜ 'mɜ 'la. Kɛɛ, 'bɜ mɔ, 'nɪ 'kɜ, -nyrɔwɪ nɪ 'hɜɛn, ta a -nyrɔwɔ, Nyɪsɜa di -ha 'mɜ 'klɔ.»

²² ɛ nɔ- mɔ Piɛlɪ bɜ daa ɲnɛ 'kɪbɪa -mɔ, 'tɪ- bɜ lee ɲnɛ, -ɛ mɔ: «-Tɪ -bɜ, -yɪ 'lu -mɔ ɛ -hie, 'nɪ -hɜaɲa lɪɲɪ, bɜ nu -mɜ, ɛ kɔ, Nyɪsɜa 'nɪ 'wɛɛn 'lɪɲɪ kɪ, 'kɪ bɜ nu -mɜ.»

²³ -ɛ -bɪ -Yusu ɲhɪan -mɔ, 'ɛ lee Piɛlɪ, ɛ wɛn: «hlɔɔ 'mɜ -mɔ ɛ, Satan! -Kɛ 'mɜ yɪ, 'kɪ ɲbɜ nu dɛ -mɜ', Nyɪsɜa -hɜɛ. Dɛ -mɜ', -yɪ 'lu -mɔ ɛ -hie, ɛ 'yɪɲɪ 'pa-, Nyɪsɜa 'nɪ -hie lɪɲɪ 'lu -mɔ ɛ. -Na 'lulɛ-hihie mɔ -tonyibli a 'lulɛ-hihie ɲnɔɔ.»

²⁴ Bɜ pɜ 'kɪ ɛ, -ɛ -bɪ ɛ yɪ 'a -nagbopɜ 'nɪ -lee -nɪ, ɛ wɛn: «Nyiblo 'bɜ yɪɲɪ nɪ -hɜɛ, bɜ kɜɛ 'mɜ ɲwien ɛ, ɛ 'nɪ 'kɜɛɛ 'lɪ 'a dɪɔnɜ a 'lulɛ-hihie ɲwien ɛ, kɛɛ, -tɪ -mɜ', 'n diɲe -lee -nɪ, ɛ nɔ- bɜ nu, 'a -nɛ ti, 'ye ɲbu nyibli ɜ pɜ ɛ, ɜ 'mɜɲɜ 'la, -tɛ ɛ pa 'ɜ, 'ɛ mɔ 'na nyiblo a -tɪ.

25 Nyiblo 'bu pu le, ε 'ni -hva□a li bu 'waan ne 'a dionu a -hunhlun, 'ki 'ne- -tutu ki, 'ki 'u 'na -ta', nyiblo a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ku, ε di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni, 'ki 'li Nyisua yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dionu a -hunhlun bu 'wan, 'ki 'ne- -tutu ki, -te ε nuε 'mu a -ti, -ε -bi nyiblo a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ku, ε di ko 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisua yi.

26 Nyiblo 'bu ko 'klo -bu a kuko-tebli a pepe, 'ti-bu 'waan ne 'a dionu a 'klo yrayru, 'ki 'li Nyisua yi, kuko-tebli a 'mu, ε 'ni -pu□u 'u□u □dedede ni. Nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu pu 'u □dedede 'klo yrayru a 'mu, 'a -ta'.

27 -Ti a pepe -bu, 'n lee ne 'a mu, 'n hla□a ni, -ε nu□o, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di 'li 'ni di, 'ki 'li 'na 'Bai Nyisua a -ti a 'yi'buale 'kwli, 'n ko 'na lelenyu 'huen-. Ti a 'mu 'yri, 'ki 'na 'Bai Nyisua di -huan 'a -ne nyibli -bi 'wio -nyi, ko, ε 'mu -u -bi yru le -puu -ni, □wi yi -te 'a -ne nyiblo a nunuko ni 'mu, 'ki 'ne- -tutu ki.

28 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -teε, -ε mo, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli -bi ni 'li, u 'mu -huan□a 'ye, -te 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di 'lididie nu, 'mu nyibli win ki -koo -ni, 'ti- ε 'mu -huan nyibli a 'mu, 'waa 'kuku a ti ki ye.»

17

-Te -nagbopu 'yee la 'li -Yusu Nyisua a -ti a 'yi'buale 'kwli*

(Maki 9.2-13; Luku 9.28-36)

1 -Te -nyrowi ni □hlon-do -hi, -ε -bi -Yusu gba Piel, ko Saki, ko Saki a 'mu, 'a 'diayi nyibehan Saan 'huen- ni, 'u mu 'li dugba bloblu □du 'lu.

2 'Kɪ ʋ 'nɪ 'lɪ dɔgba a 'mʊ 'lu, -ɛ -bɪ -Yusu 'ciɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ ɲnʊ 'yi, 'a yigbakla yɪ 'nɪ wɪn, -wɛn 'yɾʊ, 'a 'hʊlɛpʊ-tɛblɪ 'plɛ nɪ, -wɛn -nyɾɛ.

3 Ti nɪ -do a ti 'yɾi, -ɛ -bɪ ʋ 'ye Nyɪsʋa a winwɪlɔn-hanyʋ Moise kɔ Eli 'hʊɛn- nɪ. Nyibli nɪ 'hʊɛn a 'mʊ, ʋ 'kʊ la see la. ʋ nʊ- 'hɾu 'ʋ -Yusu 'hʊɪ, ɛ kɔ ɲnʊ 'hʊɛn-, 'ʋ -tʋa toto a pɔpɔʋ.

4 Piɛɪ bʊ yɪ 'kɪ ɲnʊ nɪ 'ye, -ɛ -bɪ ɛ yɪ -Yusu 'nɪ -lee -nɪ, ɛ wɛn: «Kʊkɔnyɔ ɔ, ɛ nu -tɛɛ, 'kɪ -ba nɪ 'nɛ- -tɪtɛ -bʊ bʊ. 'Bʊ mɔ, ɲnɪ yɪɲɪ nɪ -hʊɛ, 'n di pʊ papɔɪ nɪ ta: -nɛ pɔpa, Moise a -nɛ, kɔ Eli a -nɛ.»

5 Win nɪ 'lɪɲɪ wɪlɔn, ti nɪ -do a ti 'yɾi, -jɾuŋma, 'ɛ yɪ wɪn, 'ɛ ɲtɪ 'ʋ ɲnʊ 'lu, 'ɛ -hɪɪ ɲnʊ. 'Kɪ 'lɪ -jɾuŋma a 'mʊ 'kwɪɪ, 'kɪ Nyɪsʋa a win -hʊɛn 'lɪ -wɪɪ, 'ɛ pɪ lɛ: «Nyiblo -bʊ, ɛ nɔ- mɔ 'na nʊɛyɪ, 'ɛ yɪ 'mʊ plɔ a bleɛɛ -nyɪ. ɛ nɔ- ba pʊ nʋa yɪ bʊ.»

6 'Tɪ- -nagbopʋ 'mʊ win a 'mʊ 'wɪn mɔ mu, -ɛ -bɪ hʊannʋ bi 'lɪ ɲnʊ 'kwɪɪ, 'ʋ bla kwɪɪ bʊ, 'ʋ kɔ yigbakɪ blɛ, 'kɪ 'ʋ Nyɪsʋa a 'ʋɲtɪuɛ a -ta'.

7 -ɛ -bɪ -Yusu 'yɪya 'ʋ ɲnʊ 'hʊɪ bʊ, 'ɛ -hɾɛn ɲnʊ lɛ, ɛ wɛn: «Ba 'du ye', ba 'kee hʊannʋ a pipie.»

8 -Tɛ ʋ 'du 'yɪi ye', -ɛ -bɪ ʋ 'kee nyibli -nɪ wɛn a 'yɪye nɪ, 'bʊ 'yɪ -Yusu nɪ -do 'pa-.

9 -Tɛ ʋ yɪ 'kɪ dɔgba a 'mʊ nɪ ɲtɪ, -ɛ -bɪ -Yusu yɪ ɲnʊ 'nɪ ti, ɛ wɛn: «Dɛ -bʊ, a 'ye, a 'nɪ 'lee 'lɪ nyiblo ɲdʊ, ɛ 'mʊɲʋ gba -gbagba, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mʊ 'kʊ, Nyɪsʋa 'mʊ 'lɪ 'mʊ 'kʊkɔnyibli 'nyɪ -ha, ɛ 'mʊ 'mʊ 'kɔ -ha.»

10 -ɛ -bɪ -nagbopʋ -tʋa 'a lɛ'betilɛ, ʋ wɛn: «Dɛ- kɔ -tɪ Nyɪsʋa a tetetɔnyʋ 'ʋ pɪ lɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsʋa a winwɪlɔn-hanyɔ Eli, nɔ- kɔ -bʊ 'nyɛɛ 'hɾu, -bʊ di, 'tɪ- Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʋa pʊ la lɛ, ɛ di la ya, ɛ 'mʊ di 'lɪ?»

11 -ε -bι ε wen: «Ε μο ρhan-tι ρνω, Eli ko bu di, ε 'mu Nyɪsua a dako -heε -ni, υ 'mu 'waa 'klo ρhrentι -ni, υ 'mu -mo -we, 'ti- Wanyo a 'mu, ε 'mu di.

12 'N yι 'ki 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, nyiblo -mu', -ε 'wi Eli yι, ε di ni, keε, υ 'yιϐι -yru, 'ti-yinyre-tebli -bu, -tonyibli -hε bu nuϐo -mo, 'u nu ρneϐε -mo. -Te υ -nu, 'u ϐtu Eli ρhwen, ke-nι -do υ di nu, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, υ 'mu 'mu ρhwen ϐtu.»

13 -ε -bι -tonyibli a pepe yruϐo ni, -ε mo, Eli -mu', -kotι ε hε, Saan Batisι ε ρhen 'nyre.

-Te -Yusu nu laϐa, 'yu -mu', 'ku -hvan ni la 'u ke', 'a 'kve 'ε -we la
(Maki 9.14-19; Luku 9.37-43a)*

14 -Te -Yusu ko 'a -nagbopu* ni -ta ni -wen 'hwen-, υ ϐti 'ki dugba, -ε -bι υ nyre 'u -tite -mu', nyibli -huchui ni 'u. Bu ni 'ki 'u bu, -ε -bι nyiblo ni -do -bι 'yɪya 'u -Yusu 'hui bu, 'ε blaϐa kwli yι bu,

15 ε wen: «Tɔɔnyo o, yru 'na 'yu nyibehian a nyai, -ε nuϐo, -gbugbukve niϐe ni, 'ε ϐtuiϐe ρhwen diaki. Ε ko ti, 'ε yι 'li 'to ε bi, ko 'ki 'li 'nie -mo.

16 'N gba 'liϐι -na -nagbopu yι ni, keε, υ 'yι 'liϐι 'li -we, bu nuϐo, 'a 'kve bu -we.»

17 Ke- -Yusu pi 'ki 'a -nagbopu yι, ε wen: «A mo nyibli ρνω, -υ 'yι Nyɪsua ϐwlu yι -kuo -ni -teε, ko, -υ 'yι ρhaande ko de -hvan 'hwen- a 'yile-hihiale -yi. Ti ni -tie 'n ko ϐbu -hii 'ne- 'a mu 'nyi, 'ti- a 'mu Nyɪsua ϐwlu yι -kuo -ni 'li? ϐBi ke- 'n di nu, 'mu 'a mu ε -kikle -ni 'a -ne ti? Ba ya 'mu 'yu a 'mu yι.»

18 -Tε υ ya 'kɪ ɲnεε yɪ, -ε -bɪ -Yusu hlee 'lɪ 'ku -hɔan -mɔ', -ε nɪ 'ɔ 'yu a 'mɔ ke' -mɔ, 'kɪ 'lɪ win 'yakɪ 'kwɪ. -ε -bɪ 'ku -hɔan a 'mɔ, ε -hɔn 'ɔɔ ke' nɪ. ε nɔ- mɔ ti nɪ -do a ti 'yri, 'yu a 'mɔ, 'a 'kɔε bɔ -wε.

19 -Tε ti gbi -hi, -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ 'hɔen-, υ nɪ -do, υ nɪ 'ɔ bɔ, -ε -bɪ υ wen: «Dε- kɔ -tɪ, ɲa 'yɪ wen 'lɪɲɪ -wε, 'kɪ -ba bla 'ku -hɔan -mɔ' lε 'lɪ?»

20 -ε -bɪ -Yusu ɲtu ɲnɔ ɲwɔn, ε wen: «A 'yɪ Nyɪsɔa ɲwɔ yɪ -kuo -nɪ -tεε, 'kɪ bɔ nuɔ, 'yu -mɔ', 'a 'kɔε bɔ -wε. 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, 'ye ɲbɪ a kuo Nyɪsɔa ɲwɔ yɪ dε gbe, a -wε 'lɪ ba lee dɔgba -bɔ nɪ: -Hɔn mɔ -tɪtε -bɔ, -bɔ mu 'lɪ -tɪtε -mɔ', 'ε mɔ ɲhan-tɪ, ε 'mɔ 'ɔ -tɪtε a 'mɔ -hɔn. 'A -tɪ, a -wε 'lɪ ba nu 'a -nε ɲdedede nɪ. [

21 'Bɔ mɔ, 'ba yɪ Nyɪsɔa nɪ dε, 'kɪ 'lɪ ɲcicie* nɪ -do 'kwɪ, 'kɪ a -wε 'lɪ ba bla 'lɪ 'kuo -hɔɪndɔ a 'mɔ lε nɪ.]»

-Yusu hɛ laɲa nɪ de, -ε mɔ, ε di la 'nɪ 'kɔ, 'tɪ ε 'mɔ 'kɔ 'hɪ

(Maki 9.30-32; Luku 9.43b-45)

22 -Nyrɔwɔ ɲdɔ, -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* a pεpε 'hɔen-, υ 'kukue lε, 'kɪ 'lɪ Galilebɔgba 'kwɪ, -Yusu 'ε yɪ la ɲnɔ -lee -nɪ, ε wen: «'Mɔ -bɔ, -ε mɔ -tonyibli a pεpε a Nyiblo, υ kɔ bɔ pɔ 'mɔ nyibli -jɪ',

23 υ 'mɔ 'mɔ 'la. Kεε, 'bɔ mɔ, 'nɪ 'kɔ, -nyrɔwɪ nɪ 'hɔen 'bɔ -hi, ta a -nyrɔwɔ, Nyɪsɔa kɔ bɔ -ha 'lɪ 'mɔ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, ε 'mɔ 'mɔ 'kɔ -ha.» -Tε υ 'wɪn -tɪ a 'mɔ, -ε -bɪ 'waa ɲwɪ 'mɔε bɔ.

-Tε -Yusu hlee la Nyɪsɔa a 'kagbav a 'blɔwɪ a dε kɪ

24 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* 'huen-, u nyre 'li Kapenaodio 'kwli ni. 'Ki -Juukue* -mu', -u ni 'li 'nyi, e ko la 'blwli'tinyu, 'u yi la 'wli 'ti, 'ki 'u Nyisba a 'kagbau a -kuan a -ta'. 'Blwli'tinyu a 'mu, u nu- 'yiyi 'u Piel 'hvi bu, 'u yi'li 'beti -ni, u wen: «□Bi 'aan -ne toonyo -Yusu -bu, e yi Nyisba a 'kayu gbagbu a 'blwli 'ni 'pɛɛ -ni?»

25 -E -bi Piel wen: «Iin, e yi'li 'ni 'pɛɛ -ni,» 'e mu 'li 'kayu bu, -e di'e nu, e 'mu -Yusu -lee -ni. Bu 'mu 'ki 'li 'kayu bu pa, -e -bi -Yusu 'nyɛɛ 'hru, 'e 'beti'e, e wen: «Simɔ Piel, de- -yi 'lu -mo e -hie, 'ki 'u 'blwli a 'pɛɛɛ a -ta' 'li? 'Bu mo, 'blugba a naanyu 'bu yi 'blwli ni 'ti, nyibli a 'di -bi, u -hve 'wli a 'mu 'li? □Bi 'blugba a 'yonu u -hve'e, -u'- hɔpɔnyibli?» (Ti a 'mu 'yri, 'blugba a naanyu, hɔpɔnyibli, u nu- u -hve la 'blwli, e 'yi 'blugba 'yonu 'pa-.)

26 -E -bi Piel □tu□o □wɔn, e wen: «Hɔpɔnyibli □ni.» -E -bi -Yusu wen 'ni: «'A -ti 'ki o, 'blugba a 'yonu 'yi 'pɛɛɛ -ko.

27 Kee 'ki, 'blwli'tinyu -bu, -u 'yi 'na -nagbopu 'pa-, -a 'ni -hua□a li -ba pu 'waa □wli yru' le. 'A -ti, mu 'li 'yru wien. □Ni yi ni mi, gba -wedi, □mu 'pa. Yi-he-hrin.ye, -di 'pa, kla 'a wunto yi. 'Ki 'li'li wlon, -di yɛɛ 'li 'wliyoko a 'yɛɛ ni -do bu, -e -we 'li -bu 'pɛɛ -aan -ne 'blwli, -n ko 'mu 'huen-. E no- -di nu, □mu -aan -ne 'blwli a 'mu 'pɛɛ -ni.»

18

*Nyiblo a 'di -bi, -e ni 'u 'a 'bio 'lu yi 'li?
(Maki 9.33-37; Luku 9.46-48)*

1 Ti a 'mυ 'yri, -ε -bι -Yusu a -nagbopu* 'yɪya 'vɔv 'hυi bu, 'v 'beti□e, v wɛn: «'Kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli, nyiblo a 'dɪ -bι, -ε di 'v 'a 'bio 'lu yɪ nɪ 'lɪ?»

2 -Tɛ v 'beti 'kɪ□ɪ, -ε -bι ε da 'hɪangbe □dυ, 'ε □tu 'v □nu□v ye' bu,

3 ε wɛn: «'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ, 'bυ mɔ, 'ba 'yɪ 'v dɛ 'kuku a nunuo bu -hie, ε kɔ, 'ba 'yɛ nɪ □tɔ 'lɪ 'aan dɪɔnv, □wɪ yɪ 'hɪangbi, a 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ, ba pa 'lɪ Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli.

4 Nyiblo -bu, -ε nɪ 'lɪ 'a 'bio 'nyɪ, 'bυ □tɔ 'lɪ 'a dɪɔnv 'lɪ, □wɪ yɪ 'hɪangbe -bu, ε nɔ- di 'v 'a 'bio 'lu yɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'klo yrayrv 'kwli.

5 'A -nɛ nyiblo, 'bυ nɪ 'v, -tɛ 'hɪangbe -bu, ε nɪ 'mυ, 'bυ 'ble 'a nyiblo kva, 'kɪ 'v 'na 'nyrɛ a -ta', -ε -bι 'mɔ ε 'ble kva.»

*-Tɛ -Yusu hlee la dɛ 'kuku a dɛ kɪ
(Makɪ 9.42-48; Luku 17.1-2)*

6 -ε -bι kɛ- -Yusu pɪ de, ε wɛn: «Nyiblo -bu, -ε kuo 'mυ □wlv yɪ, □wɪ 'hɪangbedυ -bυ yɪ, 'bυ mɔ, nyiblo 'bυ nu□o, nyiblodu a 'mυ, bu 'kee 'na □wlv a ykuole, ε di nɔɔ 'v lɛ, 'kɪ 'v nyiblo a 'mυ, -ε nu dɛ a 'mυ -mɔ, 'kɪ bu pυ□v 'hɪɔ gbɛtɛɛ lɔ, 'tɪ- bu pυ 'lɪ□ɪ 'yru -mɔ, ε 'mυ 'kɔ.

7 'Jrɔ 'kɪ 'v nyibli -mυ' -mɔ, -v 'yɪ Nyɪsua -yɪ, 'tɪ- -v nɪ□e, nyibli 'v nɪ dɛ 'kuku. ε mɔ □han-tɪ □nɪɔ, -tɛblɪdυ a 'mυ, ε kɔ bu mu 'lu -mɔ. Kɛɛ, 'jrɔ 'kɪ 'v nyiblo -mυ' -mɔ, -ε dɪ□e nu, ε 'mυ 'lu -mɔ mu.

8 'Bυ mɔ, -na dabυ, -hυv', -na bu 'bυ yɪ□ɪ nɪ nɪ, □nɪ yɪ dɛ 'kuku nɪ nɪ, -ε -bι 'bɛ 'v □nu lɛ, -bυ pυ □nu 'wan. ε nu -tɛɛ, 'kɪ -bυ gba dabukvɪtɔ, -hυv', bukɔtɔ, -bυ pa 'lɪ Nyɪsua a 'klo yrayrv -mυ', -ε

'ye ni -we 'li 'kwli, 'e -hi 'b -na dabui ni 'huen, -huv', na bui ni 'huen, bu □cee 'b yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu', -e 'ye ni jre 'nyi.

⁹ 'Bu mo, -na 'yie 'bu yi□i ni ni, □ni yi de 'kuku ni ni, -e -bi -ha 'li□i 'li, -bu pu□v 'wan. E nu -tee, 'ki -bu ko 'yie ni -do, -bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, 'e -hi 'b -na 'yii ni 'huen bu □cee 'b yi, 'ti- -bu mu 'li na -mu', -e 'ye ni jre 'nyi.»

-Te -Yusu puu la□a blable a de yi, -e 'wan, 'ti- v 'ye

(Luku 15.3-7)

¹⁰ Ke- -Yusu pi de, e wen: «Ba □tu 'aan diouu 'yie, a 'ni □ha 'na nyiblo □du -yraa -ni, -te e 'yi nyiblo gbagbu 'pa- a -ti. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, nyibli -mu', -v 'yi nyibli gbagbu 'pa-, Nyisua a lelenyu, v nu- □tui □nu 'yie, 'b ko 'hru, 'ki bu ni 'b 'na 'Ba Nyisua, -e ni 'li yako 'kwli 'hu bu. [

¹¹ 'Mo bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mo Nyisua tee 'ne- -tutu ki, -e di□e nu, nyibli, -v 'wan, -v hloo Nyisua -mo le, 'mu □nu le □muo, 'mu □nu wa, 'ki 'b yinyre-tebli -mu', v ni a -ta', v 'mu Nyisua yre 'mue -ni.]»

¹² E puu □ne de yi de, e wen: «Nyiblo 'bu ko blabli a (100) □wli ni □hun, 'bu gba □nu 'ce mo, 'ti- blable ni -do, bu 'wan, de a 'di -bi nyiblo a 'mu, e di nu 'li? E ko bu hie 'b blabli a (99) □wli ni -hen □tu 'b -pu □tu 'b □huan-do -mu' 'cee'e' bu, bu mu blable -mu', -e 'wan le □muo.

¹³ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'bu ye blable ni -do a 'mu ki, 'a plo di 'ni ble diaki, e 'mu 'b blabli a (99) □wli ni -hen □tu 'b -pu □tu 'b □huan-do -mu', -v 'yi 'wan a de 'b -hi.

14 De ni -do, ε nɔ- ε pa 'mυ, 'kɪ 'b 'aan 'Bau Nyɪsua -mɔ, -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, -ε nu□o, ε 'nɪ -hɔa□a lɪ□ɪ, 'kɪ 'a nyibli -mυ', -v 'yɪ nyibli gbagbɪ 'pa-, 'a nyiblo ni -do bu 'wan.»

-Na 'bɪhɪan Nyɪsua a nyiblo 'bυ nu -mυ dɛ 'kuku -mɔ, -tɛ -mυ', -di nu, 'tɪ- □mυ□v -hɛɛ -nɪ

15 (Kɛ- -Yusu pɪ de, ε wɛn 'nɪ:) «Na 'bɪhɪan Nyɪsua a nyiblo 'bυ nu -mυ dɛ 'kuku -mɔ, lee □nɛ, ba bii yɪ, □mυ□v -lee -nɪ, -ε mɔ, dɛ a 'mυ, ε -nu, ε nyre yɪ. 'Bυ mɔ, 'bυ yru□o, -ε mɔ, ε nu dɛ 'kuku, ε 'wɪ yɪ, -nu□o nɪ, 'ɛ -hɛ -na 'dɪayɪ de.

16 Kɛɛ, 'bυ mɔ, 'bυ 'yɛ nɪ yru□o, -ε mɔ, ε nu dɛ 'kuku, -ε -bɪ da nyiblo ni -do, -hɔv' nyibli nɪ 'hɔɛn, bu bi -mυ kɪ. ɛ mɔ □han-tɪ □nɪɔ, Nyɪsua a 'crɪɛn 'ɛ hɛ□ɛ, -ε mɔ, nyiblo 'bυ 'mυ 'a 'bɪhɪan -tɪ -yɛɛ -nɪ, ε -hɔɛ□ɛ nɪ, -hɛhɪpυ nɪ 'hɔɛn, ta, bu nɪ -tuɔ kɪ.

17 Kɛɛ, 'bυ 'yɛ nɪ yru□o -wɛ, -ε -bɪ da 'cɔɛ a nyibli. 'Bυ mɔ, 'bυ 'yɪ 'kɪ□ɪ -yru pɛpɛ, -ε -bɪ 'kɪ 'lɪ -mυ 'yɪ, nyiblo a 'mυ, bu mɔ hɛlɛkɔnyɔ, -hɔv' bu mɔ nyiblɔdɔ -mυ', -ε 'yɪ Nyɪsua -yɪ.»

'Kɪ -mυ', Nyɪsua yɪ -Yusu a -nagbɔpυ -nyɪ*

18 (-ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ de, ε wɛn:) «'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ, -tɛblɪ a pɛpɛ -mυ', a di ɛ pυ nyibli 'nɪ 'nuo 'lɪ, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, Nyɪsua -mυ', -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, ε di□ɛ 'nɪ hɪa -wɛ, ε kɔ, -tɛblɪ a pɛpɛ -mυ', a di ɛ pυ nyibli bu nu, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, Nyɪsua, -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, ε di wɛɛn dɛ a 'mυ kɪ -wɛ.

19 'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ, 'kɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, nyibli nɪ 'hɔɛn, 'kɪ 'lɪ 'a mυ 'nyɪ, 'bυ -wɛn, 'kɪ bu da Nyɪsua, 'bυ -hɔa□a 'a -nɛ □dedede, 'na 'Bau

Nyɪsua -mɔ', -ε ni 'lɪ yakɔ 'kwli, ε di □nu□v 'nɪ -nyɪ,

²⁰ -ε nu□o, nyibli ni 'hɔɛn, ta, 'bɔ 'kukue lɛ, 'kɪ 'lɪ 'na 'nyɛ 'kwli, 'kɪ 'n ni 'lɪ □nu 'nyɪ.»

-Yusu wen 'nɪ: -Na 'bɪhɪan 'bɔ nu -mɔ dɛ 'kuku -mɔ, -ε -bɪ bɔ -hru 'a dɛ 'kuku a 'mɔ 'a -tɪ -mɔ (Luku 17.4)

²¹ -Yusu bɔ pɔ 'kɪ lɛ, -ε -bɪ Piɛlɪ 'yɪya 'v□v 'hɔv bɔ, 'ɛ 'bɛtɪ□ɛ, ε wen: «Kɔkɔnyɔ o, 'na 'bɪhɪan Nyɪsua a nyiblo, 'bɔ 'cibi 'v 'mɔ dɛ 'kuku a -mɔnunuɔ, 'wɪ ni -tɪɛ 'n kɔ □bɔ -hru 'a dɛ 'kuku a 'mɔ, 'a -tɪ -mɔ 'lɪ? □Bɪ □bɔ -hru 'a dɛ 'kuku a 'mɔ 'a -tɪ -mɔ, 'wɪ ni □hlon'hɔɛn?»

²² -ε -bɪ ε wen: «'Nɪ -pɔ□v lɛ -bɔ -hru 'a dɛ 'kuku a -tɪ -mɔ, 'wɪ ni □hlon'hɔɛn, kɛɛ, ε 'yɪ hreeɛ -kɔ. 'A -nɛ ti, -hru 'a dɛ 'kuku a -tɪ -mɔ.»

²³ -ε -bɪ kɛ- ε pɪ dɛ, ε wen: «-Tɛ Nyɪsua nu nyibli a win a kɪkɔɔɛ, dɛ ε 'wɪ yɪ, ε nɔ- -bɔ: 'Blɔgba □dɔ a 'kɪn, ε nɔ- da 'a -kɔannunyibli gbagbɪ, ε 'mɔ 'wli -mɔ' -hre, v kɔ bɔ 'pɛɛ □nɛ.

²⁴ -Tɛ ε □tu 'wli a 'mɔ a -hihre -wlu, -ε -bɪ v ya□a 'a -kɔannunyɔ -bɪ yɪ, -ε 'ble 'a gba kɔa. 'Wli, ε 'ble kɔa, ε -wɛ 'lɪ 'wliblɛ -hɔɔhɔv ni.

²⁵ Kɛɛ, 'wli dɔ a 'mɔ, -ε ti 'mɔ lɛ, ε 'yɪ 'lɪ 'a 'pɛɛɛ -wɛ. ε nɔ- mɔ 'kɪn a 'mɔ, bɔ lee nɛ 'a nyibli, ε wen: Ba gba nyiblo -bɔ, ε kɔ 'a nɔgba kɔ 'a 'yonɔ 'hɔɛn-, ba plo □nu, -wɛn □koyo, ε kɔ, ba plo 'a kɔkɔ-tɛblɪ a pɛpɛ, -ε di□ɛ nu, ε 'mɔ gba a 'mɔ 'pɛɛ -nɪ.»

²⁶ -ε -bɪ -kɔannunyɔ a 'mɔ, ε bla□a kwli yɪ bɔ, ε wen: 'N 'ble -na bɔ kɔa, 'n nyaa -mɔ lɛ, kɔ □wlv a 'lɪla. 'N di -na gba a pɛpɛ 'nɪ 'pɛɛ -nɪ.

27 Bu pu 'ki le, -ε -bi 'kiun a 'mu, ε yru 'a nyai, ε wen: 'Ye □bu □yi□i 'pεε -ni, 'n te -mu bu, mu.

28 -Te ε -hɔn 'u□v ye', ε yi ni mi, -ε -bi ε ye 'a 'bi -kvannunyɔ -bi ki. 'A 'bi a 'mu, ε ye ki, ε 'ble 'a gba 'cɪmɪε kva. Ε nɔ- -mu', 'kiun te wen bu, ε klo 'a 'bi a mlanɪ ni, 'ε nyɔε□ε le, 'ε yi□i -lee -ni: 'Na gba -mu', 'n kɔ 'li -mu -mɔ, -nyi 'mɔ□ɔ,

29 'a 'bi a 'mu, 'ε bla□a kwli yi bu, ε wen: 'N 'ble -na bu kva, 'n nyεε -mu le, kɔ □wlv a 'lɪla. 'N di -na gba 'ni 'pεε -ni.

30 Kεε, ε hɪa ni, 'ε ni 'u 'a 'bi a 'mu ke', 'ε pu□v □ji', ε 'mu 'li ni -nɪni, ε 'mu gba a 'mu 'pεε -ni, 'ti- v 'mu□v bu te.

31 -Te 'a 'bio -kvannunyibli -mu', v 'ye de a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, -ε -bi 'waa plo nεε 'li bu dɪaki, 'u mu 'li 'kiun -mɔ, -tebli a pεpe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, 'u na□a -mɔ le.

32 Ε nɔ- mɔ 'kiun bu da□a, ε wen: -Mɔ -kvannunyɔ -bu, -kɔ 'cre, gba a pεpe -mu', 'n kɔ wen 'li -mu -mɔ, 'wen, 'ye □bu □yi□i 'pεε -ni, 'n te -mu bu, -te -nyaa 'mu le a -ti.

33 -Te 'n -nu, 'ni yru -na nyai, ke- -kɔ -bu nu wen -na 'bɪhɪan -mu', 'a nyai a yuyruo.

34 Ε nu□o, 'kiun a 'mu, 'ε kɔ yru'bibie dɪaki, 'a -ti, 'ε da 'a nyibli, ε wen: «Ba pu□v □ji', v 'mu□v □hɪvɛn □tu, -ε di□e nu, ε 'mu 'li ni -nɪni, ε 'mu 'na gba a pεpe -mu' 'pεε -ni -wε.»

35 -Ε -bi ke- -Yusu pi 'ki de, ε wen: «Kε- ni -do, 'na 'Baɪ -mu', -ε ni 'li yakɔ 'kwli, ε di 'aan 'yiye nu. -Tebli -mu', 'aan 'bio Nyɪsva a nyibli nu 'a mu 'yi □hlɔn le, 'bu mɔ, 'ba 'ye ni -hru 'a -ti -mɔ, 'ki 'li 'aan □wlv ki, -te 'kiun a 'mu, ε nu 'a nyiblo -mu' a □to, ke- Nyɪsva di 'aan □to nu -wε.»

19

*De -mv', -Yusu tɔɔ -ni, 'ki 'v nyibɔv kɔ nɔgba
'hven- bu -hihiε yrε a -ta'*

(Maki 10.1-12; Luku 16.18)

¹ -Tε -Yusu -wε tɔɔlε a 'mɔ -mɔ, -ε -bɪ ε -hɔn 'lɪ Galileblɔgba 'kwli nɪ, ε kɔ 'a -nagbɔpɔ* 'hven-, 'v mu 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, 'kɪ 'lɪ Suden a 'niki.

² Nyibli -hɔhɔv, v nɔ- yɪ -Yusu ɔwien lε kvε. Kɪklanyibli 'bɔ nɪ 'v, ε ni ɔe nɪ, 'waa 'kvε 'ε -wε.

³ Falisi ɔtumu* a nyibli -mɔ', -v nɪ 'v, v nɔ- 'yɪya 'v ɔv 'hɔv bɔ, -ε di ɔe nu, v 'mɔ 'v ɔv lε ɔtεε -nɪ, ε 'mɔ ka, 'kɪ 'v Nyɪsɔva ye'. ε nɔ kɔ -tɪ 'v yɪ ɔ lε 'beti -nɪ, 'v pɪ lε: « \square Bɪ Nyɪsɔva a tete hlε ɔe nɪ, -ε mɔ, -tonyiblo kɔ 'hru, 'kɪ bɔ pɔ 'lɪ 'a nɔgba -patv', 'kɪ 'v 'a -nε ɔdedede a -ta'?»

⁴ -ε -bɪ -Yusu ɔtu ɔnɔ ɔwɔn, ε wen: «'N pɔ ɔv ɔhaan-tɪ, -ε mɔ, a -hre ɔe nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔacrɪen 'kwli, -ε mɔ, 'kɔ a -wlu ɔtuule', -tε Nyɪsɔva yɪ la -tonyiblo nɪ ni, ε nu ɔ nɪ, -tonyiblo a 'mɔ, 'ε mɔ nyɪbeyugbe kɔ nɔgba 'hven-.

⁵ ε nɔ- kɔ -tɪ nyɪbeyugbe 'mɔ 'v 'a 'baɪ kɔ 'a 'dii 'hven- bu hie, ε 'mɔ nɔgba kɔ, ε kɔ 'a nɔgba a 'mɔ 'hven-, v 'mɔ 'hɔv bɔ -nɪnɪ -nɪ, v nɪ 'hven a 'mɔ, v 'mɔ -tonyiblogblo nɪ -do -hε.

⁶ ε ɔhen 'nyrε, -ε mɔ, v 'yɪ 'kɪ -tonyibli nɪ 'hven 'pa-, kεε, v mɔ -tonyiblo nɪ -do ɔnɔ. 'A -tɪ ɔ, nyɪbeyugbe kɔ 'a nɔgba 'hven-, Nyɪsɔva -nu, 'v -hε -tonyiblo nɪ -do, nyiblo ɔdɔ 'yɪ yɪ -blεε -nɪ, bu -hihiɔ ɔnɔ yrε.» Kε- -Yusu pɔ ɔnɔ yɪ.

⁷ -ε -bɪ Falisi ɔtumu a nyibli ɔtu ɔ ɔwɔn, v wen: «Dε- kɔ -tɪ, 'kɪ 'lɪ tete 'kwli, Nyɪsɔva a winwɔn-hanyɔ Moise 'ε hla ɔa, -ε mɔ, nyɪbeyugbe 'bɔ -hɔε bɔ pɔ 'lɪ 'a nɔgba -patv', -ε

-bi bu 'cru 'crien, -ε hlε□ε, -ε mɔ, ε pu 'li□i -patu', 'ti- bu -ha 'li 'crien a 'mu, bu -nyi □nε□ε?»

8 -ε -bi -Yusu wen 'ni: «'Aan □wli a 'gboklɔle a -ti □niɔ, Moise 'ε -nyi 'a mu 'hru, 'ki ba pu 'li 'aan nuɓi -patu' le. Kee, 'klo a -wlu□tuule', ε 'yi la 'mu le -ni.

9 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, nuɓba 'bu 'yi 'u 'a nyibi bu -hie, 'ti- 'a nyibi a 'mu 'bu pu 'li□i -patu', 'ti- 'bu ko nuɓba -bi, -ε -bi ε nu -wlawli.»

10 -ε -bi 'a -nagbopu yi 'ki□i 'ni -lee -ni, u wen: «'Bu mɔ, 'bu ni 'mu le, 'ki 'u nyibeɣugbe ko nuɓba 'hɛn- mɔ, -ε -bi ε nu -tεε, 'ki u 'ni 'kukɔɔ 'li -ni.»

11 -ε -bi -Yusu □tu □nu □won, ε wen: «ε 'yi nyibli a pepe 'pa-, u 'yi 'li□i 'li -we, bu yru -ti a 'mu le. Nyibli ni -do -mu', Nyisva -nyi 'kɔ, u nu-yru -ti a 'mu le.

12 ε ko -tebli -huɔhu, -ε ni□e, 'ki nyibeɣu 'ye ni ko nuɓi: -u -bi ni 'u, 'u 'yi 'yonukɔde, -u -bi 'u ni 'u, 'u -ha □nu botɔ, -ε di□e nu, u 'ni □ha nuɓi ko, -u -bi 'ni -ko□ɔ nuɓi, -ε di□e nu, u 'mu Nyisva a -kwan ni -do a -ti 'lu mɔ le -hie, Nyisva a 'mu, ε 'mu nyibli win ki -kɔɔ -ni. 'A -ti, nyiblo -bu, -ε -we 'li -ti -bu a kva'buble, ε nɔ- -bu 'ble□e kva.»

-Te -Yusu da la Nyisva, 'ki bu nu la 'yonu □haande -mɔ

(Maki 10.13-16; Luku 18.15-17)

13 ε ko la -nyrowo □du, 'u gba 'li 'yonu -Yusu yi, ε 'mu □nu dabu 'lu ble pu, ko, ε 'mu Nyisva da, Nyisva 'mu 'yonu a 'mu □haande -mɔ nu. Kee, -te -nagbopu* 'ye de a 'mu, -ε -bi u -twa 'waa -mɔ'pupe, u wen: «A 'ni 'haa 'li□i 'ku.»

14 Kee, -ε -bi -Yusu wen 'ni: «Ba -ha 'yonu me le, bu di 'ne- 'mu -mɔ. A 'ni 'kaa 'li □nu yi, -ε

nu□o, nyibli -mυ', -υ 'wι- 'yonυ -bυ yι, υ nu- di 'li Nyιsua a 'klo yrayrv 'kwli pa,»

¹⁵ 'ε -tua 'waa dabυι a 'lublepυpυυ, 'ε δε Nyιsua, 'kι bυ nu □nυ □haandε -mω. -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι ε -hωn 'li -tιtε a 'mυ nι, 'ε -mu.

*-Yusu kω gblotayu -mυ', -ε mω la dekonyc
'hwen-*

(Maki 10.17-31; Luku 18.18-30)

¹⁶ -Nyrωω □dυ 'kwli, gblotayu □dυ, ε nω- 'yιya 'υ -Yusu 'hυι bυ, 'ε yι□ι 'beti -nι, ε wen: «Tωonyo o, □haandε a 'dι -bι 'n di nu, 'tι- Nyιsua a 'klo yrayrv -mυ', -ε 'ye nι -we 'li, 'mυ□υ kω 'li?»

¹⁷ -ε -bι -Yusu wen: «De- kω -tι □nι yι 'mυ 'beti -nι, 'kι 'υ □haandε a -ta' 'li? Nyιsua nι -do, ε nω- mω □haannyiblo. 'Bυ mω, □nι yι□ι nι -hυε, 'kι Nyιsua bυ -nyi -mυ 'klo yrayrv -mυ', -ε 'ye nι -we 'li, -ε -bι □tuu 'υ 'a tete 'υ.»

¹⁸ -ε -bι ε 'beti□e nι, ε wen: «Tete a 'dι -bι 'n di 'υ □tuu -nι 'li?» -ε -bι -Yusu wen: «□Nι 'laa 'li nyiblo, □nι 'nuo 'li -wlawli, □nι 'yrie 'li, □nι 'pυυ 'li nyiblo hι kι,

¹⁹ □tuu 'υ -na 'baι kω -na 'dii 'hwen-, 'kι 'li nυεε 'kwli, nυε -na 'bιhιan -tonyiblo, □wι yι -tε -nu -na dιωnυ a nυεε.»

²⁰ -ε -bι gblotayu a 'mυ, ε wen: «'ε mω -tεε, tete a pεpε a 'mυ, 'n □tuu 'υ□υ nι. De a 'dι -bι 'n kω □bυ nu de?»

²¹ -ε -bι kε- -Yusu pι□ι yι, ε wen: «'Bυ mω, □nι -hυε -bυ 'sii 'υ yι pεpε, mu, -bυ plo -na kωkω-tεblι a pεpε, -bυ -nyi 'a 'wliye □hιυennyibli ιε, Nyιsua 'mυ -mυ □haandε gbagbυ -mω nu, 'kι 'li yakω 'kwli. □Nι nu 'kι□ι, -ε -bι kυε 'mυ □wien ιε, □mυ 'na -nagbopi* -he.»

22 Gblotayu -mɔ -bɪ, -tɛ ɛ 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -Yusu -hla, -ɛ -bɪ 'a ɔwɔ bi ɔhlɔn, 'ɛ -hɔn 'ʊɔʊ 'hʊɪ, -ɛ nuɔ, 'a kʊkɔ-tɛblɪ -hʊ nɪ dɪakɪ.

23 -Tɛ ɛ mu 'kɪ, -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopʊ yɪ, ɛ wɛn: «'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, ɛ di 'mʊ 'nɪ kla, 'kɪ dɛkɔnyɔ bʊ di 'lɪ Nyɪsʊa a 'kɔ yrayrʊ 'kwli pa.

24 'ɛ mɔ ɔhan-tɪ, ɛ kla 'mʊ nɪ, 'kɪ 'ʊ dɛkɔnyɔ -mɔ', -ɛ kuo nɛ 'a kʊkɔ-tɛblɪ ɔwɔ yɪ, bʊ kuo Nyɪsʊa ɔwɔ yɪ, bʊ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kɔ yrayrʊ 'kwli, 'ɛ -hi 'ʊ ɔgbukɪ-so* bʊ naa 'ʊ 'die a 'hʊɔ 'yri.»

25 -Yusu a pɔpɔwɪn a 'mʊ, ɛ maa nɛ 'a -nagbopʊ wɔn lɛ dɪakɪ. 'A -tɪ, ʊ wɛn: «'Bʊ kɔ bʊ nɪ 'mʊ lɛ, -ɛ -bɪ nyɪblo ɔdʊ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kɔ yrayrʊ 'kwli.»

26 -Yusu 'yɛ ɔnʊ -yeyɛ, ɛ wɛn: «'Kɪ 'lɪ -tonyiblo a dɪɔnʊ a 'kɪ 'kwli, ɛ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ kuo Nyɪsʊa ɔwɔ yɪ, 'tɪ- bʊ pa 'lɪ 'a 'kɔ yrayrʊ 'kwli. Kɛɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kɪ 'kwli, 'a -nɛ ɔdedede -wɛ 'lɪ nuelɛ.»

27 -ɛ -bɪ kɛ- Pielɪ pɪ -Yusu yɪ: «-A mʊ -mɔ -bɪ 'lɪ? 'Ye kɛ, -a hie 'ʊ -aan nyɪbli bʊ, ɛ kɔ -aan -tɛblɪ a pɛpɛ 'hʊɛn-, ɔa yɪ -mʊ ɔwɪɛn lɛ kʊɛ. 'A -tɪ, dɛ a 'dɪ -bɪ Nyɪsʊa di -a mʊ -nyɪ 'lɪ?»

28 -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyɪblo, tɪ -mʊ', -ɛ kɔ 'yri 'n di 'ʊ 'na bodɔɔgbata -mʊ' kɪ bʊ nɪ, 'kɪ 'lɪ 'kɔ yrayrʊ -mʊ' 'kwli, tɪ a 'mʊ 'yri, 'a mʊ -mʊ', -ʊ mɔ 'na -nagbopʊ nɪ -pu ɔtu 'ʊ 'hʊɛn, 'kɪ a di 'ʊ 'aan -nɛ gbatɪ kɪ blɛ nɪ -wɛ, -ɛ diɔe nu, a 'mʊ Yisraekʊɛ a ɔtugbi nɪ -pu ɔtu 'ʊ 'hʊɛn -bati lɛ -pʊʊ -nɪ.

²⁹ Kɔ, 'a -nɛ nyiblo 'bu hie 'u 'a 'kayo bu, kɔ 'a 'diayɔnu, kɔ 'a 'baɪ kɔ 'a 'dii, kɔ 'a nuɔba kɔ 'a 'yɔnu, kɔ 'a -cii 'hɛn-, 'na nuɛɛ a -ti, nyiblo a 'mu, -tebli Nyɪsɔa di□e -nyi, ε di 'ni -hu diaki, ε 'mu 'u 'a de -mu', ε hie 'u bu 'u -hi, Nyɪsɔa 'mu□u 'klo yrayru -mu' -nyi, -ε 'ye ni -wɛ 'li.

³⁰ Kɛɛ, nyibli -mu', -u ni 'u 'waa 'bio 'lu yi, 'ki 'li -tɛ ti nɛ -bu 'kwli, 'waa -huɔhuɪ, u nu- di 'li 'waa 'bio bu ni -nyrɔwɔ □du, ε kɔ, nyibli -mu', -u ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -tɛ ti nɛ -bu 'kwli, 'waa -huɔhuɪ 'mu 'u 'waa 'bio 'lu yi ni, -nyrɔwɔ □du.»

20

-Tɛ -Yusu pu la -cikɔnyɔ kɔ -kvannunyibli 'hɛn- a 'ledu

¹ (-ɛ -bi -Yusu pu 'ledu -bi, ε wɛn:) «Nyɪsɔa 'bu kɔɔ nyibli win ki, de ε 'wɪ yi, ε nɔ- -bu: 'Dudɔnyɔ gbagbu □du, ε nɔ- 'hri -nyrajruwɔ □du, 'ε mu -kvannunyibli lɛ □muɔ mɔ, -ε di□e nu, u 'mu 'a -kvan nu, 'ki 'li 'a -ci ki.

² -Tɛ ε 'ye yi-henyibli, -ε -bi ε kɔ □nu 'hɛn-, u -yra□a ni, 'ki bu 'pɛɛ □nu -nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye, 'ε lee □nu, 'ki bu mu 'a -kvan nu, 'ki 'li 'a -ci ki.

³ Muu 'u 'yru bu 'yaa 'u a ti 'yie, -ε -bi ε 'hri ni de, 'ε mu 'li -tɪtɛ -mu', nyibli -mu', -u □muɛ -kvan lɛ, u yi 'u blɛ ni, 'ki 'u -tɪtɛ a 'mu, 'ε ye 'u nyibli -bi bu, -u 'ye ni nu -kvan □du.

⁴ -ɛ -bi ε wɛn: Ba mu 'li 'na -ci ki -wɛ, a 'mu -kvan nu. 'Wliye -mu', -ε blɛɛ nɛ 'a mu yi, 'n di 'a mɔ□ɔ 'ni -nyi.

⁵ ε nɔ- mɔ nyibli a 'mu, bu mu 'li 'a -ci ki. Muu 'u 'yru bu nyra bu a ti 'yie, -ε -bi ε 'hri ni de, 'ε

mu -kvaannunyibli -bi le □muo mo. De ni -do a 'mu, e no- e -nu 'yru-hiile a ti 'yri.

6 -Te e hie 'li -haawo ni -do, nyibli 'mu -kvan bu -nyraa -ni, -e -bi e 'hri ni de, 'e mu 'li -tite -mu', nyibli -mu', -u □mue -kvan le, u yi 'u ble ni, 'e ye 'u nyibli -bi bu de, e wen: De- ko -nyrowo -gbu -bu, a yi mo -hii -ni, 'ki a 'ye ni nu -kvan 'li?

7 -E -bi u □tu□o □won, u wen: Nyiblo □du 'yi -a mu -kvan -mo -pu a -ti □ni. -E -bi e wen: 'Bu ni 'mu le, -e -bi ba mu 'li 'na -ci ki -we, a 'mu 'na -kvan nu.

8 -Te 'yru yi 'li yako 'kwli le ni -we, -e -bi -cikonyo da 'a -kvaannunyibli a nyiblo gbagbu ni, e wen: Da -kvaannunyibli a pepe, □mu □nu 'pee -ni. Yi-henyibli -bu 'pee -ni, u nu- mo nyibli -bu, -u pee 'to, 'n pu -kvan ki. E no- -di nu -nunu, yi-henyibli -mu', 'n pu wen -kvan ki, □mu □nu ki ye.

9 Nyibli -mu', -u nu -haawo ni -do a -kvan, -te u -di, u 'ye -nyrowo 'mumu a 'wliye.

10 -Te nyibli -mu', -u mo wen yi-henyibli, u pu wen -kvan ki, u 'ye de a 'mu, -e mi 'lu -mo, -e -bi 'waa □wli wen, 'waa -ne 'wliye di 'ni -hu, e 'mu 'u 'waa 'bio a -ne 'u -hi. Kee, u -nyi □nu -nyrowo 'mumu a 'wliye -we.

11 -Te u -nyi □nu 'wliye a 'mu, -e -bi u pu -cikonyo yru le,

12 u wen: Nyibli -mu', -u pee 'to, -u nu -haawo ni -do a -kvan, ko -a mu -bu, -u -tua wen 'li □huen a 'yiye, -nyrowo -gbu -bu 'kwli, 'yru yi ke yi -huen -ni, u ko -a mu 'huen-, 'wliye ni -do, e no- □pee ne -a mu.

13 Kee, -cikonyo □tu 'a nyiblo ni -do □won, e

wen: 'Bɪhɪan o, 'n 'yɪ -mʊ -kaa -nɪ. ɔ̃Bɪ -kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a 'yɪ wɛnɛ -yra, 'kɪ ɔ̃bʊ 'pɛɛ wɛn -mʊ -nyrɔwɔ 'mumu a 'wliye.

14 'A -tɪ o, gba -na 'wliye, -bʊ mu. Nyibli -bʊ, -ʊ pɛɛ 'tɔ, 'n pʊ 'ʊ -kʊan 'yie, 'wliye nɪ -do -mʊ', 'n -hʊa ɔ̃bʊ -nyi ɔ̃nʊ, 'wliye nɪ -do a 'mʊ, ɛ nɔ- 'n -hʊa ɔ̃bʊ -nyi -mʊ -wɛ.

15 -Tɛ 'n nɪ 'na kʊkɔ-tɛblɪ a naale, 'mɔ kɔɔ 'lɪɔ̃tɪ -mɔ. ɔ̃Bɪ ca ɔ̃tɪui, -tɛ 'na ɔ̃wɛlʊ nɔ yɪ a -tɪ?»

16 -ɛ -bɪ -Yusu wɛn 'nɪ de: «'A -tɪ o, nyibli -bʊ, -ʊ nɪ 'lɪ 'waa 'bio bʊ, -nyrɔwɔ ɔ̃dʊ, ʊ nʊ- di 'ʊ 'waa 'bio 'lu yɪ nɪ, ɛ kɔ, nyibli -mʊ', -ʊ nɪ 'ʊ 'waa 'bio 'lu yɪ, ʊ nʊ- di 'lɪ 'waa 'bio bʊ nɪ.»

*-Tɛ -Yusu hla la 'a 'kʊkʊɔ kɔ 'a 'klɔ'hɪhru a -tɪ, 'a 'wɪ nɪ ta a 'wɔ, nɔ- -bʊ
(Makɪ 10.32-34; Luku 18.31-34)*

17 -Tɛ -Yusu -yre, -ɛ -bɪ ɛ 'tɪɛ gbɛ 'hru 'lu -mɔ, ɛ kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊɛn-, 'ʊ mi 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli. Bʊ yɪ 'kɪ 'hru nɪ nɛ, -ɛ -bɪ -Yusu da 'a -nagbopʊ nɪ -pu ɔ̃tɪ 'ʊ 'hʊɛn nɪ, 'ʊ bii yɪ, 'ɛ lee ɔ̃nʊ, ɛ wɛn:

18 «Ba pʊ 'mʊ nʊa yɪ bʊ. Jrusɛdɪɔ, -a mi 'lɪ 'kwli, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'kɪ ʊ di 'lɪ 'mʊ Nyɪsʊa a -cɔhlʊnpinyʊ* gbagbɪ -jɪ' pʊ, kɔ tetetɔɔnyʊ 'hʊɛn-, ʊ 'mʊ 'mʊ -bati lɛ -pʊɔ -nɪ, ʊ 'mʊ lɛ pʊ, 'n blɛɛ 'kʊkʊɔ yɪ.

19 'Bʊ -hi, 'tɪ- ʊ 'mʊ 'mʊ nyibli -mʊ', -ʊ 'yɪ Nyɪsʊa -yɪ -jɪ' pʊ, nyibli a 'mʊ, ʊ 'mʊ 'mʊ 'caa -nɪ, ʊ 'mʊ 'mʊ lɔkɔ -bii -nɪ, 'tɪ- ʊ 'mʊ 'ʊ 'mʊ tugbɛ 'yie -kɔɔ -nɪ, -ɛ diɔ̃e nʊ, ʊ 'mʊ 'mʊ 'la. -Nyrɔwɪ nɪ 'hʊɛn 'bʊ -hi, ta a -nyrɔwɔ, Nyɪsʊa kɔ bʊ -ha 'lɪ 'mʊ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ, bʊ -ha 'mʊ 'klɔ.»

-Te Saki kɔ Saan 'hɛn-, 'waa 'dii lee la -Yusu, -ε mɔ, ε -hɛε□ε ni, 'a 'yonɔ bu ni -hwan 'v -Yusu 'hwi bu, 'ki 'li Nyɔsɔa a bunɔle'

(Maki 10.35-45)

²⁰ -Te de a 'mɔ, ε -hi, -ε -bi Sebede a nugba, ε nɔ- 'yɔya 'v -Yusu 'hwi bu, ε kɔ 'a 'yonɔ ni 'hɛn 'hɛn-, -v mɔ -Yusu a -nagbopɔ* Saki kɔ Saan, 'ε bla□a kwɔlɔ yi bu, -ε di□e nu, ε 'mɔ□v de -hɔa.

²¹ -ε -bi kε- -Yusu pɔ□ɔ yi, ε wɛn: «De a 'di -bi -hɛε □bu nu, 'ki 'v -mɔ -mɔ 'li?» -ε -bi ε □tu□o □wɔn, ε wɛn: «Ti -mɔ', -ε kɔ 'yri -di nyibli a pepɛ win ki -kɔɔ -ni, 'ki 'li Nyɔsɔa a bunɔle', 'n -hɛε□ε ni, -bu wɛn, 'na 'yonɔ ni 'hɛn -bu, bu ni 'v -mɔ 'hwi bu, -do 'ki 'li -na diidekɔbia ki, -do -bi 'ki 'li -na kamlakɔbia ki.»

²² Kε- -Yusu pɔ □nu yi: «De -bu, a -hɛε, de bu di 'nyre □hɛn, a 'yɔ□ɔ -yi. □Bi □hɛɛndɔ -mɔ', 'n di 'ye, a -wε 'li ba 'ye□e ni?» -ε -bi v wɛn: «-A -wε 'li□ɔ ni.»

²³ -ε -bi ε wɛn: «'ε mɔ □han-ti, □hɛɛndɔ a 'mɔ, 'n di 'ye, a 'mɔ□v 'ye. Kεε, nyiblo, -ε kɔ -bu ni 'na diidekɔbia ki bu, kɔ, nyiblo -bi -mɔ', -ε kɔ -bu ni 'na kamlakɔbia ki bu, ε 'yi 'mɔ 'pa-, 'ni -wa□a li □nu 'nyre ni. 'Na 'Baɔ Nyɔsɔa a □gbɛtɔ, ε nɔ- di nyibli a 'mɔ 'nyre wa.»

²⁴ -Te -nagbopɔ ni -pu -bi -mɔ', v wɔn -ti a 'mɔ, 'ɔɔayɔnɔ ni 'hɛn, v lee -Yusu, -ε -bi v -tɔa 'waa yɔv a lepɔle.

²⁵ ε nɔ- mɔ -Yusu bu da 'waa pepɛ, ε wɛn: «A yi□e ni, -ε mɔ, 'kɔ -bu a 'luyɔnɔnyɔ, -v nεε 'waa dakɔ, v □tui □nu □hɛɛn, 'v yi □nu 'pɔ. 'Waa 'kɔnde a 'mɔ, v nii 'li□ɔ 'cre 'kwli.

²⁶ 'A mɔ -mɔ -bi, ε 'yi yi -blεε -ni, bu □ti 'mɔ

λε, 'ki 'li 'a mu 'nyɪ. Nyiblo 'bu -hɛ bu mɔ 'aan naanyɔ, nyiblo a 'mu, ε blɛɛ yɪ, bu mɔ 'aan -hɛɛnyɔ.

²⁷ Ε κɔ, 'ki 'li 'a mu 'nyɪ, nyiblo 'bu -hɛ bu mɔ 'aan 'luyɪnyɔ, nyiblo a 'mu, ε blɛɛ yɪ, bu -wɛ -mɔ, 'ki bu -hɛɛ nɛ 'aan pɛpɛ.

²⁸ 'Na 'mumu -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n 'yɪ -di, 'ki nyibli bu -hɛɛ 'mu, kɛɛ, 'n di nɪ, 'ki ɔbu -hɛɛ nyibli, ε κɔ, ɔbu -ha 'na dɪɔnu, 'mu 'ku, -ε diɔɛ nu, 'na 'kɔkɔɔ a 'mu, ε 'muɔɔ nu, Nyɪsɔa 'mu nyibli -hɔɔhɔɪ ɔgblɛ, 'ki 'u 'waa dɛ 'kuku -mɔ.»

-Tɛ -Yusu nu laɔa, 'yii'dɔnyɔ ɔɔv, 'waa 'yii klɛ la yɪ

(Maki 10.46-52; Luku 18.35-43)

²⁹ -Tɛ dɛ a 'mu, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu κɔ 'a -nagbɔpɔ* 'hɛn-, 'ki u -hɛn 'li 'dɪɔ -mu', u dɛɛ Seliko 'kwli. -Tɛ u yɪ 'dɪɔ a 'mu 'kwli nɪ ɔti, nyibli -hɔɔhɔɪ kɛɛ ɔnu ɔwien.

³⁰ 'Hru a 'mu, u nɛ, ε nɔ- κɔ 'nyɪa 'yri 'yii'dɔnyɔ nɪ 'hɛn nɪ 'u bu. 'Yii'dɔnyɔ a 'mu, u 'wɪn nɪ, -ε mɔ, -Yusu, ε nɔ- yɪ -hi. Ε nɔ- mɔ bu 'yaa 'li win, u wen: «Tɔɔnyɔ o, Dafidɪ a 'Yu, yru -aan nyai mɔ!»

³¹ Nyibli -mu', -u nɪ 'u -tuo a 'mu ki, u -tɔa 'waa -mɔ'pɔpɔ, u wen: «Ba ma wien mɔ!» Kɛɛ, u hɪa nɪ, 'u 'sii yɪ, 'u 'yɛɛ 'li win, u wen: «Dafidɪ a 'Yu, yru -aan nyai mɔ!»

³² -Tɛ -Yusu 'wɪn 'waa win, -ε -bɪ ε nyra bu, 'ε da ɔnu. -Tɛ u nyre 'uɔɔ 'hɔɪ, -ε -bɪ -Yusu 'beti ɔnu nɪ, ε wen: «Dɛ a 'dɪ -bɪ a -hɛɛ, ɔbu nu, 'ki 'u 'a mu -mɔ 'li?»

³³ -ε -bɪ u wen: «Tɔɔnyɔ o, -a -hɛɛ -bu nuɔo, -aan 'yii -bu, -u klɛ, bu klɛ yɪ!»

34 Ε νο- μο -Yusu bu yru 'waa nyaɪ, bu -hren 'waa 'yii ɛ. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi υ ni 'hʋen a 'mu, υ -tʋa leyuyruo, 'υ bi 'υ -Yusu ke', 'υ -tʋa 'a □wienɛkɔkɔɛ.

21

-Te -Yusu 'ya la Jrusredɔ 'kwli

(Maki 11.1-11; Luku 19.28-40; Saan 12.12-19)

1 -Te -Yusu ko 'a -nagbopu* 'hʋen-, υ mi 'li Jrusredɔ 'kwli, -ε -bi 'ki υ nyre 'li 'dɔ -mu', -ε ko 'nyre mo Betifase 'kwli, -ε ni 'υ dɔgba -mu' □hlon, -ε ko 'lu olifieti ni 'li, -Yusu 'ε lee ne 'a -nagbopu ni 'hʋen.

2 Ke- ε pi □nu yi: «'Dɔ -mu', -ε ni 'li 'a mu ye', ba mu 'li□i 'kwli. 'Ba 'ya 'dɔ, a di yeε 'υ 'kasra ko 'a 'yu 'hʋen-, υ mu ba bu. 'Ba yeε 'υ □nu bu, -ε -bi ba □wɛ □nu, ba ya 'mu □nu yi.

3 Nyiblo □du 'bu 'beti 'a mu, -ε -bi ke- ba pu: Kukonyo, ε no- -hʋe □nu. 'Ba hla□a, ti ni -do a ti 'yri, ε di 'ni wen, a 'mu 'li □nu 'li ya.»

4 De a 'mu, ε mu 'lu -mo, -ε di□e nu, -ti -mu', Nyɪsua a winwlon-hanyo* hla la, ε 'mu -nue -ni. -Ti a 'mu, ε no- -bu:

5 «Ke- ba pu Siondɔ (-ε mo Jrusredɔ) a nyibli yi: Ba 'ye ke, 'aan -ne Bodɔ, ε no- yi 'ne- 'a mu -mo di.

ε □tu 'li 'a dɔnu ni,

'ε 'ya 'υ 'kasra ki, ε ko 'kasrayu 'hʋen-.»

6 -Te -Yusu lee la 'a -nagbopu ni 'hʋen a 'mu, -ε -bi υ mu ni, 'υ nu de -mu', -Yusu lee □nu,

7 'υ ya 'kasra ko 'a 'yu a 'mu 'hʋen- -Yusu yi. -Te υ 'ya □nu, -ε -bi 'waa danɪ ko 'waa wlawli 'hʋen-, ε no- υ pu 'υ 'kasri a 'mu ki blɛ, -ε di□e

nu, -Yusu 'bu 'ya 'b□v ki, ε 'mu danu a 'mu ki bu nu. (-E nu□o, ε tve □ne nyibli nu, -ε mo, ε mo bodio □nuo, -ε ye 'li kibuwēenle 'li, ε 'yi tu 'pa-, ε 'nu -ya□a 'li□i 'li. E no- ko -ti, 'ε 'ya 'b 'kasri a 'mu ki.)

⁸ -Te v yi 'li nu di, nyibli -huohvu pu 'v 'waa danu 'hru wlon ble. -U -bi nu 'v, 'v 'be -hugbi, 'v pu 'v□v 'hru wlon ble, -Yusu 'ε ne□ε kle,

⁹ nyibli 'v ne□ε ye' le, ko, -v bi 'v yi□i □wien le kve. Ke- v ni, 'v 'yee 'li win, v wen: «-Na 'wio, Dafidu a 'Yu, -mo -bu, -ε yi 'li di, 'ki 'li Kvkonyo Nyisva a 'nyre 'kwli. Nyisva bu ko -ti a 'yi'bvale, 'ki 'li yakō 'kwli!»

¹⁰ -Te -Yusu pa 'ki 'li Jrusredio 'kwli, -ε -bi 'dio mi 'li, 'ε yi 'li di, 'v yi le 'beti -ni: «Nyiblo a 'du -bu ε pa 'mu 'li?»

¹¹ -E -bi nyibli wen: «E no- mo Nyisva a winwlon-hanyo -Yusu. 'Ki ε 'ti 'li Nasaletu, 'ki 'li Galileblugba 'kwli.»

-Te -Yusu bla la -tebliplonyibli le, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli

(Maki 11.15-19; Luku 19.45-48; Saan 2.13-22)

¹² -Yusu -mo -bi, 'ki 'li Nyisva a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ki ε pa 'li. 'Ki 'li -yaa a 'mu 'kwli, 'ki puplonyibli nu 'li, 'wlugba-tebli -bu, v ni, 'v yi Nyisva a -cohlon pi, ε no- v ple. 'Ki 'v -tite nu -do a 'mu, 'ki 'wli'cicinyu nu 'v -we, 'v yi hrapwli 'cici -ni. -Te -Yusu yee 'v □nu bu, -ε -bi ε -tua 'waa lebubla, 'ε yi 'wli'cicinyu a 'teble yi ble □jijri -ni, 'ε 'nyree 'li -hungboplonyu a gbatu yre.

¹³ Ke- ε pi □nu yi, ε wen: «U 'cru la 'li□i Nyisvacrien 'kwli nu, -ε mo: Nyisva wen 'ni: 'Na

'kayu ni 'u ni, -ε di□e nu, nyibli 'mu 'li 'mu -daa -ni.» Kε- -Yusu pi de, ε wen: «Kεε, 'a mu -mɔ -bi, a ni 'kayu a 'mu 'yiyriyibli a 'kayu -mɔ'.»

14 Ti ni -do a 'mu 'yri, -ε -bi 'yii'dɔnyu kɔ niannyu 'hɛn-, u nu- 'yɪa 'u -Yusu 'huɪ bu, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwli, -Yusu, 'ε nu□o, 'waa 'kɔε 'ε -wε.

15 Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyu* gbagbi kɔ tetetɔnyu -mu', -u ni 'u -tuo a 'mu kɪ, u 'ye □wɪlekεε-tebli a 'mu ni, -Yusu -nu, 'u 'wɪn 'yonu a win, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'yonu a 'mu, 'u 'yεε 'li win, 'u pi lε: «-Na 'wio, Dafidi a 'Yu!» Ε nɔ-nu□o, nyibli gbagbi a 'mu, 'u bi yru' lε,

16 'u lee -Yusu, -ε mɔ: «□Bɪ -ti -mu', u hɛ, □yɪ□ɪ 'ni 'wɪn?» -ε -bi -Yusu wen: «Iin, 'n yɪ□ɪ 'ni 'wɪn. 'N pu□u □haan-ti, -ε mɔ, -ti -mu', u 'cru la 'li Nyɪsvacriɛn 'kwli, a -hre□e ni. -Ti a 'mu, ε nɔ-bu: Nyɪsua o, 'n nu□o ni, 'yonu kɔ 'nyɪnyayonu 'hɛn- 'u pi -mu 'nyre lε -wε.»

17 -Tε ε pu 'kɪ lε, -ε -bi ε -hɔn 'u □nu 'huɪ, 'ε mu 'li Betanidɔ 'kwli. 'Kɪ ε pεε 'li.

-Tε -Yusu pu la tugbe -mu', u dεε figie 'jɔ -mɔ (Maki 11.12-14,20-24)

18 -Tε -nyre -nyε, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, u yɪ -mε kle, 'u yɪ 'li Jrusredɔ 'kwli di. Bu yɪ 'kɪ ni di, -ε -bi 'kanu bi 'li -Yusu 'kwli.

19 Bu ta 'kɪ 'li ye' lε, -ε -bi ε 'ye tugbedu -mu', u dεε figie ni. 'Kɪ ε nyra 'u 'hrunya 'yri bu, 'ε mu 'u□u □hlɔn, kεε, hawi ni -do, ε nɔ- ε yεε 'li□ɪ yra bu. Ε nɔ- mɔ bu lee tugbe a 'mu, -ε mɔ: «Kɔε kε 'kɪ mɔ bu, □ni 'tuɔ 'kɪ 'kui de, 'kɔ -mɔ 'kɔ.» Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi tugbe a 'mu, ε 'ku ni.

20 -Tε -Yusu a -nagbopυ 'ye δε a 'mυ, -ε -bι 'waa
 □wli kεε λε διakι, 'υ 'beti -Yusu, υ wen: «Dε- nu
 'kι□ι, tugβε -bυ, 'ε 'wυ 'υ ti ni -do a 'ti 'yri, 'ε 'ku
 'li?»

21 -ε -bι -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «'N yι
 'a mυ 'ni -lee -ni, -ε mɔ, 'bυ mɔ, 'ba kuo Nyɪsua
 □wlb yι -tεε, ε kɔ, 'ba 'ye ni pυ gble, a -we 'li ba
 nu δε -bυ, 'n nuu tugβε -bυ -mɔ ni. ε 'yι δε ni
 -do a 'mυ 'pa-. A -we 'li ba lee dɔgba -bυ ni -we:
 -Hɔn mɔ -tite -bυ, -bυ bi 'li 'yru -mɔ, -ε -bι δε a
 'mυ, ε di mu 'lu -mɔ.

22 'Bυ mɔ, 'ba yι Nyɪsua δε ni -hυε, 'ba kuo □ne
 □wlb yι, -ε mɔ, ε di□e 'a mυ 'ni -nyi, 'ε mɔ □han-tι,
 ε di 'a mɔ□ɔ 'ni -nyi.»

-Tε -Juukβε a naanyυ, υ yι la -Yusu λε 'beti -ni,
 -ε mɔ, nyɔ- -nyi□e 'kli, 'kι bυ nu -tebli -mυ', ε ni
 (Maki 11.27-33; Luku 20.1-8)*

23 -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι 'kι -Yusu mu
 'li Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'ε -twa nyibli
 Nyɪsua a -ti a tɔɔle. Bυ ni 'kι 'li tɔɔle 'kwli, -ε
 -bι Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyυ* gbagbi, υ kɔ -Juukβε
 a 'blυ a nyibli -bι 'hυen-, υ 'yɪya 'υ□υ 'hυι bυ, υ
 wen: «Nyiblo a 'di -bι -nyi 'kι -mυ 'kli, 'kι -bυ bla
 -tebliplonyibli -bυ λε 'li? Nyiblo a 'di -bι -lee -mυ
 -we, -bυ nu -tebli a pεpe -bυ, -ni 'li?»

24 -ε -bι -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «'Na
 'mumu -bυ, 'n di 'beti 'a mυ δε. 'Bυ mɔ, 'ba -hιhιa
 'mυ kle, -ε -bι 'n di 'a mυ kle 'ni -hιhιa -ni -we.

25 □Bυ 'beti 'a mυ: Nyiblo a 'di -bι -lee la Saan,
 'kι bυ pυ la nyibli 'nie 'lu λε 'li? □Bι Nyɪsua □niɔ,
 -υ'υ- -tonyibli □niɔ?» -ε -bι υ -twa 'waa diɔnυ a
 λε'betile, υ wen: «-Bι' -a di 'kι pυ 'li? 'Bυ mɔ, □ba
 pυ λε: Nyɪsua -lee la 'ne□ε, -ε -bι ε di □hιan -mɔ,

ε 'mυ -a mυ 'beti -ni: -Ti -mυ', Saan hle la, de- kō -ti 'a 'yι 'kιϫι ϫhaan-tι -pυ 'li?

26 Mō, 'bυ mō, ϫba pυ le: -Tonyibli ϫniō, -ε -bι nyibli kō bυ yee ne -a mυ -ti, -ε nuϫo, -tonyibli a pεpe pυϫυ ϫhaan-tι, -ε mō, Saan mō la Nytsua a winwlon-hanyō* ϫniō.»

27 Ε nō- nuϫo, 'υ ϫtu -Yusu ϫwōn, υ wen: «-A 'yι 'a ϫdedede -yi.» -ε -bι -Yusu wen: «'Na 'mumu, 'n 'yι 'liϫι 'li -wε, ϫbυ lee ne 'a mυ -wε, nyiblo a 'dι -bι, -ε -nyi 'mυ 'kι, 'kι ϫbυ nu -tebli a pεpe -bυ, 'n ni.»

-Yusu pυ la 'bai kō 'yonυ ni 'hven a 'ledυ

28 -ε -bι ke- -Yusu pι -Juukβε* a naanyυ yι, ε wen: «'N -hve ϫbυ pυ 'a mυ 'ledυ yι, -ε diϫe nu, de a di 'lu -mō le -hie, 'mυϫυ 'ye. Nyibehan ϫdυ, ε nō- kō la 'yonυ nyibepυ ni 'hven, 'ε lee la 'a yι-heyu, ε wen: 'Na 'yυ o, mu ke 'li -ci kι, ϫmυ 'na -kvan nu.

29 -ε -bι ε -hιhιa 'a 'bai kle, -ε mō: 'N hιa ni, 'ni -muϫo li. Kee, muu 'υ ye', -ε -bι ε 'ci ci 'a 'lule-hihie ni, 'ε mu 'li 'a 'bai a -ci kι, 'ε mu -kvan nu mō.

30 De ni -do 'a mυ, nyibehan a 'mυ, ε te wen 'a yι-heyu -mō, ε nō- ε te 'a 'hven a 'yυ -mυ' -mō -wε. Ε nō- mō -bι, ε wen: -Aa, 'na 'bai o, 'n di 'li 'ni mu. Kee, ε 'yι 'li -mu.»

31 -ε -bι -Yusu yι 'kι -Juukβε a naanyυ -mυ' 'ni 'beti -ni, ε wen: «'Kι 'li 'yonυ ni 'hven a 'mυ 'nyi, nyiblo a 'dυ -bι, -ε ϫtuu 'υ 'a 'bai 'li?» -ε -bι υ wen: «Yι-heyu ϫniō.» -Yusu yι 'kι ϫnu 'ni -lee -ni, ε wen: «'N yι 'a mυ 'ni -lee -ni -tee, nyibli -mυ', -υ di 'li Nytsua a 'klo yrayrυ 'kwli pa, υ nu-

mɔ 'blɔwli'tɪnyɔ kɔ 'lawlunɔgbɪ 'hɔɛn-. 'A mu -mɔ -bɪ, a 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ ba pa 'lɪ.

³² 'N hlɛɪ nɪ, -ɛ nuɪ, 'a mu Yisraekɔɛ, Saan Batisɪ di 'nɛ- 'a mu 'nyɪ, 'ɛ tɔɔ nɛ 'a mu 'hru -mɔ', -ɛ 'sii 'v yɪ, a di gba. Kɛɛ, -tɪ -mɔ', ɛ -hla, a 'yɪɪ ɪhaan-tɪ -pɔ. Nyibli -bɔ, -v mɔ 'blɔwli'tɪnyɔ, kɔ 'lawlunɔgbɪ 'hɔɛn-, v nu- pɔɪ ɪhaan-tɪ, 'v 'cɪcɪ 'waa nununɪlɪ. -Tɛ a 'ye dɛ a 'mɔ, a 'yɪ Saan a 'mɔ nɔa yɪ bɔ -pɔ, 'a 'yɪ 'aan nununɪlɪ 'cɪcɪ -nɪ.»

-Tɛ -Yusu pɔ la -ci'yieɪtɪnyɔ, -v kɔ la -balɔ a ledɔ

(Makɪ 12.1-12; Luku 20.9-19)

³³ (-Yusu 'tɛ yɪ 'lɪ -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ a 'mɔ kɔ -Juukɔɛ* a naanyɔ -bɪ 'hɔɛn- -mɔ -hlee -nɪ 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbaɔ a -yaa 'kwli.) ɛ wɛn: «Ba pɔ 'mɔ nɔa yɪ bɔ, 'mɔ 'a mu ledɔ -bɪ yɪ pɔ: -Cikɔnyɔ ɪdɔ, ɛ nɔ- -ci la 'a -ci. 'Kɪ 'lɪ -ci a 'mɔ 'kwli, ɛ 'dɔɔ 'lɪ 'lili ɪdɔ. 'A 'yɔ, ɛ tɔɪ, v dɛɛ ɪnɛ rɛsɛn. 'Dɔdɔnyɔ a 'mɔ, 'a ɪgbɛtɔ, ɛ nɔ- -ha 'a -ci a 'mɔ yɪ, 'ɛ 'blɔ 'lɪ 'hɔɔ gbɛtɛɛ 'kwli lɛ, -ɛ diɪe nu, 'bɔ yɪ 'a 'yɔ nɪ 'plɔɛ, 'a 'nie 'mɔ 'lɪ 'hɔɔ a 'mɔ 'kwli lɛ bi, ɛ 'mɔɪ nɔ -mɔ' nu. ɛ nu 'hɪ-gbɔ -wɛ, -ɛ kɔ kɪ v di 'v bɔ nyra, v 'mɔ -ci 'yie ɪtu, 'yiyɪnyibli a -tɪ. -Tɛ ɛ -wɛ -kɔan a pɛpɛ a 'mɔ -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ lee -kɔannunyibli ɪdɔ, 'kɪ bɔ mu -ci a 'mɔ, 'a -kɔan nu, -ɛ diɪe nu, 'a 'dɔdɔ-tɛblɪ 'bɔ -tɔ, v 'mɔɪ 'a 'kɪbɪa -nyɪ, -kɔannunyibli a 'mɔ, 'waa 'mumu, v 'mɔ 'waa -nɛ 'kɪbɪa kɔ -wɛ. -Tɛ -cikɔnyɔ a 'mɔ, ɛ -wɛ -kɔan a 'mɔ a yɪblɛɪtutulɛ -mɔ, -ɛ -bɪ ɛ mu 'dagba blɔblɔ.

³⁴ -Tɛ 'dɔdɔ-tɛblɪ a 'cɪcɛti nyre 'v, -ɛ -bɪ -cikɔnyɔ a 'mɔ, ɛ lee nɛ 'a lɛlɛnyɔ -bɪ, 'kɪ bɔ mu 'lɪ

-ci'yie□tunyub -mɔ, v 'mu □nu 'ciε-tebli -mu', -ε bleε -cikonyo yi -nyi, v 'mu □ne□ε yi ya.

³⁵ -Te lelenyub a 'mu, v nyre 'li, -ε -bi -ci'yie□tunyub a 'mu, v klo □nu ni, 'v bi lelenyub -bi -tεε, 'ti- 'v 'la 'a 'yεε -bi, 'v pu ta a lelenyub 'hu -mɔ le, 'v 'la□a.

³⁶ -Te -cikonyo 'win de a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, -ε -bi ε lee ne 'a lelenyub -bi de. Nyibli a 'mu, v nu-hu, 'v -hi 'v yi-henyibli -mu', ε lee mɔ. Kee, de ni -do, -ci'yie□tunyub -mu', v nu yi-henyibli -mu' -mɔ, ε ni -do a 'mu, ε nɔ- v nu 'waa de -bi -bu -mɔ.

³⁷ -Te lelenyub a 'mu, v -hi, -ε -bi ε lee ne 'a □gbetu a 'yu, 'ki bu mu 'li □nu -mɔ, -ε nu□o, 'a □wlu wen 'ni: -Te ε mɔ 'na 'yu, v di ko 'a 'v□tuule.

³⁸ Kee, -te -ci'yie□tunyub -mu', v 'ye 'yu a 'mu, -ε yi 'li di, -ε -bi ke- v pi, 'ki 'li 'waa dionub 'nyi: Nyiblo -bu, -ε di -ci -bu ko -nyrowo □du, ε nɔ- yi 'li di. 'A -ti, -ba 'la□a, -a 'mu -ci -bu ko,

³⁹ 'v klo□o, 'v 'hrowo 'li□i -ci 'kwli, 'v 'la□a.»

⁴⁰ -ε -bi -Yusu wen 'ni: «'A mu 'n yi 'beti -ni, nyiblo -bu, -ε ko -ci a 'mu, 'bu -di, de a 'di -bi ε di -ci'yie□tunyub a 'mu -mɔ nu 'li?»

⁴¹ -ε -bi v □tu□o □won, v wen: «'Crekonyibli -mu', ε 'yi 'li□i 'li -we, bu yru 'waa nyai, ε 'mu □nu 'la, 'ti- ε 'mu 'li -ci a 'mu 'li -ha, ε 'mu□ub -ci'yie□tunyub yrayri -bi -nyi, 'dudɔ-tebli a 'cieti 'bu nyre 'v, v 'mu□ub 'a 'kibia -nyi.»

⁴² -ε -bi ke- -Yusu pi □nu yi, ε wen: «-Ti -bu, v 'cru la 'li Nyisvacrien 'kwli, 'n pu□ub □haan-ti, a -hre□e ni. -Ti a 'mu, ε nɔ- -bu:

'Katuo -mu', 'kayupunyub 'yi -hua bu nuu -kvan 'yri,

υ πρ 'kɪbɪa kɪ,
 ε nɔ- -hɛ 'kayu a 'mɔ a 'katuo gbagbu.
 Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔva, ε nɔ- nu□o, 'ɛ -hɛ 'katuo gbagbu,
 'tɪ- 'ɛ nɔɔ 'yie klɛ, 'kɪ 'v -a mɔ -mɔ.»

⁴³ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu πɪ de ε wen: «'N yɪ 'a mɔ 'nɪ
 -lee -nɪ, 'a mɔ Nyɪsɔva a dakɔ -mɔ', Nyɪsɔva kɔɔ
 win kɪ, □haandɛ -mɔ', ε ni 'a mɔ 'yɪ □hlɔn lɛ, -ɛ
 -hɔɛn 'lɪ 'aan win a kɪkɔɔlɛ 'kwli, ε di 'a mɔ□o -jɪ'
 'nɪ -ha, ε 'mɔ□v dakɔ -bɪ -nyɪ, -v di 'v Nyɪsɔva 'v
 □tuu -nɪ. [

⁴⁴ Nyiblo 'bɔ bi 'v 'katuo a 'mɔ kɪ, ε kɔ bɔ -yɪyɛ
 lɛ, mɔ, 'katuo a 'mɔ, 'bɔ bi□e kɪ, ε di wɔwɔ□a lɛ.]»

⁴⁵ Nyɪsɔva a -cɔhlɔnpinyɔ gbagbɪ kɔ Fal-
 isi□tumu* a nyibli -mɔ', -v nɪ 'v -tuo a 'mɔ kɪ, v
 'wɪn 'ledɔɪ a 'mɔ nɪ, 'v yru□o, -ɛ mɔ, v nɔ- -Yusu
 □hɛn 'nyɛ.

⁴⁶ -Tɛ v yru dɛ a 'mɔ, -ɛ -bɪ v □mɔɛ 'hru lɛ, 'kɪ
 bɔ klɔ□o, v 'mɔ□v 'la. Kɛɛ, hɔannɔ ni □nɔ nɪ, 'kɪ
 bɔ klɔ□o, -ɛ nu□o, v yɪ□e nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -hɔɔhɔɪ
 dɛɛ -Yusu Nyɪsɔva a winwɔn-hanyɔ*.

22

-Yusu πv la 'blɪpadiidɛ a 'ledv (Luku 14.15-24)

¹ -ɛ -bɪ 'kɪ -Yusu nɛɛ 'lɪ 'ledɔɪ 'kwli de, 'ɛ -hɪhɪɛ
 -Juukɔɛ* a naanyɔ, -v 'bɛtɪ wen□e klɛ, ε wen:

² «Nyɪsɔva 'bɔ kɔɔ nyibli win kɪ, dɛ ε 'wɪ yɪ,
 ε nɔ- -bɔ: ε kɔ la bodɪɔ □dɔ. ε nɔ- lee nɛ 'a
 -kɔannunyibli, 'kɪ bɔ πɪ a 'yɪ a 'blɪpadiidɛ,

³ 'ɛ da nyibli -bɪ dididɛ a 'mɔ kɪ. -Tɛ dɛdɪtɪ nyɛ
 'v, -ɛ -bɪ ε lee nɛ 'a -kɔannunyibli nɪ, ε wen: Ba
 mu, ba da nyibli -nɪ wen. -Tɛ v -mu, v yɛɛ 'v □nɔ

bu, 'u lee □nu, -ε -bi u wen: -A hia ni, -a 'ni -di□e 'li.

⁴ -ε -bi ε lee ne 'a -kvannunyibli -bi de, ε wen: Ba mu, ba lee nyibli -mu', 'n da wen, 'na didi-tebli -we -mɔ, 'n 'la 'na blo kɔ 'na nunvabloyonv 'hven-ni. -Tebli a pepe -we -mɔ. 'A -ti, bu di 'li, u 'mu 'blipadiide a 'mu di.

⁵ Kee, nyibli a 'mu, u -da, -sɔgblɔε a -ti, 'u 'yu -di, 'u mu 'waa -kvan -mɔ ε, nyiblo -bi ni 'u, 'ε mu 'li 'a -ci ki, -ε -bi ni 'u, 'ε mu plo mɔ,

⁶ -u -bi ni 'u, -kvannunyibli a 'mu, -u mu □nu da mɔ, 'u klo □nu, 'u bi □nu -bibi, 'u 'lila □nu ε.

⁷ -Te bodɔ a 'mu, ε 'wɪn -ti a 'mu, -ε -bi ε bi yrv', 'ε lee ne 'a 'seyo, 'ki bu 'la 'crekɔnyibli a 'mu, kɔ, bu pv 'waa 'dɔ 'tɔ.

⁸ -ε -bi ke- ε pv 'a -kvannunyibli yɪ de: 'Blipadiide -we -mɔ, keε, didide a 'mu, ε 'yu nyibli -bu, 'n da wen yɪ -bleε -ni.

⁹ Ba mu 'li -tite -mu', nyibli -huv 'li, nyibli a pepe -mu', a di 'li bu -yεε -ni, ba da □nu, bu di 'blipadiide ki.

¹⁰ ε nɔ- mɔ -kvannunyibli a 'mu bu mu, bu 'kukue nyibli a pepe -mu' ε, u yεε 'u bu, -u mɔ nyibli -mu', -u □tui 'u Nyɪsva, kɔ nyibli -mu', -u 'yε ni □tuu 'u Nyɪsva. (Nyibli a pepe -mu', u -da, -u -di, u -nyi □nu 'blipawlawlv, u 'mu□u pv.) Nyiblidv a 'mu, u nu- -we ti ki. ε nu□o ni, 'blipakayu -mu', 'ε 'yii 'li, 'ki 'u nyibli -mɔ.

¹¹ -ε -bi bodɔ pa ni, ε 'mu nyibli -mu', u -da 'ye. -Te ε pa 'ki, -ε -bi ε 'ye□e ni, -ε mɔ, 'ki 'li nyibli a 'mu, u -da 'nyi, nyiblo ni -do ni 'li, 'ε 'yu 'blipawlawlv -pv.

¹² -ε -bi ke- ε pɪ□ɪ yɪ: 'Bihian o, -mɔ -bu, -ε

'yi 'bɪpawlawlv -pɒ, ɔ̃yi yi -blɛɛ -ni, -bu pa 'nɛ-.
Kɛɛ, -ti bu diɔ̃e klɛ -hɪhɪa -ni, ɛ 'yiɔ̃i -yi.

13 ɛ nɔ- mɔ bodɔɔ bu lee nɛ 'a -kɔannunyibli, ɛ
wen: Ba mɔa nɛ 'a buɪ kɔ 'a dabuɪ. Ba pɒ 'lɪɔ̃i
-patɒ', 'kɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ. 'Kɪ ɛ di 'lɪ ɔ̃hien -wee -ni,
kɔ, 'kɪ ɛ di 'v yrv -pɒv -ni -wɛ.»

14 -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ de, ɛ wen: «Nyɪsɔa dɛ
nyibli -hɔɔhɔɪ, 'kɪ bu wen, bu kɔɔ ɔ̃nɒ win kɪ,
kɛɛ, nyibli nɪ -do -mɒ', -v wɛɛn dɛ a 'mɒ kɪ, v nɒ-
ɛ -ha 'lɪ, 'kɪ ɛ 'mɒ ɔ̃nɒ win kɪ -kɔɔ -ni.»

*Dɛ -mɒ', -Yusu tɔɔ la -ni, 'kɪ 'v 'blɔwli a dɛ kɪ
(Maki 12.13-17; Luku 20.20-26)*

15 -Tɛ dɛ a 'mɒ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Falisiɔ̃tumu* a
nyibli, v mu -gbolugbo kɔ mɔ, -ɛ diɔ̃e nu, v 'mɒ
'hru lɛ ɔ̃mɔɔ, -tɛ v di -Yusu a lɛ'betilɛ nu, 'tɪ- a
ɔ̃wɔnɔ̃tutuo 'kwli, v 'mɒ 'lɪ -naa -ni, v 'mɒɔ̃v -tɪ
-yɛɛ -ni, v 'mɒɔ̃v klɔ.

16 -Tɛ v -yra dɛ a 'mɒ, -ɛ -bɪ v tɛ 'waa -nagbopɒ
-bɪ bu, kɔ nyibli -bɪ 'hɒɛn-, -v mɔ 'kɪn Helɔdɪ a
ɔ̃tumu a nyibli, 'kɪ bu mu 'lɪ -Yusu 'hɒɪ. -Tɛ v
nyre 'lɪɔ̃i -mɔ, -ɛ -bɪ v wen: «Tɔɔnyɔɔ o, -a yiɔ̃e
nɪ, -ɛ mɔ, -hle -tɪ a -tɛɛ, ɔ̃nɪ tɒɛ -tɪ a -tɛɛ, 'kɪ 'v
dɛ -mɒ', Nyɪsɔa -hɒɛ -a mɒ a -ta'. 'Bu mɔ, ɔ̃nɪ
yiɔ̃i nɪ hɛ, ɔ̃nɪ -pieɔ̃e huannɒ, 'kɪ 'v -tonyiblo a
'lulɛ-hihie a -ta', 'ye ɔ̃bɪ ɛ mɔ nyiblo gbagbɒ.

17 'A -tɪ o, lee nɛ -a mɒ -na 'lulɛ-hihie, 'kɪ 'v -tɪ
-bu, -a di -mɒ 'beti -nɪ kɪ: ɔ̃Bɪ Nyɪsɔa a tete wen
'nɪ, -ba -ha 'blɔwli, -ba -nyiɔ̃e Romakɒɛ a 'kɪn
gbagbɒ, -v'v-, -a 'yi yi -blɛɛ -ni, -ba -nyi ɔ̃nɛɔ̃ɛ?»

18 Kɛɛ, -Yusu yi 'waa 'lulɛ-hihie -hɒan nɪ. ɛ nɔ-
kɔ -tɪ 'ɛ yi ɔ̃nɒ -lee -ni, ɛ wen: «Dɛ- kɔ 'mɔ a yi
'beti -nɪ, 'a yi 'v 'mɒ lɛ ɔ̃tɛɛ -nɪ, 'a mɒ -bu, -v nɛɛ
'lɪ nɪ 'hɒɛn 'lɪ? ɔ̃Bɪ a 'mɒɔ̃v 'ye, 'bu mɔ, 'nɪ yi

Romakue a 'kūn gbagbu a -ti le ni -hεε -ni, ε kō Nyisua a -ti 'hūen-, a 'mu 'mu -ti -yεε -ni?

¹⁹ Ba tōo 'mu 'wli a 'mu, a ni, 'a yi 'blwli 'pεε -ni,» 'a 'wliyōkō a 'yεε ni -do yi, 'u ya□a 'a 'yεε ni -do yi.

²⁰ -ε -bi ε wen: «Nyiblo a 'dī -bi, -ε kō yigbakla -ni 'u□v ki 'lī? Nyiblo a 'dī -bi, -ε kō 'nyre v 'cru 'u -wε 'lī?»

²¹ -ε -bi v wen: «Romakue a 'kūn gbagbu □niō.» -ε -bi kε- -Yusu pī 'kī □nu yi, ε wen: «'A -ti o, dε -bu, -ε blεε 'kūn gbagbu yi, ba -nyi □nε□ε, ε kō, dε -bu, -ε blεε Nyisua yi, ba -nyi □nε□ε -wε.»

²² -Tε v 'win -ti a 'mu, -Yusu -hīhīa □nu kle, ε kεε 'waa □wli le. ε nō- mō bu hie 'u□v bu, bu mu.

Dε -mu', -Yusu -tōo -ni, 'kī 'u 'klō'hīhīru a dε kī (Maki 12.18-27; Luku 20.27-40)

²³ 'Kī 'lī Jrusredīō 'kwli, ε kō la □tumu □dv. 'A 'nyre mō Sadusī□tumu*. U nu- hle□ε, -ε mō, 'bu mō, nyiblo 'bu 'ku, ε 'yi 'lī□i 'lī -wε, bu -hōn 'lī 'kukūnyibli 'nyi, bu 'hri 'klō, 'kī 'lī Nyisua yi. U nu- kō nyibli -mu 'u -Yusu 'hūi, 'kī 'lī -nyrōwō ni -do a 'mu 'kwli, -ε di□e nu, v 'mu□v le 'beti -ni. -Tε v nyre 'kī 'u□v 'hūi, -ε -bi v wen:

²⁴ «Tōonyō o, 'ye tete -bi, Nyisua a winwlōn-hanyō Moise 'cru la, ε hie la -a mu le, ε nō- -bu: Nyibeyugbe 'bu kō nūgba, 'ti- muu 'lī ye', nyibeyugbe a 'mu, 'bu 'ku, 'bu 'yi 'u 'yonv bu -hie, -ε -bi nyibeyugbe a 'mu, -ε 'ku, 'bu kō 'diayi nyibehīan, ε nō- blεε yi, -bu kō 'a nūgba a 'mu, ε kō□o 'hūen-, v 'mu 'yonv kō, 'kī 'u 'a 'diayi -mu', -ε 'ku a -ta'. Kε- Moise a tete pī.»

²⁵ Kε- v pī de, -ε mō: «ε kō la 'diayi nyibepv ni □hlon'hūen, 'kī 'nε- -a mu 'nyi, 'waa yi-henyiblo,

ε νο- κῶ νυγβα, νυβεηιαν α 'μυ, 'ε 'γυ 'υ 'yu bu -hie, 'ε 'ku, 'ε -hie 'a νυγβα 'a 'diaynuḅ a 'huen a nyiblo le.

²⁶ Δε νι -do a 'μυ, ε νο- nu 'huen a nyiblo, κῶ ta a nyiblo 'huen-, 'ε mu 'lu -mῶ -mumu, 'ε ye □hlon'huen a nyiblo ki.

²⁷ -Te 'waa pepe, υ 'ku 'ki, -ε -bi νυγβα a 'μυ, ε 'ku νι -we.

²⁸ -Ti -a di 'beti mῶ, -a -hve -bu -hihia -a mu kle, ε νο- -bu: -Nyrῶwῶ -kῶ 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hῶn, υ di 'klῶ 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyiblo a 'di -bi, 'ki 'li nyibeḅu νι □hlon'huen -mu' 'nyi, -ε di 'ki νυγβα a 'μυ κῶ 'li, -ε nu□o, -te υ νι la 'ne- -tutv ki, nyibeḅu a pepe a 'μυ, υ κῶ la□a νι?»

²⁹ -E -bi -Yusu □tu □nu □wῶn, ε wen: «A ke νι, -ε nu□o, a 'yi Nyisuaerien -yi, 'a 'yι□ι -yi -we, -ε mῶ, Nyisua νι 'klῶ ki.

³⁰ Ti -mu', -ε κῶ 'yri nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hῶn, υ di 'klῶ 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyibeḅu κῶ νυγβι 'huen-, υ 'yι 'li□ι 'li -we, bu kukῶ -ni. Kee, -te Nyisua a lelenyḅ νι 'μυ, ke- υ di 'μυ νι -we.

³¹ 'Ya 'υ 'lu de, δε -bu, -ε mῶ nyibli bu -hῶn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klῶ, 'n yi□e νι, -ε mῶ, -ti -mu', Nyisua -hla, 'ki 'υ□υ ki, a -hre□e νι, 'ki 'li 'a 'erien 'kwli. Ke- Nyisua pu la:

³² 'Mῶ -mῶ Nyisua -bu, Abrahamu δε, ε κῶ Yisaki, κῶ Sakῶbu 'huen-. Ε 'wi yi, ti -mu', -ε κῶ 'yri Nyisua yi la 'li Moise -mῶ -hlee -ni, Abrahamu, κῶ Yisaki, κῶ Sakῶbu 'huen-, υ 'ku la νι see la. Kee, -a yi□e νι, -ε mῶ, ε 'yι 'kukonyibli 'pa-, υ 'ni -da□a li Nyisua, kee, 'klῶnyibli, υ nu-δε□ε. ('A -ti, 'ba pu le, -ε mῶ, nyiblo 'bu 'ku, ε 'ni

'hrı̄ı̄ 'klo, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua yɪ, ɛ 'yɪ ɔ̄han-tɪ 'pa-.)»
 Kɛ- -Yusu -pɔ.

³³ Nyibli a pɛpɛ -mɔ', -v pɔ -Yusu nɔa yɪ bɔ,
 'waa ɔ̄wɪ kɛɛ lɛ, tɔɔlɛ a 'mɔ, 'a -tɪ.

*Nyɪsua a tete gbagbɔ -mɔ', -ɛ nɪ 'v tete a pɛpɛ
 'lu yɪ*

(Makɪ 12.28-34; Luku 10.25-28)

³⁴ -Tɛ Falisiɔ̄tumu* a nyibli 'wɪn, -ɛ mɔ, -Yusu
 ɔ̄tu Sadusiɔ̄tumu* a nyibli ɔ̄wɔn, 'ɛ nuɔ̄o, 'kɪ v
 'yɪ 'kɪ -tɪ ɔ̄dɔ 'ye, bɔ hla. ɛ nɔ -mɔ bɔ 'kukue lɛ,
 bɔ mu 'v -Yusu 'hɔɪ.

³⁵ 'Kɪ 'lɪ ɔ̄nɔ 'nyɪ, tetetɔɔnyɔ ɔ̄dɔ nɪ 'lɪ. ɛ nɔ-
 'betɪ -Yusu, -ɛ diɔ̄e nu, ɛ 'mɔ 'vɔ̄ lɛ ɔ̄tɛɛ -nɪ, ɛ
 'mɔ ka, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', ɛ wɛn:

³⁶ «Tɔɔnyɔ o, tete a pɛpɛ -bɔ, Nyɪsua -nyɪ -a
 mɔ, 'a dɛ a 'dɪ -bɪ -mɔ tete gbagbɔ, -ɛ -hi 'v 'a 'bio
 'v 'lɪ?»

³⁷ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «-Blɛɛ yɪ -bɔ nɔɛ -na
 Kukonyɔ Nyɪsua, 'kɪ 'lɪ -na ɔ̄wɔ a pɛpɛ kɪ, kɔ,
 'kɪ 'lɪ -na 'lulɛ-hihie a pɛpɛ 'kwɪɪ.

³⁸ ɛ nɔ- mɔ Nyɪsua a tete gbagbɔ, 'kɪ 'lɪ tete a
 pɛpɛ 'nyɪ. ɛ nɔ- nɪ 'v tete a pɛpɛ 'lu yɪ.

³⁹ Tete, -ɛ blɛ 'vɔ̄ ke', -ɛ mɔ Nyɪsua a tete
 gbagbɔ -wɛ, ɛ nɔ- mɔ: -Blɛɛ yɪ -bɔ nɔɛ -na 'bɪhɪan
 -tonyiblo, ɔ̄wɪ yɪ -tɛ -nu -dɪɔnɔ a nɔɛlɛ.

⁴⁰ Tete nɪ 'hɔɛn a 'mɔ, v nɔ- kɔ 'kwɪɪ Moise
 a tete a pɛpɛ -hɔɛn 'lɪ -wɪlɔ, v kɔ Nyɪsua a
 winwɔn-hanyɔ* a tɔɔlɛ 'hɔɛn-.

Wanyɔ mɔ bodɪɔ Dafɪdɪ a 'yonv a 'Yu ɔ̄nɪɔ

(Makɪ 12.35-37; Luku 20.41-44)

⁴¹ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ Falisiɔ̄tumu* a nyibli
 'kukue lɛ, -Yusu 'ɛ yɪ ɔ̄nɔ lɛ 'betɪ -nɪ, ɛ wɛn:

42 «Dε a 'dɪ -bɪ a yɪ 'lu -mɔ lɛ -hie, 'kɪ 'v Wanyɔ -mʊ', Nyɪsʊa pʊ la lɛ, ε di la ya a -ta' 'lɪ? Nyɔ- mɔ 'a 'baɪ gbagbʊ 'lɪ?» -ɛ -bɪ v wɛn: «Wanyɔ a 'mʊ, ε nɔ- mɔ bodɪɔ Dafidɪ a 'yonʊ a 'Yu.»

43 -ɛ -bɪ ε 'betɪ ɲnʊ nɪ, ε wɛn: «'Bʊ nɪ 'mʊ lɛ, -bɪ' Nyɪsʊa a -Hihiu* -nu, Dafidɪ 'ε daa Wanyɔ a 'mʊ 'a Kʊkɔnyɔ, 'ε hlaɲa, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɛn 'kwli, -ε mɔ:

44 Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa lee 'na Kʊkɔnyɔ nɪ, -ε mɔ:

Nɪ mɔ 'na diidekɪbɪa kɪ bʊ,

-kɔ 'mʊ 'hʊɛn-, -a 'mʊ nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ,

ε 'mʊɲv gba -gbagba, 'mʊɲv nu,

ɲmʊ -na yraanyibli bʊ 'lu blɛ ɲtu.»

45 -ɛ -bɪ -Yusu wɛn 'nɪ de: «-Tɛ Dafidɪ a ɲgbɛtʊ, ε dɛɛ Wanyɔ a 'mʊ, 'a Kʊkɔnyɔ, -bɪ' Wanyɔ a 'mʊ, ε -wɛ 'lɪ bʊ nu 'kɪ Dafidɪ a 'Yu a pʊpa 'lɪ?»

46 Nyibli -mʊ', -v nɪ 'v, ε 'yɪ nyiblo ɲdʊ -kɔ, 'kɪ 'lɪ ɲnʊ 'nyɪ, -ε -wɛ 'lɪ bʊ -hɪhɪa -Yusu klɛ. Kʊɛ 'v -nyrɔwɔ a 'mʊ 'yie bʊ, nyibli yɪ pie hʊannʊ, 'kɪ bʊ 'betɪɲe -tɪ ɲdʊ.

23

-Tɛ -Yusu lee la 'a -nagbopʊ, 'kɪ bʊ ɲtu 'waa dɪɔnʊ 'yie, 'kɪ 'v -Juukʊɛ* a naanyʊ a -ta'*

(Makɪ 12.38-39; Luku 11.43,46; 20.45-46)

1 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ε -hi, -ε -bɪ kɛ- -Yusu pɪ nyibli -mʊ', kɔ 'a -nagbopʊ 'hʊɛn- yɪ, ε wɛn:

2 «Nyɪsʊa a tetetɔɔnyʊ kɔ Falisiɲtumu* a nyibli 'hʊɛn-, 'waa -kʊan, ε nɔ- mɔ bʊ -hɪhɪa nyibli tete -mʊ', Nyɪsʊa -nyɪ la Moise klɛ.

3 'A -tɪ, -tɪ a pɛpɛ -mʊ', v di 'a mʊ -lee -nɪ, ba nuɲo, kɔ, ba ɲtuu 'vɲv 'v. Kɛɛ, -teblɪ -mʊ', v nɪ, a

'ni 'nuo 'li□i, -ε nu□o, -ti -mu', υ tve nyibli, 'waa 'mumu, υ 'ni -nu□o li□i.

⁴ U ni 'υ nyibli ke', 'ki bu □tuu 'υ tete a gblegble 'υ, -υ kɔ 'υ□tuule -kla 'mu, -wen 'beni, keε, υ 'ni -heε□ε li □nu de gbe, 'ki bu □tuu 'υ tete a 'mu 'υ.

⁵ 'Waa -tebli a pepe, υ ni, υ ni□e ni, -ε di□e nu, nyibli 'mu □nu 'yie ki bu 'neε -ni, kɔ, υ 'mu □nu 'nyre le pu. Ba 'ye 'waa dukwli gbi -mu', -υ kɔ 'kwli, υ pi 'li Nyisua ciun le, 'a de -bu, υ 'mυe yi bu, ε kɔ 'a de -bu, υ pi 'li dabu le. Dukwli a 'mu, 'waa -ne 'bua ni diaki. 'Ti-, 'lili -mu', υ ni, 'υ mυe 'waa wlawli a □hlɔnde ble, -ε mɔ Nyisua a 'υ□tuule a yruule, υ ni□e ni, 'waa -ne, 'ε -hlo diaki. U ni -tebli a 'mu ni, -ε di□e nu, υ 'mu□υ nyibli -tɔɔ -ni, -ε mɔ, υ mɔ -teε a Nyisua a nyibli □niɔ.

⁶ U nυe □ne ni, 'bu da □nu didide -mɔ, bu ni 'li ye' bu, -ε di□e nu, nyibli 'mu □nu 'ye. De ni -do a 'mu, ε nɔ- υ ni, 'bu mɔ, 'bu mu 'li Nyisua a 'kayu bu.

⁷ 'Bu mɔ, 'bu mu 'υ -tite -mu', nyibli -huυ 'υ, υ nυe □ne ni, 'ki nyibli bu pu □nu 'wio ble, 'ki 'υ 'waa 'υ□tuule a -ta'. U nυe □ne ni -we, 'ki nyibli bu daa □nu Tɔɔnyu.

⁸ Keε, 'a mu -mɔ -bi, a 'ni 'nuo 'li□i, nyibli 'ni 'daa 'li 'a mu tɔɔnyu, -ε nu□o, a kɔ Tɔɔnyɔ ni -do. 'Aan pepe, a mɔ de ni -do, □wi yi 'diayinu.

⁹ 'Ki 'ne- -tutu ki, a 'ni 'daa 'li nyiblo □du 'aan 'Ba, -ε nu□o, a kɔ 'Ba ni -do, 'ε ni 'li yakɔ 'kwli.

¹⁰ A 'ni 'nuo 'li□i, υ 'ni 'daa 'li 'a mu Nyiblo gbagbu, -ε nu□o, a kɔ Nyiblo gbagbu ni -do, ε nɔ- neε ne 'a mu. 'Mɔ -mɔ Wanyɔ -mu', Nyisua pu la le, ε di la ya.

11 'A -tɪ, 'kɪ 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, nyiblo -mʊ', -ɛ mɔ 'aan nyiblo gbagbu, ɛ blɛɛ yɪ bʊ mɔ 'aan -hɛɛnyɔ.

12 Nyiblo -mʊ', -ɛ 'yɛɛ 'lɪ 'a dɪɔnʊ, Nyɪsʊa di 'lɪɪ 'nɪ ɪtɪɔ -nɪ, kɔ, nyiblo -mʊ', -ɛ ɪtɪvɛ 'lɪ 'a dɪɔnʊ, Nyɪsʊa di 'lɪɪ 'nɪ 'yaa -nɪ.»

-Yusu yɪ yɛɛ Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ kɔ Falisiɪtumu a nyibli -tɪ*

(Makɪ 12.40; Luku 11.39-42,44,52; 20.47)

13 Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ kɔ Falisiɪtumu a nyibli -mʊ', -v nɪ 'v, v nʊ- -Yusu yɪ 'lɪ -mɔ -hlee -nɪ, ɛ wɛn: «'A mʊ Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ kɔ Falisiɪtumu a nyibli 'hʊɛn-, -v nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ, -kɔtɪ 'hru -mʊ', nyibli di wɛn na, v 'mʊ wɛn 'lɪ Nyɪsʊa a 'klɔ yrayɾv 'kwli pa, a kɛɪɛ nɪ. Mɔ, 'aan 'mumu, a 'nɪ -paɪa 'lɪ, 'a kɛ nyibli -bɪ yɪ, 'kɪ bʊ pa 'lɪ, 'yɛ ɪbɪ v yɪ 'lɪ pɔpa nɪ -hʊɛ.

[

14 'A mʊ Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ kɔ Falisiɪtumu a nyibli, -v nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ, -ɛ nuɔ, a -hɛ -tʊgbanʊgbɪ, 'waa kukɔ-tebɪ a pɛpɛ ɪjɾɛ. 'Tɪ- 'ba yɪ Nyɪsʊa nɪ dɛ, 'aan Nyɪsʊa a dɪda hlɔ kɪ bʊ, -ɛ diɪɛ nu, nyibli 'mʊ lɛ pʊ, a mɔ ɪhaannyibli ɪnɪɔ. ɛ nɔ- diɪɛ nu, -bati -mʊ', Nyɪsʊa di 'a mʊ lɛ -pʊv -nɪ, ɛ 'mʊ 'klɪ kɪ nɪ, ɛ 'mʊ 'v -v -bɪ a -bati 'v -hi.]

15 'A mʊ Nyɪsʊa a tetetɔnyɔ kɔ Falisiɪtumu a nyibli, -v nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mʊ -mɔ. A nɛ 'blʊgbɪ a pɛpɛ kɪ, 'yru kɔ -tʊtʊ 'hʊɛn-, 'a ɪtɪ 'v 'klɪ, -ɛ diɪɛ nu, nyiblo nɪ -do 'mʊ 'aan nyɪsʊadɛ kɪ wɛn. 'Bʊ mɔ, 'bʊ wɛnɪɛ kɪ, -ɛ -bɪ a niɪɛ nɪ, 'ɛ yɪ 'crɛkɔnyɔ -hɛ, 'ɛ yɪ 'v 'a mʊ 'v -hi, 'ɛ kʊɛ yɪnyɾɛɪwɪ nɪ 'hʊɛn. 'Bʊ nɪ 'mʊ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ blɛɛ

yi, -nyrɔwɔ ɔ̄du, Nyɪsua bu pu 'lɪɔ̄ na -mɔ', -ɛ 'yɛ ni jre 'nyɪ.

16 'A mɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyɔ kɔ Falisiɔ̄tumu a nyibli, -v nɛɛ 'li ni 'hɔɛn, 'jɔɔ 'kɪ 'v 'a mɔ -mɔ. A tɔɛ nɛ nyibli ni, -ɛ mɔ, 'bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'sɔɔ Nyɪsua a 'kagbau, -ɛ -bɪ ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -ni, dɛ a 'mɔ, ɛ 'sɔɔ -ni, bɔ nuɔ̄. Kɛɛ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'sɔɔ -gɔɔ -mɔ', -ɛ ni 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau a 'mɔ bɔ, -ɛ -bɪ dɛ a 'mɔ, ɛ 'sɔɔ -ni, ɛ blɛɛ yɪ bɔ nuɔ̄, (-ɛ nuɔ̄, a wɛn 'ni, -gɔɔ a 'mɔ, ɛ mɔ dɛ gbagbu ɔ̄niɔ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', 'ɛ -hi 'v Nyɪsua a 'kagbau 'v.)

17 'A mɔ -mɔ', -v 'yɪ 'lulɛ-hihie -kɔ, 'tɪ- -v 'wɪ 'yii'dɔɔnyɔ yɪ, a yiɔ̄e ni -tɛɛ, -ɛ mɔ, Nyɪsua a 'kagbau mɔ dɛ gbagbu ɔ̄niɔ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', 'ɛ -hi 'v -gɔɔ -mɔ', -ɛ ni 'lɪ 'kayu a 'mɔ 'kwli, -ɛ nuɔ̄, Nyɪsua a 'kagbau, ɛ nɔ- nuɔ̄, -gɔɔ a 'mɔ, 'ɛ -hɛ dɛ gbagbu, 'kɪ 'v Nyɪsua ye'.

18 Kɛ- a pɪ, 'a tɔɛ nyibli, -ɛ mɔ, nyiblo 'bɔ ni 'v, 'bɔ 'sɔɔ Nyɪsua a -cɔhlɔnpiilɛ*, ɛ 'yɪ yɪ -blɛɛ -ni bɔ nu dɛ -mɔ', ɛ 'sɔɔ -ni. Kɛɛ, 'bɔ mɔ, 'bɔ 'sɔɔ -cɔhlɔn* -mɔ', -ɛ ni 'v -cɔhlɔnpiilɛ', -ɛ -bɪ dɛ a 'mɔ, ɛ 'sɔɔ -ni, ɛ blɛɛ yɪ bɔ nuɔ̄.

19 'A mɔ nyibli -mɔ', -v 'wɪ 'yii'dɔɔnyɔ yɪ, a yiɔ̄e ni -tɛɛ, -ɛ mɔ, -cɔhlɔn mɔ dɛ gbagbu ɔ̄niɔ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', 'ɛ -hi 'v -cɔhlɔnpiilɛ -mɔ' 'v, -ɛ kɔ kɪ -cɔhlɔn a 'mɔ, ɛ ni 'v, -ɛ nuɔ̄, -cɔhlɔn, ɛ nɔ- niɔ̄, -cɔhlɔnpiilɛ 'ɛ mɔ dɛ gbagbu, 'kɪ 'v Nyɪsua ye'.

20 'A -tɪ ɔ, nyiblo 'bɔ ni 'v, 'bɔ 'sɔɔ -cɔhlɔnpiilɛ, -ɛ -bɪ -teblɪ a pɛpɛ -mɔ', -v ni 'vɔ̄ kɪ, v nu- ɛ 'sɔɔ -ni.

21 Mɔ, nyiblo 'bɔ 'sɔɔ Nyɪsua a 'kagbau, ɛ ɔ̄hɛn 'nyɛ, ɛ 'sɔɔ Nyɪsua, -ɛ ni 'lɪɔ̄ bɔ ni -wɛ.

22 'Bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'sɔɔ yakɔ, ɛ 'sɔɔ yakɔ, -ɛ

mɔ Nyɪsua a bɔnɪle, 'ε 'sɔɔ Nyɪsua -mɔ' -wε, -ε nɪ 'lɪ yako 'kwli.

²³ 'A mɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyɔ kɔ Falisiɔtumu a nyibli, -v nεε 'li nɪ 'hɔɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mɔ -mɔ. 'Bɔ mɔ, 'ba kɔ hawi -mɔ', a pɪ 'lɪ didide -mɔ, kɔ 'a -nε 'dɔdɔde 'cɪmɪε ɔdɔ, a -hε 'lɪ -sade 'kwli, ε nɔ- kɔ -pu a dε a -hε 'lɪ, 'a yɪɔɪ Nyɪsua -nyi. Kεε, a 'nɪ -hieɔe lɪɔɪ 'lu -mɔ lε, 'kɪ ba nu -tebli gbagbɪ -mɔ', v 'cɾu 'lɪ Nyɪsua a tetecɾɪɛn 'kwli. A 'nɪ -hie lɪɔɪ 'lu -mɔ lε, 'kɪ 'aan nununɪmlɪ bɔ 'sii 'v yɪ, ba kɔ nyibli a nyai, kɔ, ba kuo Nyɪsua ɔwɔv yɪ -tεε. Dε a 'mɔ, ε nɔ- a kɔ ba nu wen, 'tɪ- a 'mɔ wen 'lɪ 'aan 'dɔdɔ-tebli a -pu a dε -ha, a 'mɔ wenɔε Nyɪsua -nyi.

²⁴ 'A mɔ nyibliɪnaanyɔ -mɔ', -v 'wɪ- 'yii'dɔnyɔ yɪ, 'n pɪ ɔnε dε yɪ: A -hε 'aan 'nɪnanɪe nɪ, -ε diɔe nu, a 'nɪ ɔha -tamɪye ɔdɔ mla, -ε nɪ 'lɪ 'nie a 'mɔ -mɔ, kεε, a 'nɪ 'yeɔe lɪ bli, -ε nɪ 'lɪ, 'a mlεɔε. (ε 'wɪ yɪ, a ɔtuiɔe 'yie, 'kɪ ba ɔtuu 'v tete 'cɪmɪ, kεε, tete gbagbɪ -mɔ', a 'nɪ ɔtuuɔo 'v ɔnɔ 'v.)

²⁵ 'A mɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyɔ kɔ Falisiɔtumu a nyibli, -v nεε 'li nɪ 'hɔɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mɔ -mɔ. 'Aan 'kwli'naapɔɛlɪ kɔ 'aan 'kwli'naapɔɛlɪ 'hɔɛn-, v nɔ- a yɾε lε. Kεε, 'kɪ 'lɪ 'aan ɔwɪ kɪ, 'yiyɾie kɔ -hɔhɔa-tebli -hɔɪn 'hɔɛn-, v nɔ- 'yii 'lɪ.

²⁶ -Mɔ Falisiɔtumu a nyiblo, -ε kɔ 'yii ɔdɔɔ, yɾa 'lɪ -na 'kwli'naapɔɛlɪ 'kwli lε, -ε -bɪ 'a ke di 'lɪ 'nɪ 'wɔ, ε 'mɔ 'v yɪ 'sii -nɪ. (ε ɔhen 'nyɾε, ɔtu 'v 'klɪ, -ε diɔe nu, -na ɔwɔv 'mɔ 'v yɪ 'sii -nɪ, 'kɪ 'v Nyɪsua ye', -ε diɔe nu, -tebli a pεpε, 'kɪ 'lɪ -na 'kɔɔ 'kwli, v 'mɔ 'v yɪ 'sii -nɪ -wε.)

²⁷ 'A mɔ Nyɪsua a tetetɔɔnyɔ kɔ Falisiɔtumu a nyibli, -v nεε 'li nɪ 'hɔɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'v 'a mɔ -mɔ. A

'wɪ 'dabi yɪ, ʊ 'pɛnɪ -nɪ. 'Dabi a 'mʊ, ʊ nɔɔ 'yie kle, kɛɛ, ʊ 'yii 'lɪ nɪ, 'kɪ 'ʊ 'kʊkʊkui a 'klɪ -mɔ, kɔ 'kɪ 'ʊ ɔ̃hʊnhʊn-tɛblɪ a gblegble -mɔ.

²⁸ Dɛ nɪ -do, ɛ nɔ- ɛ pa 'mʊ, 'kɪ 'ʊ 'a mʊ -mɔ. A nɔɔ 'lɪ nyibli 'yii kle, kɛɛ, sɛyɪ-sɛyɪ a nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, dɛ 'kuku 'yii 'lɪ 'aan ɔ̃wɪ kɪ.»

-Yusu wɛn 'nɪ, Nyɪsʊa a tetetɔɔnyʊ kɔ Falisiɔ̃tumu a nyibli 'hʊɛn-, -ʊ nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, Nyɪsʊa a -bati di ɔ̃nʊ 'nɪ klo*

(Luku 11.47-51)

²⁹ «'A mʊ Nyɪsʊa a tetetɔɔnyʊ, kɔ Falisiɔ̃tumu a nyibli 'hʊɛn-, -ʊ nɛɛ 'lɪ nɪ 'hʊɛn, 'jɾɔ 'kɪ 'ʊ 'a mʊ -mɔ, -ɛ nuɔ̃ɔ, Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyʊ*, kɔ nyibli -mʊ', -ʊ kɔ 'kɔ 'sɪi la 'ʊ yɪ, 'aan 'baɪnʊ 'lɪɛ la lɛ, a yɪ 'waa 'dabi 'nɪ ɔ̃hɾɛntɪ -nɪ -tɛɛ,

³⁰ 'tɪ- 'a pɪ lɛ: 'Bʊ mɔ, ɔ̃ba nɪ la 'kɔ ti a 'mʊ 'yɪ, -a 'yɪ la 'lɪɔ̃tɪ 'lɪ -wɛ, -ba bi la -aan 'baɪnʊ kɪ, -ba 'la la Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyʊ a 'mʊ.

³¹ -Tɛ a ni 'pʊplɛ lɛ, ɛ ɔ̃hɛn 'nyɾɛ, a yɾuiɔ̃ɛ nɪ, -ɛ mɔ, nyibli -mʊ', -ʊ 'lɪɛ la Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyʊ lɛ, 'a mʊ -mɔ 'waa 'yonʊ.

³² 'A -tɪ ɔ, dɛ -mʊ' 'aan 'baɪnʊ ɔ̃tu la -wɪ, ba gbaɔ̃a 'lu -mɔ, -ɛ diɔ̃ɛ nu, a 'mʊɔ̃ʊ 'lu -yɾa.

³³ 'A mʊ -mʊ', a kɛɛ nyibli, 'aan nunʊɲmlɪ 'ɛ nyɾɛ yɪ, a 'wɪ- hɾo yɪ. Nyɪsʊa a -bati di 'a mʊ 'nɪ klo, ɛ 'mʊ 'lɪ 'a mʊ na -mʊ', -ɛ 'yɛ nɪ jɾɛ 'nyɪ pʊ. A 'nɪ 'hie 'lɪɔ̃tɪ 'lu -mɔ lɛ, -ɛ mɔ, a di 'lɪɔ̃tɪ wɔɔn 'nɪ ɔ̃ta.

³⁴ 'N yɪ 'a mʊ 'nɪ -lee -nɪ, -ɛ mɔ, 'n di ya 'a mʊ Nyɪsʊa a winwɔɔn-hanyʊ, kɔ ɔ̃tɔkɔnyʊ, kɔ nyibli -mʊ', -ʊ tʊɛ Nyɪsʊa a -tɪ. A di 'waa dɛ -bɪ 'nɪ 'la, a 'mʊ 'ʊ -ʊ -bɪ tugbɛ 'yie -kɔɔ -nɪ, -ɛ diɔ̃ɛ nu, ʊ 'mʊ

'ku, ko, a di bii -u -bi lokue, 'ku 'li Nyisva a 'kayo ble, ko, a 'mu nu 'du kle bla, -e di e nu, a 'mu nu huven tu.

³⁵ E no- di e nu, Nyisva a yru 'mu 'a mu klo, 'ku nyibli a pepe -mu', -u 'sii 'u yi, -u ko -hlu u 'wowe la ble a -ta', kve 'li Abel, -e 'sii la 'u yi, a ti 'yie bu, -bu ye Balasi a 'yu Sakali ku, 'aan 'banu 'la la, 'ku 'u Nyisva a 'kayu ko 'a -coholnpiile* a -gbati.

³⁶ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, -e mo, ti -bu 'yri a nyibli, u nu- Nyisva a yru di klo, 'ku 'u -tebli a pepe a 'mu a -ta'»

-Yusu hle e ni, -e mo, Nyisva di 'u Jrusredio a nyibli bu 'ni hie

(Luku 13.34-35)

³⁷ «'N yi Jrusre a nyibli 'ni -lee -ni: Nyisva 'bu lee 'ne- 'a mu 'a winwlon-hanyu* -mo, a pi nu 'hi -mo le, 'a 'le nu. 'N -hve mo o ni 'a -ne ti, bu 'kukue mo 'a mu le, ku mo 'mu 'hu, wu yi -te hape'gba ni, 'e yi 'a 'yonu le 'kukue -ni, 'ti- 'e yi nu ki bu jri, kee, a 'yui ki -wen.

³⁸ E no- ko -ti, Nyisva 'mu 'u 'aan 'dio bu hie, 'a mu ni -do, a 'mu 'li 'aan dionu le -kikle -ni.

³⁹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, kve 'ku mo bu, a 'yi 'li 'li -we, ba 'ye 'ku 'mu de, e 'mu bu gba -gbagba, -nyrowo -mu', e 'mu 'u nyre, -e ko 'kwli a di le pu: -Na 'wio, -mo -bu, -e yi 'li di, 'ku 'li Kukonyo Nyisva a 'nyre 'kwli. Nyisva bu -nyi -mu -ti a 'yi'buale.»

24

-Yusu wen 'ni, u di Nyisva a 'kagbau 'ni 'wla
(Maki 13.1-2; Luku 21.5-6)

1 -Te -Yusu -we 'puple -mɔ, -ε -bi ε yi 'hri 'li Nyɩsua a 'kagbau bu. Bu yi 'ki ni mi, -ε -bi 'a -nagbopu* 'yɩya 'uɔv 'huɩ bu, 'u yiɩ -lee -ni: «'Ye -te Nyɩsua a 'kagbau nu yɩnɩɔ.»

2 -ε -bi -Yusu ɩtu ɩnu ɩwɔn, ε wen: «A yi 'kayu -bu, 'a yɩnɩɔ 'ni 'ye. Kee, ɩbu lee ne 'a mu, yɩnɩɔkayu -bu, a yi 'ye, u diɩe 'ni 'wla pɛpɛ. 'A 'hiɔ ɩdu yi 'liɩ 'li -we, bu ni 'u 'a 'bi 'hiɔ 'lu bu.»

'Kla-wliye'yɩya di 'u 'ni nyre, 'ti- 'klo 'mu 'u -wlu -hɔn
(Maki 13.3-13; Luku 21.7-19)

3 -Yusu bu pu 'ki le, -ε -bi ε kɔ 'a -nagbopu* 'huɛn-, u ɩti 'diɔ, 'u mu 'li duɔba -mu', -ε kɔ 'lu olifieti ni 'li. -Te u nyre 'li, -ε -bi -Yusu ni bu, nyiblo ni -do 'yi 'uɔv 'huɩ -ni, 'bu 'yi 'a -nagbopu ni -do 'pa-. ε nɔ- mɔ 'a -nagbopu bu 'yɩya 'uɔv 'huɩ bu, bu 'betiɩe, u wen: «Lee ne -a mu, ti a 'di -bi, -ε kɔ 'yri u di 'u Nyɩsua a 'kagbau 'wlaa -ni 'li, ε kɔ, de a 'di -bi, -ε di 'lu -mɔ mu, -a di 'ye, 'ti- -a 'muɩ yi, -ε mɔ, -na kle-meti kɔ 'klo -bu a 'u-hɔnti nyre 'u ni 'li?»

4 -ε -bi -Yusu ɩtu ɩnu ɩwɔn, ε wen: «Ba ni 'u -pleele', -ε diɩe nu, nyiblo ɩdu 'ni ɩha 'a mu -kaa -ni,

5 -ε nuɩo, nyibli -huɔhuɩ di 'ni di, 'ki 'li 'na 'nyre 'kwli, u 'mu le pu, u nu- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɩsua pu la le, ε di la ya, 'ti- u 'mu nyibli -huɔhuɩ -kaa -ni.

6 'Ya 'u 'lu de, a di 'ni 'win, -ε mɔ, u -wen tu, 'ki 'li 'blugbi -mu', -u 'mɩe ne 'a mu yre 'kwli, ε kɔ, -u hlɔɔ ne 'a mu -mɔ le. 'Ba yi 'ni 'win, a 'ni 'pie 'li huannu, -ε nuɩo, -tebli a 'mu, ε kɔ bu mu 'lu

-mɔ. Kεε, 'bu yi 'lu -mɔ ni mi, ε 'yi 'nyre □hen, -ε mɔ, 'klo a 'u-honti nyre 'u ni.

⁷ 'Blugbu di yi 'ni -wɔnwɔn -ni. 'Kɪ 'lɪ 'blugbu -hɔhɔɪ kɪ, 'kanɔ di 'ni □tɪ, kɔ, -tɔtɔ 'mɔ 'hɪhɛ -ni.

⁸ 'Kla-wliye'yɪya a 'mɔ, -ε di 'lɪ di, 'klo a 'u-honti, ε nɔ- kɔ -wlu□tutuo □nɔ. Kεε, 'klo a 'mumu, ε 'yεε 'u -wlu ni -hɔen. Ε 'wɪ- nɔgba -ni 'kwli yi, -ε kɔ 'kwli -tɔa kɪkɪla, kεε, -kɔ □gbugblati □yεε 'u ni nyre.

⁹ Ti a 'mɔ 'yri, 'aan yraanyibli di pɔ 'a mɔ 'blugbanaanyɔ -jɪ', -ε di□e nu, u 'mɔ 'a mɔ □hɪɔen □tu, ε kɔ, u 'mɔ 'a mɔ 'la -wε. Nyibli a pεpε -mɔ', -u ni 'nε- 'klo kɪ, u kɔ bu yraa nε 'a mɔ, -tε a mɔ 'na nyibli a -tɪ.

¹⁰ Ti a 'mɔ 'yri, nyibli -hɔhɔɪ 'yi 'lɪ□tɪ 'lɪ -wε, bu kuo 'mɔ □wɔ yi de, -u -bɪ 'mɔ 'waa 'bio -bɪ -kaa -ni, u 'mɔ □nɔ 'blɔnaanyɔ -jɪ' pɔ, u 'mɔ □nɔ □hɪɔen □tu, ε kɔ, nyibli 'mɔ 'yi -yɪyraa -ni.

¹¹ Hɪwinwɔn-hanyɔ -hɔhɔɪ di 'ni 'hri, u 'mɔ nyibli -hɔhɔɪ -kaa -ni.

¹² 'A -nε -tɪtε □dɔ, kε- nyibli di nu, u 'mɔ yɪnyre-tɛblɪ nu, yɪnyre-tɛblɪ a 'mɔ, ε 'mɔ kɛ -bii -ni, ε 'mɔ□u nu, nyibli -hɔhɔɪ 'mɔ 'waa 'bio a nɔɛɛ 'kee -ni.

¹³ Kεε, nyiblo 'bu 'yi -sa, 'kɪ 'u Nyɪsɔa a □wɔ a ykuole -mɔ', 'bu gba□a 'lu -mɔ -gbagba, 'klo a 'u-honti 'bu nyre 'u, ε nɔ- Nyɪsɔa di wa.

¹⁴ 'Kɪ 'nε- 'klo a pεpε -bu kɪ, 'na nyibli di 'na □haantitɪe 'ni pɔ, -ε hɛ□ε, -tε -mɔ', Nyɪsɔa nu nyibli a win a kɪkɔɛ, -ε di□e nu, dakɔ a pεpε a nyibli 'mɔ 'wɪn, u 'mɔ 'hru kɔ, 'kɪ bu kuo □haantitɪe a 'mɔ □wɔ yi, 'tɪ- 'klo a 'u-honti 'mɔ

'u nyre.»

□Hɪvɛn'yeti gbagbi -mv', -ε di -hi, 'tɪ- -Yusu a diditi 'mv 'u nyre

(Makɪ 13.14-23; Luku 21.20-24)

¹⁵ «Nyiblo -bu, -ε yɪ win bu -hre, ε blɛɛ yɪ, bu kɔ □tɔ, 'tɪ- ε 'mɔ□v' lɛ yru. Win a 'mɔ, ε nɔ- -bu: ε di kɔ ti -bɪ, a 'mɔ yɪnyredɛ 'ye, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau bu. Yɪnyredɛ a 'mɔ, Nyɪsua a □wɪv yraa □nɛ nɪ, 'tɪ- dɛ a 'mɔ, 'ε nɪ□e, Nyɪsua 'ε hlɔɛ nɛ 'a 'kayu -mɔ lɛ. Yɪnyredɛ a 'mɔ, -tɪtɛ ε 'yɪ 'u -kɔ, 'kɪ ε di 'u nɪ. Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ* Danɪɛ, ε nɔ- hla la yɪnyredɛ a 'mɔ, 'a -tɪ. 'Bɔ mɔ, 'ba 'ye dɛ a 'mɔ,

¹⁶ -ε -bɪ nyibli -mv', -v nɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, bu 'gba ci lɛ, bu mu 'lɪ dɔgbɪ 'lu, v 'nɪ □ha □nɔ lɛ 'lɪla -nɪ.

¹⁷ Nyiblo 'bɔ nɪ 'lɪ 'kayu a -yaa 'kwli, bu 'gba ci lɛ -dodo. ε 'nɪ 'pɔv 'lɪ lɛ, bu pa 'lɪ 'kayu bu, ε 'mɔ 'a kɔkɔ-tɛblɪ bla, 'tɪ- ε 'mɔ ci lɛ 'gba.

¹⁸ Nyiblo 'bɔ nɪ 'lɪ 'a -ci kɪ, bu 'gba ci lɛ -dodo. ε 'nɪ 'pɔv 'lɪ lɛ, bu □hɪan -mɔ, bu bla 'a wlawɪ, 'kɪ 'lɪ 'dɪɔ 'kwli, 'tɪ- ε 'mɔ ci lɛ 'gba.

¹⁹ Ti a 'mɔ 'yri, nɔgbɪ -mv', -v di 'kwli lɛ nɪ, ε kɔ 'waa dɛ -mv', -v di 'yonɔ 'nya, v di 'ye □hɪvɛn dɪakɪ.

²⁰ Ba da Nyɪsua, -ε di□e nu, -tɛblɪ a 'mɔ, ε 'nɪ □ha 'lu -mɔ mu, a 'nɪ □ha ci lɛ 'gba, ti -mv' -kɔ 'yri cɛ yɪ 'u □tɪ -nɪ, -v'v- -wuwle-nyrɔwɔ* 'kwli,

²¹ -ε nu□o, ti a 'mɔ 'yri, □hɪvɛn -tonyibli di 'ye, ε di 'nɪ 'bɔa, ε 'mɔ 'a dɛ -mv', -tonyibli -tua la 'lɪ 'yiye 'u -hi, kɔɛ la 'lɪ -tɛ 'kɔ □tɪ la -wɪv 'yie bu, -bu yɛ ti -bu, -a nɪ kɪ. Kɔɛ 'lɪ □hɪvɛn a 'yiye

gbagbu a 'mu a ti 'yie bu, -bu ye 'klo a 'u-honti ki, u 'yi 'li□i 'li -we, bu 'ye □huvendu a 'mu.

²² Nyɔsua di □tiɔ -nyrɔwi a 'mu 'lu, 'ki 'u nyibli -mu', ε -ha 'li, 'ki -bu mɔ 'a nyibli a -ta'. Ε nɔ- 'yi wen□ε 'pa-, nyiblo □du 'yi wen 'li□i 'li -we, bu nu wen 'klo, ti a 'mu 'yri.

²³ Ti nu -do a 'mu 'yri, nyiblo 'bu lee ne 'a mu, 'bu pu le: Ba 'ye ke, Wanyɔ -mu', Nyɔsua pu la le, ε di la ya, 'ki ε nu 'ne-, -huv', 'ki ε nu 'li -tite -mu', a 'nu 'puv 'li□i □haan-ti,

²⁴ -ε nu□o, hɔwanyu, kɔ hɔwinwlon-hanyu di 'nu 'hri, u 'mu □whilekεε-tebli gbagbi a gblegble nu, -ε di□e nu, 'bu -we 'li□i, u 'mu nyibli -mu', Nyɔsua -ha 'li, 'ki bu mɔ 'a nyibli -kaa -ni.

²⁵ 'A -ti, ba pu 'mu nva yi bu, -ε nu□o, -tebli a pεpe, -ε di 'lu -mɔ mu, ε nu ke', 'nu yi 'a mu -lee -ni.

²⁶ 'Bu mɔ, 'bu lee ne 'a mu, -ε mɔ: Ba di 'li, Wanyɔ -mu', Nyɔsua pu la le, ε di la ya, 'ki ε nu 'li -tite -mu', nyiblo □du 'yi 'li 'ti, a 'nu 'muo 'li. Mɔ, 'bu mɔ, 'bu lee ne 'a mu -we, -ε mɔ: Ba di 'li, 'ki ε -hli 'ne- -tite -bu, a 'nu 'puv 'li□i □haan-ti,

²⁷ -ε nu□o, Wanyɔ a 'mu, -ε mɔ -tonyibli a pεpe a Nyiblo, 'a didie di 'wi- -te yako ni, 'ε pi 'yii, kvε 'li 'yru a 'hrule', -bu mu, -bu ye 'yru a bupeεε ki.

²⁸ -A 'blikvε wen 'nu: -Te -mu', muma 'kuku yi 'u bu pε, 'ki ke yi 'u le 'kukue -ni -we.»

-Yusu, -ε mɔ -tonyibli a pεpe a Nyiblo, ε di 'nu di de

(Maki 13.24-27; Luku 21.25-28)

²⁹ «□Huvεn'yeti a 'mu, 'bu -hi, -ε -bu 'yru kɔ □hɔnpv 'hven-, u di 'nu jre, nyahro di ble 'li yako

'kwli le, ε kɔ, -tebli a pepe -mυ', -ε nι 'lι yakɔ 'kwli, ε 'mυ -ta' le -hɔn.

³⁰ Ti nι -do a 'mυ 'yri, nyibli di 'ye dε, 'kι 'lι yakɔ 'kwli, -ε tυε □nυ, -ε mɔ, 'mɔ -bυ, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'n di 'nι di. -ε -bι 'klo kι a dakɔ a pepe di nu nyai le, 'mɔ -bυ, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, υ 'mυ 'mυ 'ye. 'N di 'nι di, 'kι 'lι 'na 'kɪkɪnɪnɪ 'kwli, kɔ 'kι 'lι 'na -tι a 'yi'buale 'kwli. 'Bυ mɔ, 'nι yι nι di, 'kι 'n di 'lι 'nuɲmɪ 'nyɪ nι.

³¹ -Ŋamυ gbagbυ di pυ win, 'mυ Nyɪsua a lɛlenyυ bυ tε, υ 'mυ 'klo -bυ 'a □ge a pepe kι na, nyibli -mυ', Nyɪsua -ha 'lι, 'kι bυ -hε 'a nyibli, υ 'mυ □nυ le 'kukue -nι.»

Figietu a tɔɔle

(Makɪ 13.28-31; Luku 21.29-33)

³² «Ba 'ye kε tugbe -mυ', υ dεε figie. 'Kι 'υ tugbe a 'mυ 'yie, tɔɔle nι 'υ. Ε nɔ- mɔ, ti -mυ' -kɔ 'yri ε □tui 'υ babυ yrayrɪ le, ε kɔ, 'a hawi 'bυ yι nι □ge, -ε -bι -a yi□e nι, -ε mɔ, -cii-ci-nyre 'mυε yre. Kε-'na didie di 'mυ nι.

³³ -Tebli a pepe -bυ, -kɔtɪ 'n hla wen, 'bυ yι 'lu -mɔ nι mi, -ε -bι ba kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, 'na 'lɪditi 'mυε yre. Ε 'wɪ yɪ, 'kι 'n nι 'υ 'maju 'yri.

³⁴ 'Nι yɪ 'a mυ 'nι -lee -nι, nyibli -bυ, -υ nι 'klo, υ 'yɪ 'lι□ɪ 'lι -wε, bυ 'kυ, -tebli a pepe a 'mυ, ε 'mυ 'υ nyre.

³⁵ Yakɔ kɔ -tutυ 'hυen-, υ di bυ 'nι -wε, kεε, 'na win 'yɪ 'lι□ɪ -wε, bυ -wε bυ 'klo -mɔ 'klo.»

Nyɪsua nι -do, ε nɔ- yι -nyrɔwɔ -kɔ 'kwli 'klo di 'υ -wɪu -hɔn

(Makɪ 13.32-37; Luku 17.26-30,34-36)

36 -ε -bι κε- -Yusu pι de, ε wen: «Ti -mυ', λe'boo-nyrōwō bu di 'b nyre, ε 'yι nyiblo □dυ -kō, -bu yi -nyrōwō a 'mυ. Ε mō, 'na 'mumu a 'mυ -bu, -ε mō Nyιsua a 'Yu, 'n kō Nyιsua a lelenyυ 'hven-, -ε □dυ 'yι 'b -nι, -ε yi -nyrōwō a 'mυ, 'bu 'yι -aan 'Baι Nyιsua nι -do 'pa-.

37 De -bu, -ε mi la 'lu -mō, nyiblo -mυ', -ε mō Noe a ti 'yri, ε nι -do a 'mυ, ε nō- di 'lu -mō mu, ti -mυ', -ε kō 'yri 'mō -bu, -ε mō -tonyibli a pεpe a Nyiblo, 'n di di.

38 Noe a ti 'yri, 'tι- 'nie 'mυ la 'b 'klo 'b -ha, -tonyibli yι 'mle la λe, υ yι la didi-tebli nι di, 'b 'ne la nō, 'b kōkβε la -nι, 'b pυe la 'waa 'yonυ 'bli λe. De a 'mυ, ε nō- υ 'ble kva -bleble, Noe 'ε pa la 'lι 'a 'mu 'kwli.

39 U 'nι -hie□e lι □dedede 'lu -mō λe, 'ε gba□a -gbagba, 'nu gbagbu 'ε bi □hlōn, 'a 'nie -mu 'yι mō, 'ε gba 'waa pεpe, 'ε 'lula □nυ λe. -Nyrōwō -kō 'kwli, 'mō -bu, -ε mō -tonyibli a pεpe a Nyiblo, 'n di di, κε- nι -do, ε di -hvan 'mυ □ti.

40 Nyibli nι 'hven, 'bu yι -kvan nι nι, 'kι 'lι -ci nι -do kι, 'n di -ha 'b nyiblo nι -do, 'mυ 'b -ε -bι bu hie.

41 Nυgbι nι 'hven, 'bu yι -kubυ nι dui, 'kι 'lι dugbe nι -do 'kwli, 'n di -ha 'b nyiblo nι -do, 'mυ 'b -ε -bι bu hie.

42 'A -tι, ba nι 'b -pleeλe', a 'nι 'ηmee 'lι, -ε nu□o, -nyrōwō, 'aan Kōkōnyō di ya, a 'yι□ι -yι.

43 □Bυ pυ□υ 'kayukōnyō a δε yι. 'Kayukōnyō a 'mυ, 'bu yi wen -haawō -mυ', 'kι 'lι 'tolbōwō 'kwli, 'yiyrynyō di wen ya, ε di wen 'nι -ple, -ε di□e nu, 'yiyrynyō a 'mυ, ε 'nι □ha 'a 'kayu wa.

44 'A -tι, 'aan 'mumu, ba -we -mō, -ε nu□o, ti

-mυ', a 'ye ni di□e 'lu -mω le ni -hie, 'kɪ 'mω -bυ, -ε mω -tonyibli a pεpe a Nyiblo, 'n di 'υ -dii -ni.»

-Kvan -bυ, -Yusu hie 'a -nagbopυ le, υ bleε yi
bυ nu□o*

(Luku 12.42-48)

⁴⁵ -Tε -Yusu hla -ti a 'mυ, -ε -bi ε pυ 'ledυ, ε wen: «Ba 'wɪ- -kvanunyo -mυ' yi, 'a 'mase -we 'li bυ kuo □wɪb yi, -ε kω 'lu a le-hihie. Nyiblodυ a 'mυ, nω- 'a 'mase, 'bυ yi 'dagba ni mi, ε di 'a 'kayu le hie, -ε di□e nu, dɛditi 'bυ nyre 'υ, ε 'mυ 'a 'bio -kvanunyibli 'a -ne -nyrōwō a diide -nyi.

⁴⁶ 'A 'mase 'bυ -hɔn 'dagba', 'bυ yeε 'υ□υ -kvan a 'mυ 'yie bυ, -ε -bi -kvanunyo a 'mυ, bυ kω plo a bleε.

⁴⁷ 'N yi 'a mυ 'ni -lee -ni, -ε mω, 'a 'mase di nu□o 'a -tebl'yie□tunyo gbagbυ -mω.

⁴⁸ Kεε, -kvanunyo a 'mυ, 'a 'klo 'bυ nyre yi, 'bυ pυ le, -ε mω, 'a 'mase a didie yi 'υ 'ni -wleen -ni,

⁴⁹ 'bυ -tva 'a 'bio -kvanunyibli a bibie, 'ti-, 'bυ yi 'a dɪɔnυ didi-tebl kω nō 'hɛn- wɔn ni -hie -ni, ε kω nō'nanyυ 'hɛn-,

⁵⁰ -ε -bi -nyrōwō -mυ', -kvanunyo a 'mυ, ε 'ye ni di 'υ ni -plee -ni, kω -haawō -mυ', ε 'yi -yi, 'kɪ 'a 'mase a 'mυ, ε di 'υ -dii -ni.

⁵¹ 'Bυ -di, ε di gba□a ti 'yakɪ yi, 'ti ε 'mυ□υ □hɛn □tu, □wɪ yi nyibli -mυ', -υ neε 'li ni 'hɛn. 'Kɪ ε di 'υ □hien -wee -ni, kω, 'kɪ ε di 'υ yrv -pυυ -ni.»

25

-Yusu pυ 'yonυ nyrōyo ni -pu a 'ledυ

1 (-E -bi ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi, e wen:) «Ti -mu', -e ko 'yri Nyisua di 'u nyibli win ki -koo -ni pepe, de e 'wi yi, e no- -bu: 'Yonu nyrɔyo ni -pu □du, u nu- u da 'bli a pupa ki. -Te 'to yi ni -wen, -e -bi u gba 'waa 'nyranapu ni, u ko 'yu nyrɔyu -mu', -e mi 'bli pa mo 'huen-, 'u mu 'a nyibɔ -ple mo.

2 'Ki 'li 'yonu nyrɔyo ni -pu a 'mu 'nyi, 'waa 'yo ni □hun ni 'li, 'u ko □to, □hun -bi 'u ni 'u, 'u 'yi □to -ko.

3 'Yonu nyrɔyo -mu', -u 'yi □to -ko, -te u yi 'waa 'napu ni gbe, u 'yi 'nyrayru -gba, -e di□e nu, 'nyra 'bu -we, u 'mu 'li 'a de -bi pu.

4 'Waa de -mu', -u ko □to, u nu- -mo -bi, -te u yi 'waa 'napu ni gbe, -e -bi u gba 'nyrayru, -e di□e nu, 'nyra 'bu -we 'li, u 'mu 'li 'a -de -bi pu.

5 -Te u -mu, 'blpanyo 'yi -di 'wɔwli. Bu 'ye ni di, no- nu□o, 'yonu nyrɔyo ni -pu a 'mu, 'waa 'yii 'e yi yi -we, 'u bi ηmena' le.

6 'To-heyri', -e -bi u 'win -cici. Ke- nyibli pi: Ba 'ye ke, 'blpanyo yi 'li 'ni di, ba di 'li, ba mu□o ye' 'be!

7 -E -bi 'yonu nyrɔyo ni -pu a 'mu, u 'du ye', 'u 'yaa 'waa 'napu 'lu le.

8 -E -bi 'yonu nyrɔyo -mu', -u 'yi □to -ko, u wen: Ba -nyi -a mu 'aan 'nyra a de, -e nu□o, -aan 'napu -hɔe bu jre.

9 Kee, -e -bi 'waa 'bio -mu', -u ko □to, u wen: -Aan 'nyra, -a -ko, e 'yi -hu, 'ki 'u -aan pepe -mo'. De a ko ba nu, e no- mo, ba mu 'li 'nyraplonyu -mo, a 'mu 'aan -ne -to.

10 -E -bi 'yonu nyrɔyo a 'mu, -u 'yi □to -ko, u mu ni, 'u mu 'nyra -to mo. 'Ki u -mlɛɛ 'li, 'blpanyo 'e

-di, 'yonu nyɔɔyo ni ɔhun -mu', -u -we -mo, e ko ɔnu 'huen-, 'u pa 'li 'blɔpakayu bu. -Te u pa 'ki, -e -bi u ka 'u 'maju ni.

¹¹ -Te ti gbi -hi, -e -bi 'yonu nyɔɔyo ni ɔhun -mu', -u mu wen 'nyra -to mo, u nyre 'u ni, 'u da 'blɔpanyo, u wen: Nyibeyu o, -ha -a mu 'maju yi!

¹² Kee, e ɔtu ɔnu ɔwon, e wen: 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'n 'yi 'a mu -yi.»

¹³ -E -bi ke- -Yusu pi de, e wen: «'A -ti, ba ni 'u -pleele', a 'ni 'ɔmee 'li, -e nuɔ, -nyɔwo ko -haawo -mu', 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n di ya, a 'yiɔ -yi.»

*-Yusu pu la -kvannunyibli ni ta a 'ledu
(Luku 19.11-27)*

¹⁴ «Ti -mu', -e ko 'yri Nyɔɔba di 'u nyibli win ki -koo -ni pɛpɛ, de e di yi 'wi, e no- -bu: E ko la nyibeyu ɔdu, e no- mi la 'dagba blɔblu. 'Ti- e 'mu mu, e da 'a -kvannunyibli ni, 'e hie ɔnu 'a 'wli le, -e diɔe nu, u 'muɔu kuɛɛ 'yri -hlaa -ni;

¹⁵ 'e -nyi 'a yi-henyiblo 'wlible ni ɔhun, 'e -nyi 'huen a nyiblo 'wlible ni 'huen, ko, 'e -nyi ta a nyiblo 'wliblo ni -do. 'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, 'wlible ni -tie -mu', e -we 'li -kvan a 'yrinuule, e no- e -nyiɔe. -Te e -we -kvan a yibleɔtutule -mo, -e -bi e mu ni.

¹⁶ Nyiblo -mu', -e 'ye 'wlible ni ɔhun, -e -bi e mu ni, 'e hlaa ɔne kuɛɛ 'yri, kuɛɛ a 'mu, 'e pu 'uɔu 'wlible ni ɔhun -bi.

¹⁷ Nyiblo -mu', -e 'ye 'wlible ni 'huen, kuɛɛ ni -do a 'mu, e no- e -hla, 'e pu 'uɔu 'wlible ni 'huen -bi.

18 Kεε, nyiblo -mu', -ε 'ye 'wliblo nu -do, ε no-mo -bi, ε mu nu, 'ε 'blu -tutu, 'ε -hlii 'li 'a 'mase a 'wliblo a 'mu 'li.

19 -Te ε gba ti -huohu, -ε -bi 'waa 'mase di nu. -Te ε -di, -ε -bi ε -twa 'a 'wli -ni wen, 'a -ti a le'betile.

20 -ε -bi nyiblo -mu', -ε 'ye la 'wlible nu □hun, ε 'yaya 'u□u 'huu bu, ε wen: 'Na 'mase o, 'wlible nu □hun, -nyi la 'mu, 'n hlaa □ne kuεε 'yri, 'ε pu 'u 'wlible nu □hun -bi. ε no- -bu.

21 -ε -bi 'a 'mase wen: ε nu -teε. -Mo □haan-kuannunyō □nuō. Nyiblo -we 'li bu kuo -mu □wlu yi nu. -Tebli -bu, -ε 'yi -hu, 'n -nyi -mu, -nuu □nu -kuan 'yri -teε. 'A -ti, 'n di -nyi -mu -tebli -huohu, □mu □nu -kuan 'yri -nuu -ni. Di 'li, -ko 'mu 'huen-, -a 'mu le 'mle.

22 -ε -bi nyiblo -mu', -ε 'ye la 'wlible nu 'huen, ε 'yaya 'u□u 'huu bu, ε wen: 'Na 'mase o, -nyi la 'mu 'wlible nu 'huen. 'N hlaa □ne kuεε 'yri, 'ε pu 'u 'wlible nu 'huen -bi. ε no- -bu.

23 -ε -bi 'a 'mase wen: ε nu -teε. -Mo □haan-kuannunyibli □nuō. Nyiblo -we 'li bu kuo -mu □wlu yi nu. -Tebli -bu, -ε 'yi -hu, 'n -nyi -mu, -nuu □nu -kuan 'yri -teε. Di 'li, -ko 'mu 'huen-, -a 'mu le 'mle.

24 -ε -bi nyiblo -mu', -ε 'ye la 'wliblo nu -do, ε 'yaya 'u□u 'huu bu -we, ε wen: 'Na 'mase o, 'n yi□e nu, -ε mo, -na ηmlu 'yakla nu. De -mu', □yi 'do, ε no- -pu le -bu 'ce.

25 'N pie la huannu. ε no- nu□o, 'ni 'blu la -tutu, 'wliblo -mu', -hie la 'mu le, 'ni -hli la□a. 'A -ti, -na 'wliblo a 'mu, ε no- -bu.

26 -ε -bi 'a 'mase □tu□o □won, ε wen: -Mo -kuannunyō □nuō, -ε ko 'klo -nyre yi, 'ti- -mli nu.

-Yi□e ni, -ε mɔ, 'dudɔ-tɛbli -mυ', 'n 'yɪ 'dɔ, ε nɔ-
'n pυ lɛ □bu 'cɛ.

²⁷ 'A -tɪ, -blɛɛ wɛn yɪ -bυ pυ wɛn 'lɪ 'na 'wliblɔ
-bakɪ', -ε di□e nu, didie -bυ, 'n -di, 'mυ wɛn 'lɪ 'na
'wliblɔ a 'mυ 'lɪ -ha, ε kɔ dɛ -bυ, -ε di wɛn 'υ□υ
'lu bi 'hυɛn-.

²⁸ -ɛ -bɪ 'masɛ a 'mυ, ε lee nɛ 'a nyibli -bɪ, ε
wɛn: Ba -ha□a 'wliblɔ a 'mυ -jɪ', ba -nyɪ□e nyiblo
-mυ', -ε kɔ 'wliblɛ ni -pu.

²⁹ 'ɛ mɔ □han-tɪ, 'a -nɛ nyiblo, -ε kɔ -tɛbli
-hυɔhυɪ, ε nɔ- υ di -tɛbli -bɪ -nyɪ, -ε di□e nu, 'a
-tɛbli -mυ', ε -kɔ, ε 'mυ -hυ, ε 'mυ□υ wlon -hi.
Kɛɛ, nyiblo -mυ', -ε kɔ -tɛbli □yɪ -hυ, υ kɔ bυ -ha
□nɛ□ɛ -jɪ'.

³⁰ -Kυannunyɔ -bυ, -ε 'yɪ □dedede a nulɛ -yɪ, ba
pυ 'lɪ□ɪ -patυ', 'kɪ 'lɪ halɔ 'nyɪ. 'Kɪ ε di 'lɪ □hɪɛn 'lɪ
-wee -nɪ, kɔ, ε di 'υ yɾυ -pυυ -nɪ.»

*-Yusu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, ε di pυυ
nyibli a pɛpɛ -bati lɛ, 'tɪ- 'klɔ 'mυ 'υ -wlu -hɔn*

³¹ (Kɛ- -Yusu pɪ 'a -nagbopυ* yɪ de, ε wɛn:) «Tɪ
-kɔ 'yɪ 'mɔ -bυ, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo,
'n di di, 'kɪ 'lɪ 'na bodɪɔtu 'kwli, 'n kɔ Nyɪsua a
lɛlenyυ 'hυɛn-, -a di di. 'Kɪ 'n di 'υ 'na bodɪɔgbata
kɪ bυ nɪ.

³² Dakɔ a pɛpɛ, -υ nɪ 'nɛ- -tɔtɔ kɪ, υ di lɛ 'nɪ
'kukue -nɪ, 'kɪ 'υ 'mυ ye', 'mυ □nυ 'yɪ lɛ -hɪhɪa
-nɪ, □wɪ yɪ -tɛ blablɪ 'yie□tunyɔ ni, 'ɛ -hɪhɪɛ blablɪ
kɔ wlo 'hυɛn- 'yɪ lɛ.

³³ ɛ □hɛn 'nyɾɛ, nyibli -bυ, -υ ni la Nyɪsua a
kɪwɛɛnlɛ, 'kɪ 'n di 'lɪ □nυ 'na diidɛkɪbɪa kɪ pυ, ε
kɔ, nyibli -bυ, -υ 'yɛ nɪ nu la Nyɪsua a kɪwɛɛnlɛ,
'mυ 'lɪ □nυ 'na kamlakɪbɪa kɪ pυ.

34 'Ti- 'mɔ -bɔ, -ε mɔ bodɔ, 'mɔ nyibli -mɔ', -ɔ nɪ 'nε- 'na diidekɪbɪa kɪ -lee -nɪ: Ba di 'lɪ, 'a mɔ 'na 'Baɪ Nyɪsɔa nu ɔhaandε -mɔ, ba kɔ Nyɪsɔa a 'kɔ yrayrɔ -mɔ', ε pɔ la lε, ε di la 'a mɔ -nyɪ, ti -mɔ' -kɔ 'yri ε nu la 'kɔ.

35 -ε nu ɔ, -tε 'kanɔ ni la 'mɔ, a -nyɪ la 'mɔ dididε; -tε 'nie'natɔ ni la 'mɔ, a -nyɪ la 'mɔ 'nɪnaniε; -tε 'n mɔ la 'dagbatayu, 'a paa la 'mɔ 'kayu bɔ;

36 -tε 'n 'yɪ la 'hɔlɛpɔdε -kɔ, a -nyɪ la 'mɔ 'hɔlɛpɔdε, -tε 'n kɔ la 'hɔɪ a hinhren, a pɪa la 'mɔ nɪ; ε kɔ, -tε 'n nɪ la 'lɪ ɔjɪ', a di la 'mɔ yɪ -mε mɔ.

37 -ε -bɪ nyibli -mɔ', -ɔ ni la Nyɪsɔa a kɪwεenlε, kε- ɔ di 'mɔ yɪ pɔ: Kɔkɔnyɔ, ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri -a 'ye -mɔ, 'kanɔ 'ε ni la -mɔ, ɔa -nyɪ la -mɔ dididε 'lɪ; 'nie'natɔ 'ε ni la -mɔ, ɔa -nyɪ la -mɔ 'nɪnaniε 'lɪ?

38 Ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri -mɔ la 'dagbatayu, ɔa paa la -mɔ 'kayu bɔ 'lɪ? Ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri ɔyɪ la 'hɔlɛpɔdε -kɔ, ɔa -nyɪ la -mɔ 'hɔlɛpɔdε 'lɪ?

39 Ti a 'dɪ -bɪ -kɔ 'yri -a 'ye la -mɔ', -na 'hɔɪ hren la, kɔ, ɔnɪ nɪ la ɔjɪ', ɔa di la -mɔ yɪ -mε mɔ 'lɪ?

40 -ε -bɪ, 'mɔ bodɔ, kε- 'n di ɔnɔ yɪ pɔ: 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ -tεε, 'ba nu la ɔhaan-teblɪ a 'mɔ 'na 'dɪayɪ ɔdɔ, -ε 'yɪ 'mini -kɔ 'yɪ ɔhlɔn lε, ε ɔhen 'nyrε, -ε mɔ, 'mɔ a nu la ɔa 'yɪ ɔhlɔn lε.

41 'Bɔ -hi, 'tɪ- 'mɔ bodɔ, nyibli -mɔ', -ɔ nɪ 'lɪ 'na kamlakɪbɪa kɪ, 'mɔ ɔnɔ -lee -nɪ, ba 'yɪya 'lɪ 'mɔ bɔ, 'a mɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ 'jrɔ yɪ. Ba mu 'lɪ na -mɔ', -ε 'yε nɪ jre 'nyɪ. Na a 'mɔ, Nyɪsɔa -wεɔε -mɔ, 'kɪ 'ɔ 'kuo -hɔɪn* a nyiblo gbagbɔ kɔ 'a -hεenyɔ 'hɔɪn- -mɔ.

42 -E nu□o, -te 'kanu ni la 'mu, a 'yi la 'mu didide -nyi; -te 'nie'natu ni la 'mu, a 'yi la 'mu 'nunanie -nyi;

43 -te 'n mo la 'dagbatayu, a 'yi la 'mu 'kayu bu -paa -ni; -te 'n 'yi la 'hulepude -ko, a 'yi la 'mu 'hulepude -nyi; -te 'na 'hvi yi la hren, ko, -te 'n ni la □ji', a 'yi la 'mu yi -me.

44 -E -bi ke- nyibli a 'mu, u di 'mu yi pu: Kukonyo, ti a 'di -bi -ko 'yri, -a 'ye la -mu, 'kanu 'e ni la -mu, 'nie'natu 'e ni la -mu, □ni mo la 'dagbatayu, □ni 'yi la 'hulepude -ko, -na 'hvi 'e hren la, ko, □ni ni la 'li □ji', 'ti- □a 'yi la -mu ki -dii -ni 'li?

45 -E -bi 'mo bodio, ke- 'n di □nu yi pu: 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tee, 'a -ne ti, 'bu mo, 'ba 'yi la □haan-tebli a 'mu 'na 'diayi □du, -e 'yi 'mini -ko 'yi □hlon le -nu, e 'wi yi, 'mo a 'yi la□a 'yi □hlon le -nu.

46 -Tebli a 'mu, a -ti, Nyisua di gba 'li □nu -tite -bi, -te u di 'li □nu □hiven □tuu -ni, □hivendu -mu', -e 'ye di 'li ni -we 'klo -mo 'klo. Kee, nyibli -mu', -u ni la Nyisua a kiweenle, u nu- di 'li 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li 'kwli pa.»

26

-Te -Juukve a nyibli gbagbi -hve bu 'la la -Yusu (Maki 14.1-2; Luku 22.1-2; Saan 11.45-53)*

1 -Te -Yusu -we 'ki -tebli a pepe a 'mu, 'a toole -mo, -e -bi ke- e pi 'a -nagbopu* yi, e wen:

2 «A yi□e ni, -e mo, e hie 'li -nyrowi ni 'hven, -aan le'mimle, u dee Paki, e 'mu 'u nyre. Ti a 'mu 'yri, 'ki u di 'u 'mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a

Nyiblo 'na yraanyibli -ju' pu, -ε di□e nu, υ 'mu 'u
'mu tugbe 'yie -koo -ni, υ 'mu 'mu 'la.»

³ Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki Nyisua a -cohlunpinyu*
gbagbi, koo -Juukue a naanyu 'huen-, υ 'kukue le,
'ki 'li -cohlunpinyu a nyiblo gbagbu a -te. Nyiblo
a 'mu, 'a 'nyre mo Kaifu.

⁴ 'Waa pepe, υ -yraqa ni, 'ki bu nu □yre, bu klo
-Yusu, υ 'mu□u 'la.

⁵ Ke- υ pi, -ε mo: «'Bu mo, □ba yi□i ni kwle, -a
'ni 'nuo 'li□i le'mimle a ti 'yri, -ε di□e nu, nyibli
'ni □ha -a mu -mo -won mo di.»

*-Te nuqba □du pu la -Yusu -dawinni 'lu, 'ki 'u
'a nuεε a -ta'*

(Maki 14.3-9; Saan 12.1-8)

⁶ Ti a 'mu 'yri, 'ki -Yusu ni 'li Betaniduo 'kwli,
ε ko 'a -nagbopu* 'huen-. 'Ki υ ni 'li Simo a -te.
Simo a 'mu, □hran nu la□a ni.

⁷ Bu yi 'ki de ni di, -ε -bi nuqba □du, ε no- pa
'kayu bu, 'ε 'ble -dawinniyre kua. -Dawinni a
'mu, ε ko 'a 'yrie 'huen-, υ pi □die diaki. -Te ε
-pa 'ki, -ε -bi ε 'yia 'u -Yusu 'hu bu, 'ε pu -Yusu
-dawinni a 'mu 'lu.

⁸ -Te -Yusu a -nagbopu 'ye de a 'mu, -ε -bi υ bi
yru' le, υ wen: «De- ko -dawinni -bu, 'a lecrale
'li?»

⁹ 'Bu plo wen□e, ε di 'ye wen 'wliye, υ 'mu
wen□e □hunnyibli -nyi.»

¹⁰ -Te -Yusu 'ye□e, -ε mo, υ bi yru' le, -ε -bi ε
wen: «Ba -ha□a me le, ba 'kee ne 'a -mo'pule.
De -bu, ε -nu, 'ki 'u 'mu -mo, ε mo yuode □nuo.

¹¹ Ba yi□e, -ε mo, □hunnyibli 'tie di 'ne- 'a mu
'nyi ni, a 'mu □nu □haan-tebli -mo nu. Kee, 'mo
-bi, ti -bu, 'n di 'ne- 'a mu 'nyi -hi, ε yi -hu.

12 Dε -bυ, nυgba -bυ, ε -nu, ε nɔ- -mɔ: -Tε ε di wen nu, ε 'mυ wen 'na -plahυi -dawinni kle 'wla, 'kɪ 'υ 'a 'υ-hɪhɪa a -ta', ε nɔ- ε -wε nunuo -mɔ.

13 'N yɪ 'a mυ 'nɪ -lee -nɪ -tεε, 'a -nε -tɪtε □dυ, υ di 'υ Nyɪsυa a □haantitɪe 'υ -pυυ -nɪ, 'kɪ 'nε- -tυtυ kɪ, □haandε -bυ, nυgba -bυ, ε -nu, υ di 'a -tɪ -mɔ lε 'nɪ na, -ε di□e nu, ε 'nɪ □ha nyibli -mɔ -hru.» Kε- -Yusu -pυ.

Juda -hυε bυ pυ -Yusu -Juukυε a naanyυ -jɪ'
(Makɪ 14.10-11; Luku 22.3-6)*

14 -Tε dε 'a mυ, ε -hɪ, -ε -bɪ -Yusu a -nagbopi* -bɪ, 'kɪ 'lɪ 'a -nagbopυ nɪ -pu □tu 'υ 'hυen -mυ' 'nyɪ, -ε kɔ 'nyrε mɔ Judɪa Yɪsikaliɔ, ε nɔ- mu 'lɪ Nyɪsυa a -cɔhlɔnpinyυ* gbagbɪ -mɔ,

15 ε wen: «'Bυ mɔ, 'nɪ pυ 'a mυ -Yusu -jɪ', dε- a di 'mυ -nyɪ 'lɪ?» Ε nɔ- mɔ bυ -nyɪ□e 'wliyɔ a (30) -wɪb □tu 'υ -pu. ('Wliyε a 'mυ, ε -hυ nɪ dɪakɪ.)

16 Kυε 'υ tɪ a 'mυ 'yri bυ, Judɪa -tυa □tɔ a lε□mɔmɔɔ, -tε -mυ', ε di nu, ε 'mυ □nυ -Yusu -jɪ' pυ.

-Tε -Yusu kɔ 'a -nagbopυ 'hυen-, υ di la Pakɪ a diidε*

(Makɪ 14.12-21; Luku 22.7-14,21-23; Saan 13.21-30)

17 Lε'mimle -mυ', -ε mɔ Pakɪ, 'a yɪ-hε-nyrɔwɔ, 'kɪ υ yɪ 'υ 'floodυ -mυ', -ε kɔ -mɔ υ 'yε nɪ pυ 'lɪ 'yaadε -dii -nɪ. -Tε -nyrɔwɔ a 'mυ, ε nyre 'υ, -ε -bɪ -Yusu a -nagbopυ mu 'υ -Yusu 'hυɪ, 'υ 'beti□e, υ wen: «-Bɪ' -hυε -ba pii 'kɪ Pakɪ a diidε yɪ 'lɪ?»

18 -ε -bɪ -Yusu □tu □nυ □wɔn, ε wen: «Ba mu 'lɪ Jrusredɪɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ nyiblo -mυ', -kɔtɪ 'n lee nε 'a mυ -mɔ, ba lee □nε, -ε mɔ: -Aan tɔonyɔ wen

'ni, 'a ti -mu', Nyɩsua wa 'nyre, ε nyre 'u ni. 'Kɩ 'ne- -mu -mo, 'kɩ ε di 'ne- Pakɩ a diide -dii -ni, ε kɔ 'a -nagbopu 'huen-»

19 -Ti a 'mu, -Yusu lee ne 'a -nagbopu, ε nɔ- u -nu, 'u pi Pakɩ a diide a 'mu. -Te u -we 'a pipie -mo, -ε -bi u -me kle.

20 -Te 'yru -we 'li yakɔ 'kwli le, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu ni -pu ɲtu 'u 'huen a 'mu 'huen-, u nyre 'li 'kayu -mu', -ε kɔ bu u di 'li Pakɩ a diide 'li -dii -ni 'kwli ni, 'u ni ble, 'u -tua didide a didie.

21 Bu yi 'kɩ de ni di, -ε -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo ni 'ne- 'a mu 'nyi. ε nɔ- di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu, -u ɲmɛ 'na 'hla le.»

22 -Te u 'win -ti a 'mu, -Yusu -hla, -ε -bi 'waa ɲwli 'mɛ bu diaki. Ke- 'waa dodoyo, u pi, 'u yi 'beti -ni: «Kɔkɔnyɔ o, ɲbi 'mo ɲniɔ?»

23 -ε bi -Yusu ɲtu ɲnu ɲwon, ε wen: «'Kɩ 'li 'a mu 'nyi, 'kɩ nyiblo ni 'li, -ε kɔ 'mu 'huen-, -a 'nyra 'li dɛdihu ni -do dabu 'kwli. ε nɔ- di ɲe nu.

24 'ε mo ɲhan-ti, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'n kɔ ɲbu 'ku, ɲwi yi -te u nu la 'a 'ciɛɛ, 'kɩ 'li Nyɩsuaɛɛɛn 'kwli, keε, 'jɛɛ 'kɩ 'u nyiblo -mu' -mo', -ε di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu. ε nɔɔ 'u le, 'kɩ u 'ni 'kɔɔ wen 'li nyiblo a 'mu.»

25 -ε -bi Judia -mu', -ε di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pu, ε 'beti ni -we, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, ɲbi 'mo ɲniɔ?» -ε -bi -Yusu wen: «lin, -mo ɲniɔ.»

Kɔkɔnyɔ -Yusu a le'boɔdiide

(Maki 14.22-26; Luku 22.15-20; 1 Kolɛti 11.23-25)

26 Bu 'tiε ni 'kɩ 'u dɛdihu kɩ, -ε -bi -Yusu 'du 'fɔɔ ye', 'ε -nyi Nyɩsua 'wio, 'ti- 'ε 'beɲε ɲtu le,

'ε -nyi□e 'a -nagbopu*, ε wen: «Ba 'du□o ye', ba di□e. Ε νο- μο 'na 'huι.»

²⁷ 'ε 'du -wiin-ηanu ye', 'ε -nyi Nyisua 'wio, 'ε -nyi □nu□u, -ε -bi ε wen: «'Aan pepe, ba 'na.

²⁸ Ε νο- μο 'na -hlυ. Ε νο- 'n di bu 'wla, 'ki 'υ -tonyibli -huohυi a de 'kuku a -ta', Nyisua 'mu□u nu, ε 'mu 'yri yrayri □tu, ε ko -tonyibli 'huen-, -ε di□e nu, ε 'mu 'waa de 'kuku 'wuwla -ni.

²⁹ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mo, kuε 'ki mo bu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu 'na 'ki noδu -bu de, ε 'mu -nyrowo -mu' ki ye, -ε ko 'kwli 'n di 'li no yrayridu -bi -mu' 'li 'naa -ni, 'n ko 'a mu 'huen-, 'ki 'li 'na 'Bai Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

³⁰ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi υ ble -wla, 'ti- 'υ 'du ye', 'υ □ti 'diu, 'υ mu 'li dugba -mu' 'lu, -ε ko 'lu olifieti ni 'li.

-Te -Yusu lee la Pielι, -ε mo, Pielι a 'mu, ε di□e 'ni hla, -ε mo, ε 'yi□i -yi

(Maki 14.27-31; Luku 22.31-34; Saan 13.36-38)

³¹ -Te υ nyre 'li, -ε -bi ke- -Yusu pi 'a -nagbopu* yi, ε wen: «'Ki 'li 'toluwo -bu 'kwli, ti di 'υ 'ni nyre, a 'mu 'υ 'mu 'huι le -gbe, □wi yi -te υ nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nyisuaruεn 'kwli, -ε mo: Nyisua wen 'ni: 'N di 'blakonyo 'ni 'la, blabli a □ju 'mu -gbe.»

³² -ε -bi ke- -Yusu pi □nu yi de, ε wen: «'Bu mo, 'ni 'ku, 'ni 'hri 'klo, 'ki 'n di 'li Galileblugba 'kwli mu, 'mu 'li 'a mu 'li -plee -ni.»

³³ -ε -bi Pielι pu win, ε wen: «'Ye □bu 'waa pepe, bu hie 'υ -mu bu, 'mo -bu, 'n 'yi 'li□i 'li -we, □bu hie 'υ -mu bu.»

³⁴ -ε -bi -Yusu wen: «'N yi -mu 'ni -lee -ni -tee, 'ki 'li 'toluwo ni -do -bu 'kwli, 'ti- hape 'mu -nyre

da mo mu, -di nu -gaawɪ nɪ ta, -ε mo, ɔyɪ 'mɔ -yi.»

³⁵ -ε -bɪ Piɛɪ wɛn: «'Uɔn-, 'ye ɔbɪ 'n di 'kɔ, 'n kɔ -mɔ 'hɔɛn-, 'n 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, ɔbɔ hlaɔa, -ε mo, 'n 'yɪ -mɔ -yi.» -Nagbopɔ a pɛpɛ a 'mɔ, -tɪ nɪ -do a 'mɔ, Piɛɪ -hla, ε nɔ- ɔ -hla -wɛ.

*-Tɛ -Yusu da la Nyɪsɔa, 'kɪ 'lɪ 'dɔdɔti a -ci -mɔ',
ɔ dɛɛ Gesɪmanɪ 'kwɪ
(Makɪ 14.32-42; Luku 22.39-46)*

³⁶ -Tɛ dɛ a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hɔɛn-, 'kɪ ɔ nyre 'lɪ 'dɔdɔti a -ci -mɔ', ɔ dɛɛ Gesɪmanɪ 'kwɪ. Kɛ- ε pɪ ɔnɔ yɪ, ε wɛn: «Ba nɪ mo bɔ, ɔbɔ mu 'lɪ ye', 'mɔ 'lɪ Nyɪsɔa -mɔ -hlee -nɪ.»

³⁷ -Tɛ ε yɪ 'kɪ nɪ mi, -ε -bɪ ε da Piɛɪ kɔ Sebede a 'yonɔ Sakɪ kɔ Saan 'hɔɛn-, ɔ kɔɔɔ 'hɔɛn- 'ɔ -mu. Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ 'a ɔwɪɔ 'mɔɛ bɔ. Hɔannɔ nɪɛ nɪ dɪakɪ.

³⁸ -ε -bɪ kɛ- ε pɪ ɔnɔ yɪ, ε wɛn: «'Na ɔwɪɔ 'mɔɛ bɔ dɪakɪ. 'Na ɔwɪɔ a bɔ'mɔmɔɛ a 'mɔ, ε -hɔɛ bɔ 'la 'mɔ. A kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, -ba nɪ mo bɔ, a 'nɪ 'ɲmee 'lɪ.»

³⁹ 'ε hlɔɔ ɔnɔ -mɔ lɛ dɛ gbe, 'ε bla kwɪ bɔ, 'ε kɔ 'lu bɔ, 'ε nyɛɛ Nyɪsɔa lɛ, ε wɛn: «'Na 'Baɪ o, 'bɔ mo, 'bɔ -wɛ 'lɪɔɪ 'lɪ, nuɔo, ɔhɔɛn -bɔ, 'n mi 'ye mo, bɔ hlɔɔ 'mɔ -mɔ lɛ. Kɛɛ, ε 'yɪ dɛ -mɔ', 'mɔ -bɔ, 'n -hɔɛ 'pa-, kɛɛ, dɛ -mɔ', -na ɔgbɛtɔ -hɔɛ, ε nɔ- -bɔ mu 'lu -mɔ.»

⁴⁰ -Tɛ ε -wɛ 'pɔpɛ -mɔ, -ε -bɪ ε ɔhɪan -mɔ, 'ε mu 'ɔ 'a -nagbopɔ nɪ ta a 'mɔ 'hɔɪ, 'ε yɛɛ 'ɔ ɔnɔ ɲmena a ɲmeeɛ' bɔ. -ε -bɪ kɛ- ε pɪ Piɛɪ yɪ, ε wɛn: «ɔBɪ a 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, ba nu -haawɔ nɪ -do, a kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, 'kɪ ba 'yɪ -ɲme?

41 A 'nɪ 'ŋmee 'lɪ, kɛɛ, ba da Nyɪsua, -ɛ diɔe nu, dɛ 'bʊ yɪɔɪ nɪ -hʊɛ bʊ ɔtɛɛ 'ʊ 'a mu lɛ, 'kɪ ba -hɛɛ Nyɪsua a -tɪ lɛ, a 'nɪ ɔha 'a -tɪ lɛ -hɛɛ -nɪ. 'N yɪɔe nɪ, -ɛ mɔ, 'aan ɔwɪ -hʊɛɔe nɪ diaki, 'kɪ a 'nɪ 'ŋmee 'lɪ, a 'mʊ Nyɪsua da, kɛɛ, 'bʊ mɔ, Nyɪsua 'bʊ 'yɛ nɪ -hɛɛ nɛ 'a mu, 'a mu 'nɪ -do, a 'yɪ 'kɪ -kɔ, 'kɪ ba nu dɛ a 'mʊ.»

42 Bʊ pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ ɛ hlɔɔ ɔnʊ -mɔ lɛ de, 'ɛ nyɛɛ Nyɪsua lɛ, ɛ wɛn: «'Na 'Baɪ ɔ, 'bʊ mɔ, ɔhɪvɛn -bʊ, 'n kɔ ɔbʊ 'yɛ, 'bʊ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ, bʊ hlɔɔ 'mʊ -mɔ lɛ, -ɛ -bɪ dɛ -bʊ, -na ɔgbɛtʊ -hʊɛ, ɛ nɔ- -bʊ pa 'mʊ.»

43 -Tɛ ɛ -wɛ -mɔ de, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ mu 'lɪ ɔnʊ 'hʊɪ. -Tɛ ɛ -mu, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ yɛɛ 'ʊ ɔnʊ ŋmena a ŋmeelɛ' bʊ de, -ɛ nuɔɔ, ʊ 'yɪ 'lɪɔɪ 'lɪ -wɛ bʊ pʊ 'yɪɪ lɛ.

44 ɛ nɔ- mɔ bʊ hlɔɔ ɔnʊ -mɔ lɛ de, bʊ mu Nyɪsua a lenyaawɪ nɪ ta a dɛ -mɔ. Win nɪ -do -mʊ', ɛ pʊ wɛn, ɛ nɔ- ɛ -pʊ de.

45 -ɛ -bɪ ɛ ɔhɪan -mɔ de, 'ɛ mu 'ʊ 'a -nagbopʊ 'hʊɪ, ɛ wɛn: «ɔBɪ a yɪ 'nɪ ŋme de, 'a -hɛ 'lɪ ke lɛ? Ba 'yɛ kɛ, ti 'mʊɛ yɛɛ, 'kɪ bʊ pʊ 'mʊ dɛ'kukununyʊ -jɪ', 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo.

46 Ba 'du ye', -a 'mʊ mu, -ɛ nuɔɔ, nyiblo -mʊ', -ɛ di 'mʊ 'na yraanyibli -jɪ' pʊ, 'kɪ ɛ yɪ 'lɪ di.»

-Tɛ -Juukʊɛ a naanyʊ klɔ la -Yusu*

(Maki 14.43-50; Luku 22.47-53; Saan 18.3-12)

47 Win nɪ 'lɪ -Yusu wɔn, -ɛ -bɪ Judɪa, -ɛ mɔ -Yusu a -nagbopʊ* nɪ -pu ɔtu 'ʊ 'hʊɛn a nyiblo -bɪ, ɛ nyɛɛ 'ʊ nɪ, ɛ kɔ nyibli -hʊɔhʊɪ 'hʊɛn-. Nyibli a 'mʊ, ʊ 'ble ta-wɔn-tebɪ kɔ ti 'hʊɛn- kʊa lɛ. Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyʊ* gbagbɪ, kɔ -Juukʊɛ a naanyʊ -bɪ 'hʊɛn-, ʊ nu- lee nyibli a 'mʊ, 'kɪ bʊ mu -Yusu klɔ.

48 Judia a 'mυ, -ε di □nu -Yusu -ju' pu, 'ti- υ 'mυ 'hru wlɔn bi, ke- ε pu □nu yu: «Nyiblo -mυ', 'n di 'wleε -nι, 'n di 'wio -nyi, ε nɔ- ba klo, ε 'nι □ha 'a mυ -ji' □ta.»

49 -Te υ nyre 'kι 'υ, -ε -bι Judia 'yɪya 'υ -Yusu 'hυι bu, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, 'n ye -mυ kι,» 'ε 'wleε □ne.

50 -ε -bι -Yusu wen: «'Bihian o, de -bu, -di nu mɔ, nu□o, □mυ mu.» -ε -bι ti nι -do a ti 'yri, nyibli -mυ', Judia -gba, υ 'yɪya 'υ -Yusu 'hυι bu, 'υ klo□o.

51 Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyυ a nyiblo gbagbu, 'a -kɔannunyɔ -bι, ε nι -tuo kι -we. Nyibehian a 'mυ, ε nɔ- kɔ nɔa, -Yusu a -nagbopi -bι -ha 'lι 'a 'plien bɔ 'kwli, ε 'be 'υ.

52 -ε -bι -Yusu wen: «'Nyra 'lι -na 'plien bɔ 'kwli, -kɔti nyibli a pepe -mυ', -υ ni 'plien, -υ -wen, nyibli -bι di nu 'plien, υ 'mυ □nu 'la -we.

53 □Yι□ι -yi, -ε mɔ, 'n -we 'lι □bu lee wen 'na 'Baɪ nι, 'kι bu -heε wen 'mυ. ε di ya wen 'mυ lɛlenyυ a 'miliwι a 'miliwι yι, -ε di□e nu, υ 'mυ wen 'mυ kι -dii -nι.

54 Keε, 'bu mɔ, 'bu nι 'mυ le, ε 'wι yι, de -mυ', υ 'cru la 'lι Nyɪsɔacriɛn 'kwli, -ε kɔ -bu mu wen 'lu -mɔ, de a 'mυ, ε 'yι 'lι□ι -we, bu mu wen 'lu -mɔ.»

55 -ε -bι ke- -Yusu pu nyibli -mυ', -υ di□e klo mɔ yι, ε wen: «Ta-wɔn-tebli kɔ ti 'huen-, ε nɔ- a -ya, 'a di 'mυ 'klo mɔ, □wι yι -te υ ni -balonyɔ a kuklo. 'Ti-, 'a -ne ti, 'n nι la 'lι Nyɪsɔa a 'kagbau a -yaa 'kwli, 'kι 'lι 'a mυ 'nyι, 'nι tɔε la nyibli -bι, keε, a 'yι la 'mυ -klo.

56 -Tebli a pepe -bu, ε mu 'lu -mɔ, -ε di□e nu, -ti -mυ', Nyɪsɔa a winwlɔn-hanyu* 'cru la, 'kι 'lι

Nyɪsʋacrɪɛn 'kwli, ɛ 'mʋ -nue -ni.» -Tɛ -Yusu pʋ
'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'a -nagbopʋ a pɛpɛ, ʋ -gbɛɛ 'hʋɪ lɛ,
'ʋ 'gba ci lɛ.

-Tɛ -Juukʋɛ a naanyʋ pʋʋ la -Yusu -bati lɛ*
(Makɪ 14.53-65; Luku 22.54-55,63-71; Saan
18.13-14,19-24)

⁵⁷ -Tɛ dɛ a 'mʋ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ nyibli -mʋ', -ʋ klɔ
-Yusu, 'kɪ ʋ gbɛ 'lɪɪ Nyɪsʋa a -cɔhlɔnpinyʋ* a
nyiblo gbagbʋ a 'kayu bʋ. Nyiblo a 'mʋ, 'a 'nyrɛ
mɔ Kaifʋ. 'Kɪ 'lɪ 'kayu a 'mʋ bʋ, 'kɪ Nyɪsʋa a
tetetɔnyʋ, kɔ 'blɔgba a naanyʋ 'hʋɛn-, ʋ 'kukue
'lɪ lɛ, -gbolugbo a -tɪ.

⁵⁸ Pielɪ -mɔ -bɪ, ɛ yɪ kʋɛ -Yusu ɪwien, 'kɪ 'lɪ
-mɔhlɔɔlɛ 'kwli, 'ɛ -hɛ 'lɪ 'waa ɪpɪ lɛ, 'ʋ -mu
-mumu, 'ʋ nyre 'lɪ -cɔhlɔnpinyʋ a nyiblo gbagbʋ
a -yaa 'kwli, 'ɛ pa 'lɪ. Nyɪsʋa a 'kagbau a
'yieɪtunyʋ ni 'lɪ -wɛ. Nyibli a 'mʋ, ʋ nu- kɔ 'nyɪ
Pielɪ ni 'lɪ bʋ, -ɛ diɪɛ nu, ɛ 'mʋɪ 'ye, -tɛ -tɪ a 'mʋ,
ɛ di 'lɪ-wɔwɛ nu.

⁵⁹ 'Kɪ 'lɪ 'kayu a 'mʋ bʋ, -cɔhlɔnpinyʋ gbagbɪ,
ʋ kɔ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ 'hʋɛn-, ʋ ɪmʋɛɛ
lɛ, 'kɪ bʋ yɛɛ -Yusu -tɪ, 'ye ɪbɪ ɛ mɔ hɪ, -ɛ diɪɛ
nu, ʋ 'mʋɪ 'la,

⁶⁰ kɛɛ, ʋ 'yɪ 'lɪɪ kɪkade ɪdʋ 'lɪ 'yee -ni, 'ɛ mɔ
ɪhan-tɪ, -hɛhɪpʋ -hʋɔhɪ, 'ʋ 'maɪa hɪ 'lu blɛ. Bʋ
ni 'kɪ 'ʋ bʋ, -ɛ -bɪ nyibli ni 'hʋɛn ɪplu 'ʋ ni,

⁶¹ ʋ wen: «Nyiblo -bʋ, ɛ wen 'ni, ɛ -wɛ 'lɪ bʋ
'wla Nyɪsʋa a 'kayu gbagbʋ ni, 'tɪ- bʋ pʋɪ ni de,
'kɪ 'lɪ -nyrɔwɪ ni ta 'kwli.»

⁶² -ɛ -bɪ -cɔhlɔnpinyʋ a nyiblo gbagbʋ 'du ye',
'ɛ 'beti -Yusu, ɛ wen: «ɪBɪ -tɪ a pɛpɛ -bʋ, nyibli
-bʋ, ʋ yɪ -mʋ -yɛɛ -ni, ɪyɪ -tɪ -kɔ, -bʋ ɪtu ɪnu
ɪwɔn?»

⁶³ KEE, -Yusu 'yɪɪ -tɪ ɪɪɪ kle -hɪhɪa -nɪ. -E -bɪ -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu yɪɪ 'nɪ -lee -nɪ, ε wen: «'N -hɔɛɪ nɪ, -bu 'suɔ -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'Klɪkɪnɪnyɪsɔa a 'nyɪɪ 'kwli, 'bu mɔ, ɪnɪ mɔ Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ la ɛ, ε di la ya, kɔ, 'bu mɔ, ɪnɪ mɔ Nyɪsɔa a 'Yu.»

⁶⁴ -E -bɪ ε ɪtuɪ ɪwɔn, ε wen: «Iin, 'mɔ ɪnɪɔ. 'N yɪ 'a mɔ 'nɪ -lee -nɪ, kɔɛ kɛ 'kɪ mɔ bu, a di 'mɔ 'nɪ 'ye, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, 'mɔ 'bɪ 'Klɪkɪnɪnyɪsɔa a diidekɪbɪa kɪ bu nɪ, 'mɔ 'lɪ yakɔ 'kwli -hɔn, 'kɪ 'lɪ 'nɪnɪmɪ 'kwli.»

⁶⁵ -Yusu bu pɔ 'kɪ ɛ, -ε -bɪ -cɔhlɔnpinyɔ a nyiblo gbagbu a 'mɔ, ε cɪcɪra 'a dɪɔnɔ wlawɔ ɛ, yɪɪ a -tɪ, ε wen: «E -hɛɪ Nyɪsɔa a -tɪ ɛ. -A 'nɪ 'mɔɔ 'kɪ -hɛhɪnyibli ɪɪɪ ɛ. 'Aan 'mumu, a 'wɪn -tɪ, ε -hɪa nɪ. A 'wɪn nɪ, -tɛ ε nu Nyɪsɔa a -tɪ a ɛ-hɛɛɛ.»

⁶⁶ -Bɪ 'a pɪ 'lɪ?» -E -bɪ ɔ ɪtuɪ ɪwɔn, ɔ wen: «E mɔ ɪhan-tɪ ɪnɪɔ, ε -hɛɪ Nyɪsɔa a -tɪ ɛ. 'A -tɪ, ε kɔ 'kɔkɔ.»

⁶⁷ -E -bɪ ɔ -tɔa 'a hɪɔn a 'hɪnhɪren, 'kɪ 'bɪ 'a yɪgbakla yɪ, kɔ, 'bɪ yɪɪ nɪmli -bɪɪ -nɪ, 'bɪ pɪɪ 'lɪɪ 'nɪmɪ nɔɪ' ɛ,

⁶⁸ ɔ wen: «-Mɔ -mɔ', -ε mɔ Wanyɔ, -mɔ mɔ winwɔn-hanyɔ. 'A -tɪ, lee nɛ -a mɔ, nyiblo a 'dɪ -bɪ -hɪren -mɔ dɛ 'lɪ?»

-Tɛ Pielɪ pɔ la ɛ, -ε mɔ, ε 'yɪ la -Yusu -yɪ

(Makɪ 14.66-72; Luku 22.56-62; Saan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ -Tɛ -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mɔ, ε mi 'lu -mɔ, 'kɪ Pielɪ 'tɛ nɪ 'lɪ -yaa a 'mɔ 'kwli. Bu nɪ 'kɪ 'bɪ bu, -ε -bɪ 'yɪ nyɪɔyɪ ɪɪɪ, -ε mɔ 'kayu a 'mɔ, 'a -kɔannɪnyɔ -bɪ, ε nɔ- 'yɪya 'bɪɪ 'hɔɪ bu, ε wen: «-Mɔ -bu, -kɔ

-Yusu -mu', -ε kɔ 'lɪ Galileblɔgba 'kwli 'hʊɛn-, 'a mu -nɪnɛ la 'hʊɪ.»

⁷⁰ Kεε, Piɛli -ga nɪ, 'kɪ 'ʊ nyibli a pɛpɛ ye', ε wɛn: «-Tɪ -mu', -hlɛ, 'nɪ -yruɔo lɪɔɪ' lɛ,»

⁷¹ 'ɛ -hɔn 'ʊɔʊ 'hʊɪ, 'ɛ mu 'lɪ -yaa a 'mu 'a paalɛ'. -Tɛ ε nyre 'ʊ, -ɛ -bɪ 'yʊ nyɔyʊ -bɪ 'yeɔe nɪ de, 'ɛ lee nyibli -mu', -ʊ nɪ 'ʊ, ε wɛn: «Nyiblo -bʊ, a yɪ 'ye, ε kɔ Nasaletɪ a -Yusu 'hʊɛn-, ʊ nʊ- nɪnɛ -mɔ 'hʊɪ.»

⁷² Kεε, Piɛli 'tɛ -gɛ, ε wɛn: «'N 'sʊʊ nɪ, nyiblo -bʊ, -kɔtɪ a hlɛ, 'n 'yɪɔɪ -yɪ.»

⁷³ -Tɛ ti gbi -hi, -ɛ -bɪ nyibli -mu', -ʊ nɪ 'ʊ, ʊ 'yɪya 'ʊ Piɛli 'hʊɪ bʊ, ʊ wɛn: «ɛ mɔ ɔhan-tɪ ɔnɪɔ, -mɔ -bʊ, -mɔ -Yusu a -nagbopi* ɔnɪɔ, -kɔtɪ -tɛ -nɪ 'pɔpɛ, ε tʊɛ nɛ -a mu nɪ, -ɛ mɔ, -mɔ Galilekʊɛyʊ ɔnɪɔ.»

⁷⁴ -ɛ -bɪ ε wɛn: «'Bʊ mɔ, 'nɪ yɪ hɪ nɪ nɪ, Nyɪsʊa bʊ pʊ 'mu 'jɔɔ yɪ. 'N 'sʊʊ nɪ, nyiblo -bʊ, -kɔtɪ a hlɛ, 'n 'yɪɔɪ -yɪ.» Ti nɪ -do a 'mu 'yri, -ɛ -bɪ hape da -nyre nɪ.

⁷⁵ -ɛ -bɪ -tɪ -mu', -Yusu lee wɛn Piɛli, ε bi 'lɪɔɪ 'kwli. Kε- ε pʊɔʊ yɪ: «'Tɪ- hape 'mu -nyre da, -di nu 'na -mɔ-gaawɪ nɪ ta, -ɛ mɔ, ɔyɪ 'mu -yɪ.» -Tɛ ε bi 'lɪɔɪ 'kwli, -ɛ -bɪ ε 'hrɪ 'lɪ -yaa 'kwli nɪ, 'ɛ -tʊa wuwe, 'kla-wliye'yɪya a -tɪ.

27

-Tɛ ʊ gba la 'lɪ -Yusu Pilatɪ yɪ

(Makɪ 15.1; Luku 23.1-2; Saan 18.28-32)

¹ -Tɛ -nyre -nyɛ, -ɛ -bɪ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* gbagbɪ a pɛpɛ 'kukue lɛ, ʊ kɔ -Juukʊɛ* a naanyʊ 'hʊɛn-, 'ʊ -yɪɔɪ, 'kɪ bʊ 'la -Yusu.

² -E -bi v wen: «Ba lee ne -aan 'seyo, bu mva ꞑne, v 'mu 'liꞑi -gulunuma Pilati -mo gba.» (Pilati a 'mu, Romakwe a 'kɩn gbagbu, e nɔ- ꞑtu la 'vꞑv gbata ki bu.)

*-Te Judia nu la 'kukuv
(Nunu-tebli 1.18-19)*

³ Judia -mu', -e pv -Yusu 'a yraanyibli -ji', -te e 'wɩn, -e mo, -gbolugbo a nyibli -yraꞑa ni, -e mo, v di -Yusu 'ni 'la, -e -bi e pi ꞑwli le, 'ki 'v de -mu', e -nu a -ta'. 'Kla bu yiꞑi -wliye ni 'ye, e nɔ- mo 'wliyo a (30) -wlv ꞑtu 'v -pu -mu', Nyɩsua a -cɔhlunpinyu* gbagbi, v ko 'blugba a ye'nanyu 'hven-, v -nyiꞑe, bu gba ꞑnuꞑv yi, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu,

⁴ 'ti- bu lee ꞑnu: «'N nu de 'kuku, -te 'n pa 'v, 'ni pv 'a mu nyiblo -bu -ji', -e 'yi ꞑdedede -nu, -bu bleɛ 'kukuv yi.» Kee, v ꞑtuꞑo ꞑwɔn, v wen: «-A mu -bu, -a 'yi 'liꞑi -mo -ko. -Mo ko 'liꞑi -mo.»

⁵ E nɔ- mo Judia bu -gbla 'wliye a 'mu, 'ki 'li Nyɩsua a 'kagbau bu. -Te e 'hri, -e -bi e pv 'a dɔɔnu 'lulu lo.

⁶ -Te Judia 'la 'ki 'a dɔɔnu, -e -bi 'wliye -mu', e -gbla wen 'ki, Nyɩsua a -cɔhlunpinyu gbagbi 'tiꞑi le, v wen: «E mo -hlv a 'wliye ꞑnuɔ. -Aan tete wen 'ni, -a 'ni 'pvv 'li 'wliyedu a 'mu Nyɩsua a 'kagbau a -droɔ 'kwli.»

⁷ -Te v hla -ti a 'mu, -e -bi v -yraꞑa ni, 'ki bu nu 'wliye a 'mu, bu -to -ci -mu', v deɛ yununyɔ a -ci, -e diꞑe nu, v 'mu -ci a 'mu 'dagbi a 'dabi -mo' nu.

⁸ E nɔ- ko -ti, kve la 'li bu, -bu ye ti -bu ki, -ci a 'mu, 'v deɛ ꞑne -hlv a -ci.

9 -Te de a 'mu, e mu la 'lu -mo, -e -bi -ti bu, Nyisva a winwlon-hanyo* Selemi 'cri la, e no- mu la 'lu -mo. -Ti a 'mu, e 'cri la, e no- -bu: «D gba 'wliyo a -wlv □tu 'b -pu -mu' ni, -e mo 'wliye -mu', Yisraekve wenen la ki, bu 'pee la -ni, 'ki 'b 'a -ta',

10 'b -to yununyō a -ci, □wi yi -te Kukonyo Nyisva nu la 'a hihla.»

-Te Pilati pu la -Yusu -bati le

(Maki 15.2-5; Luku 23.3-5; Saan 18.33-38)

11 -Yusu -mo -bi, 'ki b gba 'li□i -gulonuma Pilati yi, -gulonuma a 'mu 'e -tva 'a le'betile, e wen: «□Bi -mo mo -Juukve* a bodio?» -E -bi -Yusu wen: «Iin, 'mo □nio.»

12 E no- mo Nyisva a -cohlunpinyo* gbagbi bu yee □ne -ti -huchui, kee, -Yusu 'yi -ti □du □won □tu.

13 -E -bi Pilati 'beti□e ni de, e wen: «□Bi -ti a pepe -bu, b yi -mu 'hvi le 'ye, □ni 'win□i li?»

14 Kee, -Yusu 'yi winbu □du kle -hihia -ni. E mo de □nio, 'e kee -gulonuma Pilati a □wlv le diaki.

-Juukve wen 'ni, bu koo 'b -Yusu tugbe 'yie, e 'mu 'ku*

(Maki 15.6-15; Luku 23.13-25; Saan 18.39-19.16)

15 'A -ne le'mimle, -e mo Paki a ti 'yri, -gulonuma Pilati ko bu te □jklapi ni -do -mu', -Juukve di -hva bu.

16 E ko la □jklapi □du. 'A 'nyre mo la Balabasi. Nyibli a pepe yi la□a ni, -e mo, e mo la -balonyo □nio.

17 -Te nyibli 'kukue 'ki le, 'ki 'li Pilati -mo, -e -bi Pilati a 'mu, e 'beti □nu ni, e wen: «Balabasi ko

-Yusu -bu, v dɛɛ Nyɪsua kɔ Wanyɔ 'hʊɛn-, nyiblo a 'dɪ -bɪ a -hʊɛ ɔbu tɛ bu 'lɪ?»

18 Pilatɪ 'bu yɪ 'pʊplɛ lɛ nɪ nɪ, ɛ 'wɪ yɪ, ɛ yɪɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, 'kɪ 'lɪ ca 'kwli, 'kɪ -Juukʊɛ a nyibli gbagbɪ naa 'lɪ, 'v pʊɔv -Yusu -jɪ', -ɛ dɪɔɛ nu, ɛ 'mʊɔv 'la.

19 Pilatɪ bu nɪ 'kɪ 'v -batipʊɛ', -ɛ -bɪ 'a nʊgba yaɔa win yɪ, -ɛ mɔ: «Nɪ 'nuo 'lɪ nyiblo -mʊ' ɔdedede -mɔ, -ɛ nuɔo, ɛ 'yɪ ɔdedede -nu, -bu nyre yɪ, -ɛ nuɔo, 'tɔlʊwɔ -bu, 'kɪ 'lɪ yanie 'kwli, 'n 'ye ɔhʊɛn dɪakt a -tɪ.»

20 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ Nyɪsua a -cɔhɔnpinyu* gbagbɪ kɔ -Juukʊɛ a 'blʊ 'hʊɛn-, v lee nyibli a pɛpɛ nɪ, 'kɪ bu lee Pilatɪ, bu tɛ Balabastɪ bu, ɛ 'mʊ -Yusu 'la.

21 -ɛ -bɪ -gʊlʊnʊma Pilatɪ 'beti nɪ, ɛ wɛn: «Nyibli nɪ 'hʊɛn -mʊ' 'nyɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ a -hʊɛ ɔbu tɛ bu 'lɪ?» -ɛ -bɪ v wɛn: «Balabastɪ!»

22 -ɛ -bɪ Pilatɪ wɛn: «'Bu mɔ, 'nɪ tɛ Balabastɪ bu, dɛ a 'dɪ -bɪ a -hʊɛ ɔbu nu -Yusu -bu, v dɛɛ Wanyɔ -mɔ 'lɪ?» ɛ nɔ- mɔ 'waa pɛpɛ bu ɔtuɔo ɔwɔn, -ɛ mɔ: «Kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, ɛ 'mʊ 'ku!»

23 -ɛ -bɪ Pilatɪ wɛn: «Dɛ -hʊan a 'dɪ -bɪ ɛ -nu, -kɔtɪ 'nɪ kʊɛ 'vɔv tugbɛ 'yie 'lɪ?» Kɛɛ, v 'yɛɛ 'lɪ win, v wɛn: «Kɔɔ 'vɔv tugbɛ 'yie, ɛ 'mʊ 'ku!»

24 Pilatɪ 'yeɔɛ nɪ, -ɛ mɔ, ɛ 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bu ɔtu ɔnu ɔwɔn. 'Waa -cici a lɛpʊpʊv bu yɪ klɛ nɪ -bii -nɪ, ɛ nɔ- mɔ bu 'du 'nie ye', bu yra ɔjɛ, 'kɪ 'v nyibli a pɛpɛ -mʊ' ye', bu -lee ɔnu, -ɛ mɔ: «'Mɔ -bu, 'n 'yɪɪ kɪ wɛn, nyiblo -bu, 'a -hlʊ bu 'wle bu. 'Aan ɔgbɛtʊ, 'a mʊ -hʊɛɔɛ.»

25 -ɛ -bɪ nyibli a pɛpɛ a 'mʊ, v ɔtuɔo ɔwɔn, v wɛn: «-A kɔ -aan 'yonʊ 'hʊɛn-, -a nyra bu, 'kɪ 'v 'a 'kʊkʊv a -ta'.»

26 Bu pu 'ki le, -ε -bi Pilati te Balabasi bu, 'ti- 'ε lee ne 'a 'seyo, 'ki bu bii -Yusu lokue. -Te v -we 'a bibie -mɔ, -ε -bi ke- ε pi 'a 'seyo a 'mu yi, ε wen: «Ba gba□a, ba kɔɔ 'v□v tugbe 'yie, ε 'mu 'ku!»

-Te 'seyo 'cee la -Yusu

(Maki 15.16-20; Saan 19.2-3)

27 Pilati bu pu 'ki le, -ε -bi 'a 'seyo gba -Yusu ni, 'ki 'li Pilati a -yaa 'kwli, -te 'waa bunule ni 'v, 'v da 'waa 'bio 'seyo a pepe.

28 -Te v nyre 'ki 'v, -ε -bi v -he -Yusu wlawli, 'v pu□v wlawlv -johun,

29 kɔ, 'v hlaa □ne 'witiklavn le. 'Witiklavn a 'mu, ε nɔ- v □tu□o 'lu, 'v 'nyra□a kotu -ji', 'ki 'li 'a diidedabu 'kwli, 'v bla□a kwli yi bu, 'v 'cee □ne, v wen: «-Na 'wio mɔ, -juukue* a bodiɔ,»

30 'v -gble 'li□i hɔn 'yi le, 'v -ha□a kotu -ji', 'v pi 'v □ne 'lu le.

31 -Te v -we 'a 'caale -mɔ, -ε -bi v -he 'ki□i wlawlv -johun a 'mu ni, 'v pu□v 'a □gbetu a wlawli, 'ti- v □tiɔ □ne 'diɔ, 'v gbe 'li□i -tite -mu', v di 'li□i tugbe 'yie -kɔɔ -ni.

-Te v kɔɔ la 'v -Yusu tugbe 'yie, -ε di□e nu, ε 'mu 'ku

(Maki 15.21-32; Luku 23.26-43; Saan 19.17-27)

32 -Te v yi 'ki 'diɔ ni □ti, -ε -bi v kɔ nyibehian □dv 'hven-, v □ηmee ni. Nyibehian a 'mu, 'a 'nyre mɔ Simɔ. 'Ki ε kɔ 'li Silenidiɔ 'kwli. Nyibehian a 'mu, ε nɔ- 'seyo -klo, 'v ni 'v□v ke', 'ε 'ble tugbe -mu', -ε kɔ 'yie v di 'v -Yusu 'v -kɔɔ -ni.

33 -ε -bi 'ki v nyre 'v -tite -mu', v deε Golvgota, -ε □hen 'nyre dugba -mu', v deε 'Lukla.

34 -Te v nyre 'v, -ε -bι v -hυε bu -nyι□e nɔ, -ε kɔ -mɔ v pu 'lι -cι kɪklakui. -Te ε □te□ε wlon, -ε -bι ε 'yι 'a 'nɪna -hva.

35 'Kι 'v -tɪte a 'mυ, 'kι v kɔɔ 'v□v tugbe 'yie, 'v pu 'wla, -ε di□e nu, v 'mυ□v 'ye, -te v di -Yusu a 'hυtεpu-tεbli a □gɪgla nu.

36 'Kι v nι 'v bu, -ε di□e nu, v 'mυ□v 'yie □tu.

37 'Tι- 'v 'cru 'v 'plankɪbɪa kɪ, -tɪ -kɔ -tɪ v kɔɔ 'v -Yusu tugbe 'yie. -Tɪ a 'mυ, ε nɔ- -bu: «Nyiblo -bu, ε nɔ- mɔ -Yusu, -ε mɔ -Juukυε* a bodɪɔ.» Tugbe a 'mυ, -ε kɔ 'yie v kɔɔ 'v -Yusu, ε nɔ- kɔ 'lu yι v 'maa 'lι 'plankɪbɪa a 'mυ bu.

38 Tɪ nι -do a 'mυ 'yri, 'kι 'v -Yusu 'hυt, v kɔɔ 'v -balɔnyυ nι 'hυen, 'kι 'v 'waa -nε tɪ 'yie, -do 'kι 'lι 'a diidekɪbɪa kɪ, -do -bι 'kι 'lι 'a kamlakɪbɪa kɪ.

39 -ε -bι nyibli -mυ', -v yι -hi, v -hε□ε 'yri, 'tɪ- 'v □gbεpu 'lu ε,

40 v wen: «-Mɔ -bu, -ε pu ε, -ε di la Nyɪsua a 'kagbau 'wla, 'tɪ- -ε di□e pu, 'kι 'lι -nyrɔwɪ nι ta 'kwli, 'bu mɔ, □nɪ mɔ Nyɪsua a 'Yu, wa -dɪɔnυ, □mυ 'v tugbe -mυ' 'yie -hɔn, □mυ □tɪ.»

41 -ε -bι Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyυ* gbagbɪ, kɔ tetetɔnyυ, kɔ 'blυ a nyibli -bɪ 'hυen-, -v nι 'v -wε, v -hε□ε 'yri ε -wε, v wen:

42 «ε wa nyibli -bɪ, kεε, ε 'yι 'lι 'a dɪɔnυ a wɔwa 'lι -wε. 'Bυ mɔ, Yisraekυε a bodɪɔ, bu -hɔn 'v tugbe -mυ' 'yie, bu □tɪ, -te tɪ nε -bu. 'Bυ mɔ, 'bu -hɔn 'v tugbe 'yie, -a di pu□v □haan-tɪ, -ε mɔ, ε nɔ- mɔ Wanyɔ.

43 ε kuo Nyɪsua □wlv yι. 'A -tɪ, Nyɪsua a 'mυ, 'bu nυε □nε, -ε -bɪ bu -hεε □nε. 'Bɪ nyiblo -bu, ε hla□a nɪ, -ε mɔ, ε mɔ Nyɪsua a 'Yu □nɪɔ.»

44 Kε- nɪ -do -balɔnyɔ nɪ 'hʊɛn- -mʊ', ʊ kɔɔ 'ʊ
'waa ti 'yie lɛ, 'kɪ 'ʊ -Yusu 'hʊɪ, ʊ nɪ, 'ʊ 'cɛɛ ɲɛ
-wɛ.

-Tɛ -Yusu nu la 'kɔkɔ

(Maki 15.33-41; Luku 23.44-49; Saan 19.28-30)

45 'Yɾʊ bʊ yɪ 'ʊ 'lu a -hɛyri' nɪ nyre, -ɛ -bɪ halɔ
ka -tʊtʊ a pɛpɛ kɪ. Halɔ a 'mʊ, ɛ nɪ 'ʊ -nɪnɪ 'ɛ yɛ
'yɾʊ-hiilɛ a ti kɪ.

46 -Tɛ 'yɾʊ-hiilɛ a ti a 'mʊ, ɛ yɪ 'ʊ nyre, -ɛ
-bɪ -Yusu 'yaa 'lɪ win, ɛ wɛn: «Eli, Eli, lama
sabatani?», ɛ ɲhɛn 'nyrɛ: «Nyɪsʊa o, Nyɪsʊa o,
dɛ- kɔ 'mɔ -ha 'yie -mɔ 'lɪ?»

47 Nyibli -mʊ', -ʊ nɪ -tʊo kɪ, kɛ- 'waa dɛ -bɪ pɪ:
«Nyɪsʊa a winwɔlɔn-hanyɔ Eli ɛ dɛ.»

48 'Kɪ 'lɪ ɲnʊ 'nyɪ, ɛ kɔ nyiblo -bɪ, 'ɛ 'gba ci lɛ,
ti nɪ -do a ti 'yri, 'ɛ 'du -sapoo ye', 'ɛ 'nyra 'lɪɲɪ
'lipanɔ -mɔ, 'ɛ mʊa 'ʊɲɔ tugbɛ blɔblʊ 'lu lɛ, 'ɛ
-nyɪɲɛ -Yusu, -ɛ diɲɛ nu, ɛ 'mʊɲɔ 'na.

49 Kε- -ʊ -bɪ pɪ, ʊ wɛn: «-Ba pʊ 'ʊ 'yie bʊ, 'bʊ
mɔ, Eli 'bʊ di di, ɛ 'mʊɲɔ -hɛɛ -nɪ, -a 'mʊɲɔ 'ye.»

50 Bʊ nɪ 'kɪ dɛ a 'mʊ -mɔ, -ɛ -bɪ -Yusu 'gbo nɪ
dɛ, 'ɛ mla -hɔnhɔn.

51 Ti nɪ -do a 'mʊ 'yri, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau
-mʊ', -ɛ nɪ 'lɪ Jɾʊsɛdɪɔ 'kwli bʊ, danʊ gbagbʊ
-mʊ', -ɛ 'bɛ 'kayu a 'mʊ ɲtɪɔ, 'ɛ -ki wɔlɔn pɛpɛ,
kʊɛ 'lɪ 'a 'lu yɪ bʊ, -bʊ yɛ 'a ɲhlɔndɛ kɪ, -tʊtʊ 'ɛ
'hɪhlɛ -nɪ, 'hɪ gbagbɪ 'ʊ -kiki wɔlɔn lɛ,

52 'dabi 'ʊ ɲga wɔlɔn lɛ, nyibli, -ʊ 'kʊ la, 'ʊ yɪ 'klɔ
lɛ 'hɪ,

53 'tɪ- -nyɾɔwɪ nɪ ta 'mʊ -hi mɔ mu, -ɛ -bɪ -Yusu
-hɔn 'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ nɪ, 'ɛ 'hɪ 'klɔ, nyibli a
'mʊ, 'ʊ -hɔn 'lɪ 'dabi 'kwli lɛ, 'ʊ pa 'lɪ Jɾʊsɛdɪɔ

'kwli, -ε mɔ Nyɪsɔa a 'dɪɔ, nyibli -hɔɔhɔɪ 'v 'ye
 □nu.

⁵⁴ 'Kɪ 'v -Yusu □hlɔn, 'kɪ Romakɔɛ a 'sɛyɔ a
 nyiblo gbagbɔ -bɪ nyra 'v bɔ, ε kɔ 'a 'sɛyɔ -mɔ',
 -v □tui□e 'yie 'hɔɛn-. -Tɛ v 'ye -tɔtɔ a 'hɪhɛɛɛ,
 kɔ -tɛblɪ a pɛpɛ -mɔ', -ε mi 'lu -mɔ 'hɔɛn-, -ε -bɪ
 hɔannɔ bi 'lɪ □nu 'kwli, v wɛn: «ε mɔ □han-tɪ
 □nɪɔ, nyiblo -bɔ, ε mɔ la Nyɪsɔa 'Yu □nɪɔ.»

⁵⁵ Nɔgbɪ -hɔɔhɔɪ nɪ 'v, 'v hlɔɔ 'v -tɛ a 'mɔ -mɔ
 ɛ dɛ gbɛ. -Tɛblɪ a pɛpɛ -mɔ', -ε mi 'lu -mɔ, v yɪ□ɪ
 'nɪ 'ye. Nɔgbɪ a 'mɔ, v nɔ- yɪ la -Yusu □wien ɛ
 kɔɛ, kɔɛ 'lɪ ti -mɔ' -kɔ 'yri ε nɪ la 'lɪ Galileblɔgba
 'kwli, 'v yɪ la□a -hɛɛ -nɪ.

⁵⁶ 'Kɪ 'lɪ □nu 'nyɪ, 'kɪ Madala a Mari nɪ 'lɪ, kɔ
 Mari -mɔ', -ε mɔ Saktɪ kɔ Sosɪ a 'dii, kɔ Sebede a
 'yonɔ a 'dii.

-Tɛ v pɔ la 'lɪ -Yusu 'dabio 'kwli

(Maki 15.42-47; Luku 23.50-56; Saan 19.38-42)

⁵⁷ -Tɛ 'tɔ yɪ nɪ -wɛn, -ε -bɪ dɛkɔnyɔ □dɔ nyre
 'v -tɔɔ a 'mɔ kɪ. 'A 'nyrɛ mɔ Sosɛfɔ. 'Kɪ ε kɔ
 'lɪ Alimatedɪɔ 'kwli. Sosɛfɔ a 'mɔ, ε mɔ -Yusu a
 -nagbopi* □nɪɔ -wɛ.

⁵⁸ ε nɔ- -mɔ, -ε lee Pilatɪ, 'kɪ bɔ wɛn, bɔ -ha 'v
 -Yusu a -plahɔɪ tugbɛ 'yie, ε 'mɔ□v 'v -ha. -ε -bɪ
 Pilatɪ lee nɛ 'a 'sɛyɔ nɪ, 'kɪ bɔ -nyɪ Sosɛfɔ -Yusu a
 -plahɔɪ a 'mɔ, -ε di□e nu, ε 'mɔ□v 'v -ha.

⁵⁹ -Tɛ v -nyɪ□e -plahɔɪ a 'mɔ, -ε -bɪ ε gba□a nɪ,
 'ε 'hɪnhɪan□a -jɪsɛ ɛ,

⁶⁰ 'tɪ- 'ε gba 'lɪ□ɪ -tɪtɛ -mɔ', ε di 'v□v □tuu -nɪ.
 'Kɪ 'lɪ -tɪtɛ a 'mɔ, 'hɪɔ gbagbɔ nɪ 'v, 'ε hlɔ la yra,
 -wɛn dɔgba. 'Kɪ 'lɪ 'hɪɔ gbagbɔ a 'mɔ 'kwli, 'kɪ
 v 'bluu la 'lɪ 'dabio (tɪ □dɔ a tɪ 'yri la, -ε 'wɪ la
 -wlukayu yɪ). 'Kɪ 'lɪ 'dabio a 'mɔ 'kwli, 'kɪ ε pɔ

'li -Yusu a -plahvi, 'ti- 'ε nu 'hio 'papɔ, -ε ni 'v, -ε
 □hian 'li -mɔ lε, 'ε ka 'dabio a 'mv yi. -Tε ε -wε
 -mɔ, -ε -bi ε mu ni.

⁶¹ Madala a Mari, kɔ Mari -bi -mv' 'hven-, v ni
 -tuo ki, 'v 'bε 'dabio 'yi, 'v ni bv.

'Seyo -mv', -v □tui -Yusu a 'dabio 'yie

⁶² -Nyrɔwɔ -mv', -ε yi -hi, 'ti- -wuwle-nyrɔwɔ*
 'ε yi 'v nyre. -ε -bi Nyɔsva a -cɔhlɔnpinyu*
 gbagbi, kɔ Falisi□tumu* a nyibli 'hven-, v 'kukue
 lε, 'v mu 'v Pilati ye',

⁶³ v wen: «Nyɔbeyu o, -ti bi 'li -a mv 'kwli. ε
 nɔ- mɔ, -tε hɛkɔnyɔ -mv', ε ni la 'klɔ, kε- ε pɪ
 la: 'Bv mɔ, 'ni 'kv, -nyrɔwi ni 'hven 'bv -hi, ta a
 -nyrɔwɔ 'kwli, 'n kɔ □bv 'hri 'klɔ.

⁶⁴ 'A -ti, -a -hve□ε ni, -bv lee -na 'seyo, bv □tu 'a
 'dabio a 'mv 'yie -tutu, -nyrɔwi ni ta bv -yre 'lu,
 -ε di□e nu, 'a -nagbopv* 'ni □ha di, v 'ni □ha 'a
 -plahvi 'yri, 'ti- v 'ni □ha nyibli lε -lee -ni, -ε mɔ,
 ε -hɔn 'li 'kɔkɔnyibli 'nyi ni, 'ε 'hri 'klɔ. Hɪdv a
 'mv, ε di ni 'klɔ ki, ε 'mv 'v 'a yi-hede 'v -hi.»

⁶⁵ -ε -bi Pilati □tu □nv □wɔn, ε wen: «'Seyo, nv-
 -mv'. Ba mu, ba lee 'seyo a 'mv, bv □tu 'dabio a
 'mv 'yie, -tε a ni 'a -hvhva.»

⁶⁶ ε nɔ- mɔ bv mu 'li 'dabio yi, 'hio -mv', v
 nu wen, 'v ka wen -Yusu a 'dabio yi, 'v □tu□o
 yruule, 'v □tu 'v 'seyo -ni wen blε, -ε di□e nu, v
 'mv 'dabio 'yie □tu. (Yruule a 'mv, v □tu 'hio a
 'mv, ε di □nv□v 'ni -tɔɔ -ni, 'bv mɔ, nyiblo 'bv
 kla 'dabio a 'mv yi.)

28

-Te Nyɩsua -ha la -Yusu 'klo

(Maki 16.1-10; Luku 24.1-12; Saan 20.1-10)

¹ -Te -Juukube* a -wuwle-nyrɔwo* a 'mu, ε -hi, 'a 'soondi a -nyragbli, Madala a Mari, ko Mari -bu -mu' 'huen-, υ nu- mu -Yusu a 'dabio 'ye mo.

² Ti ni -do a 'ti 'yri, -ε -bi -tutu -tua 'hɩhlee, -ε nu□o, Nyɩsua a lelenyo -hɔn 'li yakɔ 'kwli, 'ε blike kvanɩhɔ -mu' le, υ -nu, 'u ka -Yusu a 'dabio yi. -Te ε blike□e le, -ε -bi ε ni□i ki bu.

³ Nyɩsua a lelenyo a 'mu, ε yi 'ni wɩn, -wen -te yakɔ ni 'yii a pɔpɔ, 'a 'hɩlepɔ-tebli 'ple ni diaki, 'ε 'wi -nyre yi.

⁴ 'Seyo -mu', -υ □tui 'dabio 'yie, -te υ 'ye de a 'mu, -ε mi 'lu -mo, -ε -bi huannu -tua 'waa nunuo diaki. 'A -ti, υ yi 'ni 'hɩhle -ni, 'u bibi □hlɔn le, 'ti- 'u pe 'ki 'u ble, -wen nyibli, -υ 'ku.

⁵ -ε -bi ke- Nyɩsua a lelenyo pi nuɔgbi -mu' yi, ε wen 'ni: «'A mu -mu', a 'ni 'pie 'li huannu. 'N yi□e ni, -ε mo, -Yusu -mu', υ koɔ 'u tugbe 'yie, ε no- a □mbe le.

⁶ ε 'yi 'ne- -ni, □wi yi -te 'a □gbetu, ε nu la 'a hɩhla, Nyɩsua -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo. Ba 'de, ba 'ye -tite, ε pe mo mo bu.

⁷ 'A -ti, ba 'kika -ni, ba lee ne 'a -nagbopu*, -ε mo, Nyɩsua -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo. -Yusu a 'mu, ε no- di 'hru 'nyεε -ni, ε 'mu 'a mu -ple, 'ki 'li Galileblugba 'kwli. 'Ki a di 'li□i bu -yεε -ni. -Ti 'n ko □bu lee wen 'a mu, ε no- □niɔ.»

⁸ -Te υ 'wɩn -ti a 'mu, -ε -bi υ 'kika ni, 'u -hɔn 'li 'dabio yi. Huannu yi wen □nu ni ni, ko, doɔɔ yi wen □nu ni ni, 'u 'gba ci le, -ε di□e nu, de -mu',

-ε mu 'lu -mɔ, υ 'mυ□υ -mɔ le na -tεε, 'kɪ 'υ -Yusu a -nagbopυ ye'.

⁹ Bυ yi 'kɪ nɪ mi, -ε -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, -Yusu di □nυ ye' 'be mɔ, ε wen: «'Aan 'wio,» υ nυ- mɔ -bɪ, -tε υ 'ye□e, 'υ 'yɪya 'υ□υ 'hυɪ bυ, 'υ bla□a kwɪ yi bυ, 'υ kɪɔ 'a bυɪ, 'υ -tva 'a -tɪ a 'yi'bvale.

¹⁰ -ε -bɪ kε- -Yusu pɪ □nυ yi, ε wen: «A 'nɪ 'pie 'lɪ hvannυ. Ba mu, ba lee 'na -nagbopυ, bυ mu 'lɪ Galilebɪgbɪ 'kwɪ. 'Kɪ υ di 'lɪ 'mυ bυ -yεε -nɪ.»

'Seyo -mυ', -υ □tui la -Yusu a 'dabio 'yie, υ nu la hu

¹¹ -Tε nυgbɪ a 'mυ, υ mi 'kɪ 'lɪ -Yusu a -nagbopυ* -mɔ, -ε -bɪ 'seyo -mυ', -υ □tui -Yusu a 'dabio 'yie, 'waa nyibli -bɪ 'ya 'dɪɔ, 'υ lee Nyɪsva a -cɔhɪnpinyυ* a nyibli gbagbɪ -tɛbɪ a pɛpɛ -mυ', -ε mu 'lu -mɔ.

¹² -Tε υ 'wɪn, -ε -bɪ υ kɔ 'blυ a nyibli 'hυen-, υ 'kukue le, -ε di□e nu, υ 'mυ -tɪ a 'mυ le -pυpυ -nɪ. -Tε υ pυpυ 'kɪ□ɪ' le, -ε -bɪ υ wen□ε kɪ, 'kɪ bυ -ha 'lɪ 'wɪɪ -hυɔhυɪ, bυ -nyɪ□e 'seyo a 'mυ. -Tε υ -nyɪ 'kɪ □nυ□υ,

¹³ -ε -bɪ kε- υ pɪ □nυ yi, υ wen: «Kε- ba pυ: -A nɪ ηmena', -Yusu a -nagbopυ 'υ di 'tɔ, 'υ 'yri 'a -plahυɪ.»

¹⁴ Kε- υ pɪ de: «'Bυ mɔ, -gυɪnυma 'bυ 'wɪn, -a di 'a kɛ-hɪhɪale 'nɪ yi, -ε di□e nu, a 'nɪ □ha 'kla-wɪye'yɪya 'ye,»

¹⁵ 'seyo 'υ gba 'wɪye a 'mυ, dε -mυ', 'blυ a nyibli pυ le bυ nu, 'υ nu□o. Ε nɔ- nu□o, -hɔn 'υ -nyrɔwɔ a 'mυ 'yie, -bυ ye -nyrɔwɔ -bυ kɪ, -tɪ a 'mυ, 'ε 'hɛen bυ, 'kɪ 'lɪ -Juukυε* 'nyɪ.

-Te -Yusu 'hru la 'a -nagbopu* yi
 (Maki 16.14-18; Luku 24.36-49; Saan 20.19-23;
 Nunu-tebli 1.6-8)

¹⁶ -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopu nu
 -pu □tu 'u -do -mu', u mu ni, 'ki 'li Galileblugba
 'kwli, dugba -mu', -Yusu too la □nu, e no- u 'ya 'li
 'lu.

¹⁷ 'Ki dugba a 'mu 'lu, 'ki e 'hru 'li □nu yi. -Te
 u 'ye□e, e no- mo bu bla□a kwli yi bu, bu 'bua ne
 'a -ti 'yi. Kee, 'ki 'u -tite a 'mu, 'ki nyibli -bi ni
 'u, 'u 'ye ni pu□u □haan-ti', -e mo, -Yusu □nuo, -e
 'hru □nu yi.

¹⁸ E no -mo -Yusu bu 'yia 'u □nu 'hu bu, e wen:
 «Kue 'li yakoo 'kwli bu, -bu ye -tutu ki, 'kl a pepe,
 'n ni, 'ni koo ne 'a -ne □dedede win ki, Nyisua,
 no- -nyi 'mo□o.

¹⁹ Ba mu 'li dako a pepe -mo, -u ni 'ne- 'klo ki,
 ba nu□o, bu -he 'na -nagbopu. Ba pu □nu 'nie 'lu
 le, 'ki 'li -aan 'Ba Nyisua, ko 'a 'Yu, ko 'a -Hihiu*
 a 'nyre 'kwli.

²⁰ Ba too □nu, 'ki bu □tuu 'u -ti a pepe -mu', 'n
 lee ne 'a mu, ba nu. Ba ko 'a yiyie, -e mo, 'ki 'n
 di 'u 'a mu 'hu ni, 'a -ne -nyrowo, e 'mu□u gba
 -gbagba, 'klo 'mu 'u -wlu -hon.»

clvi

Krumen, Plapo

Krumen, Plapo: Nyɔsɔa a ɔhaanttie New Testament

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Plapo Krumen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files
dated 8 May 2025

12483b24-15d6-5b11-9f45-7a44a4ee6792